

20/2018

Януари
January

JOURNAL

DIPLOMACY

DIPLOMATIC
INSTITUTE

СПИСАНИЕ

ДИПЛОМАЦИЯ

ДИПЛОМАТИЧЕСКИ
ИНСТИТУТ

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
REPUBLIC OF BULGARIA

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

20/2018
Януари

СПИСАНИЕ

ДИПЛОМАЦИЯ

ДИПЛОМАТИЧЕСКИ
ИНСТИТУТ

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪНШНИТЕ РАБОТИ
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Дипломатическият институт не се идентифицира с авторските мнения. Всички настоящи публикации изразяват само и единствено позициите на своите автори.

The Diplomatic Institute does not take collective positions. All publications herein represent only the views of their authors.

Главен редактор

Доц. д-р Здравко Попов

Редакционна колегия

Таня Михайлова, директор на ДИ
Биляна Дечева, началник-отдел в ДИ
Силвана Цокова, началник-отдел в ДИ

Дизайн на корицата

Пейо Колев

София, 2018

Editor in Chief

Assoc. Prof. Zdravko Popov, PhD

Editorial Board

Tanya Mihaylova, Director of DI
Biliana Decheva, Head of Department at DI
Silvana Tsokova, Head of Department at DI

Cover Design

Peyo Kolev

Sofia, 2018

Съдържание

ИНТЕРВЮ

Приоритетите на Българското председателство – за единна, силна и дигитална Европа	
<i>Интервю с Лиляна Павлова</i>	7

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

Представяне на Българското председателство на Съвета на ЕС	
<i>Д-р Моника Панайотова</i>	16
Изписване на „евро“ на кирилица или една успешна битка на българската дипломация през първата година на членството в ЕС	
<i>Бисерка Бенишева</i>	26
Западните Балкани имат право да участват в дебата за бъдещето на ЕС	
<i>Проф. Ингрид Шикова</i>	32
Дигиталната революция – предизвикателство пред Европейския съюз	
<i>Гергана Паси</i>	38
Кой е шестият сценарий за еврозоната?	
<i>Доц. Калоян Симеонов</i>	43
Възход на националистическите партии и евроскептицизма в Европа по примера на парламентарните избори в Германия	
<i>Гл. ас. г-р Иво Цеков</i>	59
Европейската интеграция на Украйна: пробиът от 2017 г. и други предизвикателства	
<i>Надя Ковал</i>	69

МЕЖДУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЯ „ЧЕРНОМОРСКОТО ИЗМЕРЕНИЕ НА ИНИЦИАТИВАТА „ЕДИН ПОЯС, ЕДИН ПЪТ“

Резюме	
<i>Д-р Валентин Катранджиев</i>	74
„16+1“ спомага за качеството и ефективността на двустранното сътрудничество между Китай и 16 държави от Централна и Източна Европа	
<i>Проф. Лиу Цуокуей</i>	79
Потенциалът на Черноморския регион в синергията между стратегиите на Китай и ЕС	
<i>Д-р Лон Джин</i>	91

Защита на критичната инфраструктура – предизвикателства и възможности пред инициативата „Един пояс, един път“ <i>Александру Георгеску</i>	104
Потенциалът на Черноморския регион в рамките на евразийската икономическа свързаност. Ролята на Азербайджан в Пътищата на коприната <i>Махир Хумбатов</i>	115
Значението на Иран за инициативата „Един пояс, един път“ <i>Д-р Париса Шахмохамади</i>	143
Икономическият аспект в двустранните отношения между България и Китай <i>Цън Цон</i>	155
Българският туристически сектор в контекста на инициативата „Един пояс, един път“ <i>Стилиян Раковски</i>	159
Пловдив и Българо-китайската асоциация за бизнес развитие – стратегически партньори в Черноморския регион в инициативата „Един пояс, един път“ <i>Ирина Белева</i>	164

РЕГИОНАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Изказване на Н. Пр. Майкъл Христидис при представянето на изложбата „Европейското преоткриване на Черно море. Френски връзки.“ по повод 25 години ОЧИС	174
--	-----

НОВИ КНИГИ В БИБЛИОТЕКА НА ДИ

„Същност и история на паричните съюзи“	176
„Перспективи за приемане на еврото в Западните Балкани“	177

Contents

INTERVIEW

The priorities of the Bulgarian EU Presidency – for a united, strong and digital Europe <i>Interview with Liliana Pavlova</i>	180
---	-----

EUROPEAN UNION

Presentation of the Bulgarian Presidency of the Council of the EU <i>Dr. Monika Panayotova</i>	189
Spelling the „euro“ in the Cyrillic alphabet or the successful battle of the Bulgarian diplomacy in the first year of Bulgaria's EU membership <i>Bisserka Benisheva</i>	197
The Western Balkans have every right to participate in the debate about the future of the European Union <i>Prof. Ingrid Shikova</i>	203
The digital revolution – a challenge to the European Union <i>Gergana Passi</i>	209
Which is the 6 th Eurozone scenario? <i>Assoc. Prof. Kaloyan Simeonov</i>	213
The rise of nationalist parties and Euroscepticism in Europe after the example of the German parliamentary elections <i>Asst. Prof. Dr. Ivo Tsekov</i>	228
Ukraine's European integration: 2017 breakthrough and further challenges <i>Nadiia Koval</i>	238

INTERNATIONAL CONFERENCE “THE BLACK SEA REGIONAL DIMENSION OF THE BELT AND ROAD INITIATIVE”

Summary <i>Dr. Valentin Katrandjiev</i>	242
„16+1“ promotes the improvement of quality and efficiency of bilateral cooperation between China and 16 Central and Eastern European countries <i>Prof. Liu Zuokui</i>	246
Potential of the Black Sea region in the synergies of Chinese and European strategies <i>Dr. Long Jing</i>	255

Critical infrastructure protection – challenge and opportunity for the Belt and Road Initiative <i>Alexandru Georgescu</i>	265
Potential of the Black Sea region in B&R Eurasian economic connectivity. Role of Azerbaijan within the context of Silk roads <i>Mahir Humberov</i>	274
Assessing Iran's significance for the Belt and Road Initiative <i>Dr. Parisa ShahMohammadi</i>	296
The economic aspect of Bulgaria-China bilateral relations <i>Zheng Zhong</i>	306
The Bulgarian tourist sector in the context of the Belt and Road Initiative <i>Stilyan Rakovski</i>	310
Plovdiv and the Bulgarian-Chinese Business Development Association – strategic partners in the Black Sea region in the Belt and Road Initiative <i>Irina Beleva</i>	314

REGIONAL COOPERATION

Address by H.E. Michael B. Christides at the opening of „The European Rediscovery of the Black Sea. French Connections“ exhibition dedicated to the 25 th anniversary of BSEC	322
--	-----

NEW TITLES AT BDI LIBRARY

Nature and History of the Monetary Unions	324
Prospects for the Adoption of the Euro in the Western Balkan Countries	326

Приоритетите на Българското председателство – за единна, силна и дигитална Европа

интервю с Лиляна Павлова,
министър на Българското председателство
на Съвета на ЕС 2018

Бихте ли представили накратко приоритетите на Българското председателство на Съвета на ЕС? Кои от тях са формулирани в рамките на общата програма на триото Естония-България-Австрия и кои са базирани на националния дневен ред?

Програмата на Българското председателство е основана на възникналият предизвикателства пред ЕС днес – Многогодишната финансова рамка след 2020 г., Брекзит, миграция, дигитализация, младежка безработица... Тя беше окончателно приета от правителството на 6 декември, след близо шестмесечно обществено обсъждане на всички нива в цялата страна. Календарът на събитията предвижда близо 300 събития на различни нива, които ще бъдат проведени у нас по време на председателството.

Четирите приоритета на Българското председателство имат за цел затвърждаването на гражданите в сърцето на европейския проект.

Първият приоритет нарекохме „Бъдещето на Европа и младите хора“. Той е важен, защото младежите не трябва да са губещите от пренасочването на средствата на европейския бюджет към новите предизвикателства на континента, така че трябва да имаме правилните инструменти за справяне с проблемите на младежката безработица, слабото увеличение на заплатите, инвестициите в образованието и равните възможности.

Вторият приоритет е „Сигурна и стабилна Европа“, като по тази тема голямото предизвикателство са преговорите за Дъблинския регламент или системата за преразпределение на бежанци и мигранти. Тук се спираме още на сигурността, единния отбранителен съюз и ефективния контрол на външните граници, без да създаваме стени вътре между нас, както и на теми, свързани със справедливо и ефективно правосъдие.

Третият приоритет е „Европейска перспектива и свързаност на Западните Балкани“. Нашата цел е да бъде дадена ясна европейска перспектива и свързаност на Западните Балкани – транспортна, комуникационна, енергийна, образователна и цифрова. Тук акцентът отново е върху младите хора и искаме те да не са рисковата група и потенциалните емигранти заради нивата на безработица и условията в региона, а капитал, който да развиваме и който да остане тук. Затова на общоевропейско ниво са нужни спешни мерки и реформи, с които да адаптираме образованието и да инвестираме в децата си и в про-

гължавашото образование.

Четвъртият ни приоритет е „Дигиталната икономика и умения, нужни за бъдещето“, трансформацията и единният цифров пазар.

Чрез заложените приоритети България ще работи за единна, силна и дигитална Европа.

Държа да подчертая, че от самото начало работим в тясно сътрудничество с Естония и Австрия, с които сме в трио. Подхождаме изключително отговорно към изпълнението на приоритетите от Стратегическия дневен рег на ЕС и полагаме всички усилия за напредъка и интеграцията в контекста на принципите и целите, утвърдени с Декларациите от Рим и Братислава.

Българското председателство ще работи усърдно за постигане на напредък по приемането на ключови законодателни актове. Ще наследим известен брой досиета от Естония, но има и други, които ще бъдат отворени и/или предложени в първото полугодие на 2018 г. Ще се спра на най-важните от тях: пакет законодателни предложения за реформа на Общата селскостопанска политика и предложения за кохезионната политика след 2020 г., предложение за директива за административно сътрудничество в областта на ДДС и борбата срещу данъчните измами. В сферата на сигурността и стабилността ще работим по досиета за взаимодействие и обмен на информация между службите на държавите членки, проекта за институционализиране на Службата на Европейския прокурор, предложение за Регламент относно компетентността, признаването и изпълнението по брачни въпроси и тези, свързани с родителската отговорност и международното отвлечане на деца. В областта на цифровата икономика важни файлове са тези за единния цифров портал, пакетът „киберсигурност“, проектът на директива за авторски права, регулиране на свободното движение на данни. Важно досие е новата рамкова програма „Еразъм+“ на ЕС за образование, обучение, младеж и спорт след 2020 г.

Освен това, както посочи и министър-председателят Борисов на срещата на Световната банка с лидерите на Западните Балкани през декември в София, вече се водят разговори и с бъдещия премиер на Австрия, който да бъде ангажиран с продължаването на процеса на интеграция на региона на Западните Балкани.

За гарантиране приемственост и последователност на дискусиите, вече имаме много задълбочен диалог с Румъния по предаването на щафетата. Страната ще поеме председателството през 2019 г. – годината, в която приключва мандатът на институциите на ЕС.

България ще председателства Съвета на ЕС във важен период – само 18 месеца преди изборите за Европейски парламент. През това време трябва да ускорим темпото, дори – всички заедно, енергично и ежедневно да работим и постигаме резултати в полза на 500 милиона европейски граждани.

Какви инициативи и политики са планирани в името на европейската перспектива на държавите от Западните Балкани и смятате ли, че в рамките на предстоящите шест месеца ще бъде постигнат реален напредък в

преговорния им процес за присъединяване към ЕС?

Никои по-добре от нас не познава региона. Искаме да гаем ясен план за всяка една от шестте държави, без да създаваме фалшиви очаквания. Още преди да встъпим в ротационното председателство, ние вече постигнахме първия успех за съседите ни – сложихме темата в дневния ред на ЕС. На 17 май 2018 г. ще посрещнем лидерите от ЕС и Западните Балкани в София по време на Срещата на върха. Очаква се Комисията да представи стратегия за Западните Балкани през месец февруари, а редовния си пакет „Разширяване“ – през април, което ще доведе до приемане на Заключения на Съвета през юни 2018 г.

Факт е, че за първи път от десетилетия лидерите на балканските страни вече седнаха на една маса на 7 декември в София и заявиха общата си воля за сътрудничество с Европа и помежду си. Този факт вече сам по себе си е исторически момент за Балканите.

Инвестицията в този приоритет е гаранция за мира и стабилността на целия континент и за това, че на него няма да се настаят сили, обратни на всичко, което са Европа и свободният свят. Уверена съм също така, че Западните Балкани са неразработено поле за инвестиции, но и че за провеждането на реформите е важна европейската перспектива.

Що се отнася до конкретни инициативи, за които питате, те са свързани с европейската добавена стойност на по-високата инфраструктурна свързаност на Западните Балкани и на възможността гражданите от региона да ползват всички предимства като нас. Например: международните разговори без роуминг такси, достъп до широколентов интернет, транспортна и комуникационна свързаност и други. Този приоритет е насочен изцяло към ползите на гражданите и бизнеса.

Настоящият български еврокомисар пое ресор „Дигитална икономика и общество“, а дигиталният дневен ред получава все повече внимание в ЕС и в България. Какви цели си поставя страната ни в посока единен дигитален пазар? Ще успеем ли да развием амбициозните политики, започнати от Естония?

Освен страната на европредседателството, ще бъдем и в центъра на цифровите събития на ЕС през 2018 г. В последните години България се развива успешно като център на IT и аутсорсинг индустрията и е известна с изключително подготвените си кадри. В София на 25-29 юни ще се проведе цифровата асамблея – EU Digital and Innovation week и фестивалът Webit, което събитие се очертава като едно от най-значимите в Европа за 2018 г. и на което се очаква да присъстват над 6000 човека. По това време София ще се нареди сред столици като Барселона, Лондон и Берлин, които посрещат световния дигитален и технологичен елит в рамките на подобни събития. По това време Столична община организира провеждането на нов Балкански Хакатон с участието на млади хора от различни университети. Основна тема на асамблеята ще бъдат

цифровите умения и цифровото бъдеще на Европа, защото липсата на дигитални умения може да бъде риск за изолация. А България иска точно обратното – да бъде мястото, което да създава утρεшните лидери. С предложенията от ИТ сектора, които работи на Балканите, на принципа на публично-частното партньорство Балканите могат да се превърнат в нова Силициева долина. Затова страната ще работи за насърчаване на предприемачеството и креативността, основано на цифрови технологии и иновации, за стимулиране на социална промяна, за развитието на умения и компетенции за XXI век от най-ранна възраст.

Друга важна тема на председателството ще бъде киберсигурността и е важно да заявим, че заедно можем да се справим с този феномен, за който няма граници. Трябва да придвижим досието „Киберсигурност“ и на тази тема на 26 март 2018 г. в дневния ред е предвидена конференция.

Интерес към темите на Българското председателство вече заявиха на най-високо ниво ръководствата на Facebook, Google и прочее.

Работата и в тази сфера трябва да се ускори, предвид факта, че само шест законодателни предложения са финализирани на фона на предложените общо 24 в цифровата сфера от началото на мандата, според данни на еврокомисаря Мария Габриел, на която разчитаме изключително много за напредъка по дигиталния дневен ред.

По време на Българското председателство ще текат активни преговори за Многогодишната финансова рамка след 2020 г. Ще успее ли България да бъде неутрален балансър в преговорите, но и да защитава принципната си позиция за продължаване на кохезионната политика на ЕС?

В продължение на шест месеца страната ни ще бъде двигател на задачите и дневния ред на Съюза, ще съчетава функциите на честен посредник, политически лидер, представляващ и координатор. Подготвени сме за това.

Като председателство ще съдействаме за провеждането на открит дебат по основните теми, свързани с новата Многогодишна финансова рамка, с цел подпомагане на по-бързия и ефективен преговорен процес. Очакванията ни са, сред основните теми за дискусия да бъдат традиционните политики на ЕС, които са насочени към гражданите в ЕС. Такава политика, например, е политиката на сближаване и нейното осъществяване в следващия програмен период. Кохезионната политика е неразривно свързана с бъдещето на Съюза, с преодоляване на разделението между стари и нови страни, бедни и богати, Изток и Запад. Затова е важно тя да бъде съхранена, като се намери точният баланс между финансовите инструменти и безвъзмездното финансиране. Само така ще успеем на практика да посрещнем нуждите на по-слабо развитите региони в ЕС.

Осъзнаваме, че няма как да запазим същата кохезионна политика пред предизвикателствата на миграцията, тероризма и заплахите за сигурността и с намаляващия с близо 15 милиарда евро годишно бюджет, но ще се опитаме

да търсим консенсуса и аргументите в оживените дискусии.

Кохезионната политика осигурява истинска добавена стойност за гражданите на ЕС и представлява най-важният политически инструмент на ЕС за конвергенция, както е и катализатор за инвестиции за растеж и работни места според наличното финансиране. Така например, в резултат на подкрепата, която е получила страната ни, българският БВП се увеличи от 41% от средната стойност за ЕС с 27 държави членки през 2007 г. на 48% към днешна дата. Кохезионната политика не се ограничава само до изравняване на регионалните различия и за слабо развити региони, а е също стратегия за насърчаване на иновациите, конкурентоспособността и устойчивото развитие.

По време на Българското председателство ще има няколко срещи на тази тема, включително Съвет „Общи въпроси“ – кохезия, на 12 април и конференция на високо равнище на 8 юни.

България поема председателството във време, в което „Европа на различни скорости“, бъдещето на европейския проект, сигурността на континента и завръщането към Европа на националните държави са основни теми в политическата реторика. Как ще работи страната ни за засилване на общата европейска сигурност и стабилност и вярвате ли, че в замяна на усилията си ще получи зелена светлина за влизане в Шенгенското пространство и Евронзоната?

Никоя страна от ЕС не може да очаква едностранни ползи от това, че председателства Съвета на Съюза. Ако България работи успешно за това всички ние и нашите деца в бъдеще да живеят в един справедлив, единен, сигурен и уреден свят – това ще е най-голямата полза за всички ни.

Иска ми се, разбира се, повече да се говори и да се оцени фактът, че България успя да опази външната граница на Евросъюза по време на миграционната криза и да създаде условия и работещи правила, без да сме членове на Шенген. И го направи по-успешно от някои шенгенски страни. Това е една несправедливост, която се надявам да бъде поправена в най-скоро време, и надежда дават изказванията на европейските лидери на най-високо ниво, както и наскоро проведените се дебати в Европейския парламент.

Иска ми се не само да бъдем критикувани и сочени като най-бедната страна, а да се оцени колко много сме направили и колко успешно усвояваме европейските фондове, с колко бързи темпове променихме страната благодарение на общата солидарност и тези добри примери да бъдат основата на правилни решения за бъдещето финансиране на новоприсъединилите се страни.

За осъществяване на успешно председателство в сферата на ОВППС от значение е координацията с ЕСВД. Ще успее ли България едновременно да действа като посредник за постигане на консенсус относно дейността на ЕС на световната сцена, но и да отговори на очакванията на част от

българската общественост за лидерско председателство, което акцентира върху националните външнополитически приоритети?

България ще подкрепя активно Върховния представител на ЕС по външните работи и политиката за сигурност и изпълнението на Глобалната стратегия на ЕС, която дава една кохерентна рамка на външните отношения на ЕС.

Както вече подчертах, единственият национален или регионален приоритет, ако може така да го наречем, вече стана общеевропейски и Западните Балкани са в дневния ред на Европа. Това е нашата национална заслуга – че успя да постави региона и необходимостта от неговата интеграция и инвестиции във фокуса на европейското внимание. Вече може да се каже, че България вече играе своята първа роля на балансър и посредник между различните становича по тази тема. Затова и казваме, че нашето председателство ще е Балканско председателство.

В „Южното съседство“ основна цел ще бъде продължаване на усилията за постигане на дългосрочна устойчива стабилност. Ще продължим да работим за преговори с нашите южни партньори по „приоритетите на партньорството“ в рамките на обновената Европейска политика на добросъседство.

Българското председателство е мотивирано да направи всичко възможно да придвижи напред законодателната програма на институциите на ЕС по ефективен, конструктивен и прозрачен начин. Готови сме да бъдем активни, за да отговорим на очакванията на гражданите на общността и да постигнем реален напредък във вътрешните ни политики и в международните ни отношения.

Ако искаме да постигнем амбицията на ЕС да бъде глобален участник в събитията, е нужно повече от всякога Съюзът да бъде единен. По отношение на външните работи – да поеме водеща роля в поддържането на мира и стабилността, както и в многостранните системи: Климат, Световна търговска организация, ООН. А по отношение на вътрешните, е нужно да покаже, че има решения на гражданите.

Освен чисто политическите, икономическите и дигиталната теми, не бива да пропускаме и една от най-важните – опазването на климата и околната ни среда, която има отношение към всички отрасли – транспорт, селско стопанство, промишленост, бъдещето на Европа и света, ако щете. Дължни сме да запазим баланса във всички законодателни досиета, не само по онези, които са пряко свързани с околната среда, а и по тези, свързани с диалога за напредъка по Парижкото споразумение.

2018 г. е обявена за Европейска година на културното наследство. Как бихме могли да използваме богатото културно-историческо наследство на страната ни както за изграждане на по-плътен национален образ в ЕС, така и за по-голяма видимост сред българското общество на ролята на председател?

Като гържава с богато културно и историческо наследство, България е

щастлива да поеме председателството на Съвета на ЕС в този момент. Сега имаме възможността да покажем България във всички измерения и да акцентираме на многообразието, което внасяме в Съюза – нашата богата култура, история, традиции, обичаи и постижения от всички сфери на живота. И разбира се – кирилицата, която с нашето приемане в ЕС стана официална азбука на Европа и ние ще проведем председателството изцяло на български език. Председателството съвпада и с много дати от българската история и традиции, наука и култура, които ще отбележим и популяризираме – празника на розите – месец май, Гергьовден – на 6 май, Денят на българската азбука и култура – 24 май, Баба Марта и традиционно раздаване на мартеници – 1 март, дори националният празник на България е на 3 март, и др.

Толкова малко знаят европейците за нас и за общата ни история, която тръгва оттук. В наши дни малко известен е например фактът, че сме втори след Исландия по минерални извори, трети след Рим и Гърция – по артефакти, световноизвестни сме с розовото си масло, първи сме по производство и износ на лавандула в ЕС. Сега е времето цяла Европа и светът да видят и най-големия капитал на България – нейните граждани – успешни, компетентни, креативни, гостоприемни и вярващи в бъдещето на ЕС, както и да оцени потенциала на страната ни, а и на региона, за инвестиции и развитие.

Председателството е възможност да покажем потенциала на страната да е световна 4-сезонна туристическа дестинация и да представим българските продукти, стоки и услуги с идеята те да бъдат оценени и да стигнат големите европейски пазари. Освен услугите и духа на България, ще можем да представим и качествените български вина, води, храна, био производство, традиции и всичко, свързано с това да покажем плътно и многопластово колорита и възможностите на страната.

Днес, повече от когато и да било, културата и историята биха могли да изиграят важна роля за връзката между народите. И ние ще разширим някои инициативи и програми на ЕС като например „Творческа Европа“ и „Европа за гражданите“, подкрепяни от ЕС като инструмент за изграждане и утвърждаване на нашата многообразна европейска култура, обща идентичност и европейския проект като цяло.

Кое би било най-голямото предизвикателство за България по време на председателството? От какво естество ще е то – свързано с външни за ЕС фактори, вътрешната консолидация на Съюза или стабилността в нашата страна?

Мотивирани сме да направим всичко по силите си, за да придвижим напред законодателната програма на институциите на ЕС.

Сега е моментът да бъдем про-активни в постигането на целта си да отговорим с действия и резултати на притеснения на гражданите за по-голяма политическа, икономическа сигурност и стабилност на обществата.

Да бъда балансьор на понякога крайните становища на държавите членки

по ключовите теми и политики.

Доброто е, че след Брекзит мнозинството европейски граждани са оптимистично настроени за запазването на Съюза и доверието им в институциите на ЕС расте. Имаме положителен импулс за постигане на реален напредък и във вътрешните ни политики, и в международните ни отношения.

Настоящото правителство на България възвърна доверието в управлението, в гържавността и предвидимостта, което даде възможност на българските граждани да повярват, че в гържавата ни може да се живее по-добре. Много българи, които са учили и живели зад граница, се връщат у нас – броят на тези млади хора само за миналата година е над 9300. Ръстът на потреблението, който е основният двигател на растежа, е почти 5% и се очаква да продължава да нараства и в следващите години.

Важно е да отбележа, че на 12 декември представих Програмата на Българското председателство на пленарна сесия на Конференцията на Председателите на комисиите от ЕП в Страсбург, защото това събитие постави началото на същинската работа. Това беше много важен етап от подготовката, защото всяка гържава членка с предстоящо ротационно председателство представя програмата и приоритетите си на такава пленарна сесия. Всички председатели на комисиите към ЕП изказваха задоволство и благодарност на Българското председателство за очертаните приоритети. Дори не си спестявах скептицизма, че периодът на Председателството е наситен с тежки, сложни и голям брой досиета, които трябва да бъдат изведени успешно, имайки предвид края на мандата на институциите на ЕС, а в същото време на дневен ред стоят големи предизвикателства. Ето и няколко факти: само в Комисията по промишленост, изследвания и енергетика, т.нар. ИТРЕ, понастоящем има 12 законодателни акта – за цифровия пазар, за Енергийния съюз, които ще бъдат преговаряни на триалози с ЕП. Това са поне 36 триалога, най-малко по 3 на досие. В Комисията по граждански свободи, правосъдие и вътрешни работи, т.нар. ЛИБЕ, има 19 досиета – това са поне 60 триалога, а повечето от тях са сложни. Давам пример само за две комисиите, а в ЕП има 21 комисиите. Представителите си огромния обем от работа, която трябва да се свърши. Евродепутатите изразиха пълна подкрепа и готовност за конструктивно сътрудничество и подкрепа на Българското председателство и отправиха поздравления за добрата подготовка.

Това за пореден път доказва, че работата с националния и Европейския парламенти ще бъде от решаващо значение за успешното провеждане на Българското председателство през следващото полугодие на 2018.

Какви са впечатленията Ви от подготовка на екипа, отговорен за провеждане на председателството? Успя ли да придобие нужните умения и компетенции и очаквате ли човешкият фактор да бъде в полза на Българското председателство?

Организирането на подобно по мащаб и продължителност събитие, което

изисква прецизна координация между десетки институции, е уникален опит. Мисля, че след десет години членство в ЕС вече има и подготвени кадри и структури, които са на местата си и готови да се справят с такава задача. Подготвени сме да посрещнем около 22 000 гости и делегати и да проведем близо 300 събития у нас и 1500 в Брюксел. Екипът по подготовката и провеждането на председателството е от образовани, обучени и ентусиазирани хора, готови да дадат всичко от себе си за доброто представяне на страната като надежден партньор и успешен председател на Съвета на ЕС. Въвлякохме доброволци, които ще се ангажират с активно участие и подпомагане на събитията, залегнали в календара на Председателството.

Радва ни и фактът, че получихме много висока оценка на подготовката на председателството от Генералния секретариат на Съвета на ЕС, лично от председателя Юнкер и президента Таяни.

С какво, според Вас, Българското председателство ще бъде различно от всички председателства до сега?

С работата, която ще свършим и с безпрецедентно високия брой досиета, които ще бъдат разгледани. Не само с броя на събитията у нас и в чужбина, но и с качеството на работата.

Успех ще бъде, ако успеем да убедим колкото се може млади хора да останат да работят и живеят в страната и региона, както и тези, които живеят навън – да се върнат.

Уникалното във вътрешнополитически план е, че всички политически сили постигнахме консенсус по темите за председателството и подкрепя в общата ни работа, с което продължаваме да оправдаваме девиза на страната, на Народното събрание и на председателството „Съединението прави силата“. Уникално за нас в последните години е да сме заедно и обединени, каквито послания излъчваме и към Европа.

Успех е, че българите са еврооптимисти след 10 години от присъединяването на страната към ЕС и виждат перспектива и бъдеще в Европа не само за себе си, но и за съседите си.

Ако успеем да концентрираме интереса на европейските ни политически партньори и финансовите институции на Балканите – това ще е исторически успех за региона и гарант за сигурността и стабилността на нас и континента в следващите десетилетия.

Искаме разликата между нашето и другите председателства да бъде усетена от гражданите – ползите да бъдат за тях и то да са реални, бързи и свързани с ежедневието. Разликата се надявам да я усетят и гражданите на страните от Западните Балкани още с края на председателството ни – заедно с пътната карта за Европа вече да се чувстват реално европейски граждани, включени в програмите на общността.

Представяне на Българското председателство на Съвета на Европейския съюз¹

g-р Моника Панайотова

Уважаеми гами и госпога,

Бих искала преди всичко да благодаря за поканата на Европейския център за политика, както и за възможността да представя пред вас приоритетите на първото Българско председателство на Съвета на Европейския съюз 2018. Благодаря и на всички останали за проявения интерес, както и за това, че сте гнес тук на това представяне.

По време на своята презентация бих искала да насоча вашето внимание към следните два основни момента:

- Подготовката за Българското председателство и ключовата роля на гражданското общество в този процес;
- Приоритетите на първото Българско председателство на Съвета на ЕС 2018, които разкриват основните теми, както и целите, които сме си поставили.

1. Подготовката за Българското председателство и ключовата роля на гражданското общество в този процес

По отношение на точка първа, аз наистина вярвам в символиката на това, че 10 години след присъединяването на България към ЕС страната ни се подготвя да изпълни важна задача – да поеме Ротационното председателство на Съвета на Европейския съюз. По време на този важен период – както за нашата страна, така и за цяла Европа, ние ще положим усилия да бъдем честен „брокер“, както и отворен медиатор. Нашата цел и нашата мотивация са да допринесем – чрез позитивен дух и конструктивен подход – за постигането на осезаеми резултати в полза на европейските граждани.

Присъединяването на България към Европейския съюз беше исторически шанс за нашата страна да изпълни успешно своя национален проект – да се завърне отново в европейското семейство на демокрация и свобода. Като една от най-про-европейски настроените нации в ЕС, ние сме дълбоко убедени, че благоденствието и стабилността на държавите членки зависят от стабилността, единството, икономическата конкурентоспособност и социалната сближеност в рамките на Европейския проект.

Затова в този контекст аз бих искала да изпратя силно послание за единство и солидарност в Европа. По същата причина ние избрахме – естествено

¹ Изказване пред Европейския център за политика, 24 ноември 2017 г.

с подкрепата на гражданското общество – и мотото на нашето Председателство „**Обединението прави силата**“, което е и нещо като размисъл за нашата история и гържливост.

Водени от принципите на прозрачността и отчетността, ние имаме амбицията да проведем едно **отворено към гражданите Председателство**. За тази цел ще разчитаме най-вече на откритите отношения, на отношенията на сътрудничество.

- От една страна са нашите отношения с **институциите на ЕС**, и най-вече с Европейския парламент, който е не само съ-законодател, но така също представлява и законодателната „азора“ на самия Европейски съюз.
- От друга страна са нашите отношения с **гражданското общество и неправителствения сектор**, тъй като техният експертен принос, заедно с креативния им и иновативен подход имат за нас много важна добавена стойност.

Малко по-рано тази година над 50 български неправителствени организации (НПО) се обединиха в Национален форум на неправителствените организации за българското Председателство на Съвета на ЕС 2018. Сред тях бяха някои от най-изявените български мозъчни тръстове в областта на икономиката, политическия анализ, външните работи, образованието, здравеопазването и младежта, както и много други. В резултат на което ние получихме от тях редица конструктивни предложения, както и обратна връзка, необходима за Националната програма за Председателството.

По време на самото Председателство, нашето сътрудничество с Европейския парламент, както и приносът от страна на гражданския сектор и експертната общност, ще бъдат решаващи, тъй като те са източник на демократичната легитимност на законодателството и политиките на ЕС. Тъй като устойчиви политики може да има, само ако са налице трите основни компонента на **формулата за устойчивост на процеса на вземане на решения**, или по-точно: политическа воля, интелектуално въображение на гражданското общество и подкрепа на гражданите.

В това отношение ние разглеждаме проекта на нашата Национална програма като „жив документ“, който се обновява редовно въз основа на продължаващите консултации със социалните партньори и организациите на гражданското общество, както и в резултат на постигнатия от Естонското председателство напредък (в смисъл на законодателство). Следим също внимателно и предложенията за „Дневния ред на лидерите“ на г-н Туск, мненията на г-н Жан-Клод Юнкер, както и Работната програма на Европейската комисия за 2018 г. Което означава, че българската Национална програма ще бъде финализирана в средата на месец декември.

Признаваме също, че **ниито едно Председателство не може да бъде успешно само по себе си**. Затова работим в тясно сътрудничество с нашите естонски колеги и сме убедени, че ще бъде постигнат плавен преход – в смисъл на приемственост, което пък е основна предпоставка за успешното развитие на законодателния и политическия процес в Европейския съюз.

По време на Българското председателство ние ще продължим да работим

по различни въпроси, като например „*Растеж и заетост*“, „*Енергийният съюз и политиката в областта на климата*“, „*Миграция, сигурност и вътрешни работи*“ и „*Засилване на присъствието на ЕС на глобалната сцена*“.

Сега ми позволете да премина към приоритетите на първото българско председателство на Съвета.

2. Приоритети на първото българско председателство на Съвета на ЕС 2018²

България има редкия шанс да председателства Съвета на Европейския съюз в интересно и вълнуващо време, когато се очаква да бъдат взети трудни, но вдъхновяващи решения, свързани с бъдещето на самия Съюз.

Глобализацията и новите реалности, пред които са изправени днес Европа и светът, отправят различни предизвикателства, свързани с Индустриалната революция 4.0, със сложните предизвикателства пред сигурността, с демографията и промяната в климата, както и с необходимостта от по-нататъшна Консолидация, Конкурентоспособност и Сближаване в рамките на ЕС.

И колкото по-бързо успеем да усетим пулса на времето, в което живеем, както и днешните предизвикателства, пред които сме изправени, толкова по-адекватен ще бъде нашият отговор на тези предизвикателства. Те са взаимосвързани и са заредени с голям потенциал за действие, както и за трансформиране на нашите икономики и общества, за да могат да станат те много по-устойчиви, сигурни и приобщаващи.

Европейският съюз се приближава все повече към:

- Ниски въглеродни емисии;
- Кръгова и
- Цифрова икономика.

Тези три промени в нашата икономика означават и значителна промяна в начина, по който произвеждаме и по който използваме повторно нашите ресурси. Това означава **гълбока промяна в нашата икономика**, както и в начина, по който функционира тя. А това от своя страна означава и трансформация, която ще наложи значителни промени в начина ни на живот – в живота ни на граждани, а и на потребители.

Имайки предвид днешната **необходимост на Европа и на европейските граждани от сигурност, стабилност и солидарност**, Българското председателство е твърдо убедено, че всичко това може да бъде постигнато с инструментите, които създават ефективни и резултатни политики за развитие и благоденствие, или така наречените на английски език „**3 C**“ – **Consensus, Competitiveness, Cohesion** /консенсус, конкурентоспособност, сближаване/. (Известно ми е, че доста често ние приемаме тези принципи и ценности за

2 Подготовката на България за Председателството на Съвета е процес, който започна още през 2015 г. Следващата, 2016 г., бе година на стратегическо и логистично планиране – включително и чрез интензивна работа с нашите партньори от Триото. А от приемането на „Програмата на Триото“ през месец юни т.г. насам, вниманието ни е насочено към подготовката на Националната програма.

гаденост. Или по-точно, че те се възприемат като абстрактни понятия. Но трябва да знаем, че всички те са нещо подобно на кислорода – забелязваме липсата му, когато го загубим.)

През първата половина на 2018 г. ние ще съсредоточим своята работа върху

4 основни приоритета:

- Бъдещето на Европа и младите хора, с акцент върху икономическия растеж и социалното сближаване;
- Европейската перспектива и свързаността на Западните Балкани;
- Сигурността и стабилността в една силна и обединена Европа; и
- Цифровата (дигитална) икономика и уменията за бъдещето.

Предвид сложното естество на предизвикателствата пред младите хора, както и на съвременната среда за сигурност, Българското председателство ще работи по отношение на младежта и въпросите на сигурността като хоризонтални приоритети.

А сега, спирайки се за момент върху всеки един от посочените по-горе 4 приоритета³, позволете ми да отбележа нашите основни очаквания и нашите цели за следващия семестър.

2.1. Бъдещето на Европа и младите хора – икономически растеж и социално сближаване

Дебатът за бъдещето на Европа тече във време на все по-големи глобални промени. Дискусиите са пряко свързани с необходимостта от трансформация на основните политики на ЕС, вземайки предвид „Брекзит“, както и необходимостта от стратегически решения, свързани с финансирането на ЕС в съответствие със сегашните приоритети и новите предизвикателства.

Българското председателство ще се стреми да допринесе по положителен и конструктивен начин за този дебат, като насочи своето внимание към няколко основни области:

Ние ще поставим основата на политически дебат за бъдещите приоритети на **Многогодишната финансова рамка** – след 2020 г., включително и като организираме в София министерска конференция на 9 март 2018 г. А както бе отбелязал един европейски поет⁴, ставайки студент е все още нищо, но след това човек може да се превърне във всичко. И, ако ми позволите да перифразирам: новата Многогодишна финансова рамка е все още нищо, но тя може да се превърне в нещо изключително важно за периода на планиране след 2020 г.

Българското председателство ще положи усилия за организирането на открит дебат по решаващата роля на **Политиката за сближаване** не само за намаляване на регионалните различия и изостаналостта, но така също и за насърчаване на иновациите, конкурентоспособността и устойчивия растеж в

3 Ние сме убедени, че можем да дадем значителен принос към намирането на общи решения в отговор на очакванията на европейските граждани – чрез дългосрочната цел за постигане на единство в една силна, дигитална Европа.

4 Шандор Петьофи.

Европейския съюз.

Бъдещето на **Общата селскостопанска политика** (ОСП) след 2020 г.⁵ ще бъде друга важна тема за обсъждане, тъй като над 70% от територията на ЕС представлява селски райони. В центъра на дебата ще бъдат възможностите за модернизация и опростяване на тази така важна политика за гражданите и регионите.

Българското председателство ще поощри и дискусиите за задълбочаване на **Европейския валутен съюз**, тъй като ние разглеждаме стабилността, откритостта и способностите за приобщаване към Евроразоната като предварително условие за бъдещето на Европейския проект⁶.

Младите хора ще имат централна роля в структурирания диалог за бъдещето на Европа, тъй като те винаги са били движещата сила на промяната и иновациите, а те ще бъдат и тези, които ще живеят в трансформиращия Европейски съюз.

В областта на политиката за младежта ще съсредоточим нашите действия в две основни направления: развиване на умения и компетентности – най-вече дигитални, тъй като са необходими за пазара на труда, както и популяризиране на европейските ценности чрез инструментите на формалното и неформалното образование.

В областта на конкретните законодателни инициативи ние ще работим върху средносрочната оценка на програмата „Еразъм“. Усилията ни ще бъдат насочени към улесняване на политическите дискусии за бъдещето на тази програма в периода след 2020 г. Ще продължим да работим и по ключовата инициатива „Европейски корпус за солидарност“, която ще даде възможност на младите хора да развият своите компетентности, за да могат да бъдат в услуга на своите общности⁷.

В обобщение, нашата амбиция е да изведем на преден план положителния дневен ред, като се съсредоточим върху инициативите, които насърчават икономическия растеж и социалното сближаване в полза на нашите граждани.

2.2. Европейската перспектива и свързаността на Западните Балкани

Европейската перспектива и свързаността на Западните Балкани ще бъдат специфичен приоритет на Българското председателство.

Като държава, която разбира в дълбочина сложността, предизвикателствата и възможностите, произтичащи от **специфичното географско местоположение**

5 Ние споделяме мнението, че след продължителните реформи през последните 20 години днес вече се нуждаем от период на сигурност и стабилност. ОСП е една от най-старите европейски политики, която събира в себе си като във фокус икономически, финансови, екологични, демографски и социални въпроси.

6 По отношение на архитектурата на Икономическия и валутен съюз има амбициозни предложения и нови възможности. Те трябва да бъдат основно проучени и внимателно анализирани.

7 А тъй като 2018 г. е обявена за Година на европейското културно наследство, българското Председателство ще използва тази възможност да насърчи и популяризира културата като стратегически ресурс за по-доброто бъдеще на ЕС. Бихме искали да подчертаем също ролята на културната дипломация като инструмент на външната политика на ЕС – имайки предвид и все по-голямата сложност на международната сцена. Преди 30 години тази програма започна да променя живота на хората и да „отваря“ умове на над 9 милиона души, продължава да го прави и сега.

ложение на нашия регион – в „средата на пресечната точка“ между Изтока и Запада, а така също и на историческия кръстопът на интелектуалния диалог – ние сме дълбоко убедени, че благополучието, развитието и стабилността на нашия континент са свързани с благополучието и стабилността на региона на Западните Балкани.

И както пише Голямата дама на Франция и Европа – Симон Вейл, в книгата си „Един живот“ /“A Life“/, след Втората световна война, когато Западна Европа имаше шанса да живее в едно общество на свобода и демокрация, Желязната завеса отделяше останалата половина на Европа. Така че, когато историята предостави тази възможност, беше немислимо да не се отворят вратите на Европейския съюз за страните от Централна и Източна Европа.

А днес вратите на ЕС трябва да останат отворени за страните от Западните Балкани. Ние не бихме искали да създаваме нереалистични очаквания по време на нашето председателство, но бихме искали да насърчим мотивацията и да дадем надежда на страните и гражданите от Западните Балкани, тъй като европейската перспектива продължава да бъде **основна движеща сила** за тези страни за постигане на стабилност, както и на сериозни политически и икономически трансформации.

Ние определяме подкрепяме мнението на Европейската комисия, че дневният ред на Европейския съюз е всъщност **дневен ред на реформи**. А реформа означава следното:

- ефективна администрация, която е в услуга на хората;
- образование, което повишава компетентността;
- икономика, която е в подкрепа на растежа и работните места; и
- върховенство на закона, което гарантира справедливост и добро управление.

Ние вярваме, **че реформите, добросъседските отношения и регионалното сътрудничество** са от изключителна важност, поради което ще се постареем да осигурим подкрепа за тези три области⁸.

Паралелно с това, Българското председателство ще съсредоточи своето внимание и върху **свързаността в този регион, която е многоизмерна**: тук съществуват енергетика, транспорт (със специален акцент върху европейските коридори VIII и X), образователна и цифрова свързаност (включваща телекомуникации, роуминг и Wi-Fi), и на последно място, но не и по значение – сътрудничество в областта на доброто управление и административния капацитет.

Една конкретна наша инициатива в това отношение, предложена от българския неправителствен сектор и включена в Националната програма, предвижда постепенно приемане на европейските правила за роуминг в страните от Западните Балкани чрез поетапно намаляване на таксите за роуминг. Като продължение на това, със задоволство отбелязваме ангажираността на нашия

⁸ Тъй като е един от основните ни приоритети, ние ще продължим да подкрепяме конкретния напредък на всяка отделна страна от Западните Балкани по пътя ѝ към ЕС, въз основа на нейните заслуги, като се стремим да укрепяме още повече институциите, доброто управление и върховенството на закона; ще насърчаваме добросъседските отношения и приобщаващото регионално сътрудничество; ще се опитаме да смекчаваме рисковете за стабилността, както и да насърчаваме социално-икономическото развитие.

еврокомисар – 2-жа Габриел, да се съсредоточи върху изработването на Пътна карта за реализирането на тази инициатива, която ще бъде представена по време на Българското председателство.

На 17 май 2018 г.⁹ в София ще се проведе среща на най-високо равнище между Европейския съюз и Западните Балкани. А очакванията ни са, че тази среща ще потвърди европейската перспектива на страните от региона, като подчертае и необходимостта от поддържане на устойчив мир, сигурност и добросъседски отношения, които да насърчават от своя страна свързаността – както в рамките на самия регион, така и между региона на Западните Балкани и Европейския съюз.

В обобщение, трите основни съображения, които споделяме по отношение на тази европейска перспектива, са следните:

- тя е стимул за извършване на решителни трансформации;
- тя трябва да бъде надеждна и основана на заслугите;
- тя няма алтернатива, тъй като ЕС е най-големият донор по отношение на Западните Балкани, както и техен основен търговски партньор, тъй като осигурява две трети от преките чуждестранни инвестиции в региона.

2.3. Сигурност и стабилност в една силна и обединена Европа

Ако до този момент европейската отбрана се разглеждаше като политическа възможност и опция за интеграция, днес тя вече е необходимост, имайки предвид, от една страна, равнището на политическите амбиции, а от друга – сложната същност на съвременната сигурност с нейните икономически, финансови, енергийни, екологични, социални и правни аспекти.

По тази причина в областта на Общата политика за сигурност и отбрана Българското председателство предвижда активна подкрепа за прилагането на **Глобалната стратегия на ЕС**, със специален акцент върху разработването на приобщаващо и амбициозно **Постоянно структурирано сътрудничество (PESCO)**. Ще бъде обърнато специално внимание на законодателната рамка на **Европейската програма за развитие на отбранителна промишленост**, която ще проправи пътя към финансирането на конкретни проекти¹⁰. Това ще издигне сътрудничеството в областта на отбраната в рамките на ЕС на ново равнище, като осигури и възможности за малките и средни предприятия, както и за начинаещите в тази област фирми.

Миграцията остава основно предизвикателство. Ние ще продължим да на-

9 Тази среща на най-високо равнище ще награджа над недвусмислената подкрепа за европейската перспектива на този регион, препотвърдена и от Европейския съвет през месец март 2017 г. Тя ще създава положителен импулс, като излъчва насърчителни сигнали.

10 Ще продължим да работим за по-нататъшното укрепване на сътрудничеството между ЕС и НАТО, като включим неговото разширяване в нови области, като например противодействието на тероризма. Вярваме, че прилагането на практика на Постоянно структурираното сътрудничество не само ще допринесе за европейската сигурност, но ще укрепи допълнително и НАТО. Ще продължим да работим и в областта на подкрепата на сигурността и изграждането на капацитет и издръжливост в страните от Западните Балкани.

блюдаваме отблизо основните причини за тази миграция, като ще се стремим да „затегнем“ мерките срещу незаконната миграция. Тук ключова роля е определена за **Общата европейска система за убежище**, която трябва да бъде укрепена допълнително въз основа на принципите на отговорност и солидарност¹¹.

Непредвиденият миграционен натиск и появата на тероризма оказаха значително въздействие и върху **Шенгенското пространство**. Ние обаче ще осигурим продължаване на извършения напредък в областта на завръщането към нормалното функциониране на това пространство¹².

Имайки предвид факта, че според последния „Евробарометър“ европейските граждани посочват борбата с бедността и социалната изолация, както и срещу тероризма като най-важните проблеми, с които трябва да се заеме ЕС, ние ще съсредоточим нашите усилия върху прилагането на **Обновената стратегия за вътрешна сигурност**, като се стремим да постигнем осезателни резултати в рамките на нейните три основни стълба: **борба срещу организираната престъпност, борба срещу тероризма и борба срещу кибер-престъпленията**.

Правосъдието е друга важна област, в която Българското председателство ще работи по организационните и логистични въпроси, свързани с функционирането на Европейската прокуратура. А това от своя страна ще допринесе за ефективната защита на финансовите интереси на ЕС.

Енергийната политика¹³ е друг важен и основен аспект на стабилността и сигурността на Европейския съюз в неговите две измерения – сигурност на енергийните доставки и сигурност на енергийната инфраструктура. Ще фокусираме своето внимание върху **предложенията за Пакета за чиста енергия** като инструмент за създаване на сигурна, безопасна и добре свързана европейска енергийна система на достъпни цени.

*В обобщение, Българското председателство ще направи всичко по силите си да „изкове“ ефективен процес на вземане на решения, както и да намери широко подкрепени решения за извършване на необходимите промени, които биха направили **Европейския съюз сигурен, стабилен и обединен, за да може да отговори на днешните предизвикателства**.*

2.4. Дигитална икономика и умения за бъдещето

По отношение на четвъртия приоритет на Българското председател-

11 Това е предизвикателство, с което никоя страна не може да се справи самостоятелно. Това е също предизвикателство, налагащо използването на всички налични инструменти, както и ангажирането на всички субекти и заинтересовани страни – държавите членки, европейските институции, експертната общност, гражданските организации, местните власти и нашите международни партньори. А по отношение на управлението на миграционния процес, Българското председателство ще използва цялостен подход. Интензивната работа по външните аспекти обаче трябва да върви ръка за ръка с укрепването на вътрешните механизми на ЕС.

12 До пролетта на 2018 г. Българското председателство ще работи за постигането на политическо споразумение по отношение на предложените изменения към Кодекса за шенгенските граници.

13 Енергийният сектор оказва огромно въздействие върху заетостта, върху потребителите и върху ръста на нашата икономика. Поради тази причина преходът към един енергийно-ефективен, независим, иновативен и конкурентоспособен Съюз ще бъде наш основен приоритет.

ство – дигиталната икономика и уменията за бъдещето, ние се ръководим от съображението, че информационните и комуникационни технологии не представляват вече специфичен сектор, **а са основа за изцяло модерни и иновативни икономически системи.** Освен това, дискусиата за **уменията и компетентностите, необходими за „бъдещето на работата“**, е много по-оживена от когато и да е, тъй като бъдещите работни места ще бъдат много по-гъвкави и динамични, но много по-несигурни. В същото време 65% от днешните ученици ще упражняват професии или ще заемат позиции, които дори все още не съществуват на пазара на труда.

Кибер-сигурността е обратната страна на монетата, тъй като е критична както по отношение на нашето благополучие, така и на нашата сигурност. Миналата година 80% от европейските компании преживяха най-малко по един инцидент, свързан с кибер-сигурността.

Индустриалната революция 4.0 се задвижва от технологиите от ново поколение, като например Интернет на нещата (IoT), Големите данни (Big Data), роботиката и триизмерният печат. Затова трябва да се възползваме от новите хоризонти, които откриват тези технологии за индустрията, за да станем по-предприемчиви и по-ефективни, за да можем да разработваме иновативни продукти и услуги.

За да отговори на тези предизвикателства, Българското председателство ще продължи своята активна работа в рамките на **Единния цифров пазар**, който трябва да бъде завършен през 2018 г. Ние сме убедени, че като една от страните с най-бърз Интернет и най-бързи връзки в света¹⁴, чиято столица – София, вече е класирана като една от 10-те най-привлекателни града за създаването на нови фирми и нови предприемачески начинания в Европа, България може да допринесе много за всичко това.

*В обобщение, дигиталната трансформация носи със себе си нови предизвикателства, но и предоставя нови възможности. Повече не можем да мислим конвенционално. Не можем да използваме отново старите си решения. Затова амбицията на ЕС трябва да бъде следната: **въз основа на настоящето, да мислим за бъдещето** в полза на развитието на европейския бизнес и икономическия растеж, грижейки се в същото време за благоденствието и благополучието на собствените си граждани.*

Заклучение

В заключение бих искала да кажа, че нашето виждане за Европа през 2018 г. е за един прагматичен и ефикасен Европейски съюз, осигуряващ за своите граждани повече сигурност; Съюз, който е поел здраво в ръцете си управлението на миграционните процеси; един конкурентоспособен, иновативен и енергийно независим Съюз, който определя стандарти за заетост и политики за растеж, подходящи за дигиталния свят; Съюз с много по-добра свързаност, териториално и социално сближаване; и на последно място, но не и по значение – Съюз, който продължава да бъде източник на вдъхновение за своите

¹⁴ <http://sofiaglobe.com/2017/08/09/internet-connection-speeds-bulgaria-among-top-30-in-the-world-2/>

съседи, а и на глобалната сцена – със специален акцент върху европейската перспектива и свързаността на Западните Балкани.

Д-р Моника Панайотова е заместник-министър за Българското председателство на Съвета на ЕС 2018. В периода декември 2012 - юли 2014 г. е член на Европейския парламент и участва в комисиите по образование и бюджетен контрол и в подкомисията по отбрана, а преди това като депутат в 41-ото Народно събрание е председател на Комисията по европейски въпроси и контрол на европейските фондове, член на Комисията по външна политика и отбрана. Член е на Консултативния съвет на Фондация Българска Памет и на борда на Софийски форум за сигурност. Има публикации по въпросите на сигурността и отбраната, НАТО, европейските политики и Общата политика за сигурност и отбрана на ЕС. Има докторска степен по политология, магистър е по икономика и бакалавър по международни отношения. Преминала е редица обучения и специализации в международни организации и учебни институции.

Изписване на „евро“ на кирилица или една успешна битка на българската дипломация през първата година на членството в ЕС

Бисерка Бенишева

Непосредствено след присъединяването си към Европейския съюз България се включи в дискусиите по реформата на Договора за ЕС.

След неуспешната ратификация на проекта за Конституция на ЕС на референдумите в Холандия и Франция през 2005 г. и продължителни консултации между държавите членки, в следващия период, в средата на юни 2007 г. беше постигнато съгласие за започване на преговори за реформа на Договорите за ЕС. На заседанието на Европейския съвет на 21-22 юни 2007 г. беше взето решение за насрочване на Межгуправителствена конференция и беше приет мандат за преговори по изменението на Договорите за ЕС.

България, наред с институционалното си структуриране за участие в процеса на вземане на решения в ЕС в качеството си на член на ЕС, трябваше спешно да подготви позицията си по реформата на основополагащите Договори. Позицията се готвеше в МВНР, доколкото министерството разполагаше с опит и експертиза от участието на България като наблюдател в Конвента за изработване на проекта за Конституция на ЕС, с последващо внасяне за одобрение в Министерския съвет.

Межгуправителствената конференция беше открита на 23 юли 2007 г. и ротационното председателство – Португалия, усилено търсеше консенсус по откритите въпроси, между които и изписването на единната валута на официалните езици на държавите членки. Няколко членки – България, Словения, Литва и Латвия, не можеха да се съгласят в техните национални езикови версии, които имат равностойна сила с останалите езикови версии, да бъде въведено изписване на единната валута по начин, който се различава от използвания в националния език.

Конкретно за България това означаваше единната валута да се изпише на кирилица като „Еуро“. За Словения, която използва латиницата, също имаше проблем, доколкото в национална употреба, включително и в закона на Националната банка на Словения, която се подготвяше за присъединяване към евро-зоната, единната валута е обозначена като „евро“. Схожен проблем имаха и Литва и Латвия, които също използват латиница, но в националните езици не използват „euro“. И за четирите страни въпросът се свързваше с националната идентичност и съответно доведе до несъгласие с предложението на португалското председателство.

На фона на останалите открити въпроси – институционалната уредба, броят на комисарите в колежа, въвеждане на двойно мнозинство при гласуване в Съвета и редица други, свързани с участието на държавите членки в проце-

са на вземане на решения, този въпрос оставаше встрани от вниманието на дискусиите, въпреки че засегнатите от решаването му страни настоятелно изразяваха своите позиции.

Преговорите по реформата на Договора за ЕС напредваха, като португалското председателство полагаше всички усилия да постигне консенсус, с оглед подписване през декември 2007 г. и референция към новите договорености като Лисабонски договор. В тази времева рамка на 15 октомври 2007 г. беше насрочена среща на Междуправителствената конференция на ниво министри на външните работи, която да обсъди проекта на Договор за реформа на договорите на ЕС (работно наименование го приключване на преговорите) и да подготви неформалната среща на ниво държавни и правителствени глави на 18-19 октомври. Междуправителствената конференция беше насрочена в рамките на редовното месечно заседание на Съвет „Общи въпроси и външни отношения“ в Люксембург.

По чувствителния въпрос относно изписването на единната валута от българска страна се водеше интензивна кореспонденция с институциите на ЕС и Европейската централна банка. От българска страна се аргументираше, че изписването на единната валута на кирилица вече е регламентирано в българската езикова версия на Договора за присъединяване към ЕС, като навсякъде в Договора се реферира към „евро“ на кирилица. Тази теза, развита от екип към Дипломатическия институт при министъра на външните работи, оптимистично залагаше на Договора за присъединяване като гаранция, че това е достатъчно да бъде зачетена позицията на България.

Паралелно, на основата на разработки на Института по българистика на БАН, министърът на държавната администрация Николай Василев в срещи и кореспонденция с институциите на ЕС представяше и нагледна аргументация относно кирилицата. На среща на министъра с генералния директор на правната служба на Съвета, Жан-Клод Пирис, бяха представени и книги за азбуките, но правната служба се оправда с Европейската централна банка. Разменени бяха и писма с Жан Клод Трише – председател на Европейската централна банка. На среща на министъра по европейските въпроси Гергана Грънчарова с комисаря по езиковото разнообразие отново беше изложена българската аргументация, но въпреки изразената симпатия относно културната идентичност, от страна и на Европейската комисия се изтъкваше, че резервите идват от Европейската централна банка, която единствена има компетенции по отношение на единната валута на ЕС. Председателят на Европейската централна банка аргументираше, че наименованието на единната валута е термин, използва се на всички официални езици на ЕС, не се превежда и не произлиза от наименованието Европа (каквито аргументи използва не само България, но и другите държави членки, засегнати от езиковите версии на проекта за Договор).

В тази обстановка и предвид подготовката на българската позиция за заседанието на министрите на външните работи в Люксембург на 15-16 октомври (в рамките на което беше насрочена Междуправителствена конференция по проекта на бъдещия Лисабонски договор), в началото на месец октомври вицепремиерът и министър на външните работи Ивайло Калфин свика рабо-

мен екип от дипломати, работещи по европейското направление в МВНР, за обсъждане на създалата се ситуация. Отчетена беше чувствителността на въпроса в публичното пространство, както и фактът, че Договорът за присъединяване, макар и на същото ниво като съществуващите Договори за ЕС в йерархията на юридически актове на ЕС, не е достатъчна гаранция за успех на националната позиция, доколкото промяната на основните Договори за ЕС може да доведе в последствие и до „изравняване“ на Договора за присъединяване към ЕС с настъпилите изменения в основните Договори.

Разменената кореспонденция с председателя на Европейската централна банка, проведените срещи с правната служба на Съвета и с Европейската комисия не възбяха оптимизъм за успех на националната позиция. Въпреки уверенията на българския комисар, а преди това главен преговарящ, че този въпрос вече е договорен в преговорите за присъединяване, от страна на Европейската централна банка се посочваше, че е допусната техническа грешка и с новите договорености тази грешка следва да бъде коригирана.

Времето напредваше и трябваше бързо да се прегледат и структурират аргументите и да се определи тактиката. Оpcionта да се блокира консенсусът по бъдещия Лисабонски договор беше отхвърлена като политически неприемлива от гледна точка на европейския интерес, част от който е и България. Същевременно, трябваше да има решение и на националния интерес. По отношение на аргументите екипът дипломати изготви „нон пейпър“, в който, наред с излаганите до момента аргументи относно културната идентичност, структурира българската позиция върху следните тези:

- Позоваване на декларацията към Договора за присъединяване, ратифициран от всички държави членки, относно статута на кирилицата: „С признаването на българския език като автентичен език на Договорите, както и за официален и работен език, който се използва от институциите на Европейския съюз, кирилицата ще стане една от трите официални азбуки на Европейския съюз. Тази съществена част от културното наследство на Европа представлява българския принос към езиковото и културно разнообразие на Съюза.“
- Позоваване на заключенията на Европейския съвет в Магрид на 15-16 декември 1995 г. относно единната валута и наименованието „Euro“, а именно: „Европейският съвет счита, че името на единната валута трябва да е едно и също на всички официални езици на ЕС, като се отчита съществуването на различни азбуки.“ (Европейски съвет, Магрид, 15-16 декември 1995 г., сценарий за преминаване към единна валута, параграф 2)

Това, което щеше да спести въвеждането в употреба в българския език на „euro“, беше кирилицата – самото решение на ЕС относно единството на термина на всички езици, допуска различие при различна азбука. Това обяснява и защо на евро-банкнотите, освен на латиница, терминът се изписва и на гръцки език (азбука, различна от латиницата).

Освен да се аргументира, националната позиция следваше и да се защити

пред партньорите в ЕС. Това беше първото предизвикателство пред българската дипломация в първата година на членството и си давахме сметка, че репутацията на новата държава членка да аргументира и отстоява позиция е поставена на изпитание. Най-същественният залог за успех беше институционалното единство, което на всички нива да отстоява позицията, още повече че по отношение на тактиката се предложи България да наложи резерва върху подготвяното за подписване на същата дата, 15 октомври, Споразумение за стабилизиране и асоцииране на Черна гора. Причината беше изпратената за съгласуване езикова версия на Споразумението с Черна гора, където вече беше предложено изписването на единната валута на кирилица като „euro“. Блокирането на консенсуса по един въпрос, в защита на удовлетворително за една държава членка решение по друг въпрос, е тактика, която се използва в процеса на вземане на решения в ЕС. България има подобен горчив опит през 1993 г., когато влизането в сила на търговските разпоредби на Европейското споразумение за асоцииране беше блокирано в продължение на 7 месеца поради спорове между държавите членки относно регламент на мерките за търговска защита. Тогава, въпреки че всички уверяваха България, че това е вътрешен спор и няма нищо общо със споразумението за асоцииране, няколко държави членки не даваха съгласие, докато не се постигна договореност по спорния регламент.

Този горчив опит на България послужи за тактика по постигането на националната позиция в преговорите по проекта на Лисабонския договор. След като в Корепер, съгласно дадените инструкции, българският постоянен представител наложи резерва върху одобрението за подписване на Споразумението с Черна гора, започнаха телефонни обаждания от Подгорица на всички нива в София – президент, външен министър, европейски министър. Българският посланик в Черна гора беше поканен в министерството на външните работи за обяснения как така приятелска България спира подписването на споразумението. От наша страна се даваше обяснение, че позицията не е свързана с Черна гора, чиято европейска интеграция България силно желае и подкрепя, а с друг въпрос, който е важен за България. Особено драматични бяха телефонните разговори на българския министър по европейските въпроси Гергана Грънчарова с черногорския европейски министър, която звънеше през час, за да се информира дали има ново развитие и дали да се подготвят за пътуване до Люксембург, като посочваше очакванията и нетърпението на Черна гора да се подпише споразумението с ЕС. Г-жа Грънчарова даваше уверения, че България ще постигне разрешение на ситуацията, което да е удовлетворително и за двете страни. Демаршите на черногорската страна на по-високо политическо ниво – външен министър и президент, увеличаваха напрежението върху екипа дипломати, работещи по националната позиция във всички направления на преговорите по проекта на Лисабонския договор.

В оставащата една седмица до заседанието на 15-16 октомври в Люксембург поискаме консултации с португалското ротационно председателство и заминахме за Брюксел. Португалският постоянен представител малко преди консултациите беше дал интервю относно хода на преговорите и беше изразил резервираност към позицията на няколко държави членки, които, едва присъе-

гинили се към ЕС, издигат националното знаме и възпрепятстват консенсуса.

По време на консултациите изложихме аргументите, разпространени вече сред държавите членки като „нон-пейпър“. Освен на националната идентичност, се позовахме на вече приетите постановки в документите на ЕС – заключенията от 1995 г. относно единната валута и декларацията на България към заключителния документ на Договора за присъединяване относно кирилицата. В резултат се предложи на място да съставим декларация за протокола на заседанието на министрите на външните работи, която да отчита аргументите на българската страна относно изписването на единната валута в бъдещия Лисабонски договор, като условие за вдигане на резервата по споразумението с Черна гора. Преговорите по текста не бяха никак леки – търсеше се угоден за България решение, което да е приемливо и за Европейската централна банка, като не създава условия за множественост в наименованието на единната валута (предвид исканията и на други държави членки).

Съгласуването на проекта на декларацията с българския министър на външните работи се извършваше по телефона. От една страна министърът внасяше редакции – за да имаме гаранция, че вдигането на резервата по Споразумението с Черна гора ще бъде съпроводено с приемане на аргументацията по изписването на единната валута. От друга страна тези редакции съгласувахме на място с португалското председателство и правната служба на Генералния секретариат на Съвета.

На заседанието в Люксембург на 15 октомври, в рамките на Междуправителствената конференция по проекта на Лисабонския договор, министрите изложиха позициите на своите страни по отворените постановки на проекта за договор. По изписването на единната валута аргументирани изказвания направиха както българският министър на външните работи, така и министрите на Словения, Литва и Латвия. В края на дискусията португалският министър на външните работи Луис Амаго след консултации с правната служба на ГС на Съвета обобщи по кои въпроси има преобладаващо мнозинство и съответните постановки ще залегнат в бъдещия Лисабонски договор. По отношение на изписването на единната валута посочи, че се приемат единствено аргументите на България. След края на заседанието имаше реакция на разочарование от страна на Литва и Латвия и една шеговита размяна на реплики между министър Калфин и словенския външен министър Димитрий Рупел, който каза, че не знае как ще се върне в Любляна и какви обяснения ще даде на председателя на словенската национална банка. В отговор министър Калфин му предложи да използват кирилицата, за да си решат проблема с изписването на „евро“.

В рамките на същото заседание, на организирана специална церемония, министърът, заедно с останалите 26 министри на държавите членки, подписа и Споразумението за стабилизиране и асоцииране на Черна гора. Българското обещание, че ще намерим разрешение на ситуацията и няма да ощетим Черна гора, беше спазено. Черна гора вече води преговори за присъединяване към ЕС и България оказва експертна помощ

Няколко дни след заседанието на външните министри, на 18-19 октомври се проведе неформалната среща на държавните и правителствени глави за

постигане на съгласие по проекта на Лисабонския договор. България беше представена от президента и външния министър и получи подкрепата на всички държави членки относно изписването на единната валута на кирилица. Преговорите приключиха и се подготвиха езиковите версии на официалните езици на държавите членки. На 18 декември 2007 г. на тържествена церемония в старо абатство край Лисабон българският министър-председател, заедно с останалите държавни и правителствени ръководители на държавите членки на ЕС, подписа Лисабонския договор. Започна работата по подготовката за прилагане на новите договорености в очакване на успешна ратификация и влизане в сила от юни 2009 г. предвид изборите за Европейски парламент.

В края на 2012 г. – пет години след подписването на Лисабонския договор, Европейската централна банка емитуира първите банкноти, на които единната валута е изписана на трите азбуки на ЕС – латиница, гръцка и кирилица.

Посланик Бисерка Бенишева е кариерен дипломат с профил „европейска интеграция“. Била е Директор (1997-2001) и Генерален директор (2007-2012) по европейските въпроси в Министерството на външните работи, както и член на основния екип, провел преговорите за асоцииране (1992) и присъединяване (2000-2004) на България към ЕС. Посланик Бенишева е извънреден и пълномощен посланик на България в Ирландия (2003-2007) и в Унгария (2012-2016). Понастоящем и Директор по европейските въпроси в ПанЕвропа България.

Западните Балкани имат право да участват в дебата за бъдещето на Европейския съюз

проф. Ингрид Шикова

Поставянето на интеграцията на Западните Балкани сред приоритетите на предстоящото българско председателство на Съвета на ЕС изисква грижливо обмисляне и пълна яснота какво точно да бъде направено в тази толкова чувствителна сфера. Подписването на договора между България и Македония е една много положителна стъпка и председателството трябва да се възползва максимално от отзвук, който тя получи както в страните от Западните Балкани, така и в Европейския съюз. Провеждането на неформален Европейски съвет с участието на лидерите от Западните Балкани, за да се препотвърди европейската перспектива на страните, е логично, но едва ли е достатъчно.

За разлика от предишни разширявания, преговарящите в момента страни не са обвързани от график и конкретни крайни срокове за присъединяване. Това създава усещане за проточване на преговорите и не дава импулс за извършване на необходимите реформи. Развитието на определени социалноикономически и политически процеси може да застраши необходимите реформи и да отложи за неопределено време, а дори и да зачеркне членството в Европейския съюз. Реакцията на Съюза за предотвратяване на тези процеси и предпазване на страните кандидатки от Западните Балкани от вътрешна нестабилност е изключително важно, а адекватната комуникация с гражданите по европейски въпроси е необходима повече от всякога. В това отношение се налага промяна на дипломатическата и политическата логика и тяхното синхронизиране с демократичната логика на разширяването. Общественото мнение в отделните държави членки и в страните кандидатки по отношение на разширяването на ЕС се различава, тъй като се влияе от различни фактори от икономическо и геополитическо естество и в голяма степен зависи от нивото на информираност относно преговорния процес и начина, по който той се представя от националните правителства и политическите партии. Ако между политическите и социалноикономическите перспективи и посланията няма връзка, диалогът с обществеността не би могъл да бъде ефективен.

Процесът на присъединяване се представя предимно като „отваряне и затваряне на глави“, напредъкът на страните се измерва основно чрез периодични доклади на Европейската комисия, а основната цел е да се отговори на изложените в тях наблюдения и препоръки. Представянето на членството в Европейския съюз като стратегическа цел, а нейното постигане – като пълноценна европейска интеграция на съответната страна, поражда грешни очаквания в обществото. В действителност на обществото трябва да е ясно, че членството в ЕС е единствено инструмент, който подпомага постигането на реалната цел – превръщането на страната в свободна, демократична и благогенстваща държава с установено върховенство на закона. В България,

например, в предприеждинителния период почти липсваха сериозни дискусии на политическо ниво по важни европейски въпроси, включително за бъдещето на ЕС. Това прегпоставя изграждането на определени специфични прегстави за Европейския съюз. Обществена прегстава за „менторска“ Европа преобладава в страните кандидатки от Западните Балкани, поради наставническото отношение на ЕС към тях. Указанията на ЕС относно необходимите стъпки и промени трансформират страните в потребители на блага на една развита икономическа общност, но не и в активни участници. Освен това, изграждането на нагласа на „чакане и получаване“ на указания от европейските институции не стимулира пълноценното участие в процеса на европейска интеграция дори и след приемането на съответните страни за пълноправни членове на ЕС.

Едновременно с това е необходимо да не забравяме, че присъединителният процес в страните кандидатки от Западните Балкани протича в променена среда. Периодът, през който беше осъществено разширяването на ЕС със страните от Централна и Източна Европа, беше време на надежди, очаквания и ентузиазъм. В това отношение влизането в ЕС беше достатъчен аргумент за извършването на болезнени реформи. За гражданите на страните в Централна и Източна Европа това бяха години на жертви и множество трудности. Същевременно общественото мнение в страните кандидатки от този регион беше подчертано проевропейско, а гражданите не виждаха друга алтернатива за здравяване на демокрацията, за стабилност и благоденствие, освен членството в ЕС. Така бяха създадени високи очаквания, които след приемането в ЕС не бяха удовлетворени, пораждайки оправдано разочарование. Това важи в еднаква степен и за гражданите на Западна Европа, тъй като ЕС не разполагаше с ясна стратегия за разяснение на необходимостта от голямото разширяване прег обществеността. Може би Маргарет Тачър, в книгата си „Изкуството на държавника: стратегии за един променящ се свят“ дава най-точното описание на този период: „Събитията се движеха със светкавична скорост, появиха се нови държави, темпото беше такова, че политиките все още не могат да си поемат гръх“.

В момента страните от Западните Балкани водят преговори в условия, различаващи се значително от тези при „голямото разширяване“. Кризата в Европейския съюз намали неговата привлекателност. Трудностите, които изпитва Гърция, резултатите от референдума във Великобритания и неуспехите на политиката за съседство промениха облика както на самия Европейски съюз, така и на възприемането му в страните кандидатки като пространство на демокрация и споделени ценности, благоденствие и солидарност. Възникването на диференцирана интеграция във важни области по време на кризите обостри критиката срещу липсата на прозрачност и отчетност. Решенията, вземани извън европейските институции, повишиха сложността на институционалния модел. Разширяването на обхвата на политиките и/или тяхното задълбочаване доведоха до излизането на прегден план на различни интереси и нееднопосочна политическа воля, които повлияха на способността на ЕС за единство и интеграция. В момента привлекателността на ЕС като пространство на икономическо благоденствие, политически модел и по отношение обещанието

за членство вече не е толкова силна. Съществуват други алтернативи със свои собствени ценности и модели, без изисквания и условия, които страните кандидатки понякога не са в състояние да изпълнят. Променящият се контекст генерира нови приоритети. Необходимостта от справяне с редица наболели и неотложни проблеми е фактор, който влияе както върху процеса на интеграция, така и върху нагласите на гражданите. Натрупването на твърде много „умора от разширяването“ в ЕС доведе до „умора от присъединяването“ в Западните Балкани.

И все пак не трябва да се отрича, че в последно време има известно активизиране на Европейския съюз по отношение на Западните Балкани. Опитите да се внушава, че Европейският съюз е отворен за гържавите от този регион (когато те са достатъчно подготвени), не намират очакваното въздействие. Дори многобройните планове и програми на ЕС и на отделни гържави членки (които безспорно имат важно социално-икономическо значение), не са достатъчни за да може Европейският съюз да си осигури решаващо влияние в този нестабилен регион на Европа и да успее да предотврати острия апетит и агресивните интереси на други важни играчи като Русия и Турция. Това може да стане, ако наистина европейските ръководители съумеят да извлекат поуки от уроците на историята и да превърнат Западните Балкани в свой геополитически приоритет. Ето го основното послание, което българското председателство трябва да успее да предаде на партньорите си от Европейския съюз.

По време на българското председателство ще се състои най-съществена част от дискусията за бъдещето на ЕС. Необходима е ясна визия, която да отговори на въпроса към какъв Европейски съюз ще се присъединят страните кандидатки, ако им бъде „препотвърдена“ европейската перспектива. Принос на българското председателство ще бъде, ако то успее да включи страните от Западните Балкани в дебата за бъдещето на Европейския съюз. Това би било едно ясно послание, че Европейският съюз ще се реформира, отчитайки и мнението на страните, които ще членуват в него след известен период от време. Предстои провеждането на граждански конвенти – предложение на френския президент Еманюел Макрон, подкрепено от председателя на Европейската комисия Жан-Клод Юнкер в годишната му реч за състоянието на Съюза. Защо да не бъдат положени усилия такива конвенти да бъдат проведени и в страните от Западните Балкани? Препотвърждавайки европейската перспектива, лидерите на гържавите от ЕС биха могли да осъществят ползотворен диалог и да се запознаят с мнението на ръководителите на страните от Западните Балкани за бъдещето на ЕС, както и да излязат с обща декларация по въпросите, по които има съгласие. Приобщаването към процеса на предстоящите дискусии по петте сценария в Бялата книга за бъдещето на ЕС, по документите за размисъл, представени от Европейската комисия, по шестия сценарий, изложен в речта на Жан-Клод Юнкер, както и по пътната карта за ЕС, обещана от френския президент Еманюел Макрон ще създаде нагласи в страните от Западните Балкани за това, че са включени пълноценно в изграждането на реформирания европейски дом, в който те също ще живеят. Активизирането на посещенията на български политици, дипломати, представители на академични среди и

неправителствени организации, на авторитетните членове на създадения Консултативен съвет на председателството, в страните от Западните Балкани и осъществяването на дискусии с гражданите в тази посока, обобщаването и представянето на резултатите от тях на балкански форум в България биха имали съществени практически резултати и преди всичко биха дали своя принос за преодоляване на недоверието, скептицизма и несигурността на Балканиите. Жан-Клод Юнкер предложи на 30 март 2019 г. в Сибуи да се проведе среща на върха, за да се вземат важни решения за по-обединен, по-силен и по-демократичен съюз. Гражданите на Западните Балкани трябва да се почувстват съпричастни към тези решения и към усилията за обновяване на бъдещия ни общ дом.

Могат ли малките стъпки да доведат до „Балканско чудо“?

Това, което се случва след Втората световна война в западната част на Европа, е определяно от някои изследователи като „Европейското чудо“. В основата на това „европейско чудо“ – обединяването на страни, които довчера са воювали помежду си, са претворени няколко идеи: най-важната от тях е идеята за помирението след двете войни. Нека не се заблуждаваме – това не означава изчезване на противоречията и конфликтите. Промяната е в средството за тяхното решаване – диалог вместо война. Другите основополагащи идеи са демокрацията, пазарната икономика, солидарността между страните, които участват в европейския проект. Или както обобщава Жак Делор, създаването на Европейската икономическа общност произтича от три жизнени нужди: мир, икономическо развитие и оцеляване. Бил е необходим голям кураж, за да се превъзмогнат чувствата и желанията за отмъщение у хората в страните победителки, да се прояви разбиране към манталитета на победените и да се води борба с всички предразсъдъци, настанили се през векове на европейски конфликти. Конрад Аденауер го синтезира така: „Единството на Европа беше мечта на малцина. То стана надежда за мнозина. Днес то е необходимост за всички нас.“

Напомням тези известни факти, защото биха могли да послужат за разсъждения относно страните от Западните Балкани и тяхната европейска интеграция. Пред тях стои същата необходимост от помирение и изграждане на взаимно доверие и сътрудничество. И те имат нужда от същата смелост и разум, за да превъзмогнат противоречията, предразсъдъците и историческите наслоения в този сложен регион на Европа. В този контекст, по-близките отношения на Европейския съюз със страните от Западните Балкани са от решаващо значение не само за тяхното собствено бъдеще, но и за бъдещето на Европа. За да могат тези страни да се радват на стабилност и развитие, за да продължат демократичните и икономическите реформи, вратата към Европейския съюз трябва да бъде отворена, а не открежната. Кога ще влязат през отворената врата ще зависи от готовността на всяка страна за помирение, от извършването на необходимите реформи и от подготовката ѝ да „понесе“ членството в Европейския съюз. В този нелек процес действията на Европейския съюз трябва да се основават на три основни стълба: предсказуемост,

доверие, спазване на обещанията. Това означава поставянето на „строга, но справедлива“ условност, както и нагласата, че всички участници в този процес ще са си свършили напълно работата, когато страните от Западните Балкани станат част от Европейския съюз.

Ясно е, обаче, че това не може да се случи незабавно или в съвсем близко бъдеще, но междувременно е възможно да бъдат направени стъпки, които макар и на пръв поглед да изглеждат незначителни в сравнение с гигантската задача за пълноправно членство, биха допринесли за нейното постигане. В този смисъл интензифицирането на образователните и културните връзки със страните от Западните Балкани могат да изиграят важна роля за помирението в региона. От друга страна, поставянето на интеграцията на страните от Западните Балкани като приоритет на българското ротационно председателство на Съвета на Европейския съюз изисква да се отговори адекватно на очакванията на гражданите на съседните страни. По-долу ще бъде направено едно предложение за български принос за сближаване на хората от балканския регион.

Една от важните предпоставки за успешно членство в Европейския съюз е създаването на така наречения административен капацитет. Казано по друг начин, трябва да има достатъчен брой специалисти, които да са способни да изпълняват задачите и отговорностите, произтичащи от членството. В резултат от проведено изследване¹ относно подготовката на специалисти в областта на европейската интеграция беше направен изводът, че университетите от Западните Балкани, както и българските университети, имат много активни контакти със западноевропейските университети, но сътрудничеството помежду им е твърде вяло или изобщо липсва. Именно тук трябва да бъдат потърсени и оползотворени всички възможности за активизиране на контактите и осъществяване на сътрудничество, което да съдейства не само за качествено образование, но и за взаимно опознаване, постигане на разбирателство, толерантност и уважение в един труден регион.²

Една от тези подходящи, но неоползотворени възможности ни посочва отново опитът на европейското обединение след Втората световна война. Още преди да бъде създадена първата Европейска общност за въглища и стомана, е създаден Колежът на Европа. Идеята възниква по време на конгреса на Европейското движение в Хага през 1948 г. Колежът на Европа е основан през 1949 г. от водещи европейски личности, като Салвадор де Мадариага, Пол Анри Спаак, Алчиде ди Гаспери, Уинстън Чърчил. Амбициозни граждани и местни лидери на белгийския град Брюж успяват да спечелят привърженици за разполагането на Колежа на Европа в Брюж. Негов филиал в Натолин, Полша, е създаден през 1993 г. със съдействието на Европейската комисия и правителството на Полша. Моделът на Колежа се основава на идеята да се даде възможност на младежи от различни и доскоро враждуващи помежду си държави да живеят и да се обучават заедно. Смисълът на този модел се е запазил до днес – 68-годишното му съществуване доказва неговия успех. Колежът е една от

1 Атанасов, Вл., Шикова, И. и др. Европейстика и европейски ценности нагласи, изд. „Дамян Яков“, 2013

2 В тази насока работи създаденият в катедра Европейстика на Софийския университет „Жан Моне“ Център за високи постижения с фокус върху европейзацията на страните от Югоизточна Европа.

най-престижните и уважавани образователни институции за подготовка на експерти в сферата на европейската интеграция, не само защото предоставя съвременни задълбочени знания, конкретни практически умения, висока езикова култура, богата социална практика, но и заради създаването на общостен дух и съпричастност.

Характерна особеност на Колежа на Европа е, че той е истински международен микрокосмос. Животът на студентите в Колежа е важен компонент на самото обучение. Студентите живеят заедно, работят активно в екипи и имат възможност да обменят опит и идеи – както в рамките на процеса на обучение, така и в студентския живот, протичащ в културно разнообразие. Това им помага впоследствие да се адаптират много бързо към работа в международна мултикултурна среда. Провеждането на неформални студентски дискусии по интересни теми, спортните състезания, съвместните пътувания и културните събития допринасят много за създаването на общия дух на студентите в Колежа – дух на толерантност, взаимно разбиране и приемане на различията, на дълготрайни професионални и лични приятелства, който е наричан „духът на Брюж“.

Идеята за създаване на филиал на Колежа на Европа в България не е нова, но не е осъществена поради недостатъчен интерес и ангажираност на политическо ниво (за разлика от Полша). Тази идея има смисъл и би била част от „Балканското чудо“ – в Колежа да учат и живеят заедно млади хора от целия регион независимо от етническата си принадлежност и фамилната си история. Колежът би бил основа не само за подготовка на специалисти, способни да се справят с предизвикателствата през съвременна Европа, но и за преодоляване на предразсъдъци и вражди, за създаване на доверие и на европейски ценностни нагласи. „Духът на София“ (или на някой друг български град, готов да приеме Колежа и младите хора от Балканите) може да стане част от „Балканското чудо“, ако в България се намерят гържавници, притежаващи далновидността на тези, които създадоха през 1949 г. Колежа на Европа в Брюж. Дали?

Проф. д-р Ингрид Шикова е един от основателите на специалност „Европеистика“ в СУ „Св. Климент Охридски“, ръководител на катедрата (2007-2011) и кръстник на випуските. Експерт в областта на политиките на ЕС. Цялата си професионална кариера посвещава на европейската интеграция. Специализирала е в Колежа на Европа в Брюж, Университета в Лимерик, Ирландия, Холандския икономически институт в Ротердам, Кралския институт за международни отношения в Лондон и др. Била е директор на Центъра за европейски изследвания и на Информационния център на ЕС, както и съветник в Представителството на Европейската комисия. Член е на Екип Европа. Носител на Почетен знак „Св. Климент Охридски“ със синя лента. Ръководител на проекта „Жан Моне“ Център за високи постижения към Катедра „Европеистика“ в СУ „Св. Климент Охридски“.

Дигиталната революция – предизвикателството пред Европейския съюз

Гергана Паси

Послегователни вълни на технологични иновации са променяли коренно човешките общества и икономики и настоящата цифрова революция има потенциала да го направи отново. Въпреки че все още сме в началната фаза на трансформация, в следващите 10 години ще се случат промени, които надхвърлят промените от последните 10 века. Последният доклад на Европейската комисия относно напредъка в дигитализацията посочва, че около 90% от всички професии вече изискват поне някакво ниво на цифрови умения.

Несъмнено, визията ни за собственото ни бъдеще, за модернизацията на нашата икономика, е свързана с изграждане на нов тип култура – култура, която признава глобалния и необратим характер на „технологичната революция“ и вижда в нея възможност за по-високо качество на живота на средния европейски гражданин. Ако си припомним теорията на Чарлз Дарвин, оцеляват не най-силните видове, нито най-интелигентните. Оцеляват тези, които най-добре се адаптират към промените. В настоящия исторически етап Дарвиновата теория може да се трансформира в „развиват се онези общества, които най-бързо се адаптират към технологичните промени“. Европа се намира на кръстопът и икономическата ѝ съдба ще се определи от бързината, с която ще „прегърне“ и спечели от технологичната революция.

Стратегията на Европейския съюз за изграждане на единен цифров пазар (2015) формулира като ключов приоритет по-нататъшния преход към дигитална европейска икономика и изграждане на единен цифров пазар, както и насърчаване на инвестициите в технологиите на бъдещето. Основните елементи на този преход са иновациите, инвестициите и регулациите. Компаниите – технологични лидери, са 5 пъти по-продуктивни от останалите. Инвестициите в развитието на дигиталната инфраструктура позволяват бързо вписване в „дигиталния пейзаж“. Регулацията в дигиталната епоха е различна от стандартизацията на индустриалната и трябва да бъде „умна“ и в подкрепа на предприемчивите, максимално опростена и гъвкава.

През 80-те години на миналия век Европа се заяви като лидер в революцията на информационните и комуникационни технологии чрез бързото въвеждане на GSM устройствата. Но се оказа твърде бавна в темповете на приемане на съвременните технологични иновации в сравнение, например, със САЩ, Япония и Китай, които бързо оцениха възможностите на интернет и дигиталните технологии. Макар и лидер в научните изследвания (повече от 3 млрд. евро са инвестирани в R&D в цифровата сфера само за 2016-2017

г. по „Хоризонт 2020“), Европа трайно не може да превърне своите научни открития в глобални иновации и комерсиални продукти („Reclaiming Europe's digital leadership“, EPSC Strategic Notes).

Предизвикателството е как да възстановим водещата позиция на Европа в следващата вълна на дигиталната революция – тази на роботизацията, изкуствения интелект и интернет на нещата (IoT). За тази цел европейските лидери трябва ясно да заявят, че Европа разглежда интернет като възможност за подновен икономически растеж, а не като заплаха, която трябва да е под постоянен контрол. Икономическите възможности за Европа, произтичащи от цифровизацията, се равняват на 4 млрд. евро на ден (Accenture Research, „Lead or lose - A vision for Europe's Digital Future“). По предварителни оценки, европейската индустрия, ако бъде напълно дигитализирана, може да нараства с 15-20% към 2030 г. В допълнение, търсенето на технологични решения ще нараства експоненциално, като прогнозата за интернет на нещата, например, предвижда увеличение на броя свързани устройства от 4.6 млрд. към 2015 г. до повече от 16 млрд. през 2021 г. В следващите години IoT ще се превърне в глобалния мозък и нервна система на планетата, практически свързвайки всеки с всичко. В тази среда европейските граждани искат да водят живот, който е по-сигурен, по-удобен, по-забавен и по-гълъг. И Европа трябва да подсили тази възможност – като изгради нужната свързаност, като остане конкурентна и отворена към технологичните промени при налагане на световни стандарти за качество и сигурност, като подготви трансформацията на своята индустрия и я подсили с качествената работна ръка с умения за бъдещето, а не от миналото.

Като първа стъпка за възстановяване на своята водеща позиция, Европа трябва да се възползва напълно от свободното движение на данни и да завърши изграждането на единния дигитален пазар до края на 2018 г. Несъмнено, бързото въвеждане на единна регулаторна рамка е критично за успеха на цифровата икономика на ЕС, доколкото наличието на 27 национални пазара и 27 регулаторни режима са пречка за стартиращите бизнеси. Нужно е изграждането на единно дигитално пространство, в които хората, освен че пътуват свободно, свободно обменят данни и информация, които не са лични, използват единна е-идентификация и универсални публични услуги, независимо в коя европейска страна се намират.

Същевременно, държавите членки трябва бързо да въведат в дигиталната епоха управлението на публичния сектор, за да се подобрят услугите за гражданите и бизнеса, да се намалят разходите и да се насърчат иновациите. Предварителните оценки показват, че изграждането на единния цифров пазар може да доведе до намаляване на административната тежест с 15-20%, докато друго изследване показва, че свободното движение на данни може да намали разходите за публичната администрация с около 1.7 млрд. евро към 2020 г.

Новите технологии и онлайн платформите овластяват гражданите по безпрецедентен начин, демократизират общественото мнение и принудително осветляват публичното управление. Същевременно, обаче, те са в

състояние да изострят разделенията в обществото и с лекота се превръщат в мегафон за разпространение на фалшиви новини и непроверени факти. Най-голямата социална медия Фейсбук официално призна, че в периода преди и след последните американски избори, руската пропаганда е достигнала до 146 млн. потребители или 40% от американското население.

Трябва да направим Европа лидер в киберсигурността в периода до 2025 г., за да осигурим доверието и защитата на гражданите и да гарантираме свободен достъп до интернет. Това означава общ подход към киберсигурността, общо киберпространство и общ пазар за киберсигурност. Дигиталната трансформация може да се случи само ако гражданите и бизнеса се чувстват в безопасност, доколкото кибер рисковете обезкуражават инвестициите в дигитализацията.

Най-голямата промяна, обаче, е преминаването към Индустрия 4.0 и Общество 5.0, което ще има последици за световния пазар на труда, поради преминаването към роботни инсталации, както в традиционните индустрии, така и в услугите. Дори и най-консервативните оценки предполагат, че трудовите пазари ще претърпят огромна промяна в следващите години: 9% от професиите вече са във висок риск да изчезнат и да бъдат заменени от роботите, докато други 25% ще бъдат напълно променени, тъй като поне половината от дейностите ще бъдат автоматизирани. Това означава, че са необходими спешни инвестиции за развитие на дигиталните умения на европейците. Коалицията за умения и работни места (Grand Coalition for Digital Skills and Jobs) е само един пример за това как институции, бизнес и НПО могат и трябва да се обединят в посрещане на предизвикателствата с цифровите умения на пазара на труда.

Отчитайки новите технологични тенденции, срещата на най-високо ниво на 29 септември 2017 г. в Талин (EU Digital Summit) посочи, че при обсъждане на бъдещето на европейската икономика и общество Европа не трябва да се притеснява да приеме така наречените „разрушителни (disruptive) иновации и технологии“. Или както беше казал Хенри Форд, „ако бях попитал хората какво искат, те биха казали, че искат само по-бързи коне“. Европа има нужда от създаване на изкусни екосистеми за разрушителни иновации и върхови технологии, които са в подкрепа на европейската стратегическа автономия. Това означава да намерим решения, които успешно балансират възможностите и рисковете.

Посланието, отправено от срещата в Талин, е за неотложни действия в изграждането на дигитална Европа, както по отношение на възможностите, така и на предизвикателствата на дигиталната трансформация.

В своите заключения от 19-20 октомври т.г. Европейският съвет определи насоките за успеха: дигитализиран публичен сектор (е-управление и използване на нови технологии) за трансформиране на обществата и в подкрепа на 4-те свободи на единния пазар; ориентирана напред регулаторна рамка (завършване на единния дигитален пазар до края на 2018 г. – приемане на законодателството по гео-блокирането и аудио-визуалните медийни услуги, постигане на общ подход по свободното движение на данни и по елек-

тронния комуникационен ког); изграждане на първокласна инфраструктурна и комуникационна мрежа (в това число с цел да се постигне въвеждането на оптична връзка на световно ниво и 5G мрежа); общ подход към киберсигурността; изграждане на системи за образование/обучение, подходящи за дигиталната епоха; инвестиции в подкрепа на нови форми на предприемачество за подпомагане на дигиталната трансформация на индустриите; откритост към новите тенденции: изкуствен интелект или блокови технологични мрежи, защита на данните, дигиталните права и етични стандарти; модернизирани на данъчната система, подходяща за дигиталната епоха.

Триото председателства на Съвета на ЕС за периода 2017-2018 година – Естония-България-Австрия, е натоварено с историческата задача да завърши единния цифров пазар или поне да го направи необратим. Естония очаквано вдигна високо темата в рамките на своето председателство. България ще поеме от високо тази историческа щафета и съвсем осъзнато ще приоритизира дигиталната тема, защото вкуса към новите технологични решения са дълбоко вкоренени в българското самосъзнание от векове. Малцина знаят, че Джон Атанасов, създателят на първия компютър през 30-те години на миналия век, е роден в българско семейство, което имигрира в САЩ в края на 19-ти век. Тази историческа традиция се проявява по различен начин в различните исторически епохи. По времето на комунизма и в рамките на специализацията на Варшавския договор, България получава изключителното право да произвежда компютри, които изграждат цяла школа български инженери и софтуерни специалисти. Днес София с право претендира да е дигитална столица на Балканите с една от най-бързите скорости на интернет в градските региони, с утвърдена стартираща общност и предприемаческа култура. Едни от най-огобряваните от европейските потребители решения, идват от България – вкл. въвеждането на единно зарядно устройство за GSM апаратите и осигуряването на достъп до WiFi на всички публични места в рамките на ЕС. Няма голяма изненада, че комисарят, излъчен от България в ЕК, беше натоварен именно с въпросите на цифровата икономика и общество и вече излезе с много ясен и фокусиран рег от приоритети в сферата.

Тези приоритети бяха обсъдени в проведената на 26 октомври 2017 г. в София Тех Парк първа Дигитална (не)конференция София 1.0 (Digital UnConference Sofia 1.0) с участието на българския комисар, български министри и политици, представители на целия технологичен спектър – Cisco, Telelink, Google, Mastercard, Microsoft, Dell EMC, IBM, както и на европейски асоциации като ETNO и GSMA. Участниците в Дигиталната (не) конференция се обединиха около мнението, че в ЕС се говори много за Европа на различни скорости, но рядко се споменава разделението в технологично отношение, което разделение създава опасността от един своеобразен „дигитален Шенген“. Приносът от отделните панели на (не)конференцията ще бъде предоставен на българския комисар и на българското председателство на Съвета на ЕС, за да вървим заедно напред и да не си търсим поводи за оставане в аналоговия свят.

Всичко това следва да се превърне в добра основа и актив за ЕС, за тройката председателства Естония-България-Австрия и за европейските граждани.

Гергана Паси е цифров шампион на България от 2012 г. и основател на Дигитална Национална Коалиция (ДНК)/Digital National Alliance (DNA). ДНК е част от инициативата на Европейската комисия Digital Skills and Jobs Coalition и има за цел да привлече повече хора към новите технологии, да постигне по-ефективно използване на технологичния потенциал във всички публични сфери и да подпомогне развитието на ИКТ сектора в България. Гергана Паси е и основател и президент на ПанЕвропа България, заместник-председател на Международния Паневропейски съюз (2004-2009) и министър по европейските въпроси на България (2007-2009). Тя е ключов участник в подготовката на България за пълноправно членство в ЕС и е първият български министър по европейските въпроси.

Кой е шестият сценарий за еврозоната?

доц. гпн Калоян Симеонов¹

„Ако ние искаме еврото по-скоро да обединява, а не да разединява нашия континент, тогава то следва да бъде повече от валутата на избрана група от страни. Еврото е било замислено като единната валута на целия Европейски съюз.“

Жан-Клод-Юнкер

1. Увод

В годишната си реч за състоянието на Съюза, произнесена пред Европейския парламент на 13 септември 2017 г., председателят на Европейската комисия Жан-Клод Юнкер призова да използваме хубавото време – растежа в европейската икономика и намаляването на безработицата, за да опънем платната и да отплаваме от пристанището. Пътуването в случая е и символ на реформите, които ЕС следва да извърши, за да може при следващата буря (икономическа, финансова, мигрантска или друга криза) да се окаже много по-подготвен.

Когато Европейската комисия публикува в началото на март 2017 г. своята Бяла книга за бъдещето на Европа, на повечето анализатори им бе ясно, че едва ли ЕС ще продължи да се движи точно по някой от предложените за дискусии пет сценария в нея. Самата Бяла книга посочваше, че тези сценарии не са затворени и че е възможно ЕС да продължи да се развива на базата на комбинация от характеристиките на два или повече сценария. Въпросът е кой е този шести сценарий, на базата на който ЕС и зоната на единната европейска валута ще продължат да се развиват. В речта си за състоянието на Съюза през септември 2017 г. Юнкер представи своя шести сценарий, като в областта на еврозоната той е детайлно развит и много по-амбициозен от позициите на редица държави членки на Съюза.

Не са малко критиците на настоящия председател на Европейската комисия. Някои го определят като прекалено голям федералист, други обръщат внимание на това, че идеите му понякога са нереалистични и не винаги отговарят на интересите на държавите членки. Трети дори го определят като мечтател. Но може би именно в този момент ЕС има нужда от мечтател, който да не се притеснява от „пътуването“ и предизвикателствата, защото промените,

¹ Доц. гпн Калоян Симеонов е преподавател в Катедра „Европестика“ към Философски факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Изказаните мнения не ангажират никоя институция, в която авторът е работил или работи към настоящия момент. Настоящият текст е разширена версия на два анализа на теми: „Шестият сценарий и еврозоната“ и „Какво е новото в дебата за бъдещето на Икономическия и паричен съюз“, които са публикувани на страницата на проекта на специалност „Европестика“: „Жан Моне“ Център за високи постижения в преподаването и научните изследвания върху европеизацията на държавите от Югоизточна Европа (2016-2019), съфинансиран от Програма „Еразъм+“, на адрес: <http://jeanmonnetexcellence.bg/>.

които следва да се извършат, са съществени, включително и по отношение на еврозоната и Икономическия и паричен съюз на ЕС.

Настоящият анализ ще представи някои от основните идеи за реформи на Икономическия и паричен съюз и еврозоната, като първо ще бъдат разгледани най-съществените моменти от годишната реч за състоянието на Съюза на Жан-Клод Юнкер от септември 2017 г. След това ще бъде направен кратък анализ на документа за размисъл относно задълбочаването на Икономическия и паричен съюз, който бе публикуван от ЕК няколко месеца по-рано. Ще посочим също някои от конкретните идеи за завършването и на банковия съюз в ЕС, а накрая ще представим и идеята на Европейската комисия да публикува през месец декември 2017 г. пакет от законодателни предложения за завършването на Икономическия и паричен съюз на ЕС. Всички това ще ни даде възможността по-лесно да очертаем кой е действителният шести сценарий за еврозоната, който в момента се опитват да изградят институциите и държавите членки на ЕС.

2. Идеите за реформи на еврозоната в речта на председателя на ЕК

В своята годишна реч за състоянието на Съюза, произнесена на 13 септември 2017 г. пред Европейския парламент, председателят на Европейската комисия защитава своята позиция за това как трябва да се реформира Икономическият и паричен съюз на ЕС и зоната на единната европейска валута.²

Може би най-силната теза на Юнкер по отношение на еврозоната е неговата защита на идеята, че еврото трябва да бъде валутата не само на определени държави членки на Съюза, но де факто единната валута на целия ЕС. Председателят на Европейската комисия не оставя никакви съмнения за своите тези, като ясно посочва, че еврото трябва да обединява, а не да разделя европейския континент, като за тази цел то следва да бъде повече от валутата на избрана група от страни. Той напомня също, че от самото начало еврото е било замислено като единната валута на целия Европейски съюз. Юнкер отбелязва също, че за всички държави членки на ЕС, с изключение на две, е налице изискване да приемат единната валута. Разбира се, за това няма краен срок, като най-важното е страната извън еврозоната да бъде подготвена и да изпълнява съответните критерии.

Ако към горното прибавим и факта кои са тези две държави, за които няма изрично изискване за приемане на единната валута (т.е. съществува т.нар. „opt-out клауза“, съгласно която те имат дерогация от подобно задължение), то тогава картината става още по-ясна и изчистена. Едната е Дания, която на практика и сега е една от най-интегрираните държави с еврозоната, както от гледна точка на реалната икономика, така и по отношение на своите финансови пазари. В допълнение, сега Дания е и единствената държава, която е член на Валутнокурсвия механизъм на ЕС (който неправилно се нарича „чакалня за еврозоната“) и то още от 1999 г. с граници на колебания на националната

² За пълният текст на речта на Жан-Клод Юнкер, вж: European Commission (2017), “President Jean-Claude Juncker’s State of the Union Address 2017”, Brussels, 13 September 2017.

валута спрямо еврото от +/-2.25%, които са много по-тесни от максималните граници от +/-15%, които са разрешени от механизма.

Другата гържава с „opt-out клауза“ е Обединеното кралство, понастоящем втората по големина икономика в ЕС. Обединеното кралство избира, обаче, възможността да се оттегли от ЕС. Значение има и обстоятелството, че след оттеглянето на Обединеното кралство от ЕС, оставащите 8 гържави членки (включително и Дания), които към момента не са членове на еврозоната, ще съставляват едва 15% от БВП на ЕС-27. Ако искаме да имаме наистина единна валута в ЕС, икономиките и финансовите пазари на тези 8 гържави би следвало да се присъединят възможно най-скоро към еврозоната.

Възможно най-скоро не означава в следващите една-две години. Това няма да е правно, икономическо и технологично реализуемо. Но съвсем реалистично е да се очаква, че и останалите настоящи гържави членки на ЕС извън еврозоната биха могли да се подготвят за членство в нея преди началото на по-следващата многогодишна финансова рамка, която най-вероятно ще бъде за периода 2028-2034 г. А това има значение, особено ако постепенно се реализират плановете за бюджет на еврозоната и ако бъде приета идеята на Юнкер, че той не следва да е отделен бюджет, а една съществена бюджетна линия от общия бюджет на ЕС. И това е една от другите по-скоро революционни идеи в речта на Юнкер по отношение на еврозоната. Вярно е, че идеи за бюджет на еврозоната са в обръщение в публичното пространство от много години. Но повечето политици и анализатори досега са си представяли отделен бюджет, който да е само за страните от еврозоната и да е подчинен на различни правила и механизми. А дори и на различни собствени приходи от тези, които се прилагат от години за бюджета на Съюза. В същото време, бюджет за еврозоната, който да не е отделен бюджет, а да е част от общия бюджет на ЕС, много рядко се е поставял на дневен ред, още по-малко от лидери на институции на ЕС като председателя на Европейската комисия.

На фона на тези основни идеи в речта на Юнкер, не е учудващ призивът в нея за необходимостта всички гържави членки на ЕС да се присъединят в най-скоро време и към банковия съюз. Основен елемент на банковия съюз е Единният надзорен механизъм, съгласно който Европейската централна банка има водещата роля по надзора на банките в рамките на този съюз. Участието в банковия съюз е задължително за гържавите членки от еврозоната, но за гържавите извън нея това е само възможност, до която все още не е прибягнала нито една от страните, които все още не са приели еврото. Причините за това са много, но в същото време е любопитно, че именно гържавата с „opt-out клауза“ за присъединяване към еврозоната – Дания, е тази, която е направила и най-задълбочени анализи за възможността да се присъедини към банковия съюз, преди евентуално да приеме еврото.

Призивът на Юнкер всички гържави членки на ЕС да се присъединят към банковия съюз е съвсем логичен и той дава един от основните аргументи за него – банките в ЕС следва да оперират не само съгласно единни и хармонизирани правила, но и да бъдат обект и на един и същи надзор в целия ЕС. Да не забравяме, че банковият съюз в ЕС бе създаден именно с тази цел – опериращите в

целия вътрешен пазар на ЕС банки да бъдат предмет на единен надзор. Поради съпротивата на Обединеното кралство да бъде част от този банков съюз, той бе замислен като задължителен за държавите от еврозоната, с опцията и държави извън нея да могат да станат част от него. Днес в ЕС все по-малко са аргументите за продължаващо разделение между държавите, които са и или не предмет на подобен общ и единен надзор от страна на Европейската централна банка. Това прави още по-малко състоятелно твърдението за необходимост от продължаване на разделениято между държавите членки на ЕС на такива, които са приели или не единната европейска валута.

Една от малкото теми в областта на финансите, където Юнкер не включва нови идеи, е нуждата в сферата на банките да има баланс между мерките, които са свързани с намаляването на рисковете в банковия сектор и тези, които имат за задача по-задълбочено бъдещо споделяне на тези рискове в рамките на банковия съюз. Бъдещо засилване на споделянето на рисковете в банковия сектор в ЕС се планира да се осъществи с приемането на предложението на Европейската комисия за създаване на Единна схема за гарантиране на депозитите в банките. Подобна единна гаранция в целия банков съюз е съвсем логична, но някои държави членки на ЕС не са готови тя да бъде предоставена, ако преди това не бъдат намалени в достатъчна степен рисковете в банковия сектор, които все още остават на сравнително високо ниво.

Ако има нещо наистина изненадващо в шестия сценарий на Юнкер, свързано с еврозоната, което досега не е обсъждано официално от представител на институцията на ЕС на такова високо ниво, то е неговото предложение за предприесъединителен инструмент за подготовката за членство в еврозоната. Досега подобни предприесъединителни инструменти ЕС прилагаше единствено за страните кандидатки за членство в Съюза. Юнкер предлага предприесъединителният инструмент за еврозоната да подпомага държавите членки на ЕС, които се стремят да приемат еврото, като предоставя техническа, но също така и финансова помощ за подобни държави.

До голяма степен останалите идеи за създаването на Европейски валутен фонд, който да поеме и да разшири функциите на настоящия Европейски стабилизационен механизъм; за създаването на позицията на министър на икономиката и финансите, която да бъде поета от заместник-председател на ЕК и която да съвместява председателството на Еврогрупата; за необходимостта този министър да се отчита пред Европейския парламент и други, са вече до една или друга степен обсъждани в публичното пространство в Европа. Но с речта на Юнкер те отново се извеждат на преден план като възможни бъдещи мерки в тази област.

Жан-Клод Юнкер в своята реч за състоянието на Съюза се противопоставя не само на идеята за самостоятелен бюджет за еврозоната, но и на идеята за самостоятелен парламент за нея. Неговата теза е, че парламентът за еврото е Европейският парламент, както и че не е необходимо да се изграждат паралелни структури.

Или казано накратко, председателят на Европейската комисия защити по отношение на еврозоната необходимостта от единно евро за целия ЕС, което

да се базира на настоящите, но реформирани бюджет и институции на Съюза. Предложените идеи за развитие на еврозоната дори надминаха заложеното в петия сценарий от Бялата книга – „правим много повече заедно“. По този начин Юнкер до голяма степен се разграничи от идеята за Европа на две скорости. Две скорости, за които разделителната линия към днешна дата съвсем естествено изглежда единната европейска валута. Но едно от нещата, в които Юнкер е напълно прав е, че еврото по-скоро трябва да ни обединява, а не да ни разделя.

3. Документът за размисъл за Икономическия и паричен съюз

По-голямата част от идеите и тезите, които са застъпени в годишната реч на председателя на Европейската комисия от септември 2017 г. за състоянието на Съюза, все пак не са нови. Независимо, че подобна решителност за обединение на всички държави членки на ЕС в рамките на еврозоната не е изразявана през последните години толкова категорично от лидер на институция на ЕС, повечето от конкретните действия за завършване на Икономическия и паричен съюз на ЕС вече са били предлагани, а някои от тях дори и са реализирани в една или друга степен. Преди да разгледаме залегналото в Документа за размисъл на Европейската комисия от месец май 2017 г. за задълбочаването на Икономическия и паричен съюз³, ще представим накратко някои от предходните документи, които планираха стратегическите стъпки за неговото реформиране.

Първите документи, които бяха публикувани и имаха пряко отношение към реформите в Икономическия и паричен съюз, бяха докладите от средата и втората половина на 2012 г., изготвени под ръководството на председателя на Европейския съвет. През декември 2012 г. бе публикуван и т.нар. „доклад на четиримата председатели“, който бе финалният от тези три доклада. Той бе изготвен и публикуван под ръководството на предишния председател на Европейския съвет – Херман Ван Ромпой, в сътрудничество с председателя на Европейската комисия, председателя на Евроргрупата и президента на Европейската централна банка.⁴

Докладът на четиримата председатели от декември 2012 г. начерта мерките, които следваше да бъдат въведени в относително краткосрочен аспект, за да може да бъде завършен Икономическият и паричен съюз на ЕС. Този доклад предвиждаше три етапа, като третият обхващаше мерките след 2014 г. Съгласно този доклад мерките във всеки един етап следваше да бъдат концен-

3 Европейска комисия (2017), „Документ за размисъл относно задълбочаването на Икономическия и паричен съюз“, COM(2017) 291, Брюксел, 31 май 2017 г.

4 Виж: European Council (2012), „Towards a Genuine Economic and Monetary Union“, Report by President of the European Council, prepared in collaboration with the President of the Commission, the President of the Eurogroup and the President of the European Central Bank, Brussels, 5 December 2012. В края на 2012 г. бе публикуван и отделен документ, доклад на Европейската комисия, който също имаше за цел да отвори по-широко дебата за необходимите стъпки за реформирането на Икономическия и паричен съюз на ЕС: Европейска комисия (2012), „Подробен план за задълбочен и истински Икономически и паричен съюз. Начало на дебат на европейско равнище“, Съобщение на комисията, COM(2012) 777/2 окончателен, Брюксел, 30.11.2012 г.

трирани в четири основни области, а именно:

- постигане на интегрирана финансова рамка, като мерките в тази част бяха основно фокусирани върху банковия сектор;
- постигане на интегрирана бюджетна рамка, в т.ч. изпълнение на вече приетите на по-ранен етап правила за фискална дисциплина;
- формиране на интегрирана рамка на икономическата политика, която да може по-ефективно да допълва единната парична политика на Европейската централна банка;
- постигане на демократична легитимност и отчетност при вземането и изпълнението на решенията в рамките на Икономическия и паричен съюз.

През месец юни 2015 г. бе публикуван нов доклад с цел развитието на дебата и начертаване на пътна карта за завършването на Икономическия и паричен съюз. За разлика от доклада на четиримата председатели, този доклад бе изготвен под ръководството на председателя на Европейската комисия. Той е известен под наименованието „доклада на петимата председатели“, тъй като в неговото изготвяне (в допълнение на председателя на Европейската комисия, председателя на Европейския съвет, председателя на Еврогрупата и президента на Европейската централна банка) за пръв път участва и председателят на Европейския парламент, т.е. на институцията на ЕС, която представлява европейските граждани и е най-близо до тях и техните интереси.⁵

Докладът на петимата председатели от месец юни 2015 г. съдържа някои нови моменти спрямо доклада на четиримата председатели от декември 2012 г., но те не могат да бъдат определени като новаторски, тъй като в повечето случаи и преди са се обсъждали като възможни варианти за бъдещо развитие на Икономическия и паричен съюз на ЕС. Той предлага към паричния съюз да бъдат изградени още четири съюза, които да очертаят и завършат рамката на Икономическия и паричен съюз, а именно:

- изграждането на финансов съюз, като новото в доклада на петимата председатели е, че се обръща внимание не само на доизграждането на банковия съюз, но и на създаването на по-засилен и интегриран съюз на капиталовите пазари;
- създаването на икономически съюз, който да осигури сближаване, благогенствие и социално приобщаване;
- изграждането на фискален съюз, който следва да предостави рамка за разумни и интегрирани фискални политики;
- предприемане на мерки за създаване на политически съюз, като акцентът на този първоначален етап отново е подобряване на демократичната отчетност, легитимността и осигуряване на институционално укрепване в рамките на Икономическия и паричен съюз.

Съгласно доклада на петимата председатели завършването на Икономическия и паричен съюз следва да се осъществи в три етапа. Първият етап обхващаше периода юли 2015 г. – юни 2017 г., наречен още „загълбочаване чрез

5 Вж: Доклад на Жан-Клод Юнкер в тясно сътрудничество с Доналд Туск, Йерун Дейселблум, Марио Драги и Мартин Шуц (2015), Завършване на европейския икономически и паричен съюз, Европейска комисия, Брюксел, юни 2015.

действие“, в който етап следваше да бъдат осъществени мерките, които не изискват промяна на учредителните договори. Вторият етап след юни 2017 г., наречен условно „завършване на Икономическия и паричен съюз“, следва да договори конкретни мерки от по-всеобхватно естество, а последният, трети етап би следвало да приключи най-късно до 2025 г.

Още в доклада на петимата председатели през месец юни 2015 г. бе заложено, че преходът от първия към втория етап на завършването на Икономическия и паричен съюз ще се осъществи на база на Бяла книга от Европейската комисия, която ще се публикува през пролетта на 2017 г. Тази Бяла книга следваше да оцени постигнатия напредък през първия етап и да очертае по-нататъшните стъпки, които са необходими за задълбочаване и завършване на Икономическия и паричен съюз.

Публикуваният в края на месец май 2017 г. „Документ за размисъл относно задълбочаването на Икономическия и паричен съюз“, който последва Бялата книга на Европейската комисия за бъдещето на Европа от март 2017 г., е именно този документ (бяла книга), който се очакваше от Комисията и който следваше да начертае мерките в областта на реформирането на Икономическия и паричен съюз, които да се реализират до края на 2025 г. В този смисъл, не е учудващо, че документът за размисъл от май 2017 г. не съдържа особено иновативни, а още по-малко – революционни идеи относно доизграждането на Икономическия и паричен съюз.

И все пак нови моменти в доклада за размисъл на Европейската комисия от май 2017 г. не липсват. Някои от тези нови моменти в дебата за завършването на Икономическия и паричен съюз са:

- По-разбираем и достъпен документ за широката публика, в т.ч. от преходните стратегически доклади и пътни карти за завършването на Икономическия и паричен съюз. Документът за размисъл по един по-нагледен и достъпен начин, включително с графики и фигури, обяснява докъде е стигнало задълбочаването на Икономическия и паричен съюз и какво предстои. Той следва по-разбираемия подход, по който Европейската комисия представя темите за дискусии за бъдещето на Европа, в рамките на дебата към Бялата книга от март 2017 г.

- Обединяването в един раздел на мерките, които са необходими за изграждането на по-интегриран икономически и фискален съюз. В преходните документи тези мерки бяха в два отделни раздела. Имайки предвид свързаността на действията за създаването на икономически съюз и на фискален съюз, е много по-логично те да бъдат обединени в един раздел, с което се постига по-голяма консистентност и яснота на стратегическите действия за завършването на Икономическия и паричен съюз в тази сфера.

- Затвърждаване на идеята за създаване на единен европейски надзорен орган на капиталовите пазари. За пръв път тази идея се появи по-отчетливо в доклада на петимата председатели, но в документа от юни 2015 г. тя бе спомената само в едно изречение. В доклада за размисъл от май 2017 г. тази идея е затвърдена и допълнително аргументирана.

- Разработване и използване във финансовите пазари на ценни книжа,

обезпечени с държавни облигации от различни държави членки на ЕС. Идеята е това да не е общ публичен (държавен) дългов инструмент в еврозоната (облигации на еврозоната), а инструмент, емитиран от частни финансови институции. С тези пазарни инструменти би следвало да се насърчи споделянето на риска от частния сектор, съответно да се увеличи диверсификацията на счетоводните баланси на банките. Това би следвало да намали допълнително обвързаността на местните банки от съответните „държави по произход“ (държавите, които са издали лиценз на местната банкова институция). Използването на ценни книжа, обезпечени с държавни облигации, е все още в етап оценка на потенциалната ефективност от подобни инструменти.

- По-отчетливо предложение за емитиране на т.нар. „Европейски сигурен актив“. За разлика от ценните книжа, обезпечени с държавни облигации, идеята е този „Европейски сигурен актив“ да бъде нов финансов инструмент за емитиране на дълг в еврозоната. Това не е първият път, когато Европейската комисия предлага в дискусийни документи създаването на Еврооблигации за еврозоната под една или друга форма. Макар и документът за размисъл от май 2017 г. да прави директна препратка и сравнение с държавните облигации на САЩ, той не дава много ясна конкретика за това на какви критерии и при какви условия би следвало да се емитира подобен „Европейски сигурен актив“, а единствено се стреми да отвори темата за по-засилен дебат по въпроса.

- По-детайлно развиване на идеите за функцията за макроикономическа стабилизация. Подобно на „Европейския сигурен актив“, който се опитва да прикрие непопулярните за евроскептиците термини като Еврооблигации или евробондове, терминът „функция за макроикономическа стабилизация“ в рамките на Икономическия и паричен съюз би трябвало да се отъждестви с понятието „общ бюджет за еврозоната“. Докладът за размисъл за задълбочаването на Икономическия и паричен съюз от май 2017 г. признава, че все още предстои да се осъществи дебат за общ бюджет за еврозоната и предоставя за размисъл и други по-слаби интеграционни възможности за осигуряване на фискален капацитет за нея, включително чрез: създаването на европейска схема за защита на инвестициите, европейска презастрахователна схема за обезщетения при безработица или почти поетичното „фонд за черни дни“ (на английски: „Rainy Day Fund“, в директен превод – „фонд за дъждовни дни“). Необходимостта от създаването на общ бюджет за еврозоната в бъдеще също е залегнало в документа за размисъл на Европейската комисия, но тази идея не е развита в детайли.

- По-отчетливо предлагане на изграждането на Европейски валутен фонд. Както посочва и самата Европейска комисия в документа за размисъл за задълбочаването на Икономическия и паричен съюз от месец май 2017 г., този Европейски валутен фонд би следвало да се основава на функциониращия към момента Европейски стабилизационен механизъм, който от своя страна има за задача да предоставя финансова подкрепа на държавите членки на еврозоната, които са в кризисно състояние или са застрашени от

сериозни финансови проблеми.

- По-ясно разписване на идеята за създаване на финансова служба на еврозоната. Документът за размисъл пояснява, че една подобна финансова служба (министерство на финансите) може да бъде поставена под контрола на министър на финансите на ЕС, който да бъде едновременно с това председател на Еврогрупата или на Съвета по икономически и финансови въпроси (Съвета ЕКОФИН), като може и да се създаде специален формат на Съвета на ЕС, който да отговаря за еврозоната (досега Еврогрупата заседаваше по-скоро неформално и не взимаше правнообвързващи решения). Превдвигда се също евентуално цялостно променяне на начина на вземане на решения в еврозоната. Една подобна финансова служба на еврозоната може да има отговорности както по отношение на съществуващия Европейски стабилизационен механизъм, така и за прилагането на Европейския валутен фонд (ако бъде изграден подобен фонд), за предлаганите за емитиране „Европейски сигурни активи“ или за евентуалното изграждане и прилагане на функцията за макроикономическа стабилизация (бюджет) в рамките на еврозоната.

- Развиване на други идеи, включително обвързването на отпускането на средства от европейските структурни и инвестиционни фондове или на част от тях с напредъка в изпълнението на конкретни реформи за поощряване на сближаването; въвеждането на задължителни стандарти за сближаване, чието изпълнение да се наблюдава в рамките на Европейския семестър; предоставяне на по-засилена техническа помощ от ЕС за развиване на капацитет за сближаване между държавите членки и групи.

За разлика от посочените по-горе мерки, документът за размисъл на Европейската комисия от месец май 2017 г. съдържа много малко нови моменти, а още по-малко – революционни или иновативни идеи в областта на завършването на банковия съюз, функционирането и прилагането на Европейския семестър, както и за постигането на по-голяма демократична отчетност в Икономическия и паричен съюз.

Ако се взгледаме по-внимателно в детайлите, ще видим, че все пак в документа за размисъл на Европейската комисия са налице немалко нови идеи. Тя е направила опит да реализира следващия етап от развитието на Икономическия и паричен съюз на ЕС, като конкретизира някои от най-деликатните въпроси във връзка с бъдещето му развитие, като например тези за емитирането на общ дълг и въвеждането на общ бюджет за еврозоната.

Документът за размисъл за задълбочаването на Икономическия и паричен съюз на практика отразява и три напълно нови и концептуални момента в дебата за завършването на този съюз, които не бяха налице в предишните документи за развитието на еврозоната. Тези съществени новости в институционалната, правна и стратегическа рамка на дискусиите за завършването на Икономическия и паричен съюз променят не само ориентацията на дебата, но и архитектурата на еврозоната и съпътстващите я политики.

На първо място, документът за размисъл се появява в един период, в който икономическата и финансова криза се счита до голяма степен за преодоля-

на или поне такива са надеждите. Всички държави членки на ЕС реализират по-малък или по-засилен икономически растеж през последните няколко години. Първите мерки за противодействие на кризата и за предприемането на стъпки за предотвратяване на бъдещи кризи с подобна дълбочина вече са реализирани и се прилагат преимуществено в еврозоната, а някои от тях включително и в останалите държави членки на ЕС. От публикуването на първите стратегически документи за развитието на Икономическия и паричен съюз изминаха пет години, а някои действия като създаването на Единния надзорен механизъм в банковия съюз, засилването на координацията на икономическите и фискални политики в Европейския семестър, предприемането на действия за по-ранното идентифициране на макроикономически дисбаланси, изграждането и функционирането на Европейския стабилизационен механизъм и групи, вече са налице и първоначалните ефекти от тях са видими. Разбира се, все още е много рано те да бъдат анализирани прецизно и да бъде преценено до каква степен изпълняват очакванията към тях. Но най-същественото е, че при подкрежването на пъзела, с който следва да се завърши Икономическият и паричен съюз, вече ясно се изобразяват първите детайли от общата картина.

На второ място, дебатът за завършването на Икономическия и паричен съюз за пръв път толкова многопластово се интегрира с останалите стратегически инициативи и мерки, които обхващат цялостния дебат за бъдещето на Европа и Европейския съюз. Документът за размисъл за задълбочаването на Икономическия и паричен съюз е не само пряко свързан с Бялата книга за бъдещето на Европа от март 2017 г., но също така и с останалите четири документа за размисъл на Комисията към този дебат, а именно за социалното измерение на развитието на ЕС, за предизвикателствата пред Европа от глобализацията, за развитието на отбранителната политика в ЕС и не на последно място – за бъдещето на финансите и бюджета на ЕС. Документът за размисъл за Икономическия и паричен съюз прави препратки към повечето от тези документи и обвързва дискусиата за развитието на еврозоната включително с дебатите за социалното измерение и бъдещето на финансите на ЕС.⁶

На трето място, това е първият стратегически документ за развитието на Икономическия и паричен съюз след решението на Обединеното кралство за оттегляне от Европейския съюз. На пръв поглед това оттегляне не би трябвало да има толкова голямо значение за еврозоната, защото и сега Обединеното кралство не участва в зоната на единната европейска валута. Но това всъщност е може би най-важният от трите нови момента за развитието на Икономическия и паричен съюз. Защото след оттеглянето на Обединеното кралство от ЕС, както посочихме и по-горе, се очаква останалите осем държави членки на ЕС извън еврозоната да съставляват едва 15% от общия брутен вътрешен продукт на ЕС-27, т.е. от размера на неговата икономика. Фактът, че 85% от brutния вътрешен продукт след Брекзит ще се формира от държави членки на

6 За повече информация по отношение на дебата за бъдещето на финансите в ЕС, виж: проф. д-р Ингрид Шикова (2017), „Бюджетът като огледало на европейските политики“, Архив анализи на „Жан Моне“ Център за високи постижения към Катедра Европейистика на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, 1 юли 2017 г.: <http://jeanmonnetexcellence.bg/>.

ЕС, които членуват в еврозоната, ще направи тяхната тежест при вземането на общи решения несъразмерно по-голяма, включително и по отношение на общите политики и единния вътрешен пазар на ЕС-27.

Всичко това би следвало да накара държави като България, които още не са приели еврото, не само по-активно да се замислят, но и да реализират по-решителни действия във връзка с подготовката си за членство в еврозоната. Още повече, че дебатът за задълбочаването на Икономическия и паричен съюз съвпада и с дискусията за възможността ЕС да продължи да се развива на две или повече скорости. До голяма степен изглежда очевидно, че държавите членки на ЕС, които участват в еврозоната, ще се движат на по-висока скорост. Това прави нуждата от осъществяване на действия за приемане на еврото от държавите членки извън нея още по-належаща и неотложна.

4. Развиване на идеите за завършването на банковия съюз в ЕС

Документът за размисъл на Европейската комисия относно задълбочаването на Икономическия и паричен съюз от месец май 2017 г. не е последният стратегически документ в тази област. През месец октомври 2017 г. тя публикува ново свое Съобщение за завършването на банковия съюз, което се стреми да надгради вече публикуваните преди това документи и реализираните до момента стъпки.⁷

Имайки предвид обстоятелството, че това Съобщение на Европейската комисия излиза няколко седмици след речта на нейния председател за състоянието на Съюз пред Европейския парламент, в нея е отделено специално място и на перспективите на останалите държави членки на ЕС, които още не са се присъединили към банковия съюз, да го направят. Погобни перспективи имат всички осем държави членки на ЕС извън еврозоната, без Обединеното кралство заради започналия процес на оттегляне от ЕС. Те могат да се присъединят към банковия съюз дори и преди членството в еврозоната, ако постигнат съгласие с Европейската централна банка за механизма на т.нар. тясно сътрудничество с нея. В тази част на доклада се споменава включително и България, като Европейската комисия приветства дискусията в Дания, Швеция и България за възможността да се присъединят към банковия съюз.

Съобщението на Европейската комисия посочва реализираните до момента мерки в областта на банковия съюз, като очертава и следващите действия, които би следвало да се реализират, за да може този съюз да бъде напълно завършен. Осъществяването на някои от тези допълнителни действия вече е започнало, докато други все още предстои да бъдат анализирани и по-добре структурирани.

Една от най-важните мерки за завършване на банковия съюз, това е по-нататъшно намаляване на рисковете в банковия сектор на държавите членки от целия ЕС. Европейската комисия публикува пакет от пет законодателни предло-

⁷ За пълния текст на този документ, вж: European Commission (2017), „Communication on completing the Banking Union“, Communication to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM(2017) 592 final, Brussels, 11.10.2017.

жения през месец ноември 2016 г., с които се стреми именно осъществяването на подобно намаляване на рисковете в банковия сектор на ЕС. Целта е този пакет от мерки да бъде приет от Съвета на ЕС и Европейския парламент възможно най-скоро през 2018 г.

Друга мярка е изграждането на последния стълб от банковия съюз, а именно – на Европейската схема за гарантиране на депозитите. Законодателното предложение за изграждането на тази единна схема в банковия съюз на ЕС бе публикувано от Европейската комисия още през есента на 2015 г., но до есента на 2017 г. по него не бе постигнат значителен политически напредък. За да се излезе от загънената улица, в която попаднаха преговорите по това предложение, Европейската комисия предлага изменения в него, които по-добре да отразят интересите и вижданията на държавите членки на ЕС. От една страна, тя предлага през първата фаза на нейното изграждане, Европейската схема за гарантиране на депозитите да може да предоставя единствено ликвидна подкрепа на банки в затруднение (което на практика представлява заем, който банковият сектор в последствие би следвало да възстанови) и да не покрива загуби на подобни банки. На второ място, тя предлага преминаването във втората фаза на изграждането на Европейската схема за гарантиране на депозитите, където поетапно и частично покриване на подобни загуби на банки в затруднение вече би било възможно, да се осъществи само при стриктно определени предважителни условия и след бъдещо намаляване на рисковете в банковата система.

Изграждането на предпазен механизъм (backstop) за Единния фонд за реструктуриране в банковия съюз е друга мярка, която се конкретизира в последното Съобщение на Европейската комисия за завършването на банковия съюз. Идеята е, ако в бъдеще не достигнат средствата от този Единен фонд за реструктуриране, който има за цел да подпомага реструктурирането на банковите институции в банковия съюз, то да има процедура и механизъм, при които този фонд бързо да заема допълнителни средства за осъществяването на своите функции. На този етап идеята е този предпазен механизъм да представлява кредитна линия за Единния фонд за реструктуриране, която да се отпуска при необходимост от страна на Европейския стабилизационен механизъм или от бъдещия Европейски валутен фонд.

Въвеждането на пакет от мерки за по-нататъшно намаляване на необслужваните кредити в банковата система на ЕС е друга група от стъпки, които се предписват на ниво ЕС в последното Съобщение на ЕК за завършването на банковия съюз. По-голямата част от мерките за намаляване на необслужваните кредити би следвало да се осъществи на национално ниво, защото проблемите в тази област са специфични за отделните банкови системи на различните държави членки на ЕС. Необходими са все пак и общи мерки на ниво ЕС, с които да се намалят тези необслужвани кредити, които крият рискове за банковия сектор на Съюза. Съобщението на Европейската комисия очертава именно тези общи наднационални мерки, които би следвало да се реализират на европейско ниво.

Съобщението за завършването на банковия съюз на ЕС съдържа и някои други мерки, които би следвало да се реализират в Съюза през следващите няколко

години. С тях банковият съюз ще бъде допълнително изграден и ще бъде укрепена неговата стабилност.

5. Нов пакет от Европейската комисия в областта на Икономическия и паричен съюз

За да разберем по-добре какви са плановете на Европейската комисия за реализирането на шестия (реалния) сценарий за задълбочаването на еврозоната и завършването на Икономическия и паричен съюз на ЕС, е необходимо да анализираме пакета от законодателни предложения и допълнителни документи, които Европейската комисия публикува на 6 декември 2017 г.

На 6 декември 2017 г. Комисията публикува пътна карта за задълбочаването на европейския Икономически и паричен съюз. Пътната карта включва конкретни стъпки, които да бъдат предприети през следващите 18 месеца. Както се посочва и от Комисията, редица инициативи също са представени като част от този пакет. Общата цел е да се подобри единството, ефективността и демократичната отчетност на европейския Икономически и паричен съюз до 2025 г.

В допълнение към пътната карта са включени четири основни инициативи:

- Предложение за създаване на Европейски паричен фонд, основан на правната уредба на ЕС и изграден върху добре установената структура на Европейския механизъм за стабилност.

- Предложение за интегриране на съдържанието на Договора за стабилност, координация и управление в правната рамка на Съюза, като се вземе предвид необходимата гъвкавост, заложенa в Пакта за стабилност и растеж.

- Съобщение относно нови бюджетни инструменти за стабилна еврозона в нормативната уредба на ЕС, представящо визия за това как някои бюджетни функции, които са от съществено значение за еврозоната и ЕС като цяло, могат да бъдат разработени в рамките на публичните финанси на ЕС.

- Съобщение, в което се изброяват възможните функции на европейски министър на икономиката и финансите, който би заемал поста на заместник-председател на Комисията и председател на Еврогрупата.

На практика е възможно шестият сценарий за еврозоната да се доближи в много голяма степен до предложения първоначално пети сценарий от Европейската комисия в нейната Бяла книга от март 2017 г. за бъдещето на Европа. Съгласно този сценарий, озаглавен „правим много повече заедно“, в ЕС би следвало да бъде изграден икономически, финансов и фискален съюз, така както е предвидено съгласно доклада на петимата председатели на институциите на ЕС от юни 2015 г.⁸ Както вече бе посочено, в този доклад е направен план как

8 Виж отново: Доклад на Жан-Клод Юнкер в тясно сътрудничество с Доналд Туск, Йерун Дейселблум, Марио Драги и Мартин Шуц (2015), Завършване на европейския икономически и паричен съюз, Европейска комисия, Брюксел, юни 2015, както и Европейска комисия (2017), „Бяла книга за бъдещето на Европа. Размисли и сценарии за ЕС-27 до 2025 г.“, COM(2017) 2025, Брюксел, 1 март 2017 г.

Всички тези съюзи да бъдат завършени в много голяма степен до 2025 г., да допълнят настоящия паричен съюз и да допринесат за създаването и на един по-завършен политически съюз между държавите членки на ЕС и еврозоната.

Но речта на Жан-Клод Юнкер през септември 2017 г. пред Европейския парламент, очертаваща състоянието на ЕС, отива по-далеч от този пети сценарий. Както бе коментирано в началото на този анализ, тя предлага предприемането на действия, които не са обсъждани до този момент, включително въвеждането на предприсъединителен инструмент за подготовката за членство в еврозоната. Най-важното предложение и теза в тази реч остава идеята на председателя на Европейската комисия, че еврото трябва да се въведе последователно във всички държави членки на ЕС. Тази теза става още по-актуална с очакваното оттегляне на Обединеното кралство от ЕС.

6. Вместо заключение: България и шестият сценарий за еврозоната

Шестият сценарий на Юнкер за еврозоната се доближава в значителна степен до желания и от автора на тези редове сценарий за развитието на еврозоната и участието на България в нея. В допълнение, приемането на едната валута е не само финансов и паричен въпрос, но също така и политически избор за страната ни.

В България има много критики по отношение членството на страната в еврозоната. Едната е, че България не е готова да се присъедини към еврозоната, защото още не отговаря на всички критерии и изисквания. В същото време, понастоящем страната ни изпълнява по-добре някои от критериите за приемане на еврото, като тези за държавен дълг и бюджетен дефицит, дори от настоящи държави членки на еврозоната.

Втора и може би най-важна критика е, че страната ни икономически не е готова да се присъедини към еврозоната, включително заради по-ниския стандарт на живот и икономическо развитие.

Трета критика за възможността България скоро да стане член на еврозоната, която бе допълнително защитена след речта на Юнкер от 13 септември 2017 г., бе тази, че присъединяването към еврозоната не зависи от Комисията, а от становището на държавите членки от тази зона, както и от водещото мнение на самата Европейска централна банка. Високопоставени правителствени ръководители от страни като Германия и Австрия побързаха да се противопоставят на бързото разширяване на еврозоната още в деня на произнасянето на речта на председателя на Европейската комисия.

Вярно е, че приемането на еврото от България зависи не само от нея, а и от становището на държавите членки на еврозоната. Вярно е, че то не може да се осъществи без за това да даде зелена светлина и Европейската централна банка. Вярно е също и че България има да извърви дълъг път, за да се подготви в достатъчна степен за едната европейска валута.

Но е също така вярно и че страната ни вече двайсет години поддържа стабилно паричен съвет с фиксиран курс на лева към еврото (първоначално към германската марка). Както и е вярно, че фискалната дисциплина и макроиконо-

мическата стабилност са на нива, към които някои от настоящите държави от еврозоната могат само да се стремят да се доближат.

Най-трудно би било за страната ни да изпълни не номиналните и правни критерии за присъединяване към еврозоната, а да постигне реална и социална конвергентност с тази зона. Но именно стремежа за постигане на подобна конвергентност и реформите, които следва да се осъществят затова, са пътят който е необходимо да бъде следван от България, със или без политическата задача за приемане на единната европейска валута.

Председателят на Европейската комисия няма решаваща роля за присъединяването на България и други страни към еврозоната. Но той направи нещо много важно с годишната си реч за състоянието на Съюза през септември 2017 г. – пусна „духа от бутилката“. И сега вече темата за това кога и как България и други държави да приемат единната валута вече не е само национален, а европейски въпрос.

Поставянето на един въпрос в политическия дневен ред не означава, че той може и ще бъде лесно решен. За неговото решаване няма да помогнат единствено мечтите и желанието да разпънем платната на кораба. А ще е необходимо и много прагматизъм и осъществяването на точно определени реформи. България би трябвало да се присъедини към банковия съюз и да приеме еврото възможно най-скоро. Не само защото по пътния вятър може един ген да утихне. А защото това пътуване наистина си заслужава. Както от икономическа, така и от социална и политическа гледна точка.

Библиография:

1. Доклад на Жан-Клод Юнкер в тясно сътрудничество с Доналд Туск, Йерун Дейселлум, Марио Драги и Мартин Шулиц (2015), Завършване на европейския икономически и паричен съюз, Европейска комисия, Брюксел, юни 2015.
2. Европейска комисия (2017), „Документ за размисъл относно задълбочаването на Икономическия и паричен съюз“, COM(2017) 291, Брюксел, 31 май 2017 г.
3. Европейска комисия (2017), „Бяла книга за бъдещето на Европа. Размисли и сценарии за ЕС-27 до 2025 г.“, COM(2017) 2025, Брюксел, 1 март 2017 г.
4. Европейска комисия (2012), „Погробен план за задълбочен и истински Икономически и паричен съюз. Начало на дебат на европейско равнище“, Съобщение на комисията, COM(2012) 777/2 окончателен, Брюксел, 30.11.2012 г.
5. Ингрид Шикова (2017), „Бюджетът като огледало на европейските политики“, Архив анализи на „Жан Моне“ Център за високи постижения към Катедра Европейистика на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, 1 юли 2017 г.: <http://jeanmonnetexcellence.bg/>.
6. Калоян Симеонов (2017), „Шестият сценарий и еврозоната“, Архив анализи на „Жан Моне“ Център за високи постижения към Катедра Европейистика на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, 20 септември 2017 г.: <http://jeanmonnetexcellence.bg/>.
7. Калоян Симеонов (2017), „Какво е новото в дебата за бъдещето на Икономическия и паричен съюз“, Архив анализи на „Жан Моне“ Център за високи постижения към Катедра Европейистика на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, 22 август 2017 г.: <http://jeanmonnetexcellence.bg/>.
8. European Commission (2017), „Communication on completing the Banking Union“, Communication to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM(2017) 592 final, Brussels, 11.10.2017.
9. European Commission (2017), „President Jean-Claude Juncker's State of the Union Address 2017“, Brussels, 13 September 2017.
10. European Council (2012), „Towards a Genuine Economic and Monetary Union“, Report by President of the European Council, prepared in collaboration with the President of the Commission, the President of the Eurogroup and the President of the European Central Bank, Brussels, 5 December 2012.

Възходът на националистическите партии и евроскептицизма в Европа по примера на парламентарните избори в Германия

гл. ас. г-р Иво Цеков

Преглед на политическия спектър в Европа към момента

Говорейки за актуалния обществено-политически пейзаж в Европа, трябва да отбележим възраждането на широкия популизъм, който навлиза все по-видимо в редица европейски държави с настъпването на новото десетилетие. От тук се поражда и необходимостта от въвеждането на определение за термина, неговата същност и приложимост в настоящите условия. Организационната си форма популисткото движение формира около харизматични лидери и се изгражда около силни централизирани структури. Като политическа практика популизъмът по принцип е агресивен, понякога и насилствен; той пренебрегва демократичните правила, ориентиран е плебисцитарно, базиран върху дихотомията „приятел/враг“. При опитите за дефиниране на понятието „популизъм“ и неговото съдържание, основно можем да говорим за няколко по-отличителни признака: апел към народа; разделено общество; демагогия; често инициране на референдуми; незачитане на институциите; обаятелен или авторитетен лидер начело, който се възприема като баща, обединител на нацията, персонализиращ посланията на партията; политика на отхвърляне на корумпираните елити, чужденците и малцинствата и др. маргинализирани социални елементи.

Именно противопоставянето на етническите малцинства, имигрантите и чуждите елементи в страната е една от най-актуалните теми на европейския политически небосклон както към момента, така и през последните години въобще. Вълната от популизъм в Европа няма да изчезне в обозримо бъдеще, защото има реални, обективни причини за нея.¹ Популизъмът често предполага екстремни форми на демокрация и предоставя удобни средства за легитимация на политически позиции, действия и техники, оправдани с „народа“. В него се представя идеалната цел на осъществяването на директен контакт с народните маси чрез различни форми на пряка демокрация. Популистките лидери често се самоопределят като водачи на опит за гарантиране на справедливост в преходни моменти, когато се поставят под въпрос фундаментални ценности и отношения и хората имат чувството, че събитията се развиват извън директния им контрол.²

Особено за популизма е, че се отхвърля посредническата роля на институциите и партийният лидер търси пряк контакт с народа, призовавайки за не-

1 Ттери го Монбриал: В интерес на Германия е Макрон да уснее, гостъпна на http://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/sviat/2017/05/19/2973651_tieri_dyo_monbrial_v_interes_na_germaniia_e_makron_da/

2 Тодоров, Антони, Национал-популизъмът срещу демокрацията, Eurozine, 2008, гостъпна на <http://www.eurozine.com/национал-популизъмът-срещу-демокраци/>

доверие към политическите институции като средство за вземане на решения вместо населението. Освен че незачитането на институциите е равнозначно на погазване на правилата на обществения договор, тук възниква и един парадокс. Лидерът и съмишлениците му се стремят към властта, но същевременно пренебрегват институциите, които са част от властта по своята същност. Налице е антиелитарната логика и елитът, съсредоточен в институциите, е обвиняван в корупция, политическа неадекватност, неспособност да взима правилни решения и несъобразяване с интересите на народа.

Днес употребата на понятието „популизъм“ има по-скоро негативни нюанси и с готовност бе прието от медиите, чиито материали нерядко се колебаят на границата между обективното и сензационното. Преглед на заглавията в редица авторитетни български и чуждестранни медии от последните месеци показва палитра от внушения, констатации и предупреждения, които обаче не-двуусмислено демонстрират сериозността на проблема:

- „Националистическите партии в Европа са във възход“
- „В Европа се плодят националистическите партии: Един призрак броди из Европа“
- „Ще успеят ли популистите да преобърнат политическото статукво в Европа през тази година?“
- „Ехо от 30-те години – Крайно десни лидери посягат към властта през 2017 г.“
- „Геерт Вилдерс обяви началото на «патриотична пролет»“
- „Brexit, Trump, Le Pen and the rise of the right: the anger goes global“
- „If you thought 2016 was a good year for the right, wait until you see 2017“

Това са само част от обобщенията, които журналисти, политолози и специалисти дават, анализирайки политическата ситуация към момента. От 2010 г. националистическите партии в Европа са в своя разцвет и набират все по-голяма популярност. Изместени от големите институции и наддържащи образувания, някои слоеве на обществото не усещат пряко плодовете на демокрацията и интеграцията на европейския континент. Налице е съмнение в ефективността на държавата, поставят се под въпрос фундаменталните концепции за свободата, администрацията, статуквото, миналото, настоящето и бъдещето. Естествено, успехът на популистките партии има някои различни причини в различните страни. Една от тях е завръщането на евроскептицизма на дневен ред, което само по себе си поражда горещи дискусии, спорове и дебати. Евроскептицизмът е термин, с който се обозначава негативното отношение към Европейския съюз. За пръв път се употребява през 70-те години на 20^{ти} век във Великобритания. Не може обаче да се говори за евроскептицизма като идеология. Отделните държави, политически партии или движения могат да бъдат „скептични“ в различна степен и да не приемат различни аспекти от Съюза. Целите на евроскептиците също се различават. Някои автори дефинират евроскептицизма като неodobрително отношение към ЕС като цяло или само към някои отделни аспекти от дейността му. Срещаме партии, които набират подкрепа, опирайки се на фашисткото и нацисткото си минало – в Австрия, Унгария, Италия, Румъния и Франция. Други се опират на защитата от

ислямската заплаха – в Дания, Холандия, Полша, Швеция и Швейцария. Трети вид пропагандира заплаха за националната идентичност от етническите малцинства – популистките партии в Унгария, Гърция, Великобритания. Последният вид партии се доверява на фундаменталната християн-консервативна философия – в Полша, Румъния, България.³ Навсякъде обаче се проявява – и експлоатира – страхът у хората, че националната им култура е под заплаха.

Десният популизъм на континента – от Балтийско до Средиземно море

Днес определяме повечето националистки партии в Западна Европа като „десни популисти“.⁴ Ако в началото на 20^{ти} век вниманието и враждебните подбуди са иницирани от антисемитите, то в наши дни като че ли основен фактор е ислямофобията, а популизъмът покрива цялата географска територия на Европа. Национализацията в политиката забелязваме масово в бившите югославски републики – ВМРО-ДПМНЕ в Македония, Сръбската прогресивна партия на Томислав Николич и т.н.⁵ Това, което основно отличава източните от западните националистически настроени партии, е идеологията им и съответните действия, тъй като и самата атмосфера в двете части на Европа е различна – на изток имиграцията доскоро не бе актуален проблем, но това разбиране се променя с много бързи темпове.

Подобна на френската и германска националистически партии е холандската Партия на свободата, основана от Герт Вилдерс (PVV Partij voor de Vrijheid).⁶ Ключови постулати от нейните виждания са политиката на административно задържане на лица, т.е. без съдебен процес; негативно отношение към имигрантските вълни; забрана за присъединяването на нехристиянски държави към ЕС. Партията се обявява още срещу двойното гражданство и поддържа други, определяни като ксенофобски, възгледи. Геерт Вилдерс определя победата на Тръмп откъд Океана като знак за идващата „патриотична пролет“. Самият Вилдерс открито говори с негативизъм срещу мюсюлманите и сравнява Корана с „Моята борба“.

Не по-различна е и дясната популистка евроскептична представителка на този политически спектър в Австрия с вече над 60-годишна история – Партията на свободата на Австрия (FPÖ - Freiheitliche Partei Österreichs).⁷ Нейната реторика обвинява имигрантските вълни за нарушените социални и икономически показатели в страната, а политикът от ПСА Ноберт Хофер дори препоръчва на хората да се въоръжават сами като логична реакция на бежанската криза. На парламентарните избори от 15 октомври 2017 г. австрийските избиратели предпочетоха завој надясно като дагоха победата на консервативната партия

3 Chakelain, Anoosh, Rise of the nationalists: a guide to Europe's far-right parties, New Statesman, March 2017, гостъпна на <https://www.newstatesman.com/world/europe/2017/03/rise-nationalists-guide-europe-s-far-right-parties>

4 Foster, Peter, The rise of the far-right in Europe is not a false alarm, 19 May 2016, гостъпна на <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/05/19/the-rise-of-the-far-right-in-europe-is-not-a-false-alarm/>

5 Europe's rising far-right: A guide to the most prominent parties, December 2016, гостъпна на https://www.nytimes.com/interactive/2016/world/europe/europe-far-right-political-parties-listy.html?_r=0

6 Пақ мам

7 Пақ мам

на младия политик с антиимигрантски позиции Себастиан Курц. Неговата Австрийска народна партия е спечелила 31,6 процента от гласовете, което е със 7 процента повече от предишните избори през 2013 г.

Ако 31-годишният австрийски външен министър Курц успее да състави коалиционен кабинет, той ще е най-младият правителствен лидер в Европа.⁸ Курц беше фаворит в социологическите допитвания от месец май 2017 г. благодарение на обещанията си да намали броя на бежанците и на работниците от по-бедните европейски страни. През есента на 2015 г. той бе сред първите европейски лидери, изразили критики към политиката на германския канцлер Ангела Меркел за приемане на бежанци. Налагайки твърд тон към миграцията, той поиска и успя да издейства затваряне на т. нар. Балкански маршрут.

Крайноясната опозиционна Партия на свободата с лидер Хайнц-Кристиан Щрасе, която се обявяваше за строга имиграционна политика още преди Курц да заеме хардлайнерски подход, е на второ място с 27,4 на сто от гласовете. Неговата популистка партия се опитваше да смекчи радикалната си реторика и да заеме по-малко негативна позиция към ЕС с намерението да влезе в правителството след изборите. Накрая, с 26,7 процента остава лявоцентристката Социалдемократическа партия, която досега управляваше в коалиция с Народната партия.

Според допитвания след изборите, избирателите, които предпочетоха десните партии, смятат имиграцията за основен проблем. Близко 130 000 души са кандидатствали за убежище в Австрия през 2015 и 2016 г.

„Чешкият Доналд Тръмп“, както често наричат Андрей Бабиш, е милиардер, медиен магнат, финансов министър и ръководител на центристката партия „Аксе неспрокојенýш обšанý“, което на чешки означава „Действие на недоволните чехи“. В Италия превес в популистко отношение взема движението „Пет звезди“ (Movimento 5 Stelle) на Бене Грило, в южната ни съседка Гърция – „Златна зора“ (Χρυσή Αυγή), която заема третото поред място на парламентарната стълбца. Тя датира още от 80-те години на миналия век, но възражда силите си покрай бежанските вълни в региона. Партията се противопоставя на имиграцията, мултикултурализма, глобализацията, възгледите ѝ често са вкарвани в рамките на крайните, враждебни и неонацистки. Jobbik, или т.нар. „Движение за по-добра Унгария“ (Jobbik Magyarorszáért Mozgalom) описва себе си като „принципна, консервативна и радикално патриотична християнска партия“, чиято „основна цел“ е защитата на „унгарските ценности и интереси“. Партията не дели политическите сили на леви или десни, а според възгледите им по отношение на глобализацията и открито противопоставя на всякакви идеи за европейска и глобална интеграция и гр.

Вън от картината не остават и скандинавските страни, в лицето на антиимигрантските „Шведски демократи“ и „Датска народна партия“, които заемат ключови втори и трети позиции след последните избори.⁹ Общ белег между почти всички лидери, обаче, са властимащите, които искат да направят стра-

8 Sebastian Kurz: Austrian conservative set to become world's youngest leader, BBC Europe, гостъпна на <http://www.bbc.com/news/world-europe-41627586>

9 Пак там

ната си „отново велика“. Списъкът е дълъг, разнообразен и ежедневно променящ и допълващ се: отскоро Доналд Тръмп в САЩ, а преди това Владимир Путин в Русия, Виктор Орбан в Унгария, Реджеп Ердоган в Турция и т.н.

Изборите за парламент в Германия от септември 2017 г.

Първите изборни резултати в края на 24 септември 2017 г. донесоха една сензационна, макар и не съвсем изненадваща новина. Популистката радикална ясна партия „Алтернатива за Германия“ (Alternative für Deutschland или AfD) не само влиза в Бундестага, но го прави почти със сигурност като третата по големина партия, със зашеметяващи 13,3%, което представлява увеличение от 8,8% спрямо предното си представяне. Освен това десноцентристките партии Християндемократически съюз (CDU) / Християнсоциален съюз (CSU) и лявоцентристите от Германската социалдемократическа партия (SPD) показаха най-лошите си изборни резултати в следвоенната епоха, съответно с 32,5% и 20%. Това означава, че „Алтернатива за Германия“ получава две трети от гласовете на SPD и 40% от гласовете на CDU/CSU.¹⁰

Проучвания на германската гържавна телевизия показват, че AfD има своите бастиони в лицето на бившия комунистически изток на страната. Макар подкрепата в западна Германия да е средно 11%, в източна Германия тя се равнява на 21,5% или почти два пъти повече. Това е в съответствие с резултатите от местните избори, в които „Алтернатива за Германия“ също спечели най-голямата си подкрепа на изток.

Така „Алтернатива за Германия“ получава повече гласове от хора, които не са гласували на предишните избори (1,2 милиона), отколкото от CDU/CSU (1 милион) или SPD (500 000).¹¹ В много отношения това е вот срещу Меркел, който отразява негодуването срещу спорната „Wilkommenspolitik“ по отношение на бежанците, която не само принуди някои традиционни гласоподаватели на основните партии да пренасочат подкрепата си, но и мобилизира предишни негласували. Освен това проучването показва също, че 89% от избирателите от AfD смятат, че имиграционната политика на Меркел игнорира „загрижеността на хората“ (т.е. германските граждани); 85% искат по-силни национални граници; и 82% смятат, че 12 години управление на Меркел е достатъчно. С други думи, „Алтернатива за Германия“ очевидно се възползва от факта, че имиграцията е въпрос номер едно на тези избори.

Дали този шокиращ резултат означава, че „Алтернатива за Германия“ ще бъде третата сила в германската политика в бъдеще? Има много причини да се съмняваме в това. На първо място, анкетата показва, че цели 60% от гласоподавателите на „Алтернатива за Германия“ всъщност гласуват „срещу всички други партии“ и само 34% са гласували по убеждение за „Алтернатива за Германия“. Това е в ярък контраст с избирателите на всички други партии. Повече

10 Kirby, Paul, German election: Why this is a turning point, BBC, 25 September 2017, гостъпна на <http://www.bbc.com/news/world-europe-41094785>

11 Mudde, Cas, What the stunning success of AfD means for Germany and Europe, гостъпна на <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/sep/24/germany-elections-afd-europe-immigration-merkel-radical-right>

от 70% заявяват, че би било добре да се гласува за CSU извън Бавария – CSU е много по-консервативна от партията на Меркел, но се радва на широка подкрепа само в южната провинция – докато 86% смятат, че партията се гистанцира от „крайните десни позиции“.¹² Но това е само началото на критическия прочит.

Игра на политика и политически игри

Дясната партия „Алтернатива за Германия“ е една от най-младите на политическия небосклон в страната и за пръв път ще влезе в парламента, след като спечели 13,3% от гласовете на изборите.

Партията е едва на пет години и бе практически непозната по време на предишните избори през 2013 г. Тогава „Алтернатива за Германия“ успя да привлече 4,7% от вота, пропускайки за малко минимума от 5 процента, необходим за участие във федералния парламент. Това обаче загатна за новата вълна в немското политическо пространство и партията използва четиригодишния период, за да се трансформира. Водена първоначално най-вече от университетски преподаватели, притеснени за дългосрочната стабилност на еврото като валута, днес тя е широк съюз от десни скептици, отричащи статуквото. Всъщност, дори самото име на „Алтернатива за Германия“ произлиза от днес известното изказване на Ангела Меркел, направено в разгара на финансовата криза от края на миналото десетилетие.¹³ Тогава тя заяви, че не съществува реална алтернатива на политиката на нейното правителство за спасяване на еврото.

Оказа се, че алтернатива все пак има и „Алтернатива за Германия“ се роди, за да илюстрира каква точно е тя.

Преходът на партията от чисто икономически фокус към широк обществено-политически поглед бе доста радикален. С постепенното утихване на финансовата криза, популярността на „Алтернатива за Германия“ започна да намалява и мнозина очакваха тя безславно да се отпрати към политическо забвение. Вместо това новата бежанска криза от 2015 г. насам ѝ даде нов смисъл и потенциално много повече нови симпатизанти. Позицията на „Алтернатива за Германия“ спрямо политиката на отворени врати на Меркел може и практически да няма нищо общо с партията, която група евроскептици основаха през 2013 г., но именно тя направи формирането отново релевантно в политическия живот на Германия.

Реториката на водещите представители на партията е разнообразна и непогрешимо популистка. През януари 2016 г. Фрауке Петри, която бе може би най-добре познатата фигура от „Алтернатива за Германия“ преди да напусне, за да стане независим депутат, твърдеше, че има достатъчно ситуации, при които немската гранична полиция е можела с право да стреля по опитващи

¹² Пак там

¹³ Hough, Daniel, Germany's AfD: how to understand the rise of the right-wing populists, New Statesman, 25 September 2017, гостънна на <https://www.newstatesman.com/politics/elections/2017/09/germanys-afd-how-understand-rise-right-wing-populists>

се да преминат границата чужденци. Бьорн Хьоке пък нееднократно излиза с призиви Германия да престане да изстрадва нацисткото си минало и твърди, че е крайно време за „завой на 180 градуса спрямо разбирането за Втората световна война“.¹⁴ Така в политическата реторика на „Алтернатива за Германия“ еднакво важно място намират както историческия прочит, така и болезнено актуални проблеми като притока на чужденци и исляма в Германия днес. В този смисъл, партията категорично изразява сантимента, подет от Националния фронт във Франция и други крайнодесни партии в Европа.

„Алтернатива за Германия“ обаче е много по-комплексна формация, отколкото изглежда на пръв поглед. Въпреки че повечето от евроскептиците, които основаха партията, вече са напуснали, тяхното влияние не е изчезнало напълно. Един от двамата водещи кандидати на AfD за изборите през 2017 г. бе 38-годишната Алис Вајдел – доктор по икономика и бивша служителка на инвестиционната банка Goldman Sachs, прекарала шест години в Китай, където пише дисертацията си за местната пенсионна система.¹⁵ Тя определено не е типичният крайнодесен популистски лидер.

Сега, когато вече е официален член на парламента, AfD ще трябва да се научи да се справя с предизвикателствата на реалния политически живот. Тя има много членове, които имат какво да кажат, но се нуждае от това, което немците наричат Sachpolitiker – а опитни парламентаристи, запознати с тънкостите на работата на отделните комитети.¹⁶ Партията трябва да покаже, че може да прави политика толкова добре, колкото може да говори за нея. За формация с много малък истински политически опит, това може да е сериозно предизвикателство. Въпреки че може би е рано да го задаваме, истината е, че големият въпрос пред AfD сега е как ще се представи партията на изборите през 2021 г. Радикално настроените партии често откриват, че парламентарният политически живот е изненадващо муген за тях. „Алтернатива за Германия“ няма реален шанс да се намеси активно в управлението – практически всички други немски партии вече изразиха ясна позиция, че не желаят да работят с нея – но нейните политици ще трябва да демонстрират, че могат да разработят обща рамка по поредица въпроси, които до момента изобщо не са били в дневния им ред.

Лесно е да изпадаме в тревожни крайности, но добрите политолози бързо ще изтъкнат, че изборната победа е нещо различно от постоянно добрите изборни резултати. Повечето нови партии като цяло, и по-специално популистките радикални партии, трудно успяват да създадат голяма, сплотена фракция в националния парламент. Такъв е случаят с популистките радикално-десни партии в Германия, както вече видяхме в национални парламенти през 90-те години на миналия век с „Републиканците“ (Die Republikanere) и Германския народен съюз (Deutsche Volksunion). „Алтернатива за Германия“ също среща трудности

14 AfD politician calls for Germany to stop atoning for Nazi past, гостмънна на <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/01/18/afd-politician-calls-germany-stop-atoning-nazi-past/>

15 Ma, Alexandra, Germany's far-right party surged to its best election result since the Nazis — meet Marine Le Pen-like leader Alice Weidel, Business Insider UK, гостмънна на <http://www.businessinsider.sg/germany-afd-alice-weidel-everything-you-need-to-know-2017-9/>

16 Hough, Daniel, Germany's AfD: how to understand the rise of the right-wing populists

В няколко национални парламента, раздирана от вътрешни борби между „умерени членове“ и „екстремисти“. Този процес ще бъде още по-сложен в тяхната приблизително 90-членна фракция в Бундестага, в която ще се помещават няколко идеологически и регионални подфракции – от „буржоазни консерватори“ до мнозинство от популистки радикални десни и екстремисти.

Резултатите на изборите в Германия ще доведат до връщане на реториката за „възхода на популизма“, доминирала през 2016 г. и началото на 2017 г., но донякъде останала опровергана от холандските и особено френските избори. Както всички останали избори, германските избори са преди всичко национални избори, но дават глобални уроци, които трябва да бъдат научени.

Първо, докато популистките радикално-десни партии достигнаха своя връх на изборите през 2016 г., по време на истерията за „бежанската криза“, изборите им през 2017 г. все още се доближават или дори надхвърлят техните исторически най-добри резултати. Това важи за Холандската партия на свободата, Френския национален фронт, а сега и за „Алтернатива за Германия“ в Германия.

Второ, в последните години няколко от десните популистки партии се радикализираха и се превърнаха в популистки крайнодесни партии като „Алтернатива за Германия“, Finns във Финландия и UKIP във Великобритания. Това неизменно води до вътрешни борби и излизане на по-умерените кадри, които често намират нова партия, докато по-голямата част от поддръжниците са склонни да останат в по-радикалната партия; както беше и случаят с Националния фронт през 90-те години и Австрийската партия на свободата в началото на миналото десетилетие.

Трето, тъй като популистките радикално-десни партии печелят гласове и места във все повече европейски страни, центърът и най-вече лявото, бавно, но постоянно ги губят. Това означава, че партийните системи стават все по-фрагментирани, доминирани от една или две средни по големина, а не големи партии. В такава фрагментирана структура популистките радикално-десни партии могат да станат много влиятелни, макар те да са по-скоро обструктивни, отколкото конструктивни партньори.

В този момент анализаторите твърдят, че германската политика е преживяла „сеизмичен шок“.¹⁷ Макар това да е вярно, сегашният резултат от изборите показва главно пренареждане на основните партии, отколкото пренасочване към „Алтернатива за Германия“. За да се случи това, „Алтернатива за Германия“ ще трябва да изгради съгласувана и сплотена парламентарна фракция, в която има малко вътрешни борби и лични скандали. Ославяйки се на германската история, както и на европейския прецедент, това е много малко вероятно.

Заклучение

Накратко, както показва примерът с „Алтернатива за Германия“, връзката между повечето популистки партии и техните избиратели е слаба и се определя най-вече от противопоставянето на други политически опоненти, а не

¹⁷ German election press review - shock and concern the abiding reaction, Deutsche Welle, 25 September 2017, достъпна на <http://www.dw.com/en/german-election-press-review-shock-and-concern-the-abiding-reaction/a-40680981>

от подкрепата за самата партия. Извън кръга на собствените си избиратели, „Алтернатива за Германия“ все още изглежда много спорна. Само 12% от всички германци са „доволни от политическата работа“ на Алис Вајгел, съпредседател на AfD, заедно с Александър Галант. Това е най-ниската подкрепа за партиен лидер; дори значително по-ниска от 44% за изключително подемичната фигура на Сара Вагенкнехт, заместник-председател на радикалната левица Die Linke.¹⁸ На този етап това повдига много повече въпроси и неизвестни пред самата AfD, отколкото говори за реална криза или предстояща опасност от радикализация на немския и европейския политически пейзаж.

Постоянно трансформиращите се парадигми на съвременното ежедневие неминуемо променят курса на конфликтните отношения в европейски и световен план. Бързите промени в обществено-политическата среда ще доведат не само до адаптацията на модерното общество към тях, но и ще изискат непрестанни иновации и преодоляване на стереотипи.

Европа пристъпи в 21^{ви} век с наследените постижения, проблеми и страхове на миналото столетие и огромни надежди за близкото бъдеще. В същото време обаче, вече почти 20 години по-късно, политическият пейзаж е беязан от добре познати проблеми, които не са нито нови, нито уникални за нашата действителност. Надигането на десните популисти се подкрепя най-вече от традиционно резониращия народен страх от обезличаване и изчезване, от потенциалната загуба на културни и традиционни ценности, от невинаги ясната позиция на страната в Евросъюза, а и на континента въобще, от неконстантните показатели на общия пазар и на факторите бедност, безработица, социално разделение и груги съществени икономически показатели.

Този комплекс от фактори е допълнително подсилен от съпътстващите го дискриминация, недостатъчна информираност на вътрешно ниво, надвисналата опасност от „разпадане“ на демократическата традиция, а също и немалкият процент на разочарование от предишни горчиви опити на политическата сцена. Машабните асиметрии в развитието, жизнения стандарт, сигурността, в перспективите, технологиите и комуникациите на европейския континент раждат единствено асиметрични проблеми. В контекста на разглежданата тематика, ясно можем да посочим, че не говорим само за „настроения“, а за цели, масивни сдвижения с набираща все повече популярност. Стереотипът, предразсъдъците, гледните точки – и на народа, и на политическите фигури, са в тясна свързаност с местните традиции, култури и манталитет. Започвайки от икономическата криза в началото на новото десетилетие, през огромната бежанска вълна от изток през последните няколко години, политическата природа на континента се активизира, раздвижи се в някои крайни посоки, в които все още се лута и опознава себе си. Националистическите партии в различните европейски страни получават безпрецедентна досега подкрепа и най-често срещаното обяснение за този избор се крие в човешкото схващане, че може би една силна национална държава – а не наднационално обединение – би била по-способна да се справи с конфликт или заплахата от такива машаби. Създава

18 This Was the Worst Possible German Election for Europe, Foreign Policy, 26 September 2017, гостънна на <http://foreignpolicy.com/2017/09/26/this-was-the-worst-possible-german-election-for-europe/>

се усещането, че европейските институционални устои са разклатени и не може да им се има доверие; че с нахлуването на бежански потоци се увеличава шансът за асимилация и нарушаване на статуквото и реда в държавата и т.н. Десните популисти печелят народното доверие чрез език, близък до неговия; с прости наглед действия, изрази и обещания, като по този начин се доближават до човешките страхове. Мисленето в стереотипи преживява истински ренесанс, а тези „отсреща“ могат да бъдат представители от малцинства, икономически или политически бежанци, части от различни религии, раси, или дори език.

Въпросът, който логично се налага в края на подобен отрезвяващ извод, неминуемо е – съществува ли наистина Европа на нациите и свободата, и ако да – до кога? Ето защо, най-съществената задача, с която европейската общност трябва да се заеме днес, е да разбере природата на съвременните сблъсъци на обществените интереси и да намери иновативен начин да преодолее заплахите, които ги съпътстват.

Гл. ас. г-р Иво Цеков завършва с отличие Националната гимназия за древни езици и култури „Св. Константин-Кирил Философ“ през 2000 г. Бакалавър и магистър по „Международни отношения“ в Катедра по международно право и международни отношения, Юридически факултет, СУ „Св. Климент Охридски“. Магистър по „Международна сигурност“ към същата Катедра. Доктор по международно право и международни отношения (октомври 2010 г.) Стипендиант на Световната федерация на учените с проект на тема „Заплаха от оръжия за масово унищожаване: бъдещето на ядрените оръжия“ (август 2008 – юли 2009 г.). Трето място на Годишния конкурс за научна поддръжка на трансформацията в сектора за сигурност, организиран от Центъра за изследвания на националната сигурност и отбраната към Българска академия на науките (ноември 2008 г.). Участва в редица международни научни форуми в Германия, Австрия, Словения, Словакия и Македония. С над 20 научни публикации на тематика, свързана с външната политика, отбраната и сигурността.

Европейската интеграция на Украйна: пробивът от 2017 г. и други предизвикателства

Надя Ковал

През 2017 г. бе направен истински пробив в областта на европейската интеграция на Украйна. След като визовият режим бе либерализиран значително през месец юни, почти 300 000 украински граждани успяха да се възползват от възможността да пътуват в Европейския съюз при безвизов режим, което от своя страна прави културното, образователното и бизнес взаимодействието много по-лесно. А има и нещо още по-важно: амбициозното и всеобхватно Споразумение за асоцииране, включващо Дълбока и всеобхватна зона за свободна търговия, най-сетне влезе в пълна сила през месец септември тази година. Дългият изчерпателен документ не само въвежда рамка за ново партньорство между Украйна и ЕС, но предлага и пътна карта за дълбоки структурни реформи, както и за хармонизиране на украинските закони, стандарти и разпоредби с тези на ЕС. И накрая, през 2017 г. Европейският съюз се превърна в най-големият търговски партньор на Украйна с около 40% от двустранната търговия, като така страната започна да се преориентира от тежката си икономическа зависимост от търговията с Руската федерация.

Тези исторически постижения поставиха чертата пог 10-годишния бурен процес на политиката за европейска интеграция на Украйна: преговорите във връзка със Споразумението за асоцииране започнаха през 2007 г., а тези за либерализация на визите – през 2008 г. И въпреки че бяха продължителни, болезнени и донякъде крепящи се на вътрешната динамика на Украйна, през 2012 г. тези преговори доведоха до инициране на Споразумението за асоцииране. Злополучното решение на президента Янукович да не подпише това споразумение по време на Вилюската среща на най-високо равнище за Източното партньорство през ноември 2013 г. предизвика масови народни протести, известни като „Евромайдан“. През месец февруари 2014 г. тези протести доведоха до прогонването на Янукович, което от своя страна бе бързо последвано от руската агресия и анексирането на Крим, както и до непрекъснато подклажданата хибридна война в най-източните части на Донецка и Луганска област.

От самото избухване на конфликта европейската интеграция на Украйна придоби безпрецедентно важно значение за идентичността и стратегията на украинската външна политика. И въпреки че ангажиментът за европейска интеграция беше вписан в украинското законодателство още през 90-те години на миналия век, а оттогава насам се развиваха и двустранни отношения, 2014 година бе белязана от непоколебима решимост, която бе закрепена в стратегически документи и се радваше на народната подкрепа. През 2017 г. украинският закон, озаглавен „За основите на вътрешната и външната политика“, изясни

допълнително кои точно са тези две основи: първо, „осигуряване на интеграция на Украйна в политическата, икономическата и юридическата област на ЕС, за да може страната да получи европейско членство“; и второ, „задълбочаване на сътрудничеството с Организацията на Северноатлантическия договор, за да може Украйна да стане член на тази организация“. През последните 3-4 години, начело с европейската и евроатлантическата интеграция като водещи звезди в украинската външна политика, ние успяхме да отхвърлим популярната на времето концепция за „много-векторна външна политика“.

Освен това, Европейският съюз и отделните държави членки на ЕС се превърнаха във важни партньори, предоставяйки техническа и финансова подкрепа, а така също консултирайки и улеснявайки процеса на реформите в страната. Например, Групата за подкрепа на Украйна, създадена през 2014 г., продължава да популяризира процеса на реформи, докато някои по-специализирани органи, като например Консултантската мисия на ЕС продължават също да играят своята роля. Европейският съюз осигури на Украйна условна молба за някои части от Споразумението за асоцииране и Дълбоките и всеобхватни зони за свободна търговия (DCFTA) (от януари 2016 г.), като ѝ предостави и едностранни търговски преференции, докато приключи самата ратификация. И на последно място, но не и по значение, две европейски държави (Франция и Германия) са ключови участници в „Нормандския формат“, който има за цел да разреши конфликта с Русия.

Независимо от ангажиментите и сътрудничеството и на двете страни, сближаването между ЕС и Украйна успя да отговори на няколко предизвикателства. Споразумението за асоцииране беше издигнато на две части: докато политическите условия бяха подписани през март 2014 г., то икономическата част се появи чак през юни 2014 г. Освен това, съществуват известни притеснения по отношение на руските интереси, въпреки че трестранните разговори с Русия за отхвърляне на нейните възражения срещу прилагането на DCFTA, не доведоха до никакви резултати.

Холандският консултативен референдум от април 2016 г. се оказа сред най-предизвикателните въпроси. Въпреки че този референдум бе замислен от една маргинална популистка евроскептична група, неговите последици бяха сериозни, тъй като на първо място отложиха ефективно окончателната ратификация на документа, а след това наложиха ограничения върху тълкуването на неговите текстове. Организаторите на референдума се бяха опитали да се възползват от възхода на евроскептицизма, от страховете на Русия и от бежанската криза. Но те успяха да убедят голямата част от гласуващите да отхвърлят присъединяването на Украйна към Европейския съюз. След продължителни преговори с правителството на Кралство Нидерландия през декември 2016 г. интригата беше разрешена въз основа на Решение на държавните и правителствени ръководители. В този документ между другото се посочваше ясно, че Споразумението за асоцииране нито признава на Украйна статут на страна – кандидат, нито предвижда някакво задължение за предоставяне на гаранции за сигурност или военна помощ, нито пък предоставя допълнителна финансова помощ на Украйна. И така документът получи необходимата втора

ратификация от страна на двете камари на холандския парламент, с което самото Споразумение бе най-сетне ратифицирано.

За забавянето на либерализацията на визовия режим имаше две основни причини. Първата включваше бавните действия от страна на Украйна да изпълни своите 144 задължения в различни области, а някои от анти-корупционните мерки предизвикаха ожесточени спорове. И въпреки това, след като всички изисквания бяха задоволени, в играта се включиха европейските политици, които бежанската криза бе превърнала в бойци срещу либерализацията на визите: опитите за избягване на по-нататъшно отваряне на границата по време на ключови избори изиграха своята роля за отлагане на либерализирането на визовия режим с още няколко месеца.

Независимо от всички успехи и предизвикателства обаче, с пълна сила отново изниква големият въпрос, свързан с украинската европейска интеграция: какво ни очаква оттук нататък? И как трябва Украйна да продължи своите по-нататъшни отношения с ЕС?

За да отговорим на този въпрос, трябва да се има предвид, че по време на масовите протести от 2013 и 2014 г. имаше дискусии за самото естество на тези протести. Дали те наистина представляваха „Евромайдан“, задвижван от стратегическия избор на посоката на конкретна външна политика, или бяха по-скоро нещо като „революция на достойнството“, задвижвана от желанието на хората да изградят една ефективна, демократична и успешна държава, без корупция и без връзка с карство? Интересното е, че същата тази стратегия „с две остриета“ предизвиква дискусия за това каква украинска политика за европейска интеграция трябва да се води отсега нататък? Дали тази политика трябва да се съсредоточи върху търсенето и намирането на нова цел за задълбочаване на взаимоотношенията с ЕС? Или вместо това да се положат усилия за изпълнение на многобройните задължения, включени в Споразумението за асоцииране? Докато при страните, които имат някаква перспектива за интеграция, тези два въпроса са взаимно свързани, като явният отговор на първия въпрос ще допринесе за насърчаване и извършване на реформите, то в Украйна това е все още загадка, която трябва да бъде разрешена.

В момента изглежда, че идеалът за украинската интеграция в Европейския съюз ще продължи да бъде възможно най-тясно свързан със самия ЕС – както в икономическо, така и в политическо отношение, което от своя страна би превърнало европейското членство в даден бъдещ момент в нищо повече от технически въпрос. И наистина, в дългосрочен план Украйна има всички права, за да кандидатства за европейско членство, ако естествено успее да отговори на съответните критерии. В краткосрочен и средносрочен план обаче ЕС явно е загубил охотата си за по-нататъшно разширяване и е станал много по-предпазлив по отношение на свободната търговия. Днес Европейският съюз е много по-склонен да укрепва своите външни граници, отколкото да ги гържи отворени. С други думи – според изявленията на различни европейски политици, днес перспективите за европейско членство на Украйна не са поставени на масата. Решението от декември 2016 г. минара имплицитната тенденция Споразумението за асоцииране да бъде обяснявано като стъпка към самото ев-

ропейско членство; това решение само подсказва, че трябва да се търсят нови творчески начини за оформяне на средносрочната Европейска стратегия за интеграция. От своя страна, в годишното си обръщение към украинския парламент президентът Порошенко подсказва няколко възможни сценария за придвижване напред: например, стремеж към постигане на завършен митнически съюз, акцент върху изграждането на енергийния съюз и подкрепа за създаването на дигитален съюз като следващи стъпки към задълбочаване на отношенията. Тези идеи обаче трябва да бъдат подложени на дискусия – дискусия както в Украйна, така и с европейските ѝ партньори.

Допълнителното измерение на бъдещите отношения между ЕС и Украйна може да се търси в разработването на ново възприемане на Източното партньорство. Срещата на най-високо равнище, проведена в Брюксел през месец ноември тази година, има потенциал да се превърне в крайъгълен камък, както и да даде някои отговори, свързани с бъдещите посоки на развитие. В момента се наблюдават два начина на мислене. Някои държави членки на ЕС, както и страни от Източното партньорство биха искали да видят как тази среща ще укрепи допълнително Източното партньорство и ще осигури по-нататъшна диференциация в подхода към страните, които са сключили и ратифицирали споразумения за асоцииране, като Украйна, Грузия и Молдова. Това може да се случи, като се даде зелена светлина на някои нови амбициозни планове, като например нов Европейски инвестиционен план за Украйна, насърчаване на реформите и подкрепа за Европейския дневен ред или чрез въвеждането на нови институционални договорености за по-тясно сътрудничество. Вторият начин на мислене е насочен към не чак толкова амбициозни взаимоотношения на ЕС в рамките на „споделеното съседство“ с Русия и по-нататъшна смяна на акцента – от интеграция към изграждане на издръжливост. Прегледът на Глобалната стратегия и политика на съседство на ЕС от 2015 г., направен през 2016 г., показва, че принципът и логиката на разширяването под мотото „повече за повече“ в момента се оспорват от „принципния прагматизъм“ и логиката на интереса. Въз основа на тази логика Европейският съюз започва да се интересува все повече от реформа, която би стабилизирала ситуацията и би засилила сътрудничеството в областите от общ интерес, като например борба с незаконната миграция или тероризма.

Второто измерение на европейската политика на интеграция, и по-точно транспонирането на разпоредбите на Споразумението за асоцииране в украинското законодателство и в украинската практика, е предизвикателна задача пред вътрешното развитие, тъй като предвидените в това споразумение промени са доста всеобхватни. Това е също част от дейността, върху която самият ЕС би искал да се съсредоточи: в обозримо бъдеще дейността на Украйна би трябвало да се дефинира от залегналата в Споразумението вътрешна реформа, характеризираща се с грандиозна взаимозависимост между външната и вътрешната политика на тази страна в нейните взаимоотношения с ЕС, като така се доближи още повече до европейските директиви и стандарти. Колко обаче могат да бъдат успешни тези реформи без перспектива за европейско членство, предстои да видим.

Най-важно от всичко е Украйна да се синхронизира с вътрешните процеси, протичащи в самия Европейски съюз. Които, след като загуби Великобритания, ще трябва самият да иницира процес на дълбоки реформи. Въпреки че общата рамка на тези реформи би могла да се определи чак след съставяне на коалиционно правителство в Германия, идеите на председателя на ЕК Юнкер, на френския президент Макрон и на председателя на Европейския Съвет – Доналд Туск, ще окажат влияние не само върху бъдещето на самия Европейски съюз, но така също и върху перспективите и стратегията на Украйна.

Надя Ковал е ръководител на Центъра за международни изследвания на Дипломатическата академия на Украйна „Геннадий Удовенко“ към Министерството на външните работи на Украйна. До ноември 2017 г. работи като експерт по национална сигурност и отбрана в изследователския център „Украински институт за бъдещето“ и Националния институт за стратегически изследвания. Магистър по политология от Националния университет „Киево-Могилянска академия“, докторант в Института по източни езици и цивилизации (INALCO) в Париж, Франция.

Международна конференция „Черноморското измерение на Инициативата „Един пояс, един път“

Резюме

На 18.09.2017 г. Дипломатическият институт към министъра на външните работи на Р България (ДИ) организира във Военния клуб в София международна експертно-научна конференция по въпросите на китайската мега инициатива „Един пояс, един път“ (ЕПЕП) в контекста на Черноморския регион. Конференцията се провежда в тясно сътрудничество с Института за европейски изследвания към Китайската академия за обществени науки (ИЕИ/КАОН). Това е водеща китайска институция, координираща работата на така наречената „академична мрежа на „16+1“, която насърчава сътрудничеството между научно-изследователските институти и аналитични центрове на КНР и страните от Централна и Източна Европа (ЦИЕ).

Конференцията на тема „Черноморското измерение на инициативата „Един пояс, един път“ се състоя под патронажа на министър-председателя на Р България, Бойко Борисов. Събитието бе подкрепено от Съвета за икономически и дипломатически отношения (НПО, създадено от преуспял китайски предприемач и уважаван представител на китайската диаспора в България, г-н Цън Цон) и „Специализирани бизнес системи АД“ (българска компания от ИТ сектора).

Целта на събитието бе да популяризира инициативата „Един пояс, един път“ и Платформата за сътрудничество „16+1“ между Китай и страните от ЦИЕ (основни инструменти на сегашната китайска външна политика в по-широк европейски контекст) сред широката българска общественост, държавните институции, медиите, деловите среди и експертната общност. Самата конференция протече в три панела с оглед постигане на максимален обмен, синтез и оценка на идеи и гледни точки. В първия панел бе направена политическа и стратегическа оценка на възможностите на Черноморския регион да бъде включен в китайските инициативи за глобална свързаност и споделено развитие. Вторият панел се фокусира върху потенциала на този регион за провеждане на бизнес (например търговия и инвестиции) в контекста на двете китайски инициативи – ЕПЕП и Платформата за сътрудничество между Китай и страните от Централна и Източна Европа „16+1“. В третия панел акцентът бе поставен върху възможностите, които открива ЕПЕП за засилване на хуманитарния обмен между Китай и страните от Черноморско-каспийския ареал (в областта на образованието, науката и научните изследвания, спорта, туризма, културата, изкуствата и пр.)

Събитието беше отразено от водещи национални и международни медии и бе уважено от представители на дипломатическия корпус.

Конференцията бе открита с приветствени думи от страна на директора

на ДИ, г-жа Таня Михайлова. Тя подчерта стратегическото въздействие на китайската инициатива Новият път на коприната (особено след успешно проведения през май 2017 г. в Пекин първи по рода си многостранен глобален форум, посветен на Новия път на коприната, който събра 130 държавни делегации и ръководители на водещи международни организации). Г-жа Михайлова подчерта привлекателното географско положение на България в Югоизточна Европа (като мост между Изтока и Запада) като важна предпоставка страната да се включи в мега инициатива на Пекин. Акцентът на конференцията именно върху Черноморския регион произтича от направената оценка, че този регион има сериозен потенциал да бъде включен в китайската стратегия за глобална свързаност и споделено развитие. Освен това Черноморският регион се оформя като пресечна точка на двете водещи китайски инициативи – „Един пояс, един път“ и Платформата за сътрудничество „16+1“.

В официалната пленарна част изказвания направиха заместник-министърът на външните работи на Р България, г-н Георг Георгиев, директорът на Секретариата на академичната мрежа на „16+1“, проф. Луи Цуокуей, посланикът на КНР в Р България, Н.Пр. Джан Хайджоу, и г-н Соломон Паси (министър на външните работи на Р България в периода 2001-2005 г.).

Българският заместник-министър на външните работи се спря на значението, което отдава София на развитието на взаимоотношенията с Пекин в рамките на ЕПЕП. Според него форумът е показал общо разбиране и политическа воля за по-динамично и всеобхватно сътрудничество между страните от Черноморско-каспийския ареал и Китай. Българското правителство подкрепя тази инициатива заради нейния плодотворен механизъм на сътрудничество между Китай и страните по Пътя на коприната. България разглежда инициативата ЕПЕП като платформа за между-цивилизационно и между-културно взаимодействие. Китайската инициатива Новият път на коприната подготви почвата за началото на важни проекти, които да допринесат за глобалното икономическо развитие и просперитет. А инициативата ЕПЕП би допринесла за укрепване на стратегическото партньорство между ЕС и Китай. И двете страни – и ЕС, и Китай – са съгласни, че техните взаимоотношения би трябвало да почиват на принципите на прозрачност, взаимност и всеобщо участие. Българското правителство смята, че успехът на ЕПЕП в този регион зависи до голяма степен от взаимодействието на тази инициатива с Платформата за сътрудничество между Китай и страните от ЦИЕ и Платформата за свързаност между ЕС и Китай. По време на 5-тата среща на върха в рамките на Платформата „16+1“ в Сугжоу България бе една от страните, които подписаха с Китай Меморандум за разбирателство между правителствата на Р България и КНР за съвместно насърчаване на Икономическия пояс по Пътя на коприната и Морския път на коприната на 21-ви век. По време на следващата среща на върха „16+1“ през 2016 г. в Рига обхватът на сътрудничеството бе разширен чрез подписване на двустранен Меморандум за разбирателство за сътрудничество в областта на пристанищата и пристанищните индустриални паркове между Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията на Р България и Националната комисия за реформи и развитие на КНР в рам-

ките на инициативата „Три морета“ (отнасяща се до Балтийско, Адриатическо и Черно море). Приоритетът на българското правителство за модернизирание на националната пътна и железопътна инфраструктура (напр. рехабилитация на ж.п. линията Варна-Русе, включваща построяването на мултимодални терминали в Русе и Варна и инвестиционен пилотен проект, включен в дневния ред на Платформата за свързаност между ЕС и Китай) би допринесъл за регионалната транспортна свързаност в Черноморския регион.

В своето изказване проф. Луу Цуокуей се фокусира върху китайската политика в региона на Черно море. Китай търси синергия между региона на Черно море и инициативата ЕПЕП. И именно в този контекст Китай разглежда инициативата като насърчаваща регионалното сътрудничество. Проф. Луу Цуокуей подчерта стратегическите взаимоотношения, които неговата страна развива с Русия и Турция в рамките на ЕПЕП, както и с България, Румъния и останалите балкански страни в контекста на Механизма за сътрудничество „16+1“ между Китай и ЦИЕ. Той изрази надежда, че дискусиите по време на конференцията ще доведат до прагматични предложения за това как да бъде насърчено сътрудничеството между Китай и страните от Черноморския регион.

Н.Пр. Джан Хайзжоу благодари на експертите и синолозите от ДИ и ИЕИ/КАОН за свикването на тази конференция на високо равнище. Той потвърди ангажираността на своята страна към икономическата глобализация. Инициативата ЕПЕП трябва да се разглежда като китайска визия за глобално управление (като понятие за споделено бъдеще на човечеството) за разлика от ретроградните популистки и протекционистки тенденции (представяни чрез визията за деглобализация). Според разбирането на китайския посланик, това е китайската мъдрост за реформа на глобалната система за управление (на принципите на взаимноизгодното сътрудничество). През последните четири години Китай е бил насърчаван от желанието на повече от 100 страни и международни организации да участва в прогресивната реализация на инициативата ЕПЕП в глобален мащаб (от концепция към действие и от визия към реалност). Китайският посланик наблегна на значението, което неговата страна отдава на укрепването на отношенията си с България и останалите страни от Черноморския регион. Сътрудничеството в областта на финансите, безпрепятствената търговия и хуманитарните контакти трябва да бъде движено от прагматични съображения. Посланик Хайзжоу определи координацията на политиките като първа стъпка в това отношение. Според него на политическата координация трябва да се гледа като на възможност от страна на всяка държава участничка в инициативата ЕПЕП да координира с останалите страни своята национална стратегия за икономическо развитие, за да може да се постигне споделено виждане за регионалното сътрудничество (последвано от инициране и изпълнение на конкретни икономически жизнеспособни и взаимноизгодни проекти).

Освен от страна на ИЕИ/КАОН (в лицето на двамата изследователи – проф. Луу Цуокуей и проф. Тиен Дъвън, директор на Департамента за европейски социални и културни изследвания към ИЕИ/КАОН), китайската експертиза и научна гледна точка по обсъжданите теми бяха подсилени от участието на д-р Лон Джин

(заместник-директор на Центъра за европейски изследвания към Шанхайските институти за международни изследвания – ЦЕИ/ШИМИ). Чрез партньорската си мрежа ДИ успя за привлече за докладчици по един изследовател от Азербайджан (Център за стратегически изследвания към президента на републиката), Румъния (Европейски институт за управление на риска, сигурността и комуникациите) и Иран (Институт за политически и международни изследвания на Иран). Българската позиция бе изразена от експерти от Министерството на културата, Българската агенция за инвестиции, Асоциацията за индустриален капитал, Българо-китайската асоциация за бизнес развитие, ACN Worldwide Bulgaria Ltd и Дипломатическия институт. В техните изказвания бе направен критичен анализ на сегашните отношения между България и Китай и също бяха очертани начините да се даде нов тласък на тези отношения в контекста на инициативите ЕПЕП и „16+1“.

Изводи:

- Дебатите по време на конференцията подчертаха спешната необходимост българските държавни институции да заявят ясно цялостния национален подход към китайската стратегия за глобална свързаност и споделено развитие (очертана в основните външнополитически китайски инициативи ЕПЕП и „16+1“). Това включва определяне на приоритетните области и форми на българско участие и в двете инициативи. Конференцията предостави възможност за съществена и ясна размяна на мнения и идеи по тези въпроси. Стигна се до заключението, че двустранните отношения на Пекин със страните от Черноморско-каспийския ареал (включително Югоизточна Европа) ще останат и в бъдеще в рамките на това сътрудничество.

- В момента стратегическите интереси на Пекин са насочени към преминаването на ЕПЕП през западно-балканския маршрут. А китайските инвестиционни и бизнес планове са насочени основно към използването на пристанището Пирея като входна врата за Европа и израждането/модернизацията на ж.п. линия Атина-Скопие-Белград-Будапеща.

- Конференцията бе използвана, за да се заяви и българският интерес за включване на Черноморския регион в инициативата ЕПЕП (най-вече чрез промотиране на транспортния, инвестиционен, търговски, енергиен, общо-цивизационен и, най-общо казано, геостратегически потенциал на региона). В този контекст китайските експерти се съгласиха относно новопоявяващото се значение на Черноморския регион за китайската стратегия за свързаност ЕПЕП. В този смисъл те смятат, че страната ни може да се възползва от потенциала на ЕПЕП чрез включване в Новия евразийски континентален мост (НЕКМ). И не случайно китайският стратегически инвестиционен интерес може да бъде съсредоточен върху израждането на логистичен и индустриален капацитет в община Пловдив (откъдето ще мине и икономическият коридор НЕКМ).

- Черноморският регион се вписва в стратегията за трите морета, лансирана в рамките на Платформата „16+1“ на срещата на върха Китай-ЦИЕ в Рига през 2016 г. В този смисъл следва да се синхронизира европейският политически инструментариум по отношение на Черноморския регион (преди всичко, Европейската политика за съседство, Стратегията за Дунавския регион, а също не и все още неоползотворената в пълен обем Черноморска синергия) с китайските планове за свързаност в региона.

- ИЕИ/КАОН и ЦЕИ/ШИМИ са вече основни китайски академични и научно-изследователски партньори на Дипломатическия институт. И с двете организации ДИ изгради устойчиви отношения и доверие на експертно и организационно ниво (въз основа на съвместно инициране и участие в изследователски проекти и други, свързани с експертния опит, събития). Областите на академично сътрудничество са дефинирани в подписаните Меморандуми за сътрудничество.

- Конференцията „Черноморското измерение на инициативата „Един пояс, един път“ препотвърди преценката на ИЕИ/КАОН за ДИ като водещ български изследователски център в рамките на академичната мрежа на „16+1“ и аналитичната дейност, свързана с ЕПЕП. И точно в този контекст бе получено предложение от представителите на ИЕИ/КАОН ДИ да поеме ролята на координатор на евентуална бъдеща академична мрежа между Китай и страните от Черноморския регион. ИЕИ/КАОН ще подкрепи на международно ниво създаването на подобна мрежа. Това предполага създаването на офис за свързка на територията на ДИ, който да координира работата на тинк-танковете в Китай и черноморските страни в рамките на общ информационен, аналитичен и изследователски фонд (включващ иницирането на съвместен, свързан с ЕПЕП и „16+1“, научен обмен и експертни изследвания).

- Този форум на високо ниво допринесе за издигане на изследователската работа на ДИ на ново качествено равнище. Дипломатическият институт към министъра на външните работи на Р България продължава да развива и систематизира сериозна експертиза по отношение на китайските инициативи „16+1“ и ЕПЕП. В този смисъл той подпомага както работата на дирекция „Азия, Австралия и Океания“ в МВНР, така и на националния координатор на Платформата за сътрудничество „16+1“ между Китай и страните от ЦИЕ.

В настоящия брой на списание „Дипломация“ са включени част от докладите в рамките на конференцията, във вида, в който са предоставени от авторите.

„16+1“ спомага за качеството и ефективността на двустранното сътрудничество между Китай и 16 държави от Централна и Източна Европа

проф. Луу Цуокуей¹

Двустранното сътрудничество винаги е било в основата на инициативата за сътрудничество „16+1“, тъй като без сравнително добри 16 двустранни взаимоотношения, тази инициатива не би могла да функционира добре. В същото време обаче тази инициатива предлага и платформа за развитие на отношенията между Китай и всички 16 държави, което дава възможност и на двете страни да обменят концепции, проекти и теми от взаимно значение в даден момент, реализирайки по този начин взаимноизгодно сътрудничество за всички участници в инициативата. Освен това, без подобна платформа би било трудно за Китай и за някои страни от Централна и Източна Европа (ЦИЕ) да провеждат редовни ежегодни срещи, на които да обсъждат конкретни въпроси на сътрудничеството. И накрая, инициативата предлага гонякъде и трудно осигурени „алтернативни разходи“ за по-нататъшно развитие на двустранните отношения между отделните 16 държави, както и за подобряване на ефективността на тези отношения. Практиката показва, че само за 5 години „16+1“ успя да постигне значителен напредък при развитието на двустранните отношения между отделните 16 държави. Тя се превърна във важна споиваща връзка, в място за демонстрации, както и в основа за растеж на другата китайска инициатива – „Един пояс, един път“, чиято цел е интегриране в европейския пазар и която постигна неимоверно много още в ранния етап на своето съществуване в областта на политиката, икономиката, търговията, инвестициите, финансите, инфраструктурата, производствения капацитет, обмена на специалисти и хора и пр.

I. За 5 години инициативата за сътрудничеството „16+1“ успя да постигне значителен напредък на двустранно равнище

(I) Броят на китайските стратегически партньорства в Централна и Източна Европа се увеличи значително, а самото сътрудничество бе издигнато на по-високо равнище.

В недалечното минало Китай и 16-те страни от Централна и Източна Европа принадлежаха към един и същ социалистически лагер (Балтийските държави бяха част от Съветския съюз, а Чехия и Словакия представляваха една

¹ Проф. Луу Цуокуей е старши научен сътрудник и директор на Секретариата на Мрежата от мозъчни тръстове в рамките на инициативата за сътрудничество „16+1“ към Института по европейски изследвания към Китайската академия за социални науки (CASS).

гържава), поради което ние знаем доста един за друг. Обаче с разпадането на Съветския съюз през 90-те години на миналия век тясното сътрудничество между Китай и тези гържави беше нарушено. В страните от Централна и Източна Европа започна процес на гържавна трансформация и обмисляне на евентуално членство в Европейския съюз, докато от своя страна Китай също ускори процеса на реформи и започна да се „отваря“, но наблегна на отношенията си с по-големите съседни и африкански гържави, като така връзките и сътрудничеството със страните от Централна и Източна Европа останаха някак на заден план. Началото на 21-ви век обаче предложи нови възможности. Преди да бъде създадена инициативата за сътрудничество „16+1“, Китай имаше установено стратегическо партньорство само със Сърбия и Полша. В процеса на развитие на това сътрудничество обаче мрежата от китайски стратегически партньорства започна да се концентрира все повече и повече в Централна и Източна Европа, дори и в цяла Европа. Започвайки от нулата, през 2016 г. Китай успя да установи стратегическо партньорство с Чехия, а през 2017 г. – и с Унгария. Страната успя също да подобри своето стратегическо партньорство с Полша и Сърбия, като през 2016 г. превърна това партньорство във всеобхватно стратегическо партньорство, а през 2017 г. превърна и приятелското си партньорство с Унгария във всеобхватно стратегическо партньорство. Казано накратко, Китай успя да въведе четири различни нива на партньорство с 16-те гържави от Централна и Източна Европа, като всички те бяха създадени на приятелска основа.

В същото това време определено набират скорост и двустранните отношения със страните от Централна и Източна Европа.

Първо, бе даден тласък на сътрудничеството със страните от Балканския регион. Към този регион продължават да „текат“ китайски инвестиции и големи проекти, което задълбочава двустранното сътрудничество с балканските страни. Китай отпусна на Черна гора концесионен заем от 800 милиона долара за проект, предвиждащ изграждането на магистрала Север-Юг. Освен че е най-големият проект в тази страна, засилващ популярността на китайското оборудване, този проект създава също добър имидж на китайския народ след черногорското население, което спомага за стабилното и положително развитие на двустранните отношения. Проектите за производство на електроенергия, китайските магистрални проекти и някои грузи проекти в Босна и Херцеговина и Черна гора предлагат големи удобства за ежедневието на местните хора и се радват на голяма популярност сред населението и на двете страни.

Второ, бе даден тласък на китайското сътрудничество с Балтийските гържави. По географско местоположение и историческо развитие те са тясно свързани със Северна Европа, Западна Европа и Русия. От създаването на инициативата „16+1“ обаче нашето сътрудничество с тези гържави продължава да се задълбочава, което ги насърчава да търсят от Китай все повече възможности за развитие, но най-вече да търсят, и то активно, възможности за поемане на водеща роля в нашата инициатива „Един пояс, един път“. Например, Естония предпочита да си сътрудничи с Китай най-вече в областта на логистиката и изграждането на инфраструктура, докато

Литва определено желае да си сътрудничим в областта на пристанищата и производствения капацитет. И двете страни очакват да изиграят решаваща роля в подобряването на свързаността между Европа и Азия.

Трето, нашето сътрудничество със страните от Вишеградската четворка продължава да се развива на широка основа и високо равнище. В рамките на китайското икономическо, търговско и инвестиционно сътрудничество с 16-те държави от ЦИЕ дялът на „вишеградци“ е 70%, а тези страни определено се считат за основен стълб на икономическото и търговско сътрудничество в рамките на инициативата „16+1“. Както вече бе посочено по-горе, понастоящем нашето сътрудничество с тези страни е в широк мащаб и на високо равнище: в икономическото и търговско сътрудничество с Китай на първо място е Полша, докато Чехия и Унгария заемат второ и трето място. Най-големи инвестиции от Китай получава Унгария, следвана от Чехия и Полша.

(II) Двустранното инвестиционно сътрудничество е очевидно засилено.

Нашите инвестиции в страните от Централна и Източна Европа (включващи и заеми за подпомагане) съвсем явно са се увеличили, а въздействието на тези инвестиции е много по-голямо от това, което сочат реалните данни.

Китайски инвестиции в страните от Централна и Източна Европа от 2009 до 2015 г. (в десетки хиляди долара)

Страна/година	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Полша	12030	14031	20126	20811	25704	32935	35211
Чехия	4934	5233	6683	20245	20468	24269	22431
Унгария	9741	46570	47535	50741	53235	55635	57111
Словакия	936	982	2578	8601	8277	12779	12779
Естония	750	750	750	350	350	350	350
Латвия	54	54	54	54	54	54	94
Литва	393	393	393	697	1248	1248	1248
Румъния	9334	12495	12583	16109	14513	19137	36480
България	231	1860	7256	12674	14985	17027	23597
Словения	500	500	500	500	500	500	500
Хърватия	810	813	818	863	831	1187	1182
Босна и Херцеговина	592	598	601	607	613	613	775
Черна гора	32	32	32	32	32	32	32
Македония	20	20	20	26	209	211	211
Сърбия	268	484	505	647	1854	2971	4979
Албания	435	443	443	443	703	703	695
Общо	41060	85258	100877	133400	143576	169651	197675

Според посочените данни, китайските инвестиции в голяма част от страните в Централна и Източна Европа определено са нараснали – предимно в четирите страни от Вишеградската група, в Румъния, България и Сърбия. През 2015 г. при всички инвестирани суми се наблюдава относително увеличение

В сравнение с данните от 2009 г. – с 1.566 милиарда долара, а темпът на увеличението стига до 79%. Бързо развиващите се основни пазари са съсредоточени най-вече в страните от Вишеградската четворка, където добре развитите пазари са в почти пълно съответствие с промишлената верига на ЕС, и в страни с предимство в географското си положение като Румъния, както и България и Сърбия от балканските страни.

На първо място, бяха направени известни инвестиции, които да обогатят нивото и съдържанието на сътрудничеството между Китай и гържавите от ЦИЕ, както и да спомогнат за по-добро разбирателство между двете страни. Понастоящем нашите инвестиции в Централна и Източна Европа са най-вече в областта на изграждането на инфраструктура, производствения капацитет, машинното инженерство, енергийната ефективност, екологосъобразните клонове на промишлеността, пътуването, недвижимата собственост и пр. При едно сравнение с данните от 2012 г. се наблюдава значително задълбочаване и разширяване на нашите инвестиции в областта на сливанията и придобиванията, а зелените инвестиции също са се увеличили значително. Всичко това спомага за повишаване нивото на заетост и насърчава развитието на местните икономики.

Второ, инвестициите с характеристики на подпомагане, като например в проекти от рода на магистралата Север-Юг в Черна гора, ж.п. линията между Унгария и Сърбия, електроцентралата „Костолац“ в Сърбия и топло-електроцентралата „Станари“ в Босна и Херцеговина, подобряват качеството и ефективността на двустранното сътрудничество. За да бъде насърчено по-нататъшното подобряване на качеството и ефективността на сътрудничеството между Китай и 16-те страни от Централна и Източна Европа, Китай осигури кредит със специално предназначение на стойност 10 милиарда долара. В рамките на този кредит концесионният заем вече е изчерпан, а останалите средства се използват в някои страни от Централна и Източна Европа за изграждане на инфраструктура, опазване на водните ресурси, строеж на магистрала и пр. До момента всичко това има явен ефект. Голяма част от въпросните инвестиции са насочени към Балканския регион, което от своя страна насърчава приятелското сътрудничество с балканските страни.

Трето, увеличаването на броя на проектите с концесионни заеми засилва въздействието на Китай в Централна и Източна Европа. Инвестиционните данни обаче – независимо дали от Китай или от 16-те страни от ЦИЕ, не могат да отразят реалното въздействие на Китай в този регион. Например, при китайските инвестиционни данни няма списък на проектите, подкрепени с концесионни заеми или заеми за подпомагане. В същото това време няма списък и на инвестициите, направени от малки и средни китайски дружества. Това прави официалните данни непълни – посочените инвестиции са много по-малко, отколкото са всъщност, а фактическото въздействие на Китай в Централна и Източна Европа гонякъде се подценява. Според статистическите данни, през 2015 г. Китай е инвестирал в Черна гора 7 милиона долара, но всъщност китайският концесионен заем от около 800 милиона долара, отпуснат за

построяването на черногорската магистралата Север-Юг, представлява най-големият концесионен договор от създаването на Черна гора насам.

(III) Местното сътрудничество между Китай и страните от Централна и Източна Европа се развива с високи темпове.

Местното сътрудничество е една от характерните черти на сътрудничеството между Китай и страните от ЦИЕ, което води до асиметрия в размера на пазарите. Всъщност размерът на пазарите в редица големи китайски градове и провинции е доста близък до този в някои страни от Централна и Източна Европа, а поради големия потенциал на Китай правителствата на тези страни желаят да си сътрудничат, поради което търсят нови пазарни възможности. През последните години някои китайски градове и провинции, като например Хъбей, Чунцин, Чънду, Сунжоу и Нинбо, се възгледаха в собствени си характеристики и желанията на отсрещната страна, поради което започваха да насърчават своето сътрудничество с Централна и Източна Европа и успяха да отбележат значителни успехи, които могат да бъдат обобщени както следва:

Първо, увеличава се броят на побратимените градове. Множество наши местни управи са се побратимили с редица градове в страните от Централна и Източна Европа, което дава значителен тласък на сътрудничеството между тях. До края на 2016 г. вече бяха създадени 59 „двойки“ подобни партньорства на провинциално равнище, а броят на двойките побратимени градове в момента е 92.

Второ, в резултат на двустранното сътрудничество се откриват все повече директни полети между Китай и страните от ЦИЕ, като например Пекин-Варшава, Пекин-Будапеща, Пекин-Чехия, Шанхай-Чехия, Чънду-Чехия, Пекин-Белград и пр. Увеличаването на броя на директните полети улеснява както икономическата и търговската комуникация, така и персоналният обмен между съответните двойки страни.

Трето, бяха пуснати редица експресни влакове между Китай и Европа, и по-конкретно – между определени китайски градове и градове в ЦИЕ, като например Сунжоу-Варшава, Иву-Рига, Чънду-Логз, Чанша-Будапеща и др. Така все повече китайски експресни влакове пътуват до страните от Централна и Източна Европа. И въпреки многобройните проблеми при експлоатацията на експресните влакове между Китай и Европа, самото осигуряване на такива влакове насърчава икономическото и търговско сътрудничество между двете страни и засилва връзките между различните части на Китай и гържавите от Централна и Източна Европа.

И накрая, местното сътрудничество се превърна в основна движеща сила на икономическата и търговска комуникация между Китай и Централна и Източна Европа, както и на обмена на специалисти и хора. Пример за това е съвместното Инвестиционно и търговско изложение между Китай и страните от ЦИЕ, състояло се три поредни години в Нинбо и допринесло значително за икономическото и търговско сътрудничество между двете страни; в Сунжоу се състоя Петата среща на най-високо равнище между Китай и страните от

Централна и Източна Европа; Чунцин и Хъбей бяха домакини на Срещата на местните лидери на Китай и страните от ЦИЕ; Пекин популяризира активно Срещата на най-високо равнище на столичните кметове в рамките на инициативата за сътрудничество „16+1“. Всичко това има значителен принос за местното сътрудничество.

(IV) Все по-явно става значението на големите държави от Централна и Източна Европа.

16-те държави от Централна и Източна Европа са наши равноправни партньори, поради което имат еднакво значение за Китай. Когато обаче съществуват разлики в тяхното географско местоположение, човешки и природни ресурси, исторически традиции, желанието им за сътрудничество и пр., съвсем естествено на преден план излизат някои водещи държави. При насърчаване на сътрудничеството в рамките на инициативата „16+1“, Сърбия и Унгария вече се превърнаха в типичен пример за такива водещи страни.

В рамките на това сътрудничество, Сърбия е страната, постигнала най-много от останалите 16 държави в Централна и Източна Европа. А голяма част от китайските постижения в Европа също са ситуирани в Сърбия. Например, първият мост – „Земун-Борча“, построен от Китай в Европа, се намира в Сърбия; Сърбия е първата европейска страна, която предложи безвизов режим с Китай; първата топлоелектрическа централа – „Костолац“, построена от китайско дружество по европейски стандарти, също се намира в Сърби. В Сърбия е ситуиран и първият съвместен проект в областта на производствения капацитет – заводът за производство на стомана „Смедерево“ с инвестиции от HBIS Group, който доказва своята рентабилност още първата година от пускането си в експлоатация, както и първата високо-скоростна ж.п. линия, която ще бъде построена в Европа между Унгария и Сърбия.

В рамките на нашите взаимоотношения с 16-те държави от Централна и Източна Европа, много добре се развиват и отношенията ни с Унгария. Когато стане въпрос за основните китайски интереси, Унгария е страната, която ни оказва най-голяма подкрепа – както на двустранно, така и на европейско равнище – предимно по въпроси, свързани с Тайван, Тибет и Южно китайско море. Много неща „за пръв път“ са резултат именно на китайско-унгарските отношения. Например: Унгария е първата европейска страна, която подписа официално междуправителствения документ за сътрудничество, свързан със съвместното популяризиране на инициативата „Един пояс, един път“; Унгария е първата страна, която основа, заедно с Китай, работна група, която да се заеме с тази инициатива; Унгария е първата държава в Централна и Източна Европа, която създаде клирингова банка за официалната китайска валута; Унгария е първата страна в Централна и Източна Европа, която започна да издава облигации в юани; Унгария е първата държава в Централна и Източна Европа, която основа официално представителство на Китайската агенция по туризъм; Унгария е първата страна в Европа, която въведе двуезично обучение на майчин и на китайски език.

При насърчаването на двустранните отношения Сърбия и Унгария отбеля-

заха голям напредък, поради което се превърнаха във важни субекти, популяризиращи инициативата за сътрудничество „16+1“.

(V) Постепенно се създадоха рамки за сътрудничество, ръководени от отделните страни, което обогати сътрудничеството в конкретни професионални области.

Различните платформи за сътрудничество, създадени от Китай и страните от Централна и Източна Европа в определени области и сектори на икономиката, обогатиха съдържанието на сътрудничеството между Китай и ЦИЕ и продължават да популяризират активно инициативата за сътрудничество „16+1“. Тази инициатива продължава да се разширява и задълбочава в Централна и Източна Европа и да постига многоизмерна, многопластова и широко-машабна политическа комуникация.

Механизми и платформи за сътрудничество в рамките на инициативата за сътрудничество „16+1“ – в завършен вид или предстоящи за въвеждане

Механизъм или платформа	Местонахождение на секретариата	Организатор	Етап на развитие
Асоциация между Китай и страните от ЦИЕ за туризъм, рекламни агенции и търговски предприятия	Унгария	Унгарски туристически дружества	Завършен
Консорциум Китай-ЦИЕ: Институт за висше образование	Ротационно председателство	Министерства на образованието на отделните държави	Завършен
Механизъм за контакти, предназначен за инвестиционна реклама на китайски и ЦИЕ рекламни агенции	Полша	Полска информационна агенция за чуждестранни инвестиции	Завършен
Съвместна Търговска палата между Китай и страните от ЦИЕ	Полша (изпълнителна агенция) Китай (секретариат)	Китайски съвет за насърчаване на международната търговия	Завършен
Асоциация на губернаторите на провинции и региони в Китай и ЦИЕ	Чехия	Чешко Министерство на вътрешните работи	Завършен
Асоциация Китай-ЦИЕ за насърчаване на сътрудничеството в областта на селското стопанство	България	Българското Министерство на земеделието и храните	Завършен
Център за трансфер на технологии между Китай и страните от ЦИЕ	Словакия	Словашки център за научна и техническа информация	Завършен
Мрежа от китайски и централно- и източноевропейски мозъчни тръстове	Китай	Китайска академия за социални науки (CASS)	Завършен
Асоциация за сътрудничество в областта на транспорта и инфраструктурата	Сърбия	Сръбско Министерство на комуникациите	Завършен
Асоциация за логистично сътрудничество между Китай и страните от ЦИЕ	Латвия	Латвийско Министерство на съобщенията	Завършен

Сътрудничество между Китай и страните от ЦИЕ в областта на горското стопанство	Словения	Словенско Министерство на земеделието	Завършен
Асоциация Китай-ЦИЕ за насърчаване на сътрудничеството в областта на здравеопазването	Чака се потвърждение	Чака се потвърждение	Предстои завършване
Културно-координационен център между Китай и страните от ЦИЕ	Македония	Чака се потвърждение	Завършен
Асоциация за митническо сътрудничество между Китай и ЦИЕ	Чака се потвърждение	Чака се потвърждение	Предстои завършване
Център за диалог и сътрудничество по енергийни проекти между Китай и страните от ЦИЕ	Румъния	Чака се потвърждение	Предстои завършване
Съюз за банково сътрудничество между Китай и страните от ЦИЕ	Чака се потвърждение	Чака се потвърждение	Предстои завършване
Морски секретариат Китай-ЦИЕ	Полша	Полско министерство на морската икономика и вътрешната навигация	Завършен
Асоциация Китай-ЦИЕ за сътрудничество в областта на електронната търговия	Чака се потвърждение	Чака се потвърждение	Предстои завършване
Асоциация на малките и средни предприятия от Китай и страните от Централна и Източна Европа	Чака се потвърждение	Чака се потвърждение	Предстои завършване

(Източниците са обработени от автора)

В момента имаме потвърдени и сме готови да подготвим около 20 координационни механизма и платформи за определени области, включващи икономика и търговия, инвестиции, туризъм, местно сътрудничество, транспорт, логистика, технологично сътрудничество, мозъчни тръстове, хигиена и пр. Подобни координационни механизми или платформи представляват иновации в областта на политическата комуникация и се отличават с прагматично, гъвкаво и нишово таргетиране. Възнамеряваме да оставим всяка страна от Централна и Източна Европа да поеме отговорност за своята координираща роля, което би помогнало на тези страни да участват активно в инициативата за сътрудничеството „16+1“.

(VI) Двустранният обмен на хора и специалисти е по-ярък и спомага за свързаността между отделните народи.

Тъй като обменът на хора и специалисти между Китай и страните от Централна и Източна Европа е доста ярък, инициативата „16+1“ му отделя специално внимание. По тази причина китайската платформа за насърчаване на двустранното сътрудничество със страните от Централна и Източна Европа

включва инициативи от рода на: Форум за културно сътрудничество между Китай и страните от ЦИЕ, Културен сезон на Китай и страните от ЦИЕ, Форум за култура и творчески индустрии между Китай и страните от ЦИЕ, Летен танцов лагер Китай-ЦИЕ, Университетско градче „Мост към бъдещето“ за младежи от Китай и страните от ЦИЕ, Фестивалът „Щастлива пролет“ и пр. Провеждат се и все повече инициативи, като например посещения на делегации от журналисти и от висши държавни чиновници от Централна и Източна Европа, Симпозиум на високо равнище на мозъчни тръстове от Китай и страните от ЦИЕ, Диалог между политически партии Китай-ЦИЕ и Форум на млади политически лидери от Китай и страните от ЦИЕ. Всички тези инициативи са важна стъпка за насърчаване на двустранната свързаност между народите на съответните страни.

През последните пет години Китай въведе 5 директни полета между нашата страна и страните от Централна и Източна Европа, като създаде в този регион 5 центъра за китайска медицина и 3 културно-информационни центъра. С осем държави от Централна и Източна Европа подписахме споразумения за взаимно признаване на степените във висшето образование, като обменът на чуждестранни студенти достига около 10 хиляди.

II. Тенденции в бъдещето развитие на двустранните отношения в рамките на инициативата за сътрудничество „16+1“.

По време на 5-годишния период от началото на инициативата за сътрудничество „16+1“ до Срещата на най-високо равнище Китай-ЦИЕ в Будапеща през 2017 г., в рамките на това сътрудничество бяха достигнати значителни практически постижения. Отправяйки поглед напред в бъдещето към следващите 5 години обаче, ние сме готови да постигнем много повече. Трябва да укрепим допълнително нашата политическа координация със страните от Централна и Източна Европа, да насърчим сътрудничеството в областта на свързаността и производствения капацитет, да подобрим иновациите, да улесним още повече свързаността между отделните народи и да интегрираме реално инициативата за сътрудничество „16+1“ в рамките на сътрудничеството Китай-Европа, като така дадем тласък на развитието на четири основни партньорства: за мир, растеж, реформи и цивилизация. И накрая да насърчим по-нататъшното развитие на инициативата „Един пояс, един път“ в Централна и Източна Европа.

Ето и някои по-важни момента в областта на развитието на двустранните отношения:

(I) Ще продължи постоянно укрепване на всеобхватността.

Двустранните отношения между Китай и 16-те държави от Централна и Източна Европа се развива значително, но на различни нива. Някои от тези държави имат сравнително повече проекти на място, но участват в по-малък брой съвместни проекти в рамките на инициативата „16+1“; докато други

страни имат по-малко такива проекти или имат по-малка отговорност, свързана със съдържанието на това сътрудничество. Мотивацията за участие на 16-те държави от Централна и Източна Европа е различна, което се отнася и до тяхното политическо желание за подобно сътрудничество. За да може да бъде насърчено интегрираното сътрудничество в този регион, ние трябва да наблегнем на широкото участие и всеобхватността. Китай не би трябвало да се възползва единствено от мотивацията на водещите страни, но би трябвало също да насърчава останалите държави да участват активно в проектите в рамките на това сътрудничество.

(II) Насърчаване на „прецизно“ сътрудничество с 16-те държави

Между 16-те държави от Централна и Източна Европа съществуват огромни разлики, така че не би трябвало да решаваме всичко „с един замах“. Защото всяка една от тези страни има различна територия, различно население, различен мащаб на държавата, както и различно ниво на развитие на икономиката, културна принадлежност, религия и степен на участие в европейската интеграция. Поради което не бива да прилагаме една и съща политика спрямо всички 16 страни, но не трябва и да губим самата посока на сътрудничеството поради огромните различия между тях. Би трябвало да разберем универсалния характер на всяка една от тях при привличането на чуждестранни инвестиции и откриването на нови пазари, да осъзнаем географското им местоположение, както и много други аспекти, което би ни помогнало да открием конкретната и ясна посока, в която да насочим развитието на икономическото и търговско сътрудничество в рамките на инициативата „16+1“. Трябва също да обмислим и подготвим конкретни политики и проекти за конкретни промишлени сектори във всяка отделна държава, за да подобрим по такъв начин прецизността и уместността на нашето сътрудничество.

(III) Насърчаване на двустранното икономическо и търговско сътрудничество с цел равномерно развитие и стабилност

Макар икономическото и търговско сътрудничество между Китай и страните от ЦИЕ да не се развива чак толкова бързо, развитието на търговските връзки в различните страни е различно. Казано накратко, търговията между Китай и тези държави „поддържа“ тенденцията към увеличаване, на фона на продължаващата тенденция за намаляване на търговията между Китай и Европа. Проблемът на нашата търговия е, че нашият дефицит със страните от Централна и Източна Европа е все още явен, като това предизвиква различни реакции в отделните държави. В следващите пет години, за да допринесе за взаимноизгодното сътрудничество между Китай и страните от ЦИЕ, Китай ще предприеме действия за постигане на баланс между двустранните търговски връзки, като така даде тласък на общото развитие на търговското сътрудничество. В това наше намерение се крие голям потенциал, както и гонякъде – добри перспективи. На първо място, необходимостта от различни видове стоки прерасна в необходимост от китайско оборудване (технологии)

за изграждане на инфраструктура и в този смисъл сътрудничеството между Китай и 16-те държави за изграждане на инфраструктура крие огромен потенциал. На второ място, износът в Китай на продукти от страните от ЦИЕ, включващи селскостопански и странични продукти, както и преработени храни, нарасна като количество. А тези продукти трябва да отговарят на европейските стандарти, което гарантира и тяхното качество. Също така, цените на стоките в Централна и Източна Европа са много по-ниски от тези в Западна Европа, поради което етикетът „Произведено в Централна и Източна Европа“ ще бъде приет много по-добре на китайския пазар. На трето място, непрекъснатото увеличаване на нашите „зелени“ инвестиции в Централна и Източна Европа ще компенсират донякъде липсата на равновесие в двустранната търговия.

(IV) Китай вече работи сериозно за разширяване областите на сътрудничество и ускоряване темповете на растеж.

През последните пет години Китай и страните от Централна и Източна Европа постигнаха голям напредък в областта на политиката, икономиката, търговията, обмена на хора и специалисти и пр. А през следващите пет години Китай и 16-те държави от ЦИЕ ще продължат да работят в посочените по-горе области, като постепенно и активно разширят основата на нашето сътрудничество. Ние се надяваме да можем да навлезем в нови области на сътрудничество, като например науката и технологиите, опазването на околната среда, спорта, електронната търговия и пр.

(V) Ще разширим и сътрудничеството си с трети страни.

Това включва Гърция, Швейцария, Австрия, Беларус и Европейската банка за възстановяване и развитие, като по такъв начин Китай се надява да установи подобни отношения с повече трети страни, за да може да укрепи основата на това сътрудничество, както и да разшири обхвата на пазара.

(VI) Трябва да продължим да увеличаваме нашите стратегически партньори.

Въз основа на редица положителни фактори, включващи инициативата за сътрудничество „16+1“, Китай успя да установи стратегическо партньорство с Полша, Чехия, Унгария и Сърбия, което от своя страна укрепи нашите приятелски отношения със страните от Централна и Източна Европа. През следващите пет години Китай ще продължи да насърчава стратегическото сътрудничество със страните от ЦИЕ, за да може да търси нови стратегически партньорства, както и да разширява съществуващите, което да включва все повече държави от Централна и Източна Европа. Освен това, ще продължим да откриваме нови потенциални партньори, като се стремим да установяваме с тях все по-тясно стратегическо сътрудничество.

***(VII) Трябва да заздравим основата на
сътрудничеството със страните от ЦИЕ.***

През следващите пет години Китай ще предприеме допълнителни действия за укрепване основата на сътрудничество с 16-те страни от Централна и Източна Европа. Освен въвеждането на повече директни полети, създаването на повече паркове за сътрудничество, организиране на ръководството на големите проекти, реализирането на концесионални политики по отношение на Централна и Източна Европа и довършване на вече съществуващите икономически и търговски дейности, бихме искали да заявим ясно, че истинската основа за нашето сътрудничество е свързаността между отделните народи. Поради което ще трябва да засилим обмена на специалисти и хора и да засилим контактите между мозъчните тръстове.

Потенциалът на Черноморския регион в синергията между стратегиите на Китай и ЕС

г-р Лон Джин¹

Стратегическата тежест на Централна и Източна Европа (ЦИЕ) през последните години се увеличи. От гледна точка на Китай, този регион представлява важна част от цялостното дипломатическо разположение на силите през „Новата ера“.² Като регион с нарастващ икономически потенциал, Централна и Източна Европа се превърна в нова „точка“ на растеж, както и акцент в рамките на взаимоотношенията между Европа и Китай. Той представлява и пресечна точка между сухоземния и морския маршрут на новия „Път на коприната“, а така също и дестинация на тези два маршрута, както и връзка между тях. От гледна точка на Европейския съюз, в Централна и Източна Европа са съсредоточени голям брой държави членки, които се присъединиха към ЕС след 2004 г., както и някои други страни, с ясно и силно желание да станат държави членки на ЕС. Това е не само район, показателен за успехите на западната демокрация, но е така също и целеви регион за прилагане на серия от политически инструменти на ЕС за мирно и балансирано развитие, като например политиката на сближаване, регионалната политика, Европейските структурни и инвестиционни фондове, политиката на разширяване и др. Поради кризите в Крим и Украйна през последните години, както и заради влошаването на взаимоотношенията между Европа и Русия, страните от този регион повишиха отново своята бдителност в областта на сигурността, а Европейският съюз също концентрира фокуса си върху самия регион.

Ако прехвърлим фокуса към региона на Черно море, значението на този регион за Китай се състои в неговото географско местоположение като пресечна точка на сътрудничеството „16+1“ и инициативата „Един пояс, един път“: на западния бряг на Черно море Румъния и България са две от основните и активни участнички както в това сътрудничество, така и в тази инициатива. На източния му бряг – страните от Южен Кавказ също попадат в списъка на държавите по пътя на инициативата „Един пояс, един път“, като едновременно с това вече демонстрираха силно желание и интерес да се включат в тази инициатива.

Черноморският регион е от голямо стратегическо значение и за Европейския съюз. Енергийната и периферната сигурност на ЕС разчитат до голяма степен на мира в този регион и на неговото развитие. Към него са насочени и редица политически инструменти на ЕС, като например макро-регионални

1 Д-р Лон Джин е заместник-директор на Центъра за европейски изследвания към Шанхайските институти за международни изследвания.

2 „Новата ера“ е нова дефиниция на настоящия исторически период в развитието на Китай, появила се в доклада на Президента Си Дзинпин пред 19-ия Национален конгрес на Китайската комунистическа партия.

те стратегии, политиката на (добро)съседство, както и Трансевропейската транспортна мрежа (ТТМ). А както се вижда от изложеното до момента, стратегиите за развитие на Европейския съюз и Китай се срещат в Централна и Източна Европа, както и в региона на Черно море. И тъй като през последните години Китай и ЕС постигнаха споразумение да засилят сътрудничеството помежду си, като укрепят синергията между своите стратегии за развитие, Централна и Източна Европа и регионът на Черно море се оказаха с огромен потенциал за по-нататъшното развитие на тази синергия.

I. Постигания на сътрудничеството „16+1“ и на инициативата „Един пояс, един път“ в Централна и Източна Европа

Сътрудничеството между Китай и страните от ЦИЕ (наричано оттук нататък сътрудничеството „16+1“), както и инициативата за съвместно изграждане на „Икономически пояс по пътя на коприната“ и „Морски път на коприната на 21-ви век“ (наричана оттук нататък инициативата „Един пояс, един път“), са два основни инструмента на китайската политика за укрепване на цялостните взаимоотношения със страните от Централна и Източна Европа.

Съвсем наскоро в Будапеща, Унгария, бе проведена шестата среща между правителствените ръководители на Китай и страните от ЦИЕ. Този механизъм навлезе вече в шестата година на своето развитие. Въз основа на изминалия опит могат да бъдат открити някои конкретни резултати и нови тенденции.

Първо, резултатите от последните пет години показват, че това сътрудничество вече се е „разпростряло“ върху почти всички части на този регион и във всички области. Самата промяна на местата на срещите между правителствените ръководители (срещите на върха) отразява географското покритие на това сътрудничество. През последните пет години подобни срещи са провеждани във Варшава, Букурещ, Белград, Рига и Сугжоу, което дава представа за китайското сътрудничество с тържави от различни под-региони на Централна и Източна Европа – от Централна Европа до Източните Балкани и от Западните Балкани до региона на Балтийско море. Тази година срещата на върха беше проведена в Будапеща, Унгария, където преди шест години бе създаден и първият Икономически и търговски форум между Китай и страните от ЦИЕ – така да се каже, „ембрионът“ на сътрудничеството „16+1“. Така тазгодишната среща се завърна на рожденото място на създаването на този механизъм, което може да се разглежда и като символ на пълното географско покритие на сътрудничеството между Китай и страните от ЦИЕ.

Резултатите, изброени в края на комуникето, публикувано след срещата на върха, показват и различните области на сътрудничество между Китай и страните от ЦИЕ, които включват изграждането на инфраструктура, производствената индустрия, селското и горското стопанство, логистиката, науката и технологиите, туризма, финансите, енергетиката, медицината и здравната индустрия, образованието, културния обмен, контактите между хората (people-to-people exchange) и др. А още по-важното е, че тези страни вече са

определили своите приоритетни области за сътрудничество с Китай в рамките на сътрудничеството „16+1“. Таблицата по-долу показва приоритетните области на отделните държави от Централна и Източна Европа, както и организиранията от тях събития през последните две години. Може да се види ясно, че всички тези страни вече са достатъчно мобилизирани и няма да допуснат да изостанат в рамките на този механизъм.

Таблица 1: Приоритетни области на страните от ЦИЕ за сътрудничество с Китай и съответните събития, организирани през последните две години

Под-регион	Страна	Събитие и създаден механизъм	Приоритетни области на сътрудничеството
Централна Европа	Полша	Секретариат Китай-ЦИЕ по морските въпроси	Сътрудничество в областта на промишлените клъстери
	Унгария	6-та среща на върха Китай-ЦИЕ; 7-ми икономически и търговски форум Китай-ЦИЕ; Финансов форум между Китай и Унгария; 3-ти форум Китай-ЦИЕ на министрите на здравеопазването; Регионален център на Националната туристическа администрация на Китай; 1-ви литературен форум между Китай и страните от ЦИЕ;	Финанси, медицина, туризъм
	Чехия	Китайски инвестиционен форум; Форум ЦИЕ-Китай в областта на гражданската авиация;	Инвестиции, авиация
	Словакия	Център Китай-ЦИЕ за трансфер на технологии;	Производствена индустрия в областта на високите технологии
Регионът на Балтийско море	Латвия	5-та среща на върха между Китай и страните от ЦИЕ; 6-ти икономически и търговски форум Китай-ЦИЕ; 1-ва среща на министрите на транспорта между Китай и страните от ЦИЕ; Секретариат Китай-ЦИЕ за сътрудничество в областта на логистиката	Логистика
	Литва	План за действие на китайско-литовското сътрудничество в областта на селското стопанство (2018-2020); Износ на говеждо месо за Китай	Селско стопанство, културен обмен
	Естония	Търговско-икономически форум за сътрудничество между Китай и Естония	Селско стопанство, образование, културен обмен и контакти между хората

Балкански регион	Словения	Механизъм за координация на сътрудничеството в областта на горското стопанство между Китай и страните от ЦИЕ; Среща на високо равнище за сътрудничество в областта на горското стопанство между Китай и страните от ЦИЕ; Бизнес форум по горско стопанство Китай-ЦИЕ; 12-ти форум Китай-ЦИЕ за търговия в селското стопанство и икономическо сътрудничество; 5-та среща на Консултативния съвет на Асоциацията за насърчаване на сътрудничеството в селското стопанство между Китай и страните от ЦИЕ	Горско стопанство
	Хърватска	Заявление за домакинство на 5-тата конференция на високо равнище за сътрудничество в областта на туризма между Китай и страните от ЦИЕ	Туризъм
	Румъния	Център за диалог и сътрудничество в областта на енергийните проекти между Китай и страните от ЦИЕ; Панаир и Експо, 2017,; „16+1”, в областта на енергетиката; Диалог 2017 г. на политическите партии на Китай и страните от ЦИЕ	Енергетика
	България	Асоциация за насърчаване на сътрудничеството в областта на селското стопанство между Китай и страните от ЦИЕ; Форум на столичните кметове между Китай и страните от ЦИЕ; 3-та работна среща на Асоциацията на областните управители между Китай и страните от ЦИЕ	Селско стопанство

Сърбия	Асоциация за сътрудничество в областта на транспорта и инфраструктурата между Китай и страните от ЦИЕ; 5-та срещи-диалог по образователната политика между Китай и страните от ЦИЕ; Форум за културното наследство; 1-ви форум на културните и творчески индустрии между Китай и страните от ЦИЕ	Инфраструктура, инвестиции
Черна гора	Изграждане на магистрала	Инфраструктура, инвестиции, туризъм
Босна и Херцеговина	Съвместен панаир Китай-ЦИЕ на селскостопански продукти и вино; 4-та конференция на високо равнище между Китай и страните от ЦИЕ по сътрудничество в областта на туризма	Селско стопанство
Албания	Придобиването от страна на Китай на международното летище на Албания	Инфраструктура, инвестиции, туризъм, енергетика, селско стопанство
Македония	Център за координация на културното сътрудничество между Китай и страните от ЦИЕ (план)	Инфраструктура, културен обмен

Второ, в рамките на сътрудничеството „16+1“ се извършват структурни промени.

Въпреки че обемът на двустранната търговия през последните пет години не се увеличава толкова бързо, колкото през първото десетилетие на новото столетие³ и не постига прекалено амбициозните цели, поставени в ранните години на механизма за сътрудничество,⁴ ефективността на сътрудничеството „16+1“ – от гледна точка на икономиката – може все още да се разглежда въз основа на скромното нарастване на съответните данни на фона на слабата глобална икономика и мудната световна търговия. И нещо още по-важно – ако се вгледаме по-внимателно в тези икономически данни, ще видим,

3 Двустранната (гвупосочна) търговия между Китай и Централна и Източна Европа нарасна от 4.3 милиарда долара през 2001 г. до 52.9 милиарда долара през 2011 г., със среден годишен ръст от 27.6%, Източник: бележки на Н.Пр. Уън Дзябао, Председател на Държавния съвет на Народна Република Китай по време на 2-ия икономически и търговски форум между Китай и страните от ЦИЕ. <http://www.china-ceec.org/chn/ldrhw/2012hs/hdxw/t1409869.htm>.

4 В началото механизмът за сътрудничество „16+1“ си беше поставил прекалено амбициозна цел за двустранната търговия: според 12-те Мерки на Китай за насърчаване на приятелско сътрудничество със страните от Централна и Източна Европа, през 2012 г. Китай се надяваше да увеличи до 100 милиарда долара общия обем на двустранната търговия до 2015 г.; през 2013 г. по време на свое изказване пред 3-ия Икономически и търговски форум между Китай и страните от Централна и Източна Европа китайският премиер - Ли Къцян, предложи през следващите пет години този търговски обем да се удвои.

че износьт от страните от ЦИЕ непрекъснато се увеличава, докато гелът на китайския износ в общия обем към тези страни непрекъснато намалява. И въпреки че тези промени все още не са достатъчни, за да обърнат търговския дефицит на страните от ЦИЕ с Китай, тази тенденция показва, че структурата на търговията между Китай и тези страни постепенно се адаптира и подобрява.

Друга структурна промяна показва, че сътрудничеството в не-икономическата сфера се е увеличило значително, като така се е превърнало в самостоятелен стълб в рамките на механизма за сътрудничество – толкова важен, колкото и самото икономическо сътрудничество. И въпреки че през последните шест години бяха инициирани или изпълнени редица проекти в рамките на икономическото сътрудничество, все още трябва допълнително време, за да бъдат тези проекти завършени, а така също и да се види какви са икономическите и социалните ползи от тях след тяхното завършване. Ако сравним това икономическо сътрудничество с не-икономическото, каквото съществува под различни форми, например обмен между хора, ще забележим следните характеристики и предимства: първо, много по-лесно е предложенията за не-икономическо сътрудничество да се приведат в изпълнение; второ, чрез не-икономическото сътрудничество могат да бъдат привлечени под различна форма много по-голям брой социални общности; трето, повечето от проектите в рамките на не-икономическото сътрудничество обикновено имат кратък цикъл на изпълнение. А всички тези характеристики означават, че не-икономическото сътрудничество може да се осъществява по-бързо и по-лесно, като осигурява повече социални ползи и оказва по-голямо влияние на самото общество. И точно по тази причина не-икономическото сътрудничество помогна за консолидирането на основата на механизма за сътрудничество, като така компенсират донякъде „отстъпа“ от страна на икономическото сътрудничество. Заслужава си да споменем също, че обменът между хора в рамките на сътрудничеството „16+1“ през последните години се отличава с благополучие и за двете страни.

През първите години на развитието на това сътрудничество по-голямата част от обмена между хора представляваше нещо като „износ“ на традиционна култура от страна на Китай към страните от ЦИЕ, като например създаване на институти „Конфуций“ в страните от ЦИЕ⁵ или откриване на изложби и изпълнения на традиционно китайско изкуство в големи градове на тези страни. През последните години обаче вече се наблюдава все по-голям „внос“ на културни продукти в Китай от страните от ЦИЕ. Например, в редица китайски университети бяха създадени множество центрове за изучаване на езиците на страните от Централна и Източна Европа. От тези езици се превеждат на китайски и литературни творби, които се предлагат на китайските читатели. Освен това, редица страни от Централна и Източна Европа вече откриха в Китай туристически информационни центрове, за да могат да привличат по такъв начин китайски туристи. Като най-ефикасен начин за подобряване на

5 Според статистиката Китай вече е създал 29 института „Конфуций“ и 34 класни стаи „Конфуций“ в страните от Централна и Източна Европа.

разбирането на китайците за страните от ЦИЕ обаче, бе развит значително туризмът. Според статистическите данни на много известен уеб сайт за е-туризъм, между 2015 и 2016 г. броят на китайските туристи в страните от ЦИЕ се е увеличил с 229%. А Полша, Чехия, Унгария, Сърбия и Словакия са петте най-бързо развиващи се дестинации за китайските туристи в страните от Централна и Източна Европа.

Всичко това показва, че контактите между хората между Китай и страните от ЦИЕ вече е значително подобрен – от едностранно изпращане на туристи към двупосочен обмен, като този напредък подобри и укрепи значително взаимното разбирателство между Китай и страните от ЦИЕ.

Също така, наблюдава се структурно подобрене, що се касае до степента на участие на страните от ЦИЕ в сътрудничеството „16+1“. Насърчени от китайските принципи, обобщени като „да градим заедно чрез консултации, за да задоволяваме интересите на всички“, все повече страни от Централна и Източна Европа вече излизат със собствени предложения за по-тясно сътрудничество с Китай въз основа на собствените си национални или под-регионални стратегии за развитие. Тази тенденция постепенно превръща модела за сътрудничество от модел „инициирано и предложено от Китай“ в модел, основан на съвместно планиране и съвместни консултации.

Трето, сътрудничеството „16+1“ успя да издигне тенденциите за развитие от двустранно на многостранно равнище. В самата си основа „16+1“ представлява многостранна платформа, която има за цел да насърчава двустранните политически и икономически връзки между Китай и страните от Централна и Източна Европа. Със задълбочаването на това сътрудничество се появиха предложения за трансгранично сътрудничество поради търсенето на по-мощен ефект и регионално развитие. Железопътната линия между Сърбия и Унгария, както и Експресът „Земя-море“ между Китай и Европа са двата водещи проекта в това отношение. За да може да популяризира подобни трансгранични проекти, Китай стана домакин на няколко тура от някои по-тесномасабни многостранни преговори, целящи опростяването на митническото оформяне с Македония, Сърбия и Унгария. Така бе натрупан доста голям опит в това отношение. Освен това, по време на 5-тата среща на върха в рамките на сътрудничеството „16+1“ бе направено и предложението за „Сътрудничество между пристанищата на три морета“ (Адриатическо, Балтийско и Черно море). Това предложение може и да не придобие конкретни измерения с конкретни проекти за сътрудничество, както и да не постигне конкретен резултат в краткосрочен план, но то показва, че сътрудничеството между Китай и страните от ЦИЕ поема в по-стратегическа посока, с по-цялостно планиране, както и с визия в средносрочен и дългосрочен план.

По същия начин инициативата „Един пояс, един път“ получи положителен отзвук и в Централна и Източна Европа. През месец май 2017 г. президентът на Чехия, министър-председателите на Унгария и Полша, както и току-що избраният президент на Сърбия участваха в Кръгла маса по време на Форум за международно сътрудничество, предназначен за страните, участващи в тази инициатива. Останалите страни от ЦИЕ също изпратиха делегации на високо

равнище за участие в този важен форум. След края на форума Хърватия, Черна гора, Босна и Херцеговина и Албания подписаха с китайското правителство Меморандум за разбирателство във връзка с инициативата „Един пояс, един път“. Така в навечерието на срещата на върха в Будапеща общият брой на страните от Централна и Източна Европа, подписали този важен документ, стана 13. Има голяма вероятност и други страни от ЦИЕ да се присъединят към тази група, като така бъдат включени всички подкрепящи инициативата страни от този регион, положили подпис под документа. Освен това, Полша, Унгария и Румъния вече се присъединиха и към Азиатската банка за инфраструктура и развитие (АИВ).

Към края на септември 2017 г. повече от 5000 товарни влака бяха вече пътували многократно по редица маршрути между Китай и Европа от 2011 г. насам. Повечето от тези маршрути или имат като своя дестинация конкретни градове в Централна и Източна Европа, например Лодз в Полша, Прага в Чехия и Рига в Латвия, или просто прекосяват Централна и Източна Европа, за да стигнат до страните от Западна Европа. Може да се каже, че Централна и Източна Европа вече се превърна в район за пример, както и в т.нар. „бърза отсечка“ в рамките на китайската външна стратегия. От това станаха явни и огромните ползи от сътрудничеството между Китай и Централна и Източна Европа, които имат демонстрационен ефект – както за останалата част на Европа, така и за целия свят.

II. Основни политически инструменти на ЕС за Централна и Източна Европа и Черноморския регион

Централна и Източна Европа е важен регион, който показва успехите на западната демокрация, както и постиженията на европейската интеграция от гледна точка на ЕС. Но тъй като повечето страни в този регион са все още в процес на преход – с по-ниско равнище на икономическо и социално развитие в сравнение с по-напредналите западноевропейски страни, Европейският съюз използва серия от политически инструменти, за да насърчи икономическото и социално развитие в този регион. За държавите членки на ЕС в региона, най-влиятелният политически инструмент са Европейските структурни и инвестиционни фондове. Тези фондове постигнаха забележителни резултати в страните от ЦИЕ и са все още основен стимул за развитието на тези нови държави членки на ЕС. В рамките на бюджетния цикъл на ЕС за периода 2014-2020 г., страните от ЦИЕ са основни бенефициенти на Европейските структурни и инвестиционни фондове, които се използват на широка основа в областта на научната дейност, образованието, обществения транспорт, изграждането на инфраструктура, промишленото развитие, заетостта, социалното благосъстояние и др. (вж. Таблица 2). Тези фондове са нещо като „първ избор“, когато стане въпрос за развитието на инфраструктурата в страните от ЦИЕ. Тези страни обаче се сблъскват с редица проблеми, като например трудности при кандидатстването за Европейските фондове, задължителни за спазване строги одитни стандарти, бавен процес на изплащане на сумите и

пр. А от Таблица 2 също стават ясни големите несъответствия между самите държави при разпределението на тези фондове.

Таблица 2: Европейски фондове, получавани от страните от ЦИЕ в рамките на финансовата рамка на ЕС за периода 2014-2020 г.⁶

Страна	Получени европейски фондове (в млрд. евро)	Брой проекти, подкрепени от европейските фондове	Страна	Получени европейски фондове (в млрд. евро)	Брой проекти, подкрепени от европейските фондове
Полша	86	24	Румъния	30.84	8
Унгария	25	9	България	9.88	10
Чехия	24.2	11	Литва	8.39	3
Словакия	15.32	9	Латвия	5.63	3
Словения	3.87	9	Естония	4.46	3
Хърватия	10.74	4			

По отношение на страните, които не са членки на ЕС, Европейският съюз използва най-вече политиката си за разширяване, за да може да предоставя някаква помощ за развитието на тези страни. В региона на Централна и Източна Европа – Сърбия, Босна и Херцеговина, Черна гора, Албания и Македония са все още със статут на страни-кандидатки или потенциални кандидатки за европейско членство. За процеса на прехода в тези страни и влизането им в ЕС, съществуват редица политически, социални и икономически стандарти и норми, създадени от ЕС и играещи основна роля за постигането на тази цел. Китай разполага с много ясно и категорично разбиране за стратегическия избор и дипломатическите приоритети на тези държави: те ще продължат да се придържат към Европейския съюз, което е залегнало като първостепенна задача в техните национални стратегии за развитие. А взаимоотношенията на Китай с тези страни представляват част от по-широките взаимоотношения между Китай и Европа. И вместо да възпрепятства и се намесва във вече установената дипломатическа ориентация на тези държави, сътрудничеството на Китай с тези европейски страни, които все още не са част от ЕС, ще допринесе за тяхното икономическо и социално развитие, като в крайна сметка ще спомогне и за ускоряване на тяхното желание за присъединяване.

През последните години ЕС въведе и някои нови стратегически планове за насърчване на развитието на този регион. Един от тях се нарича „Макро-регионални стратегии“ и се изпълнява от 2009 г. насам. Макро-регионалните стратегии на ЕС включват Дунавската регионална стратегия, Стратегията за региона на Балтийско море, Алпийската регионална стратегия, както и Агриатическата и Йонийската регионални стратегии. Тези региони, или така наречените макро-региони, са изправени пред едни и същи предизвикателства или имат подобни потребности от развитие, основани на едни и същи или на подобни техни природни дадености. И нещо още по-важно: с изключение на Алпийския регион, останалите три региона „са населени“ предимно със страни от

6 Източник: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/.

Централна и Източна Европа, които също в най-голяма степен популяризират тези европейски стратегии. Затова този нов инструмент на политиката на ЕС може да се разглежда и като положителен отговор на Съюза на спешната необходимост от развитие, появила се в страните от ЦИЕ. Ориентирана най-вече към проекти и наблягаща преди всичко на прагматичното сътрудничество, иновативната европейска стратегия се опитва да избегне традиционните за сътрудничеството в този регион „приказки по работа“ или пък европейския подход „отгоре-надолу“ при използването на останалите политически инструменти, мотивирайки тези региони, като съчетава своите способности в областта на сближаването, координацията и приложението със спешната необходимост от развитие на самите региони. В същото време тази нова стратегия за развитие е както по-отворена, така и по-приобщаваща, тъй като търси по-активно участие от страна на заинтересованите лица, които включват частния сектор, социалните групи и др. Друг аспект на макро-регионалната стратегия, който би следвало да отбележим, е, че тя разчупва границите на Европейския съюз, включвайки както държавите членки, така и неприсъединените се страни, които споделят едни и същи „географски факти“ в рамките на един общ инструмент на политиката на Европейския съюз.

В рамките на тези четири макро-регионални стратегии, Стратегията за Дунавския регион е тясно свързана с тази за Черноморския регион. При Дунавската стратегия, Молдова, Украйна, Сърбия, Босна и Херцеговина и Черна гора са сред държавите, които не са членки на ЕС. А сред държавите членки на ЕС в рамките на Дунавската стратегия Румъния и България са същевременно важни държави в рамките на Черноморския регион. Ако вземем предвид по-широката картина, ще видим, че р. Дунав се влива в Черно море, като свързва по такъв начин Дунавския с Черноморския регион. А включените в Дунавската стратегия въпроси, като например мултимодален транспорт, качество на водата, опазване на околната среда, екология на водата и др., са тясно свързани с проблемите, които съществуват и в региона на Черно море.

Освен всичко останало, енергийната стратегия на ЕС се отнася и до Черноморския регион. Богатите ресурси от нефт и природен газ, открити в страните от Южен Кавказ, могат съвсем естествено и ефективно да помогнат за диверсификацията на енергийните доставки за ЕС. А пътят на тези енергийни доставки поставя на преден план спешното изискване за по-бързо развитие на инфраструктурата в областта на енергетиката в региона на Черно море.

III. Потенциал на Черноморския регион в рамките на синергията между китайските и европейските стратегии

През последните години Китай предложи да се изградят синергии на стратегиите за развитие между отделните страни като ефективен подход за насърчаване на изпълнението на сътрудничеството „16+1“ и инициативата „Един пояс, един път“. От страна на ЕС също бе даден положителен сигнал в полза на това предложение. Например, според списъка с резултатите от 19-тата среща на върха между Китай и ЕС от 2017 г. двете страни са се споразумели да

приложат изцяло *Стратегическия дневен ред за сътрудничество между Китай и ЕС 2020*, да укрепят синергията между своите стратегии за развитие, както и да продължат напред със сътрудничеството между Китай и Европейския съюз. Двете страни са се споразумели също да насърчават синергията между инициативата „Един пояс, един път“ и Инвестиционния план за Европа, приветствали са подписването на *Меморандума за разбирателство, целящ опростяването на рамката за съвместни инвестиции от страна на Китайския фонд „Път на коприната“ и Европейския инвестиционен фонд*, както и създаването на Съвместен фонд за инвестиции между Китай и ЕС. Двете страни са се ангажирали също да продължат да развиват необходимото за целта сътрудничество в рамките на многостранните институции за развитие, като например Азиатската банка за инфраструктура и инвестиции, Европейската инвестиционна банка, Европейската банка за възстановяване и развитие и пр.⁷

Като една от тези мерки, „Платформата за свързаност между Китай и ЕС“ може да се счита за най-конкретната и най-прагматична платформа от всички останали, спомагаща за постигане както на желанието за синергия, така и на ангажиментите за сътрудничество. Тази платформа бе приета по време на 17-тата среща на върха между Китай и ЕС през 2015 г. чрез подписване на меморандум за разбирателство, за да може да се направи връзка между елемента „свързаност“, който е приоритетна област за сътрудничество в рамките на инициативата „Един пояс, един път“, с Транс-европейските транспортни мрежи (ТТМ). Една година по-късно Европейският съюз включи това и в последния си за този момент свързан с Китай политически документ – „Елементи на Новата стратегия на ЕС за съвместна комуникация между Китай и Европейския парламент и Съвета“. В този документ се посочва, че ЕС би трябвало да „привлечи напред своите инфраструктура, търговия, дигитална и културно-образователна свързаност между Европа и Китай, основани на отворена, базирана на правила платформа, която да носи ползи за всички страни, намиращи се по протежение на така предложените маршрути“.

Според европейския „План за транс-европейска транспортна мрежа“, приет от Европейската комисия, Европейския съвет и Европейския парламент, основните транспортни коридори, стигащи до Черноморския регион, включват коридор „Ориент/Източно-средиземноморски“, както и коридора между р. Рейн и р. Дунав. Тези два основни транспортни коридора имат за своя дестинация Бургас в България и Констанца и Сулина в Румъния. Трябва да отбележим, че средствата, необходими за изграждането на Транс-европейската транспортна мрежа, ще бъдат осигурени в по-голямата си част от държавите членки на ЕС, а частично – от средствата в рамките на политическия инструмент на ЕС в областта на транспорта и регионалното развитие. По тази причина използването на самите структурните фондове, както и привличането на повече частен капитал, са важен начин за ускоряване на развитието на тази стратегия. И въпреки че страните от Централна и Източна Европа ще предпочетат да използват европейските фондове за развитие на собствената си инфраструк-

7 Списък с резултатите от 19-тата среща на най-високо равнище между Китай и ЕС, Държавен съвет на Народна република Китай, http://english.gov.cn/premier/news/2017/06/04/content_281475676073214.htm.

тура, необходимостта от допълнителен капитал все още предлага редица възможности за чуждестранни инвестиции, включително и инвестиции от Китай. Съвсем естествено е, че при приемането на чужди инвестиции, Европейският съюз ще продължи да настоява за спазване на собствените му закони и разпоредби, както и на принципите на устойчиво развитие, на ниско-въглероден транспорт, на зелена икономика и пр.

Един по-внимателен поглед върху напредъка, постигнат в рамките на „Платформата за свързаност между Китай и ЕС“, показва, че последните два тура от срещите на председателите, както и няколкото тура от срещите на работните групи, са се съсредоточили предимно върху следните аспекти: първо, по-добро хармонизиране на техническите правила и стандарти в областта на транспорта; второ, потвърждаване на списъка с проекти и осигуряване на значителен напредък в областта на жизнено важните демонстрационни проекти; трето, създаване и формулиране на правила за съвместни инвестиции, за финансиране на сътрудничеството, за митническо оформяне и пр. Най-общо казано, напредъкът на „Платформата за свързаност между Китай и ЕС“ е все още ограничен в областта на регулаторната координация, стандартното сближаване и подхода към пътната карта. А намирането на конкретни проекти за това сътрудничество и започването на тяхната реализация, както и преодоляването на различията по време на изпълнението на тези проекти, би означавало по-конструктивен начин за използване на съществуващата вече синергия между Китай и ЕС през следващия етап.

„Сътрудничеството между пристанищата на Адриатическо, Балтийско и Черно море“ (наричано най-често „Сътрудничество между пристанищата на трите морета“), предложено от Китай в рамките на инициативата „Един пояс, един път“ и сътрудничеството „16+1“, представлява един по-всеобхватен и по-дългосрочен стратегически план, който е свързан предимно с региона на Черно море. Успехът на този план зависи от развитието на събитията в три основни области: първо, развитието и модернизирването на инфраструктурата на тези пристанища, включващо поддържащо сътрудничество при инвестициите в тези пристанища и разширяването на техния капацитет; второ, подкрепа за развитието на промишлени кластери в самите пристанища и в непосредствена близост до тях, подкрепа за съвместното развитие на производствената индустрия и самите кластери, както и на логистичната и транспортна индустрия на тези пристанища; трето, развитие на инфраструктурата и на нивото на управление на логистиката между трите морета, както и на вътрешните пристанища и водни пътища. Очаква се да бъде изградена мрежа на трите морета, както и на вътрешните пристанища и водни пътища.

Видно е, че тази инициатива успя да провокира развитието на доста и различни промишлени сектори, които се превърнаха в двигатели на регионалното развитие, вместо да се разчита единствено на изграждането на инфраструктура. Това е дългосрочен план, който съчетава в себе си необходимостта от регионално развитие, висококачествения индустриален капацитет на Китай, както и опита на тази страна в икономическото развитие. И така, Черноморският регион може да повиши своята конкурентоспособност и да вдигне

нивото на своето развитие, като подобри растежа в някои свои индустриални области, като например химическата и електро-преработвателната промишленост и пр. Въз основа на своите обилни ресурси, както и на сътрудничеството в рамките на собствената си модернизирана инфраструктурна мрежа. В момента Румъния – една от най-проактивните страни в Централна и Източна Европа в рамките на сътрудничеството „16+1“, е предложила да поеме водещата роля в сътрудничеството в областта на енергетиката, като създаде Център за диалог и сътрудничество между Китай и страните от ЦИЕ в областта на енергийните проекти. Първото издание на Енергийното ЕКСПО и Форум в рамките на „16+1“ се състоя в Букурещ през ноември 2017 г. През следващия етап Черноморските страни би трябвало да станат много по-проактивни при търсенето на конкретни проекти, улеснявайки по такъв начин договарянето между Китай и ЕС, както и спомагайки за преодоляването на всички пречки пред изпълнението на тези проекти.

Съвсем естествено, Черноморският регион има своите собствени характеристики, които го отличават от останалите, на които обаче Китай би трябвало да обърне по-голямо внимание при бъдещото си сътрудничество. На първо място, инвестиционната среда е много различна в отделните страни на този регион. Черноморските страни имат различна международна и регионална идентичност, както и различни политически и правни системи. Необходимостта от развитие на отделните държави също се различава поради различното равнище на икономическо и социално развитие, в което тези държави се намират в момента. А тези огромни разлики правят много по-трудна координацията по време на самото сътрудничество. Второ, в допълнение към свързаните с икономическото развитие въпроси, регионалната и енергийната сигурност представляват също определен проблем в този регион. Точно по тази причина инициативите за чисто икономическо сътрудничество, като например китайската инициатива „Един пояс, един път“, могат да бъдат евентуално маргинализирани или направо отхвърлени в процеса на това сътрудничество, ако евентуално се наложи и сътрудничество в областта на сигурността – нещо, за което Китай все още не е готов. Още повече че все още има определена несигурност, свързана с посоките на развитие, със социалната и политическата стабилност, както и с продължаването на чуждестранната стратегия по отношение на някои страни от този регион. Което представлява голям риск за китайското участие в самото сътрудничество, а и в самите инвестиции. И накрая, не трябва да се забравя, че този регион е бил под влиянието, или даже в обхвата на някои „игрички“ от страна на регионалните и глобални велики сили за доста дълъг период от време. Затова появата, както и утвърждаването на китайското присъствие тук може да породи подозрение, ако не и раздразнение у тези традиционно присъстващи в този регион сили, което от своя страна да предизвика деликатни промени във взаимоотношенията между Китай и самите тези традиционни сили.

Защита на критичната инфраструктура – предизвикателства и възможности пред инициативата „Един пояс, един път“

Александру Георгееску¹

Увод

Настоящата статия поддържа схващането, че инициативата „Един пояс, един път“ (ЕПЕП) е всъщност проект за създаване на критична инфраструктура в подкрепа на по-тесните икономически връзки между участващите в същия този проект страни. Критичните инфраструктури са различни и са свързани помежду си, а управлението на присъщите им рискове, уязвимости и заплахи става все по-трудно поради регионалния и глобален характер на самото развитие. Източна Европа е важен регион за тази инициатива, тъй като вече разполага със собствен механизъм за сътрудничество с Китай, наречен „16+1“. Черно море е не само пресечна точка между Изтока и Запада или важно пространство за ЕПЕП, но е всъщност естествено продължение на интересите на Източна Европа, свързани с развитието на собствените ѝ отношения с Китай, както и с прокарането от нейна страна на тези интереси, целящи осигуряването на повече инвестиции и по-интензивна търговия.

Защита на критичната инфраструктура

Основа за възможностите на днешните модерни общества са сложните социално-технически системи, наречени инфраструктури, които осигуряват рамка за икономическите, социалните и политическите дейности. Тези инфраструктури не се свеждат единствено до електроцентралите, водоприемните станции или пътищата, а включват също публичната администрация, фондовите борси и здравеопазването. Някои от тях са по-важни от други – в смисъл, че евентуална тяхна дисфункция или разрушаване/разпадане биха имали много по-голям ефект върху самото общество. Всички подобни активи се наричат „критични“, а тяхната точна идентификация и предназначение представляват голям интерес за много нации, тъй като ресурсите, които могат да бъдат отделени за опазване на сигурността им, са ограничени и трябва да бъдат насочвани ефективно. Мотеф и сътр. (2001) описва тези активи като „толкова важни, че всяка тяхна функционална неспособност или разпадане биха имали инвалидизиращо въздействие върху отбраната или икономическата сигурност“. Разработени са национални, а често и междуправителствени програми за защитата на тези системи, тъй като „всяко разрушаване или манипулация на тези критични функции трябва да бъде кратко, рядко,

¹ Александру Георгееску е кандидат за докторска степен. В момента работи към румънската Асоциация за космическа промишленост и технологии (ROMSPACE).

управляемо и географски изолирано, както и да носи възможно най-малка вреда за благоденствието на ...“ (PDD-63, 1998).

С развитието на обществото, се увеличава и наборът от критични инфраструктури и тяхната сложност, тъй като те са предварително условие за просперитет и напредък. Бъдещото развитие може да бъде описано и като поддържане, надграждане и натрупване на критична инфраструктура, а инициативата „Един пояс, един път“, представляваща партньорство между отделни нации, ще демонстрира този модел в действие. И накрая, отделните държави са толкова безопасни и проспериращи, колкото техните инфраструктури могат да позволят това. Същото се отнася и до ЕПЕП, чиято инфраструктура съдържа и едно допълнително предизвикателство – да бъде континентална или глобална в своята цялост, което води до нови, още по-големи сложности и предизвикателства поради присъщо фрагментираната същност на усилията, полагани за опазване на националните критични инфраструктури. Тези инфраструктури са ограничени от юрисдикцията и капризите на международната общност, а така също и от собственото си ограничено зрително поле. В празнините между усилията на отделните нации да защитят своята критична инфраструктура може да се появят – умишлено или случайно, нови заплахи, които да останат незабелязани, докато материализирането на отрицателното събитие не само ще нанесе вреди на въпросната инфраструктура, но ще отекне – подобно на каскада, из цялата „система на системите“, засягайки потенциално заинтересовани страни в коренно различни региони или сектори.

Този модел се е появил в резултат на взаимната зависимост между отделните критични инфраструктури, които е трудно да бъдат адекватно проследявани и могат да доведат до учудващи и грозни резултати. Георге и Шлепфер (2004) ги дефинират като „двупосочни връзки между две отделни инфраструктури, чрез които състоянието на всяка една от тях оказва влияние или е свързана по някакъв начин със състоянието на другата“, а тези взаимозависимости са класифицирани като географски, физически, логични и кибер/информативни.

Материализирането на едно отрицателно събитие води до икономически загуби и човешки жертви, както и до загуба на доверие от страна на гражданите, потребителите и инвеститорите. Чрез защита на критичната си инфраструктура отделните правителства осигуряват качество на живот на своите граждани и своите бизнеси, продължителност на действие на своите публични услуги и на чуждестранните компании, а така също и ежедневния ритъм на обществото. Не всяка заплаха може да бъде избегната, не всеки риск може да бъде управляван и не всяка уязвимост може да бъде преодоляна. А сред заплахите, които поне според нас са най-релевантни по отношение на „Един пояс, един път“, можем да споменем следните:

- Тероризъм
- Организирана престъпност
- Саботажи
- Бунтове
- Кибер-варианти
- Природни бедствия

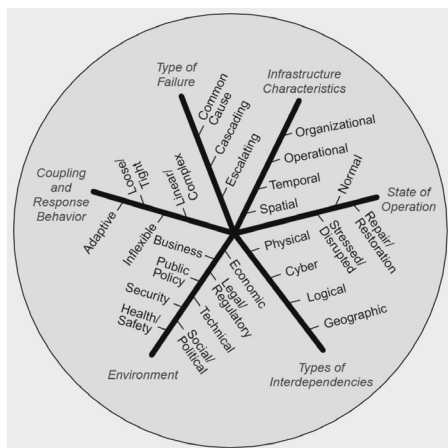
- Промени в климата
- Технологично износване
- Технологични несъответствия
- Спонтанни неизправности
- Човешки грешки
- Политически и законодателни рискове
- Провал на управлението

Всеки риск да се случи всичко това може да бъде минимизиран, но не и елиминиран. Затова заинтересованите лица имат задължението да направят така, че да ограничат съответното въздействие до минимум, да осигурят бързо връщане към нормалността или да сведат това въздействие само до незначителна част от самото него. Това качество на обществото или на „системата от системи“, което се нарича „издръжливост“, е дефинирано от Хокстаг и сътр. (2012) като „възможността на една система да реагира, за да предотврати всякакви неочаквани сътресения или събития“. Тази издръжливост е още по-важна в контекста на взаимните зависимости, които могат да доведат до каскадни смущения, като увеличат ефекта на първоначалното смущение по начин, който не е бил предвиден на пръв поглед. Някои събития са присъщи на взаимосвързаните системи, които са преминали над определен праг на сложност (Пероу, 2010) и се наричат „нормални злополуки“. Други могат да бъдат не само предизвикани умишлено, но да бъдат също пресметнати така, че да нанесат възможно най-големи щети – често и със стратегическа цел, като например „хибридните войни“.

Освен това Риналди и сътр. (2001) е дефинирал и ескалиращи разрушения, при които провалът в една инфраструктура води до влошаване на състоянието на друга, независима инфраструктура, както и породените от обща причина провали, при които две или повече инфраструктури стават жертва на един и същи фактор.

Тук можем да дадем пример с някакъв град – даже и столица, тъй като това е агломерация от инфраструктури, които са едновременно високо производителни и в същото време – силно уязвими. И тъй като енергийната инфраструктура е в основата на всички останали инфраструктури, една „енергийна повреда“ би довела до „каскадни повреди“ в целия град. Някои видове обществен транспорт ще спрат, училища, болници и финансови институции ще останат без електричество, а запазването на нетрайните храни и пречистването на водите ще стане невъзможно. И на последно място, но не и по значение, подобни събития най-често са придружени от граждански безредици, които нарушават обществения ред, докато в същото време съответните власти остават „с вързани ръце“, без да могат да реагират поради липсата на електричество.

Посочената по-году диаграма (Риналди и сътр., 2001) дава пример за голяма част от съображенията, които трябва да бъдат вземани предвид при защитата на критичната инфраструктура.

Фигура 1 – Концептуални категории и разбивка с цел оценка на критичните инфраструктури (Риналди и сътр., 2001)

След въвеждането на тази концепция в публичната политика от страна на администрацията на президента Клинтън, през последните две десетилетия се случиха доста събития. Освен националните програми за критична инфраструктура, съществува и Европейска програма за защита на критичната инфраструктура (ERCIP), чиято цел е запазване на Европейската критична инфраструктура. Това са системите в отделните държави, които са уязвими към каскадно разпадане поради логиката, залегнала в самите им инфраструктурни системи. И точно тази програма, която поставя акцент върху субсидиарността, доброто управление и предназначението на съответните активи за колективна сигурност, може да предложи жизнено важен опит на инициативата „Един пояс, един път“. Това е изключително важно не само заради сигурността на страните в рамките на това партньорство, за да могат да избягват всякакви загуби, включително и загуба на престиж, породени от евентуален голям разпад, но така също и за развитие на самата инициатива „Един пояс, един път“. Необходимостта от сътрудничество и координация ще насърчава растежа на институционалния субстрат на тази инициатива и ще гонде автоматично до по-близки връзки между нейните членове, както и до възможности за преодоляване на подозрението, с което Европейският съюз гледа на сътрудничеството „16+1“, а Съединените щати гледат на ЕПЕП.

Инфраструктура на „Един пояс, един път“

Развитието на инфраструктурата на „Един пояс, един път“ е не само икономически приоритет на структурната преориентация на Китай, включваща свръх-капацитет и вътрешна икономическа реформа; то е също предварително условие за постигането на всяка една от целите, които си е поставил Китай. А те са:

- Да се превърне до 2025 г. в едно умерено проспериращо общество;

- Да намали различията между своите брегови райони и вътрешността на страната, като така успее да поддържа национална хармония и сплотеност;
- Да преориентира своята икономика към нов модел на устойчив бъдещ растеж, тъй като както международните обстоятелства, така и сегашното ниво на развитие на Китай правят модела, основан на износа и ниската добавена стойност, несъстоятелен;
- Да насърчава развитието на нов модел международни отношения, основан на взаимноизгодно сътрудничество, докато в същото време продължава да си осигурява влияние и престиж въз основа на своето сравнително икономическо превъзходство като суперсила.

Конкретната цел на Китай е да премине към сектори с по-голяма добавена стойност, както и към вътрешно потребление въз основа на превръщането на страната в „производител на иновации“ и източник на капитал, като така преобърне модела, който е използвал през последните няколко десетилетия.

Инициативата „Един пояс, един път“ включва и пътуествие, и крайна дестинация; и това е така от гледна точка на инфраструктурата. На Фигура 2 са показани основните компоненти на ориентираната към инфраструктурата гледна точка на инициативата „Един пояс, един път“.

Фигура 2 – Основни елементи на защитата на критичната инфраструктура в рамките на инициативата „Един пояс, един път“

Началните фази на „Един пояс, един път“ се съсредоточават върху интегриране на съществуващата инфраструктура, „запушване на критичните гупки“ и повишаване на ефективността. В момента навлизаме във фаза, в която Китай и неговите партньори строят нова инфраструктура за нуждите на очакваното повишаване на търсенето. Това не само води до нарастване на общия размер на инвентара от критична инфраструктура, но повишава и неговата сложност, най-вече защото определени инфраструктурни пластове от различни поколения (предимно в командно-контролните промишлени сектори) минават през процес на сегментация, което поражда уникални взаимодействия, както и нов вид

поведение на системата, която е различна от отделните ѝ компоненти.

С течение на времето възможният успех на ЕПЕП предизвиква и известна зависимост, която увеличава риска от появата на заплахи, но едновременно с това носи и бонуси в резултат на навременното предприемане на мерки за повишаване на издръжливостта на колективно равнище. При положение, че не всички системи са физически, технологични или даже концентрирани, тук можем категорично да включим и новите финансови институции, създадени в рамките на проекта като перспективни критични инфраструктури (Азиатската банка за инвестиции в инфраструктурата (АИВ), Фондът „Пътят на коприната“, Банката за ново развитие и др.).

Казусът Черно море

Черно море има регица характеристики, които го правят нещо като крайъгълен камък в регионалните политики за развитие:

- То е стратегически разположено на „пресечната точка“ между блока НАТО/ЕС, от една страна, и Шанхайската организация за сътрудничество, от друга.
- То е ключов елемент от по-широкия регион, включващ богатите на енергийни източници Каспийско море и Близък изток;
- Свързано е със Средиземно море;
- В момента не се използва достатъчно, въпреки че представлява ключов елемент от естествения търговски маршрут в рамките на „Един пояс, един път“;
- Посредством Румъния, Черно море се свързва с най-международната река в света, р. Дунав – недостатъчно добре използвана магистрала към сърцето на Европа, водеща както до най-големия китайски търговски партньор, така и до други държави, които не са достигнали своя потенциал, необходим за търговски отношения с Китай (Лавин, 2014).

За да подчертаем все по-нарастващия интерес към този регион, е достатъчно да споменем, че френската корабоплавателна компания CMA CGM е поръчала нова серия от 29 контейнеровози Super-Panamax, предназначени специално за увеличаване до максимум капацитета на контейнерите, превозвани през Босфора – най-тесният пролив в света, използван за международна навигация. Първият контейнеровоз, който в момента принадлежи на Cosco, бе кръстен „Дунав“ и направи първото си сватбено пътешествие през 2014 г.

Има обаче регица проблеми, които правят Черно море най-проблематично за разработване в рамките на сегашната инициатива „Три морета“, което всъщност говеде и до неговото хронично недоизползване.

Първо, в Черно море липсва каквато и да е регионална архитектура за сигурност, каквато се появи съвсем естествено в други региони. Това прави много по-трудна координацията при разрешаването на конфликти, при опазването на околната среда, както и при някои други видове дейности. Съществуват и други, непрекъснато множещи се заплахи, като например контрабандата и организираната престъпност, които в крайна сметка рушат устоите или подкопават дейността на съответните органи. Делано (2015) подчертава ролята на Черно

море при контрабандата на ядрени технологии и материали заради неефективния контрол, както и заради безнаказаност на контрабандистите, за която имат вина и слабите държави. Той нарича черния пазар „асиметрична заплаха“. През 2013 г. пет от седемте последни инцидента, свързани с ядрен трафик в света, се случиха в Черно море.

Второ, това оказва влияние върху възприятието за риск, което от своя страна отблъсква инвеститорите – най-вече заради възможността от избухване на замразени конфликти или от появата на нови. Всичко това предизвиква несигурност и води до един постоянен конфликт с вариращ интензитет, което не допринася по никакъв начин за инвестициите или за някакъв нормален живот.

Съществуващата в момента инфраструктура е остаряла и износена в резултат на недостатъчни инвестиции и поддръжка, а така също е недостатъчна сама по себе си да отговори на увеличеното търсене – в смисъл на качество, ако не и на количество. Предишни предложения, свързани с инфраструктурата, като например „Черноморския околоръстен път“ пропаднаха изцяло заради липса на доверие, заради основния конфликт в региона, както и заради случаи на правителствена функционална неспособност. Всичко това представлява възможности за Китай, само обаче ако се подобри средата на сигурност и ако тази страна успее да се справи с координацията, най-вече заради липса на инфраструктурни връзки в Черноморския регион в областта на енергетиката, транспорта и др. В същото време съществуват и други, не чак толкова амбициозни проекти, но с голям потенциал, като например възстановяването на канала „река Дунав – Черно море“, с възможности да бъде превърнат в логистичен и производствен център, който да поддържа постоянна връзка със самата река, а и с „по-широка Европа“.

Черно море има и други предимства, които са посочени във Фигура 3.

Фигура 3 – Предимствата на Черно море от гледна точка на критичната инфраструктура

Ако разгледаме Черно море в рамката на инициативата „16+1“, която припокрива до голяма степен Дунавската стратегия, а след това направим

сравнение с други официални инициативи, може да забележим значително припокриване или взаимно допълване. Сравненията са между Европейската програма за защита на критичната инфраструктура, инициативата „Един пояс, един път“ и Дунавската стратегия с перспектива за включване в нея и на Черно море.

Европейска програма за защита на критичната инфраструктура	Дунавска стратегия (с възможност за разширение до Черно море)	Инициативата „Един пояс, един път“
Енергийна инфраструктура	Свързваща Дунавския регион	Нова транспортна инфраструктура
Инфраструктура на информационни и комуникационни технологии (ИКТ)	Мобилност, мултимодалност	Нови институции
Водоснабдяване	Устойчива енергия и култура	Нови финансови възможности
Предлагане на храни	Опазване на околната среда в Дунавския регион	Иновации и конкурентоспособност
Здравна инфраструктура	Качество на водите, рискове за околната среда	Взаимноизгодно сътрудничество
Финансова инфраструктура	Биоразнообразие, води, почви	Сигурност и устойчивост
Отбрана и обществен ред	Изграждане на просперитет в Дунавския регион	Борба с трите злини
Администрация	Знания, конкурентоспособност	Стабилизиране на Евразийската среда
Транспорт	Умения, инфраструктура	Контакти между хората
Химикали и ядрена енергия	Сигурност и устойчивост	Зачитане на суверенитета
Космос	Укрепване на Дунавския регион	Зачитане на културите и международните въпроси

Фигура 4 – Сравнение между три официални програми, които спомагат за координацията между отделни държави с цел съвместни действия

Защита на критичната инфраструктура

Защитата на предназначената за „Един пояс, един път“ критична инфраструктура съдържа значителни политически, организационни и процедурни предизвикателства, произтичащи от размера и разнородността на участващите в тази инициатива страни, които включват 67 нации и над 60% от световното население.

И най-слабата връзка в една верига от критични инфраструктури може да окаже въздействие върху цялата „система на системите“.

За защита на критичната инфраструктура, отделните страни разполагат със своите си ресурси, практики, философия на управление и местни характеристики. В същото време ЕПЕП не може да наложи минимални стандарти, както например направи Европейският съюз въз основа на съществуващата при него консенсусна форма на вземане на решения. От политическа гледна точка,

В този момент инициативата „Един пояс, един път“ не може също да задълбочи междуправителственото сътрудничество и да институционализира тези взаимоотношения в определени региони, например в Източна Европа, където рискува да бъде подложена на остра критика от страна на Запада.

Защитата на критичната инфраструктура в рамките на „Един пояс, един път“ изисква следното (Муресан и Теоргеску, 2018):

- Планиране, проектиране, финансиране, изграждане, управление и защита на новата критична инфраструктура – по възможност във всяка област на сигурността, в която има предизвикателства;
- Физическа и кибер сигурност при съществуващите вече инфраструктури, които са определени като критични за целите на „Един пояс, един път“, като някои от тях се разпростират върху няколко държави и няколко континента;
- Поддържане на доверие в легитимните органи на всяка отделна страна, както и във възможностите на тези органи да извършват координация от името на гражданите, потребителите и инвеститорите;
- Поради наличието на множество инфраструктури е жизнено важно да се изградят и администрират регионални интер-конектори, които да придобият глобален характер на „Един пояс, един път“;
- При наличието на разрушителни заплахи, които неизбежно ще се материализират, да се осигури продължаването на бизнеса и качеството на живота;
- Да се постигнат устойчиви модели на производство и потребление с цел поддържане на икономическата цялост на системата, но и на определени функции, като опазването на околната среда.

Зоната на действие на инициативата „Един пояс, един път“ включва зоните на действие на региони съществуващи преди нея блокове (напр. ЕС, АСЕАН, Шанхайската организация за сътрудничество (SCO), Африканският съюз, Евразийската икономическа общност и др.), което прави съгласуваните действия доста по-трудни. Това прозира съвсем ясно и в безпокойството, с което европейските институции посрещнаха партньорството „16+1“ между Китай и страните от Централна и Източна Европа.

Участващите в ЕПЕП страни трябва да направят своите усилия за защита на критичната инфраструктура възможно най-ефективни и приемливи от политическа гледна точка.

Казано накратко, съществуват няколко ключови елемента, необходими за управлението, които са осъществими и могат да бъдат ефективни даже при отсъствието на институционално изграждане на равнище „Един пояс, един път“. Тези елементи включват: частно-публично и частно-частно партньорство, академично сътрудничество, гражданско общество и двустранни връзки между Китай и всяка една от отделните страни. Мрежата от изследователски центрове „16+1“ към Китайската академия за обществени науки може да бъде определена и като възможен вектор за координация и обмен в областта на критичната инфраструктура. Това включва:

- Общи изследвания и оценка на риска;
- Хармонизиране на елементите и практиките при защитата на критична-

та инфраструктура;

- Обмен и разпространение на знания и на най-добрите практики;
- Застъпничество за интегрирани процеси в защитата на критичната инфраструктура;
- Консултиране на националните лидери за това как най-добре да управляват излагането на риск на инфраструктурата на „Един пояс, един път“;
- Консултиране на националните лидери по някои аспекти на изграждането на издръжлива „система на системите“;
- „Изграждане на мост“ между частните и публичните участници, които се интересуват от проблемите на сигурността;
- Разпространение на най-добрите практики сред транснационалните компании.

Всичко това е в пълно съответствие с основните елементи на усилията за защита на критичната инфраструктура, но най-вече на международно равнище.

Фигура 5 – Елементи на управлението на международните усилия за защита на критичната инфраструктура

Постепенното изграждане на тези усилия – част по част – докъдето е възможно, ще изисква най-вероятно дълъг и сложен процес, който обаче е абсолютно необходим за постигането на подход, включващ всички опасности в областта на управлението на сигурността в една бързо променяща се среда със всевъзможни предизвикателства. Освен това, защитата на критичната инфраструктура може да се превърне в стабилизиращ фактор за страните от Африка, Централна Азия и навсякъде по света, които да оказва подкрепа не само на усилията за защита, но така също и на процесите на вземане на решения по отношение на бъдещите инфраструктури, чиято издръжливост може да бъде подобрена още в процеса на проектиране.

Заклучение

Инициативата „Един пояс, един път“ е сложно начинание, което може да бъде наречено нова рамка за организиране на съществуващите инфраструктури и създаването на нови такива – от най-различен вид, за да бъде постигната нова ефективност в областта на търговията и инвестициите. От гледна точка на критичната инфраструктура, Черно море заема стратегическо място в рамките на географията на „Един пояс, един път“, тъй като е привлекателно, въпреки и че не още достатъчно използвано. А освен всичко останало, Черно море представлява и предизвикателство, и възможност. Защитата на тези нови инфраструктури ще бъде от жизнено важно значение и ще изисква колективни действия на едно считано доскоро за невъобразимо ниво, но ще бъде също и възнаграждаваща за практиците, проявяващи устойчивост.

Библиография:

1. Moteff J., Copeland C., Fischer J., 2003 Critical Infrastructures: What Makes an Infrastructure Critical? Report to Congress, Washington DC.
2. The Clinton Administration's Policy on Critical Infrastructure Protection: Presidential Decision Directive No. 63 (PDD-63), White Paper, May 22, 1998
3. Council Directive 2008/114/EC of 8 December 2008 on the identification and designation of European critical infrastructures and the assessment of the need to improve their protection
4. Hokstad, P, Utne, I.B. Vatn, J. „Risk and Interdependencies in Critical Infrastructures“, pg 16-18, Springer Series in Reliability Engineering, Springer, Trondheim, Norway, 2012, ISBN 978-1-4471-4661-2
5. Gheorghe, A.V., Schläpfer, M. „Critical Infrastructures: Ubiquity of Digitalization and Risks of Interdependent Critical Infrastructures“, IRGC - ETH Document, June 2004, Zürich
6. Perrow, Ch. „Normal Accidents: Living with High-Risk Technologies“, Princeton University Press, 1999, ISBN 978-0691004129
7. Rinaldi, SM., Peerenboom, JP., Kelly, „Identifying, understanding, and analyzing critical infrastructure interdependencies“, IEEE Control Systems Magazine, 21(6), 11–25, 2001
8. Delanoë, I. „Weapons of mass destruction: a persistent security challenge in the Black Sea region“, neighborhood policy paper, Center for International and European Studies (CIES) at Kadir Has University, Turkey, 2015, онлайн на: [https://www.files.ethz.ch/isn/193512/NeighbourhoodPolicyPaper\(16\).pdf](https://www.files.ethz.ch/isn/193512/NeighbourhoodPolicyPaper(16).pdf)
9. Mureşan, L., Georgescu, Al. (2018) „A Critical Infrastructure Perspective on the Belt and Road Initiative and its Opportunities and Challenges“, публикация в предстоящо издание на Шанхайските институти за международни изследвания (Shanghai Institutes for International Studies)
10. Lavigne, G. „CMA CGM deploys ship designed for Bosphorus service“, Journal of Commerce joc.com, 2014, онлайн на: https://www.joc.com/maritime-news/container-lines/cma-cgm/cma-cgm-deploys-ship-designed-bosphorus-service_20140627.html

Потенциалът на Черноморския регион в рамките на евразийската икономическа свързаност. Ролята на Азербайджан в Пътищата на коприната

Махир Хумбатов¹

Увод

От географска гледна точка Азербайджан е разположен на пресечната точка на коридорите Изток-Запад и Север-Юг, а в стари времена територията му е била използвана за преминаване на керваните по Пътя на коприната. Затова днес възраждането на всяка инициатива, свързана с Пътя на коприната, няма да остави тази страна извън плановете, а напротив – ще се опита да използва нейния транзитен потенциал и природните ѝ ресурси като движеща сила за по-нататъшното си развитие – от Азия до Европа и обратно. Ясно е също, че и Азербайджан ще се опита да обърне подобни възможности в собствена полза.

Ж.П. линията Баку-Тбилиси-Карс (БТК) – стратегически проект за Азербайджан

Идеята за прокарване на железопътна линия между Баку, Тбилиси и Карс, която да осигури непрекъсната ж.п. връзка между Азия и Европа, възниква по време на среща на Съвместната комисия по транспорта, проведена в Анкара на 26-29 юли 1993 г., след като Турция закрива железопътен сегмент от линията си между Карс (Турция) и Гумру (Армения) поради арменската окупация на региона на Нагорни Карабах и част от съседните азербайджански територии. Това на практика прекратява целия трафик между Баку и Карс – както по линията Баку-Алят-Джулфа-Масис-Гумру-Карс, така и по линията Карс-Гумру-Тбилиси-Баку, тъй като и двете ж.п. линии тръгват от Турция и прекосяват цяла Армения. На 20-21 юли 2002 г. по време на среща на министрите на транспорта на Турция и Грузия, проведена в Истанбул, двете страни подписват протокол за изпълнение на проекта БТК и започват подготвителна работа по него. На 14 юни 2004 г. по време на официална среща в Грузия президентът на Република Азербайджан – Илхам Алиев, заявява желанието си за включване в проекта. На 2 август

¹ Махир Хумбатов е научен сътрудник в Центъра за стратегически изследвания към президента на Република Азербайджан. Има бакалавърска и магистърска степен с отличен успех от Държавния университет в Баку, бакалавърска степен от Азербайджанския държавен институт по икономика, бакалавърска степен от Института по психология и социология в Баку и магистърска степен, получена едновременно от Висшето училище по държавни дела и международни отношения и Бизнес училището към университета Дърам в Обединеното кралство. Кандидат за докторска степен по икономика в SOAS университета в Лондон, където ще специализира в областта на приватизацията, финансиране на инфраструктурата и публично-частното партньорство.

2004 г. в Анкара трите партньорски страни по проекта започват проучвателни действия. На конференция на министрите на транспорта, проведена на 14 ноември 2004 г. в Баку, същите три страни подписват съвместно изявление за значението на този проект, както и за включването на регионален елемент в ж.п. проекта БТК. На 28 декември същата година трите страни се споразумяват да създадат съвместна работна група. Оттогава насам преговорите за работата по проекта се активизират. На 25 май, 2005 г. по време на церемония по откриването на азербайджанската част от главния тръбопровод за износ Баку-Тбилиси-Джейхан и поставянето на основите на ж.п. линията Баку-Тбилиси-Карс президентите на Турция, Азербайджан и Грузия излизат със съвместна декларация по повод на железопътната връзка БТК. На 19 септември същата година в Анкара, по време на тристранните срещи на работните групи на министрите на железниците и транспорта, координационният съвет постига надлежно проектно-споразумение за новия свързващ железопътен маршрут. На 25 декември 2006 г. министър-председателят на Грузия – Зураб Ногайдели, провежда поотделно срещи с премиерите на останалите две партньорски страни, на които се взема решение за завършване на работата по документацията на проекта до месец януари 2007 г., за да се даде зелена светлина на началото на строителните и реставрационните работи. И накрая, на 7 февруари 2007 г. в Тбилиси се провежда тристранна среща между президентите на Азербайджан и Грузия и министър-председателя на Турция. Срещата е съпроводена от церемония по подписването и начало на строежа на ж.п. връзката БТК, като тази среща на най-високо равнище остава паметна и за трите страни. На 21 февруари 2007 г. президентът на Азербайджан подписва указ за мерките, свързани с изпълнението на регионалния проект БТК. Началото на строежа на грузинската част от проекта е поставено в Марабда на 21 ноември 2017 г. с участието на тримата президенти. По-късно са проведени редица срещи на най-високо равнище в подкрепа на проекта.

Най-голямото предизвикателство обаче явно остава финансирането. Докато, от една страна, Грузия не може да си позволи изобщо да строи своята част от ж.п. линията самостоятелно, то Турция и Азербайджан са на много по-изгодна финансова позиция. Затова трите страни, и най-вече Грузия, започват преговори на международно равнище. В самото начало Съединените щати, Световната банка, Азиатската банка за развитие, Европейският съюз и Европейската банка за възстановяване и развитие не подкрепят проекта. ЕС отказва каквато и да е помощ, тъй като в същото време оказва подкрепа на повторното откриване на линията Карс-Гумру-Тбилиси. Под натиск от страна на проекта в рамките на Грузия, Конгресът на Съединените щати забранява финансиране на БТК от страна на Американската банка за внос и износ. В този случай Азербайджан решава да окаже помощ на своя партньор – Грузия, като даже поема върху себе си финансовото бреме на грузинската част. В следствие на това решение от страна на азербайджанското правителството се оказва, че за пръв път след края на Студената война международен проект в Южен Кавказ се финансира без финансовата намеса на каквато и да е международна организация.

От самото обявяване на проекта БТК се появяват редица пречки за осъществяването на тази идея, но благодарение на решителност и силна воля изпълнението на проекта продължава, за да може да бъде създадена стабилна регионална икономическа зона, наред с Каспийски търговски център.² Азербайджан, Грузия и Турция проявяват сериозна инициативност при изпълнението на този проект, като пускат в експлоатация маршрута Баку-Тбилиси-Ахалкалаки-Карс. Проектът, който трябва да бъде завършен до края тази година, ще бъде най-големият регионален ж.п. проект, свързващ Баку и Карс. По-късно този тристранен транспортен коридор ще достигне до най-източния турски град на границата с Армения, след което ще направи вътрешна връзка в Турция с Истанбул. Оттам ще се свърже с Мармараи посредством железопътен тунел, построен направо на Босфора, за да стигне накрая до Одрин – град недалеч от двете държави членки на ЕС, България и Гърция. И въпреки че през последните години и трите страни преминаха през редица промени в собствените си политически системи, тези промени не предизвикаха в нито един момент сериозни сътресения в регионалния проект за сътрудничество БТК. Нефтепроводът Баку-Сусна представляваше първата крачка в рамките на регионалното сътрудничество и транспортирането на каспийски ресурси до Европа, а нефтепроводът Баку-Тбилиси-Джейхан и газопроводът Баку-Тбилиси-Ерзурум предизвикаха значителни промени в тристранното сътрудничество в областта на Каспийския регион; така днес БТК ще заздравя допълнително това тристранно партньорство, което спомага за самото регионално сътрудничество.

Понастоящем капацитетът на железопътната линия БТК е 5 милиона тона товари годишно. Планира се изграждането на допълнително, ново трасе в случай че търсенето на тази услуга стигне до 15 милиона тона на година. Междувременно в Турция се изграждат две двойни ж.п. линии. Трябва обаче да се отбележи, че поради планинския терен такива линии не могат да бъдат изградени в някои части на Грузия. Ако обаче обемът на превозите наистина нарасне до повече от 15 милиона тона годишно, то изграждането на втора, или даже на отделна линия ще стане неизбежно. А след като веднъж тези линии бъдат пуснати в експлоатация, Турция, Грузия и Азербайджан ще разполагат с по-ефикасен транзитен маршрут, а и други ползватели на ж.п. линиите ще могат да се възползват от по-краткия и по-безопасен път. Чрез ж.п. линията БТК до Европа стоките от Южна Корея и Китай ще могат да стигат за най-много 15 дни.

Съвсем ясно е обаче, че съкращаването на гаден маршрут не може да гарантира винаги намаление на цената на превозваните стоки за по-кратък период от време. Естествено съкращаването на дължината на БТК линиите подобрява тяхната конкурентоспособност, но в никакъв случай не означава непременно създаване на по-атрактивен транспортен маршрут. Затова е изключително важно от транзитния и логистичен сектор да бъдат привлечени повече частни капитали, тъй като частните компании са много добре оборудвани, за да могат да преценят кои точно са сегашните недостатъци на проекта и да могат да

2 Шириев Заур и Какчаи Корнели, „Взаимоотношенията между Азербайджан и Грузия: начало и предизвикателства пред стратегическия съюз“, SAM Review, Център за стратегически изследвания, специално двойно издание, том. 7-8, юли 2013 г.

помогнат за тяхното отстраняване. За да може да се случи това, трябва да бъдат осигурени подходящите регулаторни и правни условия. И точно това се обмисля в момента сериозно от правителството на Азербайджан. Освен всичко останало, диверсификацията винаги е била нещо добро. Затова не трябва да се разчита единствено на китайския износ, за да не стана така, че с всяко негово увеличаване ще печелим и ние, а с всяко спадане – ще губим и ние. Освен това, според оценката на азербайджанското правителство на възможностите на Азербайджан, потенциалът на тази страна не се свежда единствено до транзитната сфера, тъй като разполага с други възможности в областта на производството и услугите. Което означава, че се използва систематичен подход към ж.п. линията БТК и нейната свързаност по суша и въздух с пристанищните съоръжения, като в момента се изграждат логистични и промишлени комплекси в цялата страна.

Ясно е, че преките чуждестранни инвестиции ще изиграят съществена роля в развитието на всички тези области. Наред с другите си разходи, самото правителство не може да поеме таква огромно финансово бреме, особено при колебаещите се цени на петрола. Вярно е, че страните от ОПЕК (Организацията на страните износителки на петрол) можеха да се съгласят до края на миналата година да намалят обема на производството, но е малко вероятно цената на петрола „да тръгне обратно нагоре“ и да достигне нивата непосредствено преди резкия спад. За да привлече страната преки чужди инвестиции в сектори извън петролния, тя трябва да осигури подходящата правна и регулаторна рамка, подобна на тази в нефтения бранш. И тъй като в този бранш се прилагат „споразумения за споделяне на продукцията“, то извън него може да се използва публично-частното партньорство, както и други подобни финансови възможности. На първо място обаче трябва да останат сигурността и националното качество на бизнес-климата, или с други думи – бизнесът трябва да остане на първо място. Всъщност вече се наблюдават подобни признаци, особено в президентския указ от 30 ноември 2016 г. по отношение на така нареченото законодателство „строеж-експлоатация-трансфер“, което означава освобождаване на инвеститорите в подобни схеми от гържавни такси, както и няколко други указа в областта на приватизационните планове, което пък доказва, че Азербайджан е на правилния път. Азербайджан обаче трябва да увеличи скоростта на провежданите реформи, за да може да навакса всичко, което е полезно за страната. Налага се да разберем и предпазливостта на гържавата в това отношение, тъй като видяхме какво предизвика реформата на ж.п. сектора във Великобритания по отношение приватизацията на самия сектор, а и на транспорта и логистиката като цяло, и може да се каже, че в повечето случаи нещата не са се подобрили.

Очаква се в средносрочен план ж.п. линията БТК да превозва 3 милиона тона товари годишно, като до 2034 г. очакванията са цифрите да достигнат 16.5 милиона тона за товари и 1.5 милиона за пътници. В самото начало тази линия ще се използва най-вече за превозването на черни и цветни метали, въглища, памук, зърно, сяр, нефт и нефтени продукти, машини, хранителни продукти и др.

Местно развитие и регионално сътрудничество

Въпреки че с нефтопровода Баку-Супса се направи една от първите стъпки за развитие на регионалното сътрудничество и транспортирането на каспийски ресурси до Европа, тръбопроводите Баку-Тбилиси-Джейхан и Баку-Тбилиси-Ерзурум доведоха до значителни промени в тристранното сътрудничество в региона на Каспийско море; а сега Баку-Тбилиси-Карс ще укрепи допълнително тристранното партньорство, като популяризира този проект на регионално сътрудничество.

Известен специалист по Кавказкия регион използва много подходящ цитат за двустранното сътрудничество между Грузия и Азербайджан, въпреки че авторът на този цитат – Джон Кенеди, е използвал същите думи по различен повод: „Географията ни направи съседи. Историята ни направи приятели. Икономиката ни направи партньори, а нуждата ни направи съюзници.“³ Защото с присъединяването на Турция към тези съседски отношения приятелството, партньорството и съюзничеството ще бъдат допълнително укрепени.

Сътрудничество на тези три държави може да се търси почти във всяка област, като например енергетика, транспорт, във военната област, образованието и т.н. И бих казал, че няма друго подобно сътрудничество на съседни страни в света, което да е толкова мащабно и толкова близко. Проектът БТК ще сближи допълнително трите нации в смисъл на стойности, традиции, култура и гр., което може да доведе до появата на гигантска платформа от Черно до Каспийско море – като пример и за други съседни страни.

Казано накратко, БТК ще направи още по-тясна интеграцията между трите държави, ще свърже Азербайджан и Грузия с Европа, както и Турция с Русия, и накрая ще направи възможно и трите държави да се превърнат във важни транспортни центрове. Според прогнозите, до 2036 г. товарният транспорт между Турция и Грузия ще се увеличи с 4.75 милиона тона. Освен това, не трябва да се забравя и евентуалният принос на този проект за развитието на градовете по протежение на самата железопътна линия. И въпреки че по този проект Грузия е транзитна страна, с помощта му страната има за цел да даде тласък на собствената си икономика в някои проблемни райони, като например в Ахалкалаки, както и да предотврати поне някои от вътрешните си проблеми, които могат да се появят и в областта Джавахетия.

В свой доклад, озаглавен „Целите на устойчивото развитие след 2015 г.“ и изнесен в Университета ADA на 3 октомври 2014 г., Хелън Кларк⁴ заявява категорично, че световните лидери, включително и лидерите на Азербайджан, не трябва да забравят един от основните въпроси, пред които е изправена всяка развиваща се страна – устойчивият растеж, който се основава на устойчиво развитие. Това включва гарантиране на равенство, създаване на гражданско общество и защита на чуждестранните инвестиции. Хелън Кларк обръща

3 Шириев Заур и Какчия Корнели, „Взаимоотношенията между Азербайджан и Грузия: начало и предизвикателства пред стратегическия съюз“, SAM Review, Център за стратегически изследвания, специално двойно издание, том. 7-8, юли 2013 г.

4 Хелън Кларк е администратор на Програмата за развитие на ООН.

специално внимание на икономическата диверсификация и социалната стабилност, като се спира конкретно на положението в Азербайджан. Връщайки се само няколко години назад, според официалните данни азербайджанската икономика е силно зависима от приходите от петрола, което в конкретния контекст е напълно разбираемо. През последните години, обаче, страната сама се е „отбила“ от зависимостта си от същия този петрол. А както посочва и президентът на Азербайджан в речта си пред Втория форум на глобалните споделени общества на тема „Дневен ред за устойчиво развитие след 2015 г.“, проведен в Баку на 27-29 април 2014 г.: „Ние в Азербайджан гледаме на устойчивото развитие като планиране на бъдещето ни. Имаме концепция за развитие, наречена „Азербайджан 2020: визия за бъдещето“, в която сме посочили основните цели за постигане на устойчиво развитие в нашата страна в най-близко бъдеще. Налага се обаче да диверсифицираме икономиката си за развитие, тъй като до този момент петролът и газът, които считаме за природни ресурси, бяха основните критерии за нашия успех. Затова днес диверсификацията е наш основен приоритет, тъй като в петролния и газовия сектор не могат да бъдат създадени голям брой работни места“⁵.

Диверсификацията на азербайджанската икономика е от първостепенно значение за страната. Средствата, генерирани от петролната индустрия, проправят пътя за благоприятни финансови условия, които ще дадат възможност на Азербайджан да се съсредоточи още по-успешно върху икономическата диверсификация. Интересното тук е, че първата цел на усилията за диверсификация бе отново в самия петролен и газов сектор. А както подчертава Джозеф М. Оуен⁶ в интервю за азербайджанското списание „Импакт“ през 2012 г.,⁷ факт е, че петролът и газът няма да бъдат движещите сили на новия растеж, което означава, че икономическата диверсификация ще бъде изключително важна за бъдещите успехи на тази страна. За постигането на тази цел групата на Световната банка работи заедно с Азербайджан за реструктуриране на икономиката, като се опитва да разбере някои от препястванията и ограниченията на диверсификацията извън петролния сектор.⁸ За да бъде конкурентоспособна една икономика, която не е доминирана от петрола, съответната страна трябва да модернизира технологиите си, да въведе нови практики на управление, както и да установи по-добри връзки със световните пазари. Това поражда нуждата от по-големи преки чужди инвестиции, както и от така необходимите опит и знания, които носят със себе си тези инвестиции.⁹ Матиас Луке¹⁰ пък подчертава институционалните предизвикателства, свързани с диверсификацията, и необходимостта от изясняване на съответните роли в държавния и частния сектор. Без съмнение сегашното ниво на държавни разходи и на ин-

5 Тази реч може да бъде намерена на адрес: <http://en.president.az/articles/11562>, последно посещение на страницата на: 15.10.2016 г.

6 Джозеф М. Оуен е бил представител на Световна банка, отговарящ за Азербайджан.

7 „Impact Azerbaijan“ е официалното издание на Американската търговска палата в Азербайджан.

8 Интервю на Джозеф М. Оуен за развитието на не-петролния сектор. В „Impact Azerbaijan“, брой 15, есента на 2012 г., стр. 6. На интернет адрес: <http://www.amchamaz.org/domains/amcham/assets/file/newsletter/impact15.pdf>. Последно посещение на страницата на: 04.11.2016 г.

9 Цит. съч., стр. 7.

10 Д-р Матиас Луке е гостуващ лектор в Института по световна икономика (IFW) в Кил, Германия.

вестициите в Азербайджан е сравнително високо по отношение на предвидените приходи, което според Луке прави още по-наложително повишаването на ефективността в конкретните области.¹¹ Би било добре да споменем също, че трябва да се въведе подходящата правно-регулаторна рамка за осигуряване на по-добро и по-ефективно сътрудничество между публичния и частния сектор в Азербайджан, а проектът БТК може да допринесе за диверсификацията на азербайджанската икономика и привличането на преки чужди инвестиции (ПЧИ).¹² Някои местни специалисти все още вярват обаче, че създаването на по-добри условия за привличането на чуждестранни инвестиции не е чак толкова важно. Те твърдят, че ПЧИ са важни, но че не би трябвало да се превръщат в основна цел на тази страна. Азербайджан вече има финансовото влияние за укрепване на местните производители, както и за засилване на тяхната конкурентоспособност на глобалния пазар.¹³ Независимо от това, трябва да споменем, че създаването на по-добри условия за преки чужди инвестиции създава в същото време по-добра среда и за местните инвеститори. Освен това, самите ПЧИ, заедно с по-тясното сътрудничество между публичния и частния сектор, могат да доведат до намаляване на публичните разходи. Съществуват редица гържавни услуги и предприятия, на които частните инвестиции – независимо дали чуждестранни или местни, могат да бъдат от полза. Длъжностни лица от няколко министерства са заявили убеждението си, че Азербайджан няма нужда от повече международни партньори, тъй като е достатъчно богата страна, но въпреки всичко самият Азербайджан е готов на бъдещо сътрудничество, а азербайджанското правителството е отворено за нови инициативи¹⁴.

Правителствената политика е винаги уязвима към критика и Азербайджан не прави изключение в това отношение. Някои местни икономисти вярват, че не съществува алтернатива, която да замести напълно петролния сектор. Възможно е водещите азербайджански промишлени сектори, извън рамките на петролния, се финансират индиректно от последния, като например строителството, туризмът и финансите.¹⁵ Тези икономисти настояват за извършването на най-общи реформи, но не предлагат конкретни мерки, а вместо това повтарят едни и същи предложения. Твърдят, че при забавения растеж на петролния сектор бъдещото развитие на азербайджанската икономика ще зависи от скоростта именно на тези реформи. Предложените до момента реформи включват членство в Световната търговска организация (СТО), по-бърза диверсификация на икономиката, развитие на малките и средни предприятия

11 Информация от материалите на г-р Матиас Луке за презентацията на тема „Какво означава теорията на индустриалната политика за богатите на ресурси страни (в процес на преход)?“, представена по време на Международния семинар за индустриалните зони и кълстерите: „Международният опит в устойчивата индустриална политика“, състоял се в Баку на 25.11.2014 г.

12 Климас, Евалдас и Хумбатов, Махир, „Ж.п. линията Баку-Тбилиси-Карс: бъдещи възможности и перспективи“, Вилнюс, Литва, 2016 г.

13 Зиядов, Талех. Азербайджан като регионален център в региона на Централна Евразия. Азербайджанска дипломатическа академия-университет, Баку, 2012 г., стр. 39

14 Климас, Евалдас и Хумбатов, Махир, „Ж.п. линията Баку-Тбилиси-Карс: бъдещи възможности и перспективи“, Вилнюс, Литва, 2016 г.

15 Байрамов, Вусар. „Перспективи за икономическо и социално развитие на не-петролния сектор в икономиката на Азербайджан до 2018 г.“ В Южен Кавказ 2018. Факти, тенденции, бъдещи сценарии. Фондация „Конрад Аденауер, 2013 г., Тбилиси, стр. 77-100, 82.

и премахване на бариерите пред външната търговия. Настоява се също, че липсата на надзор върху държавните разходи, липсата на прозрачност при изпълнението на държавните проекти, както и свързаните с държавните поръчки проблеми увеличават значително риска от корупция.¹⁶ Някои от тези проблеми бяха засегнати в последните изказвания на азербайджанския президент, който наблюдава тези области и редовно критикува и санкционира държавните институции, които не изпълняват задълженията си. Донякъде е спорно дали частният капитал и използването на публично-частно партньорство могат да решат тези проблеми, тъй като частните инвеститори задължително изискват ефикасност и прозрачност. И отново тук БТК може да послужи за навременен и привлекателен модел в това отношение.

Няма никакво съмнение, че петролният сектор вече е създал базата за по-нататъшна модернизация на азербайджанската икономика, чиито основни приоритети са залегнали в „Азербайджан 2020: визия за бъдещето“, който документ бе одобрен от азербайджанския президент в края на декември 2012 г.¹⁷ Освен всичко останало, в този план се призовава за „нова индустриализация“, за развитието на иновативна култура, за „отворени врати“ на политиката за чуждестранни инвестиции и др.¹⁸ Една от целите, за чието реализиране може да допринесе БТК, е прекратяване на зависимостта на Азербайджан от износа на въглеводородни ресурси. И наистина, както вече бе обявено от различни коментатори, както географското местоположение, така и наличието на необходимата инфраструктура са сред основните фактори за създаването на транспортен хъб (център) в региона на Южен Кавказ. За това и точно сега моментът е доста благоприятен – докато БТК е все още в стадий на приключване – да се анализира разработването на инфраструктурата, необходима за създаване не само на регионален център, но така също и на необходимите логистични възможности и промишлени зони, нужни за подкрепата на БТК на цялата азербайджанска територия. Страната може все още да използва значителните си приходи от петрол и газ, за да стимулира развитието на не-петролната си икономика и да възроди в региона не-петролната търговия. Това пък ще спомогне за възстановяване на историческата позиция на страната като търговски възел по протежението на древния „Път на коприната“. До 2030 г. тя може да се превърне в процъфтяващ регионален център в Централна Азия, но, за да се случи това, ще трябва да се изработи всеобхватна стратегия за устойчиво развитие за един по-дълъг период от време. Би било прекалено оптимистично да се мисли, че проектът БТК може сам да постигне целта за диверсификация на азербайджанската икономика. И въпреки всичко, успешното приключване на проекта в сегашната му форма и създаването на необходимите условия за по-нататъшно разширяване на линията и прилежащата ѝ инфраструктура биха спомогнали значително за ускоряване на приемането на нова правна рамка за привличане на частни инвестиции. Това, заедно с някои

16 Пак там. 111, стр. 83.

17 Кулик, Виталий. Бабич, Богдана. Азербайджан: Модернизация на системата и политически избор. В: Азербайджан и неговите съседи през 2003-2013 г.: Реформи, развитие и бъдещи перспективи, Център за стратегически изследвания към президента на Република Азербайджан, Баку, 2014, стр. 94-113, стр. 96.

18 Пак там. 115, стр. 96. Повече информация относно стратегията: цит. съч. 115, р. 97-99.

други належащи мерки, би гарантирало постигане на заложените в „Азербайджан 2020: Визия за бъдещето“ цели. През 2014 г. се проведе конференция на тема „Азербайджан-Грузия-Турция: тристранен съюз и бъдещето на регионалната политика“ по инициатива на Центъра за стратегически изследвания към президента на Република Азербайджан. Една от основните препоръки, включени в доклада за оценка на конференцията, набляга на значението на засилването на икономическата свобода в региона. В доклада се препоръчва също укрепване на правовата държава, както и гарантиране правото на собственост. Освен това, с цел привличане на чуждестранни инвестиции, правилата за започване на бизнес трябва да бъдат опростени.¹⁹

Азербайджан има сериозни намерения да подобри условията за бизнес, като приеме благоприятно за бизнеса законодателство и провежда ориентирани към бизнеса политики. Възнамерява също да гарантира по-надеждно опазване на правата на инвеститорите. Справедливото прилагане на закона и създаването на ефективни механизми за гарантиране на върховенство на закона ще бъдат в центъра на вниманието при създаването на политиките.²⁰ Би трябвало страната да положи по-големи усилия за насърчаване на икономическия растеж извън газовия и петролния сектор. За да постигне това обаче, трябва да осигури повече чуждестранни инвестиции и да направи пазарите си по-гостъпни. Един начин за постигането на всичко това включва създаване на специални икономически зони (предимно в провинциите и в близост до границите – за насърчаване на местния растеж), както и да въведе по-добро и по-ясно законодателство.²¹ Сегашното незавидно състояние на петролния пазар само осветлява належащата нужда от осигуряване на алтернативно финансиране на икономическия растеж и развитие, където естествено най-явният източник е частният капитал. Ако Азербайджан желае да се превърне в регионален транзитен център, трябва просто да предприеме конкретни действия. Държавата разработва амбициозен план, който между другото включва опростяване на процедурите, за да премахне някои от важните пречки, като например цена и време, както и изграждане и реставрация на инфраструктура в съответствие с международните стандарти.²² В момента Азербайджан разработва три големи инфраструктурни проекта: ж.п. линията Баку-Тбилиси-Карс, международното пристанище за морска търговия в Баку (или, по-конкретно – в Алят), което е в процес на изграждане, както и наскоро приключилата модернизация на международното летище „Геюгар Алиев“.²³

При обмислянето на създаване на допълнителна инфраструктура не трябва да се забравят и принципите на устойчивото развитие. Оплакванията относно бюрократични пречки, неработещ публичен сектор или корупция има навсякъ-

19 Азербайджан-Грузия-Турция: тристранен съюз и бъдеще на регионалната политика. Доклад с оценка след приключване на конференцията, Баку, Азербайджан, 2014, стр. 8.

20 За повече подробности, виж: „АЗЕРБАЙДЖАН 2020: ПОГЛЕД КЪМ БЪДЕЩЕТО“, концепция за развитие, http://www.president.az/files/future_en.pdf, последно посещение на страницата: 15.10.2016 г.

21 Цит. съч. 128, стр. 138.

22 Цит. съч. 131, стр. 143.

23 Пак там. 131, стр. 144. За повече подробности виж: „АЗЕРБАЙДЖАН 2020: ПОГЛЕД КЪМ БЪДЕЩЕТО“, концепция за развитие“, http://www.president.az/files/future_en.pdf, последно посещение на страницата: 15.10.2016 г.

де по света. Затова може би е важно да отбележим, че в това отношение Азербайджан постигна значителен напредък: а) автоматизира голяма част от услугите си, като елиминира донякъде по такъв начин корупцията чрез намаляване на личните контакти между гражданите и държавните служители; и б) въведе „обслужване на едно гише“, което се бе оказало изключително успешно в редица други страни.²⁴ За изпълнението на тази цел правителството създаде Държавна агенция за публични услуги и социални иновации, както и службата си „ASAN“, която на азербайджански означава „лесен“. Целта на тази нова държавна агенция е да осигури оптимално качество на публичните услуги за азербайджанските граждани, както и да направи, в най-общи линии, държавните услуги много по-достъпни.²⁵ Въвеждането на модела „обслужване на едно гише“ във връзка с получаването на разрешителни за строеж, с митнически въпроси, както и с няколко банкови дейности може да спомогне за драстично подобряване на положението.

Някои подобрения в железопътната система на Азербайджан са също необходими в стремежа към икономическо развитие и диверсификация. В това отношение са извършени известни насърчаващи действия, направени са някои подобрения, а други в момента се планират. В рамките на Правителствената програма за инвестиции в железниците съществуват планове за рехабилитация на ж.п. линиите, за подмяна на сигнализацията, за подобряване на електрическата мрежа и за закупуването на нови локомотиви, предназначени за коридора Изток-Запад.²⁶ Успешната експлоатация на БТК ще зависи отчасти от това, как Азербайджанското акционерно ж.п. дружество (ADY) се възползва от произтичащите от БТК възможности. И както отбелязва Световната банка, ръководството на ADY очаква повишаване на търсенето в резултат на новата ж.п. връзка и морското пристанище в Алят, което ще доведе до по-интензивен трафик, а оттам – и до насърчаване на икономиката. Всичко това е важно, но също така е необходим цялостен анализ на пазара, за да бъдат определени възможните области за устойчиво развитие. Ясно е, че ADY не може да разчита повече на държавни субсидии, поради което ще трябва да бъде комерсиализирано. Световната банка направи внимателен анализ на модела за преобразуване на литовските железници, като се опита да приложи същия модел и по отношение на Азербайджан. Световната банка изигра и своята роля в обновяването на самия железопътен път. Това доведе до увеличаване на средната скорост на влаковете от само 25 км/час на много по-бързите 47 км/час.²⁷ Световната банка продължава да насърчава администрацията на ADY да изготви бизнес план, за да може да приеме задаващите се промени, да се адаптира и да извлече полза от тях. Голяма част от печалбата на ADY е резултат от транзита на петролни продукти. В този смисъл, по-голямата част от нефта ще бъде транспортирана чрез тръбопровод, тъй като в момента оперира само с до 60% от своя капацитет. А ж.п. линията ще бъде използвана единствено като

24 Цит. съч. 131, стр. 150.

25 Пак там. 131, стр. 150.

26 За повече подробности по темата: цит. съч. 7, стр. 3-7; 14-17.

27 Пак там. 141.

спешна резервна мярка. По тази причина Световната банка насърчава АДУ да обмисли и други начини за осигуряване на допълнителни бъдещи приходи. Съвсем естествено е превозваните чрез БТК контейнери да спомогнат за компенсиране на загубите от транспорта на петрол. По-голямата част от товарите, тръгващи от централно-азиатските страни, ще се транспортират от Азербайджанско-каспийската транспортна фирма до Алят, а след това ще се поемат от БТК.

Регионални и глобални ползи от БТК

Със сигурност ж.п. линията Баку-Тбилиси-Карс ще донесе индивидуални ползи за трите основни страни, през които минава. За Азербайджан БТК ще осигури алтернатива за транспорт до Европа на местно произведените стоки, в допълнение към съществуващите и в момента връзки през Иран и Русия. Пътят ще даде възможност на страната да се развие като регионален транспортен център. Освен това, автоматично изключвайки Армения от обхвата си, БТК ще я притисне да прекрати окупацията си на азербайджанските територии. Що се отнася до Грузия, проектът ще ѝ осигури важна железопътна връзка с Европа. В този момент единствената ж.п. връзка, която страната има с Европа, минава през Абхазия и Русия. Проблемите, които има Грузия с тези два региона, увеличават значението на БТК за тази страна. Освен това БТК ще даде възможност на Грузия да упражнява пълен контрол върху областта Джавахетия, която е гъсто населен с етнически арменци. А както в случая с Азербайджан, БТК ще даде възможност на Грузия да се превърне в регионален транспортен център, както и да получава собствени приходи от транзитните такси. По отношение на Турция, БТК ще укрепи позицията на тази страна в рамките на транспортните коридори Азия-Европа. А през Тбилиси Турция ще може да се свърже и с Русия. БТК ще укрепи връзките на Турция с централно-азиатските страни и ще улесни достъпа до тях – но най-вече до страните, в които се говори турски език.

В най-общи линии, БТК ще засили интеграцията на трите държави, ще свърже Азербайджан и Грузия с Европа, както и Турция – с Русия, и накрая ще предостави на тези страни възможност да се превърнат във важни транспортни центрове. От друга страна, ж.п. линията ще се конкурира с грузинските пристанища на Черно море. Това е важен момент, който Грузия трябва да обмисли добре. В резултат на БТК може да се генерира и допълнителен трафик за грузинските пристанища. Крайният нетен ефект ще се изчислява по-късно. Прогнозите показват, че до 2036 г. товарните превози между Турция и Грузия биха се увеличили до 4.75 милиона тона. Освен това, не трябва да се забравя, че приносът на този проект ще спомогне и за развитието на градовете по протежение на железопътната линия. И въпреки че в рамките на проекта Грузия е транзитна страна, нейната цел е – с помощта на БТК – да подсили икономиките на своите проблемни области, като например Ахалкалаки, както и да разреши поне някои от останалите си вътрешни проблеми, каквито могат да възникнат и в областта Джавахетия.

Проектът Баку-Тбилиси-Карс ще укрепи отношенията между страните в

този регион, ще отвори още няколко други възможности по „Пътя на коприната“ и ще изиграе главна роля за преобразяването на региона. Ще заздравя значително позицията на Азербайджан, като Баку се превърне в портал между Азия и Европа – такъв, какъвто е бил в гревни времена по „Пътя на коприната“. Страната има потенциала да се превърне в търговски център в региона на Каспийско море, но е необходимо това да бъде артикулирано в рамките на ясна визия, която би била възможна чрез изпълнението на концепцията за развитие „Азербайджан 2020: Визия за бъдещето“. Всъщност, новопоявяващото се международно значение на ж.п. линиите за превоз на пътници и товари бива отчитано от азербайджанските дължностни лица още от обявяването на независимостта на страната. Затова, като продължение, а и като част от мащабната нефтена стратегия, те решават да инвестират в БТК още от началото на 90-те години на миналия век. По тази причина БТК представлява нещо повече от железопътен проект – той е част от стратегията на страната. След дългогодишния си опит в търсенето и производството на нефт, Азербайджан решава да премине в своето развитие от петролния към не-петролните сектори. За да диверсифицират икономиката обаче, отговорните за това органи осъзнават, че след проучване и експлоатация на нефта, след транспортирането му, продажбите и привличането на средства в Държавния нефтен фонд, е крайно време да инвестират в не-петролния сектор. Това е изключително важно за страната, която наскоро се нареди на 37-мо място в Глобалния доклад за конкурентоспособност 2016-2017 на Световния икономически форум заради своето устойчиво развитие и конкурентните си способности. И въпреки че все още има някои предизвикателства по този път, казано най-общо, Азербайджан е устремен към целта си, в резултат на което в концепцията за развитие „Азербайджан 2020: Визия за бъдещето“ са открити 4 основни области – транспорт, селско стопанство, информационни технологии и туризъм. В сектор „Транспорт“ е извършена доста сериозна работа. Към този момент в страната има 5 международни и вътрешни летища, наскоро реновирана централна ж.п. гара, новоизградена централна автогара и наскоро разширено международно летище „Гейдар Алиев“.

Що се отнася до европейските и останалите страни, въпреки че БТК не се счита за съперник на северните и южните транспортни коридори, смята се, че ако съоръженията бъдат осигурени както трябва, БТК ще бъде предпочетена пред всички останали пътища заради непосредствеността, въпросите на сигурността, ембаргото и санкциите, свързани с тези пътища. За да стане това, Азербайджан, заедно с останалите две държави, а даже и тези отвъд Каспийско море като Казахстан, Туркменистан и пр., трябва да развият своя собствена „твърда“, както и „мека“ инфраструктура. Счита се, че поради самото ѝ естество „меката“ инфраструктура се разработва трудно. Ето защо регионалното и национално планиране трябва добре да се координират, а що се отнася до публично-частното партньорство, то е отлична идея, но не може така лесно да се приложи на практика, тъй като отнема доста време. Затова е изключително важно тези инструменти да не се прилагат без подходящите знания, без съответната правно-регулаторна рамка и т.н.

Необходимо е сътрудничество въз основа на всички възможни измерения, както и включването на повече държави, които да се възползват от този изпълняващ се в момента регионален проект. Това би укрепило сътрудничеството в региона, като отговори и на регионалните предизвикателства, свързани с опазването на регионалния мир и сигурност. За да се случи всичко това, както и да се даде възможност и на други страни да се възползват от проекта БТК, Азербайджан е предоставил на Сърбия концесионален заем, за да може тази страна да подготви транспортната и пътната си инфраструктура. Има още няколко държави, като например Черна гора и Македония, които Азербайджан обмисля да привлече в разширяването на БТК към Европа. Всичко това означава, че Азербайджан би желал да разшири географските граници на БТК, които да бъдат комбинирани с европейските железопътни линии. И въпреки че е трудно да се предвидят бъдещите предизвикателства в този регион, все пак най-важният фактор, който трябва да бъде взет под внимание за това как ще се развият нещата в страните от Източното партньорство, и най-вече – политическите събития в Украйна, може да означава много. Не трябва обаче да се поставя разделителната линия между самите страни, което за съжаление се случва в рамките на региона.²⁸

Бъдещите взаимоотношения между страните от този регион както с Евразийския съюз, така и с Европейския съюз ще породят предизвикателства пред проектите в региона и тяхното бъдеще. Например, ако Армения в Южен Кавказ остане по-близо до Евразийския съюз, а Грузия се ориентира повече към Европейския съюз, това ще създаде редица проблеми при предстоящи договорености. Може да има и определени нежелани последици за самия регион, но ако нищо от това не се случи в обозримо бъдеще, то тогава мирът може да бъде запазен, а сътрудничеството да продължи да се развива по различни начини. Всяка по-радикална политика в този регион може да засили риска от хаос, като намали обхвата на съществуващите регионални формации. И независимо от това, че редица неща зависят от външните фактори за засилване на регионалния растеж и поддържането на мира, регионалните проекти трябва да продължат да се реализират, справяйки се с различните предизвикателства пред регионалното развитие.

Други възможни предизвикателства, на които трябва да се отговори, докато едновременно с това се развиват тристранните проекти от рога на БТК, включват намаляване на митническите недомислия, за да може да се даде тласък на търговията и на икономическата свързаност. Съществуващите в момента гранични разпоредби са прекалено строги, поради което трябва да бъдат опростени и направени по-бързи за изпълнение. Обработката на визите трябва също да се ускори за целите на бизнеса и туризма. Друг много важен, заслужаващ внимание въпрос, е, че наред с по-големите градове трябва да се обърне нужното внимание и на по-малките. Освен това банковите процедури, които в момента са прекалено сложни и са пречка пред търговията и търговските дейности, трябва също да бъдат опростени, за да се осигури по-бързото

28 „Азербайджан-Грузия-Турция: Тристранен съюз и бъдеще на регионалните политики“, SAM доклад за оценка след приключване на конференцията, Баку, 2014 г.

и гладко провеждане на търговия. За разработването на успешни регионални проекти е необходима по-голяма взаимозависимост между партньорите, както и единни цели и обща политика, които да водят до напредък и полза за всички.

Общопризнато е, че транспортът е един от най-важните сектори в икономиката на Европейския съюз. Затова създаването на надеждни и алтернативни пътища за достъп до пазарите в Евразийския регион, както и за насърчаване развитието на тяхната прилежаща инфраструктура е изцяло в интерес на ЕС.²⁹ Азербайджан предпочита многостранни програми пред двустранните отношения и определя обхвата на своето участие в тях според областите, в които има взаимни интереси с ЕС. Чрез развиване и укрепване в дългосрочен план на взаимоотношенията в академичната, научната и техническата област е много вероятно да се получи „ефект на преливане“ в други области на потенциално сътрудничество между ЕС и Азербайджан. А едно по-тясно сътрудничество и с други държави членки на ЕС за популяризиране на ж.п. линията БТК не само би довело до увеличаване обема на товарите, но би подобрило и международната репутация и позиции на Азербайджан. Няма никакво съмнение, че Азербайджан има интерес от подобно по-тясно сътрудничество с ЕС и работи за разширяване на търговията между двете страни, въпреки че вероятно все още си спомня първоначалното безразличие към БТК от страна на Съюза, когато проектът все още беше под формата на предложение.

Необходимо е Азербайджан да се присъедини към Световната търговска организация, за да може да оперира в рамките на режима на свободна търговия на ЕС.³⁰ Постигането на тази цел обаче зависи от възможностите на страната да проведе някои важни реформи, целящи по-голяма либерализация на собствената ѝ икономика.³¹ И въпреки това, не се препоръчват подобни радикални промени, като например тези, извършени в Гърция, тъй като политическата и социалната стабилност трябва да останат на първо място, имайки предвид геополитическата ситуация в този регион. Икономическата либерализация на Азербайджан трябва да стане постепенно, без да се жертват националните интереси на страната. Освен това в момента все още няма ясна или единна политическа визия за цялостната либерализация на страната. Така или иначе, Азербайджан ще трябва да извърши един деликатен и балансиращ акт, бидейки притиснат между по-големите регионални сили.

Едно обаче е сигурно – всички страни в региона ще имат полза от оперирането на БТК с пълен капацитет. Както посочва азербайджанското Министерство на икономиката и промишлеността, проектът БТК би могъл да има индиректни ползи дори за Русия. Ако този проект се окаже успешен, това ще спомогне за привличане от презокеанските транзитни маршрути на повече вътрешен транзит, а излишните товари биха могли да се „споделят“ с Транс-сибирския проект. Важното е, че възможната синергия между тези два проекта

29 Пак там. 41, стр. 123.

30 Папава, Владимир. Качествени икономически характеристики на страните от Южен Кавказ: минало, настояще и бъдеще в Европейския контекст. В: Южен Кавказ 2021: Нефт, демокрация и геополитика, 2012 г., Фондация „Джеймстаун“, стр. 61-81, стр. 78.

31 Пак там. 166, стр. 78

има сама по себе си голям потенциал.³² Това показва още веднъж, че след като БТК бъде пуснат в експлоатация, това ще засили сътрудничеството, а няма да подхранва съперничеството между страните в региона.

Всеобщо признато е, че Азербайджан успя да се справи с финансовата криза от 2008 г. изключително добре. А за възможностите на тази страна да преодолее глобалната финансова криза – много по-дълбока от кризите в която и да е пост-съветска страна, изиграха роля следните два фактора: недостатъчно развитият финансов сектор, както и превъзходството на петролния и газовия сектор в рамките на националната икономика. Независимо от всичко това обаче, диверсификацията на икономиката трябва да се ускори. Ако цените на нефта запазят сегашните си ниски нива и се появи отнякъде нова финансова криза, много е съмнително, че Азербайджан ще може да се справи с тази криза толкова успешно, колкото през 2008 г. Всъщност самият факт, че през 2015 г. азербайджанският манат беше обезценен на два пъти, е достатъчно доказателство за една вероятно загаваща се нова криза. А лекът за такава криза е съвсем елементарен: повече частни инвестиции в публичния сектор и по-голяма диверсификация на националната икономика. За да може да привлича частен капитал, страната трябва на първо място да създаде подходяща правно-регулаторна рамка, както и да извърши структурни реформи. Някои научни изследвания сочат, че подобни реформи не биха били приети охотно от Азербайджан. Страната вече демонстрира слаб интерес към развиване на солидни взаимоотношения със Запада, например по формата на подробни и изчерпателни споразумения за свободна търговия. И има много малко, което ЕС – например по формата на Споразумение за асоцииране, или САЩ могат да предложат на тази богата на петрол страна.³³

Ние обаче не бива да се съгласяваме с тази позиция. Вече беше споменато, че Азербайджан се различава от Армения и Грузия по това, че търси активно партньорства и сътрудничества, изгодни за интересите на страната. И само в случай че подобно сътрудничество, най-вече по формата на споразумение или договор, се окаже в противовес на азербайджанските национални интереси, тогава правителство би решило да се откаже (както се случи по време на срещата на най-високо равнище в Рига през 2015 г.³⁴). Така или иначе, някои

32 Цит. съч. 42

33 Лебанидзе, Бидзина. Какво кара авторитарните режими да се потият? Свързаност, ливъридж и демократизация в пост-съветски Южен Кавказ. В Югоизточни европейски и Черноморски изследвания, онлайн публикация: 02 май 2014 г., том. 14, No. 2, стр. 199–218, стр. 210.

34 По време на срещата на най-високо равнище в Рига през 2015 г., в Заключителната декларация на Източното партньорство бе хвърлена светлина върху подкрепата на ЕС за териториалната цялост, неделимостта, независимостта и суверенитета на всички държани членки на Източното партньорство. Участниците в срещата подчертаха необходимостта от възможно най-ранно мирно уреждане на всички конфликти в региона на базата на принципите и нормите на международното право, се подчертава в заключителната декларация на срещата. Трябва да отбележим обаче, че като член на програмата, Азербайджан страда от дълго проточилия се конфликт с друг член на програмата – Армения, която е окупирала азербайджански територии вече повече от 20 години. По тази причина Азербайджан изпрати своите забележки по отношение на декларацията от срещата в Рига на Европейския съюз. Основата забележка по текста на декларацията беше, че страната не настоява конфликтът в Нагорни Карабах да бъде разрешен непременно по международното право, а в съответствие с резолюциите на Съвета за сигурност на ООН. С други думи, Баку започва да се гразни от липсата на напредък за разрешаване на конфликта в Нагорни Карабах и очаква същата силна и „шумна“ подкрепа за своята собствена териториална цялост – такава, каквато Западът

обективни фактори, като например ниските цени на нефта или постепенното изчерпване на природните ресурси, биха накарали Азербайджан да извърши необходимите промени. Коеито всъщност е отразено в концепцията „Азербайджан 2020: Визия за бъдещето“. Приходите от петролната промишленост помогнаха на тази страна да гадне тласък на своята икономика. Политическата и социалната стабилност трябва да останат приоритет номер едно, но ползите, предлагани от сътрудничеството с ЕС, както и участието в СТО не трябва повече да бъдат игнорирани. От известно време се обсъждат всички промени, предлагани на Азербайджан. И все пак неблагоприятното положение на нефтения пазар би трябвало да предизвика тази страна да извърши по-бързо въпросните промени с подкрепата на ЕС, който е изрично заинтересуван да подобри отношенията си с Азербайджан. В това отношение едно по-тясно сътрудничество с експерти от държавите членки на ЕС, както и ускоряване на членството в СТО биха спомогнали за бързото и безболезнено извършване на необходимите промени (както и за преодоляване на отрицателния ефект от ниските цени на петрола върху азербайджанската икономика). Понастоящем Азербайджан изпълнява стратегия за сътрудничество с различни държави членки на ЕС под формата на двустранни отношения.

Ролята на каспийските пристанища

Каспийско море е най-голямото вътрешно море в света и е заобиколено от пет държави: Азербайджан, Иран, Казахстан, Русия и Туркменистан. Тези страни са основни морски търговци в Каспийския регион.³⁵ А тъй като Азербайджан няма сухопътни граници с която и да е от централно-азиатските държави, морският транспорт през Каспийско море остава от ключово стратегическо значение за тази страна.³⁶ Като изключим малките морски пристанища в региона, броят на големите пристанища е десет. От тях четири принадлежат на Иран (Анзали, Амирабад, Нека и Ноушехр), три – на Русия (Астрахан, Махачкала и Ола), и по едно – на Азербайджан (Баку), Казахстан (Актау) и Туркменистан (Туркменбаши).³⁷ Водещите страни при товарните превози са Казахстан, Азербайджан и Иран.³⁸ Актау е най-голямото казахстанско пристанище на Каспийско море. Заедно с пристанище Туркменбаши, то представлява и портал на Азербайджан към Централна Азия и източно-азиатските пазари като част от Транспортния коридор Европа-Кавказ-Азия (TRASECA). Развитието на това пристанище има сериозно стратегическо значение за бъдещите транспортни връзки на Азербайджан с Централна и Източна Азия, но най-вече с Китай.³⁹

оказва на други страни участници в тази среща. Баку настоя в декларацията да бъдат включени 4 резолюции на ООН във връзка с този конфликт. Освен това Баку изрази също своята недоволност от резултатите на срещата, тъй като Азербайджан се надяваше да получи по-силно изразена подкрепа от Запада за разрешаване на конфликта в Нагорни Карабах. И в заключение, Азербайджан беше изключително недоволен от позицията на ЕС по отношение на този конфликт.

35 Цит. съч. 34, стр. 11.

36 Пак там. 34, стр. 111.

37 Целият параграф: Пак там. 34, стр. 112

38 За по-подробна информация относно товарите на тези пристанища: цит. съч. 34, стр. 112 - 145.

39 Целият параграф: Пак там. 34, р. 120.

Трябва да повторим, че Азербайджан направи големи инвестиции в модернизацията на логистичните възможности на своите съседни страни. Например, на 4 август 2014 г. в Баку се проведе церемония по повод „Подписването на Меморандум за разбирателство относно производствения и логистичен център Актау“. Меморандумът беше подписан от: Азербайджанската фондация за насърчване на износа и инвестициите (Azproto), „Азерсун холдинг“ и Акционерното дружество „Свободна икономическа зона“, създадено като част от пристанище Актау. Съгласно този меморандум, изграждането на центъра ще се извърши от азербайджанския „Азерсун холдинг“, а идеята е логистичният център да се включи в рамките на пристанище Актау. Според азербайджанското Министерство на икономиката и промишлеността създаването на такъв център би допринесло за развитието на не-петролен сектор в Азербайджан и Казахстан, би увеличило обема на търговията и би разширило икономическото сътрудничество между двете държави. Тази цел е важна, тъй като предвижда развитие на транспортната инфраструктура, подобряване на износните и транзитни възможности на региона, както и увеличаване обема на международните товарни превози.⁴⁰

Трябва да отбележим, че на пристанище Баку вече има и е пуснат в експлоатация модерен фериботен терминал. Самото пристанище беше преместено в Алят – малко по на юг от Баку, и беше пуснато в експлоатация през 2015 г. Според прогнозите товарният му капацитет ще се увеличава постепенно, за да достигне 25 милиона метрични тона и 1 милион контейнери годишно. Създаването на подобна инфраструктура допринася за развитието на търговските и транзитните връзки между Азия и Европа по „Пътя на коприната“ и води до по-ефективно използване на транспортния и транзитен потенциал на Каспийския регион.⁴¹

За да може обаче да използва целия потенциал на отношенията си с други централно-азиатски страни, Азербайджан се нуждае от цялостна и насочена към бъдещето регионална стратегия.⁴² Би било полезно да се доразработи институционалната рамка, за да се създадат регионални схеми и да се премахнат бариерите пред икономическите дейности, особено тези, отнасящи се до транснационалния транспорт. И въпреки че се извършват подобрения в регионалната инфраструктура, различията в транспортното законодателство и недостатъчната координация в сътрудничеството между съответните законодателни органи в региона намалява ефективността на регионалния транспортен коридор, като така причинява ненужни закъснения на товарните пратки. Транспортните законодателства на отделните страни трябва да се уеднаквят и приведат в съответствие едно към друго и е необходима по-добра цялостна комуникация и координация по протежение на целия коридор Южен Кавказ – Централна Азия, за да бъде подобрена ефективността. Много е просто – най-ценното предимство на всеки транспортен коридор е бързината. А този маршрут ще стане още по-привлекателен, ако се намалят таксите на транс-

40 Източник: <http://www.news.az/articles/economy/89696>, last visited: 23/10/2016.

41 Целият параграф: Цит. съч. 3.

42 Пак там. 22, стр. 73.

портните услуги по целия коридор, както и ако се стандартизират до максимум от страна на всички участващи държави. А съответните намалявания на приходите в резултат на промяната в цените на таксите ще бъдат изцяло компенсирани от увеличаването на обемите на транспортираните стоки.⁴³

Последните събития в областта на морския транспорт са изключително позитивни. Това включва не само погребенята в Азербайджано-каспийското акционерно транспортно дружество (CASPAR), но така също и развитието на други каспийски пристанища, като например разширяването на пристанищата в Туркменбаши и Актау. Пристанището в Актау имаше известни проблеми със своя терминал за колесни товари (ro-ro terminal), но самото разширяване на пристанището ще осигури по-бързи услуги и ще засили привлекателността на възможностите му за обработка на товари.

Успешното развитие на споменатите по-горе пристанища ще окаже със сигурност положително въздействие върху нарастването на превозите на товари в Каспийско море и ще докаже, че Азербайджан е на правилен път с доразвиването на пристанище Алят.⁴⁴ В заключение може да кажем, че развиването на морските пристанища е от ключово значение за достигането на пълния потенциал на този регион като основен транзитен център. До този момент е свършена значителна работа, но има още много какво да се направи. Трябва обаче да отпадем заслуженото на инициативите на азербайджанското правителство. Проведените наскоро конференции, като например тези в Баку,^{45/46} Тбилиси,⁴⁷ Анкара⁴⁸ и Астана,⁴⁹ доказват убедително, че Азербайджан, заедно със съседните си страни, се движи в правилната посока, като не само популяризира проекта БТК, но в същото време извършва цялата необходима работа, за да оптимизира изпълнението на този проект.

Международното морско търговско пристанище в Баку

Трябва да обърнем специално внимание на град Алят, както и на пристанището, което в момента се изгражда на това място. В Алят се пресичат двата транспортни коридора – Север-Юг и Изток-Запад. И точно по тази причина

43 Пак там. 22, стр. 74.

44 Цит. съч. 8.

45 Международна конференция на тема „Железопътната връзка Баку-Тбилиси-Карс – нови възможности за развитие на историческия „Път на коприната“, състояла се в Баку на 16/10/2014 г.

46 Международна конференция на тема „Страните от Южен Кавказ и Централна Азия в контекста на икономическия пояс „Пътят на коприната“, състояла се в Баку на 07/05/2015 г.

47 Международна конференция на тема „Азербайджан-Грузия-Турция – бъдещето на тристранното сътрудничество“, състояла се в Тбилиси на 16/03/2015 г. и организирана от Центъра за стратегически изследвания към президента на Република Азербайджан и Грузинската фондация за стратегически и международни изследвания.

48 Международна конференция на тема „Съветът на говорещите турски език държави (theTurkic Council) и сътрудничеството в контекста на последните събития в Евразия“, състояла се в Анкара на 24/02/2015 г. и организирана от Центъра за стратегически изследвания към турското Министерство на външните работи.

49 Международна конференция на тема „Транспортните коридори на Евразия: нови начини на сътрудничество“, състояла се в Астана на 20/04/2015 г. и организирана от Казахстанския център за стратегически изследвания към президента на Казахстан.

градът бе избран като най-подходящо място за създаване на регионалния център. А БТК само ще подчертае допълнително местоположението на този център, заедно със запланиваното ново летище в Алят.⁵⁰ Разработването на нови пристанища е важно за региона. Икономическата и социална комисия на ООН за Азиатско-тихоокеанския регион (UNESCAP) признава този факт, поради което проучва различни локации за създаване на регионален център в Азербайджан, като например Астара (недалеч от границата с Иран), Сумгаит, Губа и някои други. И все пак Алят е считан от мнозина за идеалното място за създаване на регионален център.⁵¹ На 22 септември 2014 г. част от дейностите на пристанище Баку бяха прехвърлени към новото пристанище в Алят. А след пълното изграждане на това пристанище старото пристанище в Баку ще остане само под формата на пътнически терминал.⁵² Някои експерти са загрижени, че запланиваният размер и капацитет на пристанището Алят могат да се окажат прекалено големи (самото пристанище може да бъде разположено на площ от 600 хектара; за сравнение, площта на пристанищата в Ню Йорк и Ню Джърси е около 400 хектара).⁵³ Сегашната площ на пристанище Алят обаче е също около 400 хектара. А на самата му територия са включени не само пристанищна инфраструктура, но така също и логистична зона, с цялата си прилежаща инфраструктура, и др. Като част от пристанището на гва етапа ще бъде разгърнат логистичен център на площ около 115 хектара. Първият етап ще включва район от около 50 хектара, а вторият – от около 65. Специалистите смятат, че азербайджанските погранични и вътрешни наземни пристанища, както и новият Международен логистичен център в Алят (ILC) ще изиграят ключова роля в областта на международния мултимодален транспорт и на Евро-Азиатската верига за доставки, прекосяващи Азербайджан. Успехът на този център на логистичния пазар обаче ще зависи от азербайджанската политика по отношение на собствените ѝ погранични и вътрешни логистични зони. Казано с други думи, за да бъде осигурена успешна основа за проекта Алят, трябва да бъдат разработени в достатъчна степен вътрешни и регионални логистични мрежи, заедно с логистичен пазар. Пристанището ще действа като основен логистичен център в Каспийския регион, ще обслужва европейските и азиатските пазари и ще бъде част от една добре разработена международна логистична мрежа, свързваща Европа и Азия. И вместо да бъде само в брънка от веригата за доставки, Международният логистичен център в Алят трябва да се стреми да се превърне в най-големия консолидационен/разпределителен възел в региона, обслужващ пазарите на Южен Кавказ, Централна Азия, Иран, Южна Русия и Турция.

Регионалният център на Азербайджан трябва да намери своето място в

50 Цит. съч. 68.

51 Пак там.68.

52 Пак там.68. Първият етап от изграждането на новото пристанище бе завършен и предаден официално на 22 септември 2014 г. След това влезе в експлоатация на 7 октомври 2014 г. А частта, свързана с разтоварване на ж.п. товарите, бе прехвърлена веднага от пристанище Баку. Когато изграждането на новото пристанище в Алят приключи изцяло, всички операции от международното търговско пристанище в Баку ще бъдат прехвърлени в Алят. Цит. съч. 195.

53 Цит. съч. 81.

международната транспортна верига и система на доставки. Без никакво съмнение, в най-близко бъдеще Алят ще играе значителна роля в разработването на азербайджанските транзитни и логистични сектори. А за да бъде създадена по-голяма синергия и да бъдат привлечени повече инвестиции, трябва да се обмисли сериозно създаването в Алят на свободна икономическа зона. Освен това е очевидно, че разработването под някаква форма на логистичен парк или център като част от морското пристанище е изключително важно, поради което трябва да се пристъпи към незабавни действия.

Перспективи за Международното търговско пристанище в Баку като свободна зона

В своята същност едно пристанище е място, на което стоки се прехвърлят от един вид транспорт на друг. В ерата на икономическата глобализация пристанищата бързо се разрастват от традиционна връзка земя-море до цялостни, завършени логистични мрежи. Това означава, че пред тях е имало редица предизвикателства, породени от непрегсказуемите промени в околната среда, както и от тенденциите в транспортните, пристанищни и логистични сектори. Повечето пристанища трябва да обърнат внимание на следните предизвикателства и новопоявяващи се проблеми:

- глобализация на производството и аутсорсинг;
- глобалните тенденции в реструктурирането на логистичните мрежи и разместването на регионални и/или местни разпределителни центрове;
- бързо нарастване на обема на морските товари, но най-вече на контейнерите;
- появата на модела „център-направления“ (spoke-hub system) в глобалното транспортно обслужване;
- увеличаване на обема на товарите за прехвърляне и на конкуренцията между пристанищата и терминалните оператори;
- въвеждането на контейнеровози с огромни размери;
- засилване на конкуренцията между пристанищните центрове;
- появата на глобални терминални оператори и непрекъснато увеличаващият се техен пазарен дял;
- центровете, предлагащи всички услуги на едно място, и интермодалният транспорт, стратегически свързващ океани, ж.п. линии, пътища и вътрешни водни пътища;
- засилване ролята на пристанищата в управлението на международната верига за доставки и логистичните мрежови структури;
- повишаване продуктивността и ефективността на пристанищата;
- високи цени и пречки пред развитието на пристанищните съоръжения.⁵⁴

За да отговорят на всички тези предизвикателства, пристанищата по света се опитват да разработват инфраструктура – най-вече контейнерни тер-

⁵⁴ Цит. съч. 207, стр. 27.

минали и свързани с тях съоръжения, както и да разширяват своя хинтерланд, като въвеждат зони за свободна търговия с цел по-нататъшно развитие на собствените си пристанищни, наред с международните логистични центрове. Освен това, редица пристанища провеждат реформи, включващи например реструктуриране на управлението си, дерегулация и поставяне началото на публично-частни партньорства.⁵⁵

За да се гарантира успехът на свободната зона на пристанище Алят, трябва да се прецени цялостната картина и да се обърне специално внимание на стратегическото планиране.⁵⁶ Без съмнение, създаването на свободни икономически зони ще окаже благотворно влияние върху разкриването на работни места, върху износа, чуждестранните валути, данъчните приходи, трансфера на технологии и пр. Ясно е, че създаването на гъвкава свободна икономическа зона в Алят ще доведе до много големи ползи. Естествено, успешното развитие на такива зони в различните страни изисква решаването на конкретни местни проблеми, както и дефинирането на политически указания. Трябва да се преценят внимателно редица неща, като например макроикономическите фактори, локацията и оперативните фактори, разработването и позиционирането на свободни търговски зони, прогнозирането и разбирането на тенденциите в глобалната търговия и преките чужди инвестиции, определянето на националните цели за развитие, изработването на регионални планове за развитие и свързаната с тях роля на свободните търговски зони, извършването на SWOT анализ и анализи на логистичните мрежи и др.⁵⁷

Според наскоро извършен анализ на сегашното състояние на нещата, свободната зона в пристанище Алят може да се превърне в предупредителен пример за това как не трябва да се търсят максимални ползи от благоприятното географско положение на зоната вследствие на лоши решения. Този извод е резултат на анализ на сегашното положение на нещата и последвалите препоръки на групата на Световната банка относно разработването на специалните зони. Въз основа на 30-годишния си опит в разработването на свободни зони Световната банка е убедена, че успехът или неуспехът на една такава зона е свързан с провежданите политики и стимулите, както и с това как е разположена, разработена и управлявана⁵⁸. Инициативите за такива зони определят до голяма степен съдбата им от самото начало чрез създаването на политическа рамка, пакети от стимули, както и други разпоредби и бюрократични процедури. Някои от важните въпроси, касаещи политиките и най-често свързани с оперирането на зоната под оптимално ниво, включват:

- Некомпетентни фискални стимули;
- Рестриктивен контрол върху работата на самата зона и тровави разпоредби;
- Изключване на обработените в зоните стоки от обхвата на двустранни и регионални търговски споразумения.⁵⁹

55 Целият параграф: Цит. съч. 207, стр. 27.

56 За повече подробности, свързани със стратегическото планиране, виж цит. съч. 34, стр. 190 - 191

57 Всички тези въпроси са обсъдени подробно в цит. съч. 207, стр. 114-120.

58 Цит. съч. 204, стр. 48.

59 Цит. съч. 204, стр. 48. Повече информация, свързана с политическите въпроси, може да бъде намерена

Естествено, пристанище Алят може да се окаже много успешен проект, само ако по-нататъшното му изпълнение се обвърже тясно с останалите инфраструктурни проекти. В широката визия на Азербайджан би трябвало да се включи модел за интегрирано развитие на свободните икономически зони, който да обхваща всички пристанища, летища, логистични центрове, както и други стратегически проекти в рамките на транспортния сектор и извън него.⁶⁰ В светлината на регионалните тенденции това е изключително важно. Например, основното развитие на пристанището Тюркменбаши вече е запланирано. А като финален етап, целият район на Тюркменбаши по бреговата линия на Каспийско море чак до Аваза ще бъде превърнат в свободна икономическа зона.⁶¹ Пристанище Поту в Грузия, пристанищата Анзали и Амирабади в Иран и пристанище Актау в Казахстан вече са получили статут на свободна или специална икономическа зона. Специалната икономическа зона в рамките на пристанище Актау се смята за един от най-успешните примери в региона. Нейната привлекателност може да бъде измерена въз основа на следните детайли. Първо, територията ѝ се състои от 6 под-зони и брегови райони. Общата ѝ площ е 2000 хектара.⁶² Тя е прекалено обширна по всякакви стандарти и не може да се сравни с територията на специалната зона в рамките на пристанище Алят, която се състои само от 100 хектара (с възможност да се разшири до 400 хектара). Размерът на една специална зона може да бъде от огромно значение. Например, свободната зона Анзали се простира в рамките на целия град със същото име, покрива около 3200 хектара земя и се простира по протежение на около 2 километра от брега.⁶³ Второ, свободната икономическа зона в пристанище Актау се радва на ясно определени приоритети. Заявителите трябва да отговарят на определени изисквания, за да могат техните продукти или услуги да бъдат в съответствие с Указ 703, одобрен от правителството на Република Казахстан на 13 май 2009 г.:

- Производство на домашни електрически уреди;
- Производство на кожа;
- Производство на химикали и химически продукти;

на в цитирания източник, стр. 48-58. А по отношение на проектирането, развитието и управленските практики, най-често срещаните пречки за успеха на самите зони включват: неблагоприятно местоположение на обекта, водещо до утежняващи капиталови разходи; некомпетентно политическо разчитане на данъчните облекчения; твърди изисквания за производителност; негалановидна политика по отношение на работната сила и свързаните с нея практики; некомпетентен подход към развитието на зоните; неподходящо проектиране или прекалено щедро проектирани съоръжения; недостатъчна поддръжка и недостатъчно популяризиране; субсидирани наеми и други услуги; тромави процедури и тромав контрол; неадекватни административни структури или прекалено много органи, включени в администрирането на зоните; слаба координация в областта на осигуряване на инфраструктура между частните предприемачи, от една страна, и правителството, от друга.

60 Цит. съч. 34, стр. 198.

61 За допълнителна информация, следвайте линка: <http://www.traceca-org.org/en/technical-assistance/traceca-regional-project-logistics-processes-andmotorways-of-the-sea-ii/masterplan/country-profiles/turkmenistan/>, последно посещение на страницата: 27.10.2016 г.

62 За допълнителна информация, следвайте линка: http://www.sez.kz/en/company/sez_segodnya, последно посещение на страницата: 27.10.2016 г.

63 За допълнителна информация, следвайте линка: http://anzalifz.ir/ShowPage.aspx?page=form&order=show&lang=2&sub=0&PageId=249&codeV=1&emp_name=Enganzali, последно посещение на страницата: 27.10.2016 г.

- Производство на гума и пластмасови продукти;
- Производство на други неметални минерални продукти;
- Желязо и стоманодобивна промишленост;
- Производство на метални изделия;
- Производство на машини и оборудване;
- Производство на нефтохимически и други подобни продукти, както и свързани с това промишлени клонове и технологии;
- Складова дейност и други поддържащи транспортни дейности;
- Производство на основни фармацевтични продукти и фармацевтични препарати;
- Производство на електрически двигатели, генератори, трансформатори, както и електроразпределителни и контролни апарати;
- Производство на кабели и кабелни устройства;
- Изграждане и пускане в експлоатация на съоръжения, специално проектирани за извършване на дейностите в съответствие с проектната и оценяваща я документация.⁶⁴

Това показва съвсем ясно, че основната цел на тази зона е да се превърне в индустриална зона за производство. Добре развитата прилежаща инфраструктура само я прави по-привлекателна от гледна точка на чуждестранните инвеститори. При сегашното законодателство, специалната икономическа зона в района на пристанище Актау предлага редица данъчни облекчения, които я превръщат в още по-привлекателен избор за потенциалните инвеститори: гружествата са освободени от корпоративен данък, данък върху земята и данък сгради. Зоната има и собствен митнически режим, въз основа на който работещите на нейна територия предприятия се освобождават от мита и нетарифни мерки. Правителството на Казахстан предоставя необходимата инфраструктура, като така допълнително се намалява цената на бизнес дейностите в рамките на зоната и се дава възможност на компаниите да започнат работа веднага. Данъчните и митнически преференции включват:

- корпоративен данък – 0%;
- данък върху земята – 0%;
- данък сгради – 0%;
- ДДС върху вносните стоки – 0%;
- мита – 0%;
- наем на земята – 0.⁶⁵

А предимствата са следните:

- освобождаване от данъци и мита;
- изграждане на инфраструктура с публични средства;
- обща митническа зона с Русия и Беларус;
- благоприятно географско положение на пресечната точка на транспортния коридор TRACECA и коридора Север-Юг през Каспийско море;

64 За допълнителна информация, следвайте линка: http://www.sez.kz/ru/for_investor/prioritetnye_bidy_deiateln, последно посещение на страницата: 27.10.2016 г.

65 http://www.sez.kz/ru/for_investor/preferencii, последно посещение на страницата: 27.10.2016.

- добър бизнес климат, защитени права на инвеститорите;
- пълна подкрепа на проектите от самото начало на производството.⁶⁶

По-голяма част от тези предимства могат да бъдат въведени и в специалната зона в Алят, даже с по-изгодни преференции и облекчения. Трябва обаче да отбележим, че тези пристанища биха имали много по-голяма полза, ако работят като партньори, а не като конкуренти. Една истинска логистична мрежа изисква разработването на всички нейни отделни части. Защото самостоятелно, едно пристанище не може да си осигурява много приходи без друго.

Световната банка смята, че на територията на пристанище Алят може да се създаде свободна търговска зона (като пример можем да посочим Сингапур).⁶⁷

В обобщение бихме подчертали, че присъединяването към Световната търговска организация би било един от основните фактори за икономическия растеж на Азербайджан. Преди да се присъедини към СТО обаче в страната би трябвало да се създаде свободна икономическа зона, въпреки че Азербайджан ще трябва да хармонизира политиката си в тази област с правилата и нормите на тази организация. А най-важното е да се въведе нова правна рамка за регулиране на свободните икономически зони без повече отлагане. Това ще помогне за подобряване работата на вече установените специални зони и ще създаде възможности за създаването на нови зони. А това от своя страна ще спомогне за либерализирането на азербайджанската икономика и приважването ѝ в съответствие с глобалната пазарна икономика.

Китайската инициатива „Един пояс, един път“ и значението на Азербайджан за тази инициатива

Идеята за възраждане на един глобален „Нов път на коприната“ е на китайския президент Си Дзинпин. Преди няколко години той обяви, че Китай ще ускори изграждането на Икономически пояс по Пътя на коприната и Морски път на коприната (официално – Икономически пояс и Морски път на коприната на 21-ви век“), както и че ще укрепи своето сътрудничество с участващите в проекта страни, чийто първоначален брой беше около 48. Президентът Си обяви също, че Китай ще се заеме с реализирането на няколко големи свързани с тази инициатива проекта и ще започне изграждането на „Един пояс, един път“ възможно най-бързо. Си Дзинпин получи заслужени поздравления, обявявайки готовността на Китай да помогне на партньорските страни с инфраструктурни проекти в областта на транспорта, електричеството и телекомуникациите. Той обяви, че Китай ще предостави чуждестранна помощ, както и че ще улесни осигуряването на частен капитал за участниците в реализирането на „Един пояс, един път“.

Освен това, Пекин разкри и плановете си да подкрепи една политика, насърчаваща китайските банки да отпуснат средства на други държави по протежение на така запланивания път. Това беше в допълнение към вече обещаното от

⁶⁶ http://www.sez.kz/ru/for_investor/preferencii, последно посещение на страницата: 27.10.2016.

⁶⁷ Цит. съч. 141.

страна на Китай на евентуалните партньори: 1.4 милиарда щатски долара за изграждане на пристанищна инфраструктура в Шри Ланка, 50 милиарда щатски долара за инфраструктурни и енергийни сделки в Централна Азия и 327 милиарда за обща помощ, включваща ж.п. линии, автомагистрала, водни запаси и енергийни съоръжения в Афганистан. Освен това, за да може да осигури ресурсите, необходими за финансиране на всичко това, Китай създаде многостранна финансова институция, наречена Азиатска банка за инвестиции в инфраструктурата (АИВ). На 24 октомври 2014 г. Китай, заедно с още 21 подписали споразумението страни, признаха тази банка официално. Азербайджан приветства ентусиазирано тези инициативи с подписването на 29 юни 2015 г. на съответното Споразумение, което всъщност представлява правното основание за съществуването на тази банка, а през месец април 2016 г. внесе в банката 245 милиона щатски долара (представляващи 0.2541% от общите акции).

Освен АИВ, китайският президент основа и Фонд „Пътят на коприната“ с цел пряко подпомагане на изграждането на „Един пояс, един път“. В следствие на това на 29 декември 2014 г. китайското правителство обяви официално създаването на фонда, в който внесе 40 милиарда щатски долара. Собствениците на фонда включват Държавната администрация за чуждестранна валута, Китайската банка за внос и износ, Китайската инвестиционна корпорация и Китайската банка за развитие. До момента фондът е инвестирал 1.65 милиарда щатски долара във водоелектрическия проект Карот, както и в други подобни проекти в този регион като част от Икономическия коридор Китай-Пакистан (СПЕС)⁶⁸ (поради географското му местоположение – там, където се срещат „икономическият пояс“ и „морският път“, се очаква в коридора да бъдат включени Южна Азия, Централна Азия, Близкия изток и Китай, като това ще донесе директни ползи за около 3 милиарда души в целия регион). Също така към този момент фондът е придобил от Новатек 9.9% от проекта Yamal LNG – проект за втечен природен газ в Сабета, разположен на североизток от полуостров Ямал⁶⁹ (фондът подписа също Меморандум за разбирателство с Внешнекономбанк – руската държавна банка за развитие, както и с Руския фонд за преки инвестиции, с цел съвместно инвестиране в изграждането на инфраструктура и участие в проекти за промишлено сътрудничество, най-вече в енергийния и електроенергийния сектор).

Също като Китай, Азербайджан вече сериозно инвестира в собствената си инфраструктура, както и в инфраструктурата на съседни страни, участващи в разработването на железопътния проект. Азербайджанската държавна нефтена компания (SOCAR) играе важна роля в развитието на региона и вече е инвестирала сериозни суми в Грузия, Турция, Гърция, Украйна и някои други страни от региона.

Проектът Баку-Тбилиси-Карс е изключително важен за Китай, тъй като ще

68 Коментар: Първата инвестиция от страна на Фонда „Пътят на коприната“ приложи на практика обещанието на Китай, Чен Джиа, 21.04.2016, http://news.xinhuanet.com/english/201504/21/c_134170737.htm, последно посещение на страницата: 14.12.2016 г.

69 Китайският фонд „Пътят на коприната“, разполагащ с 40 милиарда щатски долара, подписва Меморандум за разбирателство с руски фирми 03/09/2016 г., http://www.chinadaily.com.cn/china/2015-09/03/content_21785297.htm, последно посещение на страницата: 15.12.2016 г.

позволи движението на стоки и пътници в двете посоки – от Китай към Европа и от Европа към Китай – за много по-кратък период от време, като в същото време ще намали значително транспортните разходи. В това отношение Азербайджан и Китай имат сериозни двустранни интереси не само в областта на енергетиката, но и на транспорта. Неотдавнашното посещение на президента на Азербайджан в Китай доказва ясно това.

Азербайджан желае силно да развие двустранни отношения с Каспийските крайбрежни държави въз основа на взаимно доверие и уважение. Да се надяваме, че подобно сътрудничество ще даде възможност на тази страна да свърже пристанищата си в рамките на Каспийско море и да приобщи тези държави към „Новия път на коприната“. Всъщност в редица международни и регионални проекти, както и при разработването на транспортните коридори, Каспийско море представлява свързващата брънка. На 22 септември 2015 г. Азербайджан пусна в експлоатация фериботен терминал като част от първата фаза на новото Международно търговско морско пристанище в Баку. На среща на най-високо равнище на Каспийските морски държави, проведена в Астрахан, президентът на Азербайджан обяви, че годишният първоначален капацитет на това пристанище ще бъде 10 милиона тона и 50 000 контейнера. А след завършване на третата фаза на проекта, която трябва да приключи в края на 2018 г., този капацитет ще бъде увеличен до 25 милиона тона товари и 1 милион контейнера.

Когато Азербайджан започна изграждането на ново пристанище в Алят, други централно-азиатски държави също започнаха да планират да възродят своите пристанища. Азербайджан е в деликатна геополитическа позиция, тъй като е заобиколен от две големи сили: Иран – на юг, и Русия – на север. Пътят към Европа минава през Турция, където политическото положение е нестабилно и госта напрегнато. Политическата ситуация в Грузия – единственият приятелски настроен съсед на Азербайджан, не е така стабилна, както е в Азербайджан. Освен това, неразрешеният конфликт с Армения във връзка с Нагорни Карабах и някои други окупирани територии пречи на Азербайджан да въведе някои от промените, които възнамерява да направи, за да може да се развива и да се адаптира към изискванията на модерния свят.

Библиография

1. „AZERBAIJAN 2020: LOOK INTO THE FUTURE“ CONCEPT OF DEVELOPMENT“, http://www.president.az/files/future_en.pdf; посемена на 15.10.2016 г.
2. About SEZ. Aktau Sea port. За повече информация: http://www.sez.kz/en/company/sez_segodnya
3. Anzali Free zone Organization. За повече информация: http://anzalifz.ir/ShowPage.aspx?page_ =form&order=show&lang=2&sub=0&PagelD=249&codeV=1&tempname=Enganzali
4. Azerbaijan – Georgia – Turkey: Trilateral Alliance and the Future of Regional Politics. Доклаг от конференция, Баку, Азербайџан, 2014, стр. 8.
5. Azerbaijan Railways, Swiss Stadler sign new railway car purchase contract. За повече информация: <http://en.trend.az/business/economy/2284140.html>; посемена на 24.11.2016 г.
6. Azerbaijan State Telegraph Agency. Free economic zone to be set up in Baku airport`s territory, 07/01/2013.
7. Baku-Tbilisi-Kars (BTK) Rail Line, Azerbaijan, Georgia, Turkey: <http://www.railway-technology.com/projects/baku-tbilisi-kars/>; посемена на 14/10/2016.
8. Baku-Tbilisi-Kars Railway. На интернет адрес: http://www.railway.ge/?web=0&action=page&p_id=290&lang=eng. Посемена на 14.06.2017 г.
9. Bayramov, Vugar. Economic and Social Development Perspectives of Non-Oil Sector of Economy in Azerbaijan with a View to 2018. В: South Caucasus 2018. Facts, Trends, Future Scenarios, Konrad-Adenauer-Stiftung, 2013, Tbilisi, стр. 77-100, стр. 82.
10. China's USD 40 billion Silk Road Fund signs MoU with Russian firms, 03/09/2016, http://www.chinadaily.com.cn/china/2015-09/03/content_21785297.htm
11. Commentary: Silk Road Fund's first investment puts China's words into practice, Chen Jia, 21/04/2016, http://news.xinhuanet.com/english/201504/21/c_134170737.htm
12. Das Kundu, Nivedita. Yulek, Murat and Humbatov, Mahir. Baku-Tbilisi-Kars-Railroad: The Iron Ground for the Silk Road, SAM Review 13, Baku, 2014, стр.45
13. History of TRACECA: <http://www.traceca-org.org/en/traceca/history-of-traceca/> Посемена на 17.10.2015 г.
14. Free economic zone in Baku airports. За повече информация: http://azertag.az/en/xeber/Free_economic_zone_to_be_set_up_in_Baku_airports_territory-79932
15. Ilham Aliyev's speech at the 2nd Global Shared Societies Forum in Baku, на интернет адрес: <http://en.president.az/articles/11562>. Посемена на 17.05.2017 г.
16. Klimas, Evaldas and Humbatov, Mahir, „Baku-Tbilisi-Kars Railroad: Future Opportunities and Prospects“, Vilnius, Lithuania, 2016
17. Kulik, Vitaliy. Babich, Bogdana. Azerbaijan: System modernization and political choice. В: Azerbaijan and Its Neighborhood in 2003-2013: Reforms, Development and Future Perspectives, Centre for Strategic Studies under the President of the Republic of Azerbaijan, Baku, 2014, стр. 94-113, стр. 96.
18. Lebanidze, Bidzina. What makes authoritarian regimes sweat? Linkage, leverage and democratization in post-Soviet South Caucasus. В: Southeast European and Black Sea Studies.
19. Norling, Nicklas. Viking railroad connects Scandinavia with South Caucasus, Central Asia and China. В: Analyst. <http://old.cacianalyst.org/?q=node/5656>. Посемена на 14.10.2016 г.
20. Owen, M. Joseph interview about the development of the non-oil sector. В: „Impact Azerbaijan“, Issue 15, Autumn 2012, стр. 6. На интернет адрес: <http://www.amchamaz.org/domains/amcham/assets/file/newsletter/impact15.pdf>, Посемена на 04.11.2016 г.

21. Papava, Vladimer. Qualitative Economic Features of the South Caucasian Countries: Past, Present and Future in the European context. В: South Caucasus 2021: Oil, Democracy and Geopolitics, 2012 The Jamestown Foundation, сmp. 61-81, сmp. 78. Публикация онлайн: 02 May 2014, Vol. 14, No. 2, сmp. 199–218, сmp. 210.

22. Shiriyev Zaur & Kakcia Kornely, „Azerbaijan-Georgia relations: Foundation and challenges of the strategic alliance“, SAM Review, Center for Strategic Studies, Special double issue, Vol. 7-8, July 2013

23. TRACECA. Regional project logistics processes and motorways of the sea. За повече информация: <http://www.traceca-org.org/en/technical-assistance/traceca-regional-project-logistics-processes-andmotorways-of-the-sea-ii/masterplan/country-profiles/turkmenistan/>

24. Tsereteli, Mamuka. Azerbaijan and Georgia: Strategic Partnership for Stability in a Volatile Region. В: Azerbaijan and Its Neighborhood in 2003-2013: Reforms, Development and Future Perspectives, the Centre for Strategic Studies under the President of the Republic of Azerbaijan, Baku, 2014, сmp. 200-241, сmp. 218.

25. Ziyadov, Taleh. Azerbaijan as a Regional Hub in Central Eurasia. Azerbaijan Diplomatic Academy University, Baku, 2012. сmp. 39

Значението на Иран за инициативата „Един пояс, един път“

д-р Париса Шахмохамади ¹

Увод

През 2013 г. китайският президент Си Дзинпин обявява една от най-амбициозните инициативи на Китай в областта на икономиката и външната политика. Той призова за създаване на Икономически пояс по Пътя на коприната и на Морски път на коприната на 21-ви век, обединявайки двете начинания в едно понятие: инициативата „Един пояс, един път“. Като острие на китайската външна политика, ЕПЕП привлича вниманието на държавите, намиращи се на континентите, през които ще мине. Първо, защото по един или друг начин Китай им предлага да изиграят своя собствена роля в рамките на инициативата; и второ, заради известен намек от страна на Китай, че „рано пиле рано пее“. И точно по тази причина възниква известно съперничество между Индия и Пакистан, както и загриженост от страна на държавите членки на ЕС относно включването на Великобритания в тази надпревара.

В същото време Иран – като страна със забележително географско местоположение, е считан не само за цел на инициативата, но и за задължителен център, през който трябва да мине „Един пояс, един път“. И докато някои страни ще се опитат да намерят изкуствено създадена геополитическа значимост чрез инфраструктурата, касаеща ЕПЕП, то Иран вече е геополитическа сила сам по себе си.

Тъй като настоящата статия има за цел да предложи цялостен поглед върху участието на Иран в инициативата „Един пояс, един път“, изследването се ръководи от следния въпрос: „Как се оценява значението на Иран за тази инициатива?“ За да стигне до отговора, статията подхожда към въпроса в две отделни части. В първата част се разглежда интересът на Китай (като инициатор на този проект) към Иран; а във втората значението на Иран за инициативата се оценява въз основа на собствения потенциал на тази страна.

Основната застъпена теза е, че Иран е както цел, така и участник в инициативата – готовкова, доколкото ще изиграе съответната роля потенциално или на практика.

Инициативата „Един пояс, един път“ през призмата на Китай

През 2013 г. китайският президент Си Дзинпин обявява една от най-амбици-

¹ Д-р Париса Шахмохамади е изследовател в Института за политически и международни изследвания (IPIS) в Техеран. Специализира в следните области: инициативата „Един пояс, един път“, китайската външна политика, отношенията между Китай и Иран, както и въпросите на сигурността в азиатско-тихоокеанския регион.

озните инициативи на своята страна в рамките на икономиката и външната политика. Той призовава за създаване на Икономически пояс по Пътя на коприната и на Морски път на коприната на 21-ви век, обединявайки двете начинания в едно понятие: инициативата „Един пояс, един път“². От месец октомври 2013 г. насам Китай полага усилия за подобряване на своите отношения със съседните си страни. Принципите на взаимодействие в рамките на китайската външна политика по отношение на съседните държави в близките години включват „приятелство, искреност и откровеност, ползи и облаги, както и толерантност“; а Морският път на коприната получава задачата да се превърне в дипломатическа артерия или мост между Китай и съседните му страни³.

Като острие на китайската външна политика, ЕПЕП привлича вниманието на държавите, намиращи се на континентите, през които ще мине. Първо, защото по един или друг начин Китай им предлага да изиграят своя собствена роля в рамките на тази инициатива; и второ, заради известен намек от страна на Китай, че „рано пиле рано пее“. И точно по тази причина възниква известно съперничество между Индия и Пакистан, както и загриженост от страна на държавите членки на ЕС относно включването на Великобритания в тази нагпревара.

За регионите, през които минава Пътят на коприната, Китай предвижда създаване на инфраструктурни мрежи (предимно ж.п. и пристанищни), както и „конвергенция на капитала и интеграция на валутите“ (китайската официална валута започва да се употребява все по-често в Монголия, Казахстан, Узбекистан, Виетнам и Тайланд). Китай вече направи огромни инвестиции в това, което смята, че ще бъдат „основните пристанища“, водещи към европейските пазари. Ето и един пример: дълбоководно пристанище в Крим на стойност 10 милиарда долара, целящо да служи като транзитна точка за предназначенията за Европа китайски стоки, които трябва да заобиколят Русия. Излишно е да се каже, че след анексирането на Крим от страна на Русия този проект беше замразен от руските власти – привидно „по екологични причини“ (Тиези, 2014). Обхватът на сътрудничеството в рамките на инициативата „Един пояс, един път“ се дефинира от следните пет фактора на свързаност: политическата комуникация е важна гаранция; свързаността на инфраструктурата е приори-

2 През месец март 2015 г. Китай се възползва от форума „Боао за Азия“ (BFA – азиатски форум, целящ „да насърчи и укрепи икономическия обмен, взаимодействието и сътрудничеството в региона“), за да изясни своята визия за инициативата „Един пояс, един път“. След програмното обръщение от страна на президента Си, Националната комисия за развитие и реформи (правителствен орган, натоварен изрично с ръководството и надзора върху реализацията на инициативата), заедно с Министерството на външните работи и Министерството на търговията правят обществено достояние „подробния план на инициативата“, в който се разкрива най-ясната до този момент картина на китайската стратегия. Докато от една страна „неяснотите“ остават свързани с конкретните проекти, които е трябвало да бъдат включени по-късно в тази рамка, то амбициозното предложение е представено като стратегически приоритет на китайското ръководство. Инициативата „Един пояс, един път“ е основана на четири свързани помежду си цели: подобряване на регионалната инфраструктура, подобряване на координацията между регионалните икономически политики, премахване на търговските бариери, както и насърчаване на културните връзки, за да бъде осигурена подкрепа за големия проект. В „подробния план“ са включени транспортните и енергийни проекти, проектите за телекомуникационната инфраструктура, както и плановете за по-добра регионална дипломатическа координация, финансова интеграция и културен обмен (Цимерман, 2015: 7).

3 Си призовава за създаване на нов Морски път на коприната, 4 октомври 2013 г., „Чайна Дейли“.

тет; инвестициите и търговското сътрудничество са важна част от съдържанието; паричното обръщение е от първостепенно значение; а разбирателството между народите е в основата на всичко останало. (Ге, 2016: 18) Друг важен момент в процеса на реализация на инициативата „Един пояс, един път“ е финансовата интеграция. Финансовото сътрудничество е изключително важно за изграждането на система за стабилност на валутите, за инвестиционната и финансовата система, както и за кредитната информационна система в Азия (Гуокиан, 2015: 160).

И както пише Су Ге в своята статия „Глобална перспектива за инициативата „Един пояс, един път“, „Тази инициатива е в съответствие с тенденциите на мулти-поляризацията, на икономическата глобализация и на информационната епоха и ще спомогне за насърчаването на систематичния и свободен поток от икономически фактори, за ефективното разпределение на ресурсите, както и за интегрирането на пазарите в дълбочина ... За да отговорят на проблемите и предизвикателствата, пред които е изправена световната икономика, както и за да дадат нов тласък на развитието, отделните страни трябва да намерят нови източници на растеж, както и да преодолееят „тесните места“, които ограничават икономическото развитие“. (Ге, 2016: 10)

Основната теза на Ге е, че „предложената от Китай инициатива „Един пояс, един път“ в никакъв случай не е замислена единствено за развитието на самия Китай, а напротив, съвпада със съвременните световни тенденции и отговаря на нуждите на повечето от страните през 21-ви век“.

Реализирането на ЕПЕП ще спомогне за насърчаване на координацията на икономическите политики на съответните страни, за поощряване на по-широкото и задълбочено регионално сътрудничество, както и за създаване на отворена, приобщаваща и добре балансирана регионална рамка за икономическо сътрудничество от полза за всички участници. Тази инициатива ще обедини силите на различни страни, ще гради свързаност, ще разшири източниците на доходи и намали разходите, ще създаде нови източници на растеж, ще съживи отделните икономики и в крайна сметка ще постигне положителни резултати за всички участници. Затова на международното сътрудничество, насочено към съвместната реализация на „Един пояс, един път“, може да се гледа като на положително тестване на нови модели за глобално развитие и глобално управление. (Ге, 2016: 10)

Интересът на Китай към Иран

Иранските политици не отричат подкрепата на Китай по време на иранската ядрена сделка. Освен това Китай остана добър приятел на Иран и по време на санкциите. Затова след Съвместния всеобхватен план за действие (JCPOA) Иран се опитва не само да поддържа контакт със Запада, но така също и да поддържа баланс в отношенията си със Запада и Изтока. От своя страна, Китай с нетърпение очаква да заздравя връзките си с Иран, но защо все пак Иран е толкова важен за Китай?

Според „Спутник Интернешънъл“, „Иран е не само перспективен гостагчик

на нефт и природен газ, но представлява и ключов геостратегически регион за китайския проект „Един пояс, един път“ (2016). Споменатата в „Спутник Интернетъшньл“ статия повдига въпроса за „Китай като опорна точка на въртене за целия Близък Изток, както и най-вероятно – за Иран“ (пак там).

Според анализа на Джон Гарвър, Китай остава един от най-силните съюзници на Иран в Съвета за сигурност, както и най-вероятен доставчик на техника и помощ – въз основа на близките икономически и военни взаимоотношения между двете страни в продължение на десетилетия“. Сара Хсу също твърди, че Китай се опитва да убеди международната общност за своите връзки с Иран под мотото „ненамеса във вътрешните работи (2016). Ислямската Република, както и Китай, изграждат – въз основа на реторика и мерки за създаване на доверие – взаимоотношения, характеризирани се с приятелство, доверие и сътрудничество (Джохарчи, 2014).

Китай винаги е гледал на Иран като на стълб на икономиката и сигурността в Азия, както в исторически план, така и понастоящем. В далечни времена Иран и Китай – основните стълбове на Великия път на коприната и на Персийския кралски път (Стратърн, 1993: 13) имат изключително важна роля за свързване на търговските маршрути. Също така в недалечното минало Иран, като основна държава в региона, си остава обект на по-специално внимание от страна на Китай. Концептуалните обяснения на тази централна роля на Иран включват следното. На първо място, Китай се стреми да създаде нова архитектура на сигурност, в рамките на която регионалните сили да играят ролята на „доставчици“ на тази сигурност; второ, Иран е единствената стабилна страна в Западна Азия, на която може да се разчита като на носител на сигурност; трето, имайки предвид геополитическото му местоположение, Иран може да бъде един от основните стълбове в рамките на инициативата „Един пояс, един път“.

В резултат на този си подход към Иран, Китай промени отношенията си с тази страна, които преминаха от ограничено партньорство (Уутноу, 2016: 2) към стратегическо партньорство („Иран Дейли“, 2016). Китай си сътрудничи с Иран и по отношение разработката на многобройните ирански енергийни полета, както и капацитета за достъп до повече ресурси. Някои китайски национални компании, като например Синорес, CNCP (Китайската национална петролна компания) и CNOOC (Китайската национална офшорна нефтена компания) са едни от основните фирми, които работят с Иран. Този интерес към „акумулиране“ на енергия, както и на достъп до тази енергия преобладава, но той също е ключов за по-широкомащабните китайски регионални интереси към разработването на тръбопроводи, които да си съперничат както със западните, така и с руските линии за транспортиране на енергия в целия регион. (Пол, 2012).

Иран в рамките на инициативата „Един пояс, един път“

„Иран и Китай са двата стълба на „Новия път на коприната“, което напомня на двете тежести от двете страни на шанга, като се очаква този нов път да свърже тези тежести в едно.“ Това са думи на Су Ге, президент на Китайския

институт за международни изследвания⁴. По тази причина Иран е не само част от пъзела, свързан с китайския „Един пояс, един път“, но така също и негова гестинация.

В допълнение може да се каже, че Иран е не само гестинация за осигуряване на енергия, но служи и за подхожен маршрут към свързването на Близкия Изток с Евразия. В рамките на ЕПЕП Китай е предвидил шест коридора⁵ в три основни направления. Едното от тях включва Северна Европа, Русия, Централна Азия и Китай. През Западна и Централна Азия, второто ще свърже Средиземно море с Персийския Залив, а оттам – и с Китай. А третото ще направи връзката между Южна Азия, Индийския океан, Югоизточна Азия и Китай (Гуокиан, 2015: 158 – 159).

Всички посочени по-горе направления са свързани по някакъв начин с Иран. Първото, което ще прекосява Русия и пет централно-азиатски страни, ще обиколи иранските маршрути, които в същото време завършват в Иран. Казано по друг начин, първото направление ще включва маршрутите от Източна Азия, които водят към съседните на Иран страни. А както е посочено по-горе, второто направление ще свързва Средиземно море с Персийския залив, който представлява най-стратегическата област в рамките на Иран. Третото направление ще бъде всъщност морска връзка, свързваща Индийския океан с иранското пристанище Чабахар.

Освен всичко това, тук би трябвало да споменем и един доклад, публикуван на уеб страницата на „Прес ТВ“. В него се казва, че Зоната за свободна търговия „Чабахар“, която се намира на брега на Оманския залив, представлява най-близката точка между Иран и Индийския океан, а Иран има сериозни намерения да превърне тази зона в транзитен център, като осигури по такъв начин непосредствен достъп до пазарите в северните части на Индийския океан и Централна Азия (2016). „Новият път на коприната“ може да се разглежда и като нова форма на персийския и китайския – в частност, и на азиатския – като цяло, напредък и успех. Той надгражда предишния, дребен модел на „интернационализация“, за да се отговори на конкуренцията в днешния глобализиран свят. ЕПЕП не осигурява само така желаня достъп до пазари, търговски възможности, инвестиции и развитие, а също и сигурност чрез взаимна зависимост, както и чрез признаване на Иран за регионална супер-сила (Корибко, 2015).

Китайските проекти в Иран

„Техеран приема със задоволство китайските инфраструктурни проекти, като се надява, че по такъв начин страната може да се превърне в ключов търговски център между Европа и Китай. В началото на тази година първият товарен влак от Източен Китай, минавайки през Казахстан и Туркменистан,

4 Това изречение е цитат от дискусия по време на съвместната кръгла маса, организирана от Института за политически и международни изследвания (IPIS) и китайския Институт за международни изследвания (CIS) в Техеран на 30 октомври 2016 г.

5 Това са: новият евразийски наземен мост; икономическият коридор Китай-Монголия-Русия; икономическият коридор Централна – Западна Азия; икономическият коридор Китай-Пакистан; и икономическият коридор Бангладеш-Китай-Индия-Мианмар.

приключи своето пътешествие само за 14 дни, което пътешествие би траяло 45 дни, ако пътуването се бе осъществило по море. Търговията между Китай и Иран скочи от 4 милиарда щатски долара през 2003 г. на 52 милиарда през 2014 г., като Иран се надява, че през следващите 10 години ще може да увеличи допълнително тази цифра до 600 милиарда“ (Уилсън, 2016).

„Първият товарен влак от Китай пристигна в Техеран през месец февруари 2016 г. Това се случи след оповестяването на инициативата за сътрудничество „Един пояс, един път“, която от своя страна се радва на непрекъснати инвестиции в наземната ж.п. линия, прекосяваща Централна Азия. Този факт, заедно със забележителното ядрено споразумение със Запада, постигнато през 2005 г., проправи пътя за споразумения с Франция и Германия, които са належащи за така необходимата модернизация на железопътната мрежа в страната. А това даде допълнителен тласък на търговията между Китай и Иран“ (Фарчи, et al., 2016)

Китай е предвидил четири основни инфраструктурни инвестиционни проекта за Иран, които включват:

1. Електрифицирана ж.п. линия Техеран – Машхад;
2. Високоскоростна ж.п. линия Техеран – Ком – Исфahan;
3. Авто-индустриален парк „Чери Иран“;
4. Пристанище Чабахар.

В следващата част на тази статия предлагаме някои подробности относно степента на реализация на отделните проекти.

„Електрифицираната ж.п. линия ще може да покрива за 6 часа разстоянието от 926 км между Техеран и Машхад, с максимална скорост от 200 км/час. Предвидено е проектът да бъде завършен в рамките на 48 месеца. В момента се обсъждат планове за по-нататъшно развитие на тази линия за период от 15 години, като така ще могат да бъдат превозвани 35 милиона пътници годишно“ („Mapna Груп“, 2016).

„Проектът за високоскоростната ж.п. линия Техеран – Ком – Исфahan се инвестира от Банката за промишленост и минно дело чрез китайската Корпорация за експорт и кредитно застраховане (Sinasure) и Китайската железопътно-инженерингова корпорация (CREC). С изпълнението на 375-километровата експресна ж.п. линия, която трябва да бъде завършена за четири години, времето за покриване на това разстояние ще бъде сведено до 90 минути“ („Иран Интернешънъл“, 2015).

Като най-новото постижение в изпълнението на инициативата „Един пояс, един път“, авто-индустриалният парк „Чери Иран“ ще допринесе съществено за икономическото и търговско сътрудничество между Китай и Иран („Файненшъл Трибюн“, 2016). След като успя да поддържа своя топ автомобилостроител с най-висок износ в продължение на 15 години, през 2015 г. „Чери“ ускори разширяването си на пазара в Източна Европа, Западна Азия и Африка, паралелно с развиването от страна на китайското правителство от 2013 г. насам на стратегията за „Един пояс, един път“ (Икономическият пояс по Пътя на коприната и Морският път на коприната на 21-ви век) (Хао, 2015).

Въпреки че няма официални данни за китайските инвестиции в пристани-

щето Чабахар, китайски изследователи и политици твърдят, че такива са направени. Всъщност, през 2013 г. Китай предложи на Иран 60 милиона евро за строителството на пристанището; малко по-късно, през 2014 г., бе инициран процес на финансиране, а през 2016 г. бе подписан договор за построяването на нефтено пристанище на стойност 550 милиона щатски долара.

Освен всичко изложено по-горе, Иран свързва пристанището Чабахар с някои свои съседни страни, като и с провинции вътре в страната чрез железопътни проекти, което ще му осигури по-голяма тежест в областта на свързаността на отделните маршрути. „На 23 май 2016 г. президентите на Иран и Афганистан и индийският министър-председател подписаха тристранно споразумение за разработването на транспортен и търговски коридор от Индия до Афганистан, минаващ през пристанището Чабахар в югоизточен Иран, докато в същото време Иран и Индия подписаха серия от двустранни споразумения, включващи подкрепа от страна на Индия за разработването на пристанището, както и за 600-километрова ж.п. връзка със съществуващата иранска мрежа в Захедан“ („Рейлуей Газет“, 2016). Инвестициите в Чабахар го превръщат в най-голямото дълбоководно иранско пристанище извън района на пролива „Ормуз“, който е пренаселен със „заливни“ гържави, враждебно настроени към Ислямската Република. Пристанището Чабахар ще даде възможност и на Афганистан да сложи край на регионалния морски монопол от страна на Пакистан (Дорси, а, 2017).

Тежестта на Иран в рамките на инициативата „Един пояс, един път“

Тежестта на Иран в рамките на ЕПЕП може да се търси в геополитическото местоположение на самата страна и с осигуряването на сигурност. При оценката на постиженията на „Един пояс, един път“ тези два елемента се проявяват като силно положителни активи. И докато някои страни ще се опитат да намерят изкуствено създадена геополитическа значимост чрез инфраструктурата, касаеща ЕПЕП, то Иран вече е геополитическа сила сам по себе си. Явно изразеното значение на Иран за Великия път на коприната произтича от същите тези два елемента. Така или иначе, изследването на Иран като стълб в рамките на Великия път на коприната доказва тежестта на тази страна в съвременната инициатива „Един пояс, един път“.

Иран в рамките на Великия път на коприната

Всъщност историята на Пътя на коприната датира още отпреди Династията Хан, тъй като Персийският кралски път, който по-късно ще се превърне в една от основните артерии на Великия път на коприната, е създаден по време на Ахеменидската империя (500-330 пр.н.е.). Персийският кралски път се простира от Суза в Северна Персия (днешен Иран) до Средиземно море в Мала Азия (днешна Турция), като по цялото му протежение е имало „пощенски станции“, където на куриерите са се предлагали коне за смяна, за да могат да разнасят по-бързо съобщенията из цялата империя. Пишейки за скоростта и ефективността на персийските вестноносци, Херодот заявява следното:

„На света не съществува нищо, което да се придвижва по-бързо от тези персийски куриери. Нито сняг, нито гъжд, нито горещини или нощна тъма могат да попречат на тези куриери да изпълняват поставените им задачи с възможно най-висока скорост.“ (споменато от: Марк, 2014).

Освен Персийския кралски път, който е създаден госта преди Великия път на коприната, последният също прекосява Иран, свързвайки Изтока и Запада. И, съдейки за значението на Персийската империя и на Персийския кралски път, Великият път на коприната се оценява най-вече заради неговата ефективност при свързването на Изтока с Персия.

Малко допълнителна информация: в книгата си, озаглавена „Пътят на коприната (Централна Азия, Афганистан и Иран)“, Джонатан Тъкър описва всички минаващи през Иран пътища, като се спира по-подробно на основния Път на коприната, прекосяващ Иран в посока Изток-Запад, пътя Рей-Табриз и пътя Рей-Хамадан (2015).

Докато историята разкрива жизненоважната и неоспорима роля на Иран в древни времена, геополитическото местоположение на тази страна поражда от своя страна гуха, който я характеризира. И по тази причина нейното значение и мащаб не са ограничени в рамките само на конкретна епоха и не се изчерпват във времето.

Геополитическото значение на Иран

В своето научно изследване за Военния колеж на американската армия от 1966 г., полковник Джес Бенджамин Холис госта фино очертава значението на геополитическото местоположение на Иран за – както ще се окаже 47 години по-късно – новосъздадената инициатива „Един пояс, един път“.

„Иран има важно местоположение в район, който най-често назоваваме „Близкия изток“. Тази страна е нещо подобно на предмостие към Централна Азия, тя препречва пътя към Индия и показва пътя към Африка и Европа“ (Холис, 1966).

Иран е 17-тата по големина и 16-та по население държава в света (Стратфор, 2011). Южният ѝ бряг се простира по част от южното протежение на Персийския залив, минава през пролива Хормуз и стига чак до Оманския залив, като предлага по такъв начин лесна възможност за употреба на твърда сила в сравнително тесните Персийски залив и пролива Хормуз (Раис, 2013).

Иран има стратегическо местоположение в Близкия Изток, общи сухопътни граници с 15 държави, както и възможности за мореплаване в своите северни и югозападни области. И заради всичко това се счита за страна, която може да изиграе изключително важна роля в китайската инициатива „Новият път на коприната“ поради достъпа си до пространни пътища за гоставки, свързващи Близкия Изток с Евразия.

От геостратегическа гледна точка страната представлява възлова пресечна точка в проекта „Пътят на коприната“, който минава през северната част на Иран, който пък има ключов достъп до открито море (Ортега, 2015). А ако цитираме Дорси, „Стратегическото предимство на Иран се забелязва

най-ясно в глобалната конкуренция за оформяне на бъдещата архитектура на евразийския енергиен пейзаж“ (Дорси, b, 2017).

В своя труд, озаглавен „Учудващо силната геополитическа ръка на Иран“, докато описва тази страна като централна опорна точка в рамките на инициативата „Един пояс, един път“, Джеймс М. Дорси застъпва и тезата, че „с изграждането на пристанище Чабахар и полагането на подводния тръбопровод Иран-Оман-Индия, който би създал потенциален алтернативен енергиен коридор от Азия до Европа, Иран е добре позициониран, така че да може да запази правото си на избор, като продължи да подкрепя едновременно и двете страни“ (Дорси, b, 2017). Дорси продължава, подчертавайки, че Иран може да изиграе ключова роля в усилията на транс-атлантическата общност да укрепи отношенията си с Индия, като парира по такъв начин донякъде възхода на Китай (Дорси, b, 2017). А в книгата си, озаглавена „Стратегическата позиция на Иран“, Стивън Райс стига до следното заключение:

„Местоположението на Иран има огромно стратегическо значение за трите големи сили в съвременния свят (САЩ, Китай и Русия), както и регионално значение за страните от Персийския залив – едновременно във военно и в геополитическо отношение. Всъщност Иран представлява границата между интересите на Изтока и Запада, която граница ще изиграе ролята или на катализатор на война и употреба на традиционна твърда сила, или на проводник на използването на икономическа, политическа и културна мека сила“.

Иран като носител на сигурност

Ситуиран в изключително важен геостратегически и геополитически район, Иран представлява едновременно цел на инициативата „Един пояс, един път“, както и участник в тази инициатива. Когато обаче става въпрос едновременно и за двете, най-важната роля на Иран го дефинира като „носител на сигурност“, тъй като тази страна всъщност е крепител на мира и сигурността в региона. Иран не само че никога не е провокирал война, но неговата роля винаги е била на „доставчик“ на сигурност и модел за стабилност. Докато нашите съседи имаха сериозни проблеми с ИДИЛ и Ал Каида и станаха жертва на някои груби нарушения – например Йемен, Иран остана стожер на мира в този регион.

За да стигнем до основните причини за този мир и стабилност, трябва да отбележим, че според външнополитическите си принципи Ислямска република Иран има задължението да отхвърля всяка форма на господство – както да упражнява, така и да се подчинява на такова, и да поддържа мирни отношения с невоинствено настроените и невоюващите държави. Иран е демократична страна, която не само упражнява демокрацията на практика, но се бори и за издигане на тази демокрация на ново равнище. Затова силата на Иран и отстояването на всичко, описано по-горе, води до активно и целенасочено партньорство за осигуряване на стабилност и сигурност, както и за справяне с предизвикателствата и кризите и поддържане на мира и сигурността в света.

В един регион, в който недеържавните играчи или монархиите са особено видими, Иран е демократична страна, в която на всеки 4 години се провеждат

президентски избори. Публичната политика постепенно се подобрява и навсякъде може да се забележи политическо участие на широка основа.

Извън своите граници, Иран се стреми да засили своя регионален и глобален престиж; да поддържа своите идеали, включващи и ислямската демокрация; да разширява двустранните си и многостранни отношения – предимно със съседните страни с преобладаващо мюсюлманско население, както и с необвързаните държави; да намалява напрежението и да изглажда разногласията с други страни; чрез положително ангажиране да се бори за мир и сигурност на регионално и на международно равнище; и да спомага за международното разбирателство въз основа на диалог и културно взаимодействие.

И тъй като едно от основните предизвикателства в рамките на инициативата „Един пояс, един път“ е въпросът за сигурността, ролята на носител на сигурност в региона е жизненоважна. По отношение както на морските пътища, така и на наземната свързаност, Иран определено е считан за преграда пред тероризма и радикализма, а чрез популяризирането на своя модел за стабилност, страната всъщност играе многоизмерна роля в региона.

Заключение

Както бе отбелязано по-горе, със своето забележително геополитическо местоположение Иран е считан не само за цел на инициативата „Един пояс, един път“, но и за задължителен център, през който трябва да мине тя. Имаща изключително важно геостратегическо и геополитическо положение, страната е едновременно и цел, и участник в инициативата – готовкова, доколкото ще изиграе съответната роля потенциално или на практика.

Значението на Иран за „Един пояс, един път“ изпъква още повече на фона на големите регионални различия в ангажираността към развитие и просперитет, както и в геостратегическите и административни възможности на отделните страни. И докато някои страни ще се опитат да намерят изкуствено създадена геополитическа значимост чрез инфраструктурата, касаеща ЕПЕП, то Иран вече е геополитическа сила сам по себе си. Началният момент на участието му в тази инициатива би имал добавена стойност за просперитета на нашия регион, както и за по-добрата реализация на самата инициатива „Един пояс, един път“.

По тази причина Иран, като основен стълб на ЕПЕП, взема предвид не само собствените си интереси, но така също сигурността и интересите на своите съседи. В следствие на това решаващият фактор, който ще определи успеха или провала на „Един пояс, един път“, е несъмнено степента на динамизъм на страната.

Значението и мащабът на Иран не се ограничават само до конкретна епоха и не се изчерпват във времето; напротив, укрепват още повече въз основа на същия този динамизъм. Все още обаче се забелязва известно колебание, произтичащо от усещането на Иран, че бива пренебрегван в контекста на „Един пояс, един път“. И въпреки че Китай набляга на взаимноизгодните постижения за всички в рамките на инициативата, налице е известен скептицизъм относно

но това дали Китай не възнамерява просто да укрепи морската свързаност, като свърже Южнокитайско море със Средиземно море, минавайки през Индийския океан, или намери алтернативни пътища към протока Малака. И готовогава, докогато Китай се съсредоточава върху тези си едностранни цели, Иран ще продължава да се чувства пренебрегнат в контекста на инициативата „Един пояс, един път“. Явен пример в това отношение е невъздействието на Китай относно международния коридор „Север-Юг“, който съставлява гръбнака на иранската свързаност.

Библиография

1. Dorsey, James M. (a) (2017), „Iran's surprisingly strong geopolitical hand“, March 12, онлайн на: <https://www.theglobalist.com/why-iran-has-the-longterm-regional-upper-hand-saudi-arabia-china/>.
2. Dorsey, James M. (b) (2017), „The China Dream Hits Reality“, February 26, онлайн на: <https://www.theglobalist.com/asian-ports-pitfalls-of-china-one-belt-one-road/>.
3. Farhy, Jack, James Kyngie, Chris Campbell, and David Blood (2016), One Belt One Road: A Ribbon of Road, Rail and Energy Projects to help increase trade, Financial Times, September 14, онлайн на: <https://ft.com/sites/special-reports/one-belt-one-road/>.
4. Financial Tribune (2016), Chery to expand Iran Auto Industry Park, January 31, онлайн на: <https://financialtribune.com/articles/economy-auto/35299/chery-to-expand-iran-auto-industry-park>.
5. Garver, John W. (2006), China and Iran: Ancient Partners in a post-imperial world, United States of America: University of Washington Press.
6. Ge, Su (2016), „The Belt and Road Initiative in global perspectives“, в: China International Studies, March – April.
7. Guoqiang, Cheng (2015), The Belt and Road; A Mission to benefit two thirds of the world, в: Horizons, summer, CIRSD.
8. Hao, Helen (2015), Chery consists 30% of Chinese vehicle export in the first half of the year, August, онлайн на: <http://autonews.gasgoo.com/2/1024692.html>.
9. Hollis, Jesse Benjamin (1966), Iran – What Strategic Importance the Free World? Pennsylvania: US Army War College, онлайн на: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a526189.pdf>.
10. Hsu, Sara (2016), „China's Relations with Iran: A Threat to the West?“, The Diplomat, July, онлайн на: <http://thediplomat.com/2016/01/chinas-relations-with-iran-a-threat-to-the-west/>.
11. Iran Daily (2016), „Iran – China plan for 25-year Strategic Partnership“, November 17, онлайн на: <http://www.iran-daily.com/News/135531.html>.
12. Iran International (2015), „Tehran – Qom – Isfahan High Speed Rail Project“, October, онлайн на: <http://www.iraninternationalmagazine.com/text-sp/tehran-qom-isfahan.htm>.

13. Joharchi, Sahra (2014), „China's One Belt – One Road Initiative: Iranian Perspective on the New Silk Road Strategy“, Nottingham Trent University, онлайн на: http://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/29715/1/PubSub7016_Joharchi.pdf.

14. Korybko. A., 15.08.2015. „New Silk Road and Iran's Potential as Energy Disruptor: Polar Reorientation in the Middle East“, Global Research, <http://www.globalresearch.ca/newsilk-road-and-irans-potential-as-energy-disruptor-polar-reorientati-on-in-the-middleeast/5469473>.

15. Mapna Group (2016), „Iranian President inaugurates Tehran – Mashhad railway electrification project“, February 10, онлайн на: <http://mapnagroup.com/en/10121/iranian-president-inaugurates-tehran-mashhad-railway-electrification-project/>.

16. Mark, Joshua J. (2014), „Silk Road“, in: Ancient History Encyclopedia, March 28, онлайн на: http://www.ancient.eu/Silk_Road/.

17. Paul. A., (2012), „Turkey and Iran: An unravelling Relationship“, Al Arabiya News, онлайн на: <http://english.alarabiya.net/views/2012/08/12/231743.html>.

18. Press TV (2016), „Chabahar Port to Harbor Chinese Industrial Town“, April, 27, онлайн на: <http://www.presstv.com/Detail/2016/04/27/462797/China-CMI-Iran-mega-port>.

19. Railway Gazette (2016), „India to Support Chabahar – Zahedan Railway Project“, May 26, онлайн на: <http://www.railwaygazette.com/news/infrastructure/single-view/view/india-to-support-chabahar-zahedan-railway-project.html>.

20. Rice, Steven (2013), „Iran's Strategic Position“, Fordham Political Review, онлайн на: <http://fordhampoliticalreview.org/irans-strategic-position/>.

21. Sputnik International (2016), „Why Iran Plays a Key Role in China's New Silk Road Project?“ July, онлайн на: <http://sptnkne.ws/cFmN>.

22. Stratfor (2011), „The Geopolitics of Iran: Holding the center of a Mountain Fortress“, December 16, онлайн на: <https://www.stratfor.com/analysis/geopolitics-iran-holding-center-mountain-fortress>.

23. Strathern, Paul (1993), The Silk and Spice Routes: Exploration by Land, Halifax: UNESCO Publishing.

24. Tiezzi, Shannon (2014), „China's 'New Silk Road' Vision Revealed“, The Diplomat, онлайн на: <http://thediplomat.com/2014/05/chinas-new-silk-road-vision-revealed/>.

25. Tucker, Jonathan B. (2015), The Silk Road (Central Asia, Afghanistan, and Iran): A Travel Companion, London: I. B. Tauris & Co. Ltd.

26. Wilson, William T. (2016), „China's Huge One Belt – One Road Initiative is Sweeping Central Asia“, The National Interest, July, онлайн на: <http://nationalinterest.org/feature/chinas-huge-one-belt-one-road-initiative-sweeping-central-17150>.

27. Wuthnow, Joel (2016), „Posing Problems without an alliance: China – Iran, Relations after the nuclear deal“, Strategic Forum: National Defense University, February. онлайн на: <http://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratforum/SF-290.pdf>.

28. Zimmerman, Thomas (2015), „The New Silk Roads: China, the U.S., and the future of Central Asia“, New York University: Center on International Cooperation, October, онлайн на: http://cic.nyu.edu/sites/default/files/zimmerman_new_silk_road_final_2.pdf.

Икономическият аспект в двустранните отношения между България и Китай

Цън Цон¹

Когато се анализират двустранните отношения между Република България и Китайската народна република, няма как да не направим впечатление традиционно добрата основа, на която стъпват те, започвайки с факта, че българската страна е втората в света след бившия СССР, признала Китайската народна република – на 3 октомври 1949 г.

След известен застои в началото на 90-те години на миналия век политическият диалог постепенно се активизира, включително и на най-високо равнище, което е логичен и правилен ход за България поради огромния потенциал, който започва да придобива китайският пазар и постоянно увеличаващия се икономически просперитет на азиатската държава.

България, в желанието си да привлече китайски инвестиции и в състезанието си с другите държави от Централна и Източна Европа (ЦИЕ) за внимание и признание от Пекин, винаги се стреми да покаже своите предимства, изразени в конкретни цифри. Независимо дали показват подходящи критерии за инвестиране на българския пазар в областта на данъчното законодателство, наличност на евтини суровини, евтина, но квалифицирана работна ръка и др., проблемът, който често дори не е идентифициран като такъв, е, че има разлика в подхода на комуникация, преговори и създаване на доверие между страните.

Китайските преки чуждестранни инвестиции се покачват до рекордни нива през миналата година, скачайки до почти 200 млрд. щатски долара. Европейският съюз продължава да бъде приоритетна дестинация за китайските инвеститори като китайските преки чуждестранни инвестиции в ЕС възлизат на над 35 млрд. евро през 2016 г., което представлява увеличение от 77% спрямо 2015 г. Със завършени сделки на стойност 11 млрд. евро, Германия е най-големият получател, представляващ 31% от общите китайски инвестиции в Европа.

От създаването си през 2012 г. Срещата на правителствените ръководители на Китай и страните от ЦИЕ, която е част от платформата за сътрудничество „16+1“, играе неразделна роля в ръководенето и стимулирането на партньорството за ускоряване на икономическото развитие (както и на хуманитарните отношения). Двустранната търговия нараства забележително и двустранните инвестиции се разширяват, като обхващат все повече сектори. През 2014 г. обемът на търговията между Китай и ЦИЕ надхвърля 60 млрд. щатски долара, което представлява увеличение от почти 50% спрямо 2010 г. Директните китайски инвестиции в страните от Централна и Източна Европа достигнаха 5 млрд. щатски долара, осигурявайки големи възможности за заетост и развитие на местните жители. Китайският премиер Ли Къцян офи-

¹ Цън Цон е председател на УС на Съвета за икономически и дипломатически отношения и изпълнителен директор на Тераленд Груп.

циално обявява кредитна линия в размер на 10 млрд. долара за създаването на инвестиционен фонд за финансиране на проекти в държавите от ЦИЕ.

Подписването на меморандуми и заявяването на желание за активно участие на България в платформата за сътрудничество „16+1“ и инициативата „Един пояс, един път“ са много добра предпоставка за подобряването на двустранните икономически отношения.

„16+1“ вече има сравнително добро и развито институционализиране, като България по линия на секторното сътрудничество между държавите участнички е успяла да се позиционира като координатор в земеделието. През 2014 г. в София е открит Център за насърчаване на сътрудничеството в областта на селското стопанство между Китай и страните от ЦИЕ (ЦНССС), имащ за цел да съдейства за укрепване на двустранното и многостранното сътрудничество между Китай и страните от Централна и Източна Европа в областта на земеделието и храните, чрез определяне и подбор на ключови за тях области и чрез стимулиране на ефективно взаимодействие между икономическите субекти на страните. Центърът е платформа за планиране и насърчаване на изпълнението на реалното сътрудничество между реални лица в селското стопанство – сдружения и фирми, ангажирани в селското стопанство, дърводобива и преработката на продукцията, производители на хранителни стоки, напитки и оборудване за селското стопанство, търговци и инвеститори в тези области.

Именно земеделието е един от секторите, които в България имат потенциал и в които може да се развие среден и дори голям бизнес и, също така, който може да се развива на взаимноизгодна основа с китайски фирми. Българското селско стопанство е традиционно силно развит отрасъл, като секторът е добре регулиран и дисциплиниран. Произвеждат се много качествени (включително на глобално ниво) и по-важното – продаваеми продукти. Това е една сфера, която, ако бъде добре промотирана и менажирана, освен износа за Китай (към момента основно на люцерна и розово масло) би могла да привлече и голям инвеститорски интерес от страна на Поднебесната, разполагаща с ресурсите, духа и дисциплината, които, в случай че бъдат пренесени в България, ще създадат добавена стойност и за двете страни. Това би улеснило и разширило капацитета, пазара и влиянието на Китай в Европа. Основен проблем към момента, поради който китайски компании не развиват земеделски бизнес в България, е основан на страха, породен от липса на информация и недоверие. Споменатият вече механизъм, създаден в рамките на платформата за сътрудничество „16+1“ – ЦНССС, ще трябва да работи именно за подобряването на информираността, а след това и за създаването на доверие между участниците от страните.

Следващият сектор, който би могъл да привлече инвестиции от китайска страна, е аутсорсингът. Към момента това е сфера с огромен потенциал – първо, поради това, че е слабо развита и второ, поради предимствата, които има България като държава членка на ЕС. Един разумен вариант на работа би бил китайска (или от държава извън ЕС) компания, която разполага с или се стреми към европейски пазар, да внесе в България суровия материал или полу-

готовия продукт, да го преработи в страната до краен продукт и без мито и всякакви ограничения да го продава в ЕС.

Като пример за успешен аутсорсинг могат да се посочат SVA (Shang Guang Dian) и първата им реална работна година – 2008 г., когато реализират печалба от над 12 млн. долара, като при това изпълняват по-малко от 50% от поръчките си. Продуктите си продават във Франция и Испания. Това е именно в следствие на ползите от влизането на България в ЕС, защото когато SVA регистрират компанията на българския пазар през 1996 г., тя в продължение на над 10 години на практика не работи, тъй като няма нито едно от предимствата, които придобива след приемането на страната в ЕС. Успехът се гради върху съумяването да се използва евтината работна ръка в Китай и евтината работна ръка в България, а крайният продукт се продава в ЕС, чиято покупателна способност не е за подценяване. Избягването на квотите, които ЕС налага за произвежданите от компанията продукти, ако се внасят директно от Китай, също е много важен фактор за всяко инвеститорско намерение и действие.

Фактът, че част от работния процес са изнесли в България световни компании като HP, Coca-Cola, IBM, Google, SAP, Microsoft и др. е показателен за наличието на квалифицирана работна ръка и подходящи бизнес условия.

Друг перспективен сектор е туризмът и минералните бани. България има отлични географски дадености и този сектор тепърва ще се разраства. През 2017 г. Министерството на туризма на Република България откри туристически информационен център в Шанхай, чиято цел е именно таргетиране на китайския туристически пазар като елемент за разрастване на рогния туристически бранш в своята Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2014-2030 г., както и организиране на инициативи, свързани с „Новия път на коприната“.

Инициативата „Един пояс, един път“, която се разглежда не само като инфраструктурен проект, а също така и като платформа за межкултурно общуване и обмен на опит, несъмнено има потенциал и импулс да окаже положителен ефект върху българо-китайските отношения. Китайската култура, представяна от китайската история, китайската традиционна медицина, китайските бойни изкуства и китайската философия, е интересна за българите и подобряването на културното разбиране (съответно, намаляването на различията) ще допринесе несъмнено и за икономическия аспект в двустранните отношения.

Заклучение

България се намира на този етап от развитието си, в който все още съществуват много възможности за партньорство с Китай и много други страни. Важно е да се поддържа отлична координация по линия на платформата за сътрудничество „16+1“, защото тя обхваща един очертан регион, в който субрегионите са различни и към тях трябва да се подхожда с различни действия и планове. Линиите, които политическите партии на власт прокарват, трябва да имат приемственост и далновидност, за да не отблъскват потенциалните инвеститори от своите пазари. Улесняването и подобряването на процеса на

издаване на визи за инвеститори също е сфера, над която трябва да се работи непрекъснато. Що се отнася до самия инвеститор, то той от своя страна трябва да има много добра предварителна подготовка и да е готов да се възползва от помощта на местни партньори, предлагащи добавена стойност в дейностите, които той развива.

Ролята на медиите в положителното отразяване на осъществени или предстоящи китайски инвестиции на местния пазар ще има ефекта на „снежната топка“ – т.е. те биха могли да повлекат все повече инвеститорски интерес и конкретни действия. България се намира в златната среда, в която, ако успее да запази икономическата си стабилност, да провежда правилните политики и в същото време да придобие нова експертиза и опит, би могла отново да стане водеща сила в региона.

И България, и Китай притежават положителни качества, които другата страна не притежава. Дали ще се намери правилният начин двете страни взаимно да споделят и асимилират предимствата, които предлага отсрещната страна, зависи от управляващите, от бизнеса и от народите на двете страни. Историята е научила Китай, че нещата, които си заслужават, се случват само и единствено когато са налице точното време, място и хора.

Българският туристически сектор в контекста на инициативата „Един пояс, един път“

Стилиян Раковски¹

В контекста на динамичното развитие на китайската инициатива “Един пояс, един път” (ЕПЕП), която трябва да се разглежда не само като икономически и инфраструктурен проект, а и като платформа за разбиране и подобряване на културните взаимоотношения (*people-to-people*), туристическият сектор ще заема все по-значителна роля.

Той представлява приблизително 10% от световния БВП (7.6 трилиона щ.г.), освен това всяка единадесета работна позиция е свързана с него. През 2016 г. броят на туристите в глобален мащаб е 1235 млрд. души, а за 2020 г. се очаква увеличение до 1.4 млрд. Данните показват, че самата тенденция на броя на туристите през годините от 1995 г. насам върви нагоре. Очаква се броят им за следващите тринадесет години да нарасне до 1.8 млрд. души.

Туристическият бранш трябва да вземе под внимание следните елементи:

- гостъпните самолетни билети и глобализацията намалиха привидно големите разстояния за пътешествениците;
- самите страни като бранд вече не се съревновават на локално, а на глобално ниво;
- Пътят на коприната е на дневен ред и в него има огромен предприемачески потенциал.

От маркетингова гледна точка е много важно да се отбележи, че туристическият продукт се купува, но туристическото преживяване е това, което се запомня. То е специфичната съвкупност от култура, хора и географска реалност. В контекста на съвременния туризъм, качеството расте първо по линия на продукта, следва самото изпълнение на услугата, за да се достигне и до повишеното качество на самото преживяване. Неслучайно писателят Хенри Милър отбелязва, че гадена дестинация никога не е просто място, а е нов начин, по който да гледаме на нещата. Експертната общност е на едно мнение за това, че Пътят на коприната е един от най-важните маршрути в човешката история през вековете. С него се свързват емблематични личности като Александър Велики, Джан Цзян и Марко Поло.

Възраждането на Пътя на коприната под формата на инициативата „Един пояс, един път“, преминавайки през повече от 60 държави, има амбицията да създаде свързваща железопътна и магистрална мрежа, петролопровода, газопроводи и логистични зони от Китай до Европа. Потенциалният пазар, който

¹ Стилиян Раковски завършва специалност „Администрация и мениджмънт“ в Нов български университет, след което и „Международни отношения“. От 2013 г. работи в отдел „Публични дейности и сътрудничество“ на Дипломатическия институт, където развива експертиза в областта на Близкия изток и Китай.

ще бъде покрит, включва повече от половината население на земята, 75% от познатите енергийни запаси и 40% от световния БВП. Тези данни очертават гигантския мащаб на този цивилизационен проект, който се разглежда като отговор на Китай към глобализацията. В тази връзка г-р Франс-Пол ван дер Путен, изследовател по китайската тематика в холандския Институт за международни изследвания „Клингендал“, отбелязва, че потенциалният резултат от инициативата би могъл да бъде усилване на интензитета на връзките в Евразия до ниво на значимост, което не е виждано от упадъка на стария Път на коприната преди повече от 500 години.

Над 30 страни по Пътя на коприната, в това число Албания, Армения, Азербайджан, Бангладеш, Китай, Хърватска, Египет, Грузия, Гърция, Иран, Ирак, Израел, Испания, Италия, Румъния, Русия, Турция, разбира се – България и др., работят над обмен на опит и добри практики в туристическия сектор, включително за това как да се увеличи приносът на туризма за Целите за устойчиво развитие на ООН. Трябва да се оцени високо българската активност, тъй като на 26 и 27 юли в град София се проведе Вторият международен семинар „По Западния път на коприната“. Събитието бе организирано от Министерството на туризма на Република България и Световната организация по туризъм към ООН (СОТ). Семинарът е част от общата инициатива за развитие на туризма „По Западния път на коприната“ и представлява проект на съвместно сътрудничество между СОТ и Генерална дирекция „Вътрешен пазар, индустрия, предприемачество и малки и средни предприятия“ (DG GROW) на Европейската комисия. Неговата насоченост е към съживяване на наследството по Пътя на коприната, разположено в цяла Европа. От тази гледна точка туристическият сектор би могъл да допринесе към 17-те Цели, част от които са създаването на работни места, намаляването на бедността, равенството на половете, иновации и инфраструктура и други. Разбира се, условието това да се случи е туристическият сектор да бъде ефективно управляван.

Благодарение на усилията на Световната организация по туризъм към ООН е създаден План за действие за Пътя на коприната през 2010 г. на конференция в град Самарканд, Узбекистан. Планът се изгражда на базата на три ключови елемента. Първият елемент представлява маркетинг и промотиране. Може да се отбележи, цитирайки списание „Форбс“, че Пътят на коприната е бранд от ранга на Кока-кола и Дисни по разпознаваемост. Проучвания на СОТ показват, че това е един от най-дискутираните туристически маршрути. Следващият елемент в плана е изграждане на капацитет и неговото менажиране. В този аспект трябва да се улесни ангажираността на бизнеса за вземане на решения и разработване на стратегии чрез установени форуми като Срещите на министрите от страните по Пътя на коприната както и срещи на Целеви/работни групи. Подобряването и провеждането на обучения за туристическия сектор в контекста на Пътя на коприната също не трябва да се пропуска като фактор. Последният (трети) елемент е наборът от улеснения при пътуване и включва в себе си изключително важния въпрос за визите, както и създаването на директни самолетни линии между държавите.

При първоначален анализ България се позиционира добре, като нейните сил-

ни страни са:

- относително добро географско разположение;
- висока конкурентоспособност в ценово отношение;
- относително висока степен на сигурност;
- добри възможности за развитие на традиционен продукт в традиционна среда;
- висока удовлетвореност от основните елементи на преживяването в дестинацията;
- наличие на голямо количество (но несистематизирана) информация за развитието на туризма, и др.;

Сред слабите страни на туристическия сектор в България трябва да се отбележат:

- ясно изразена сезонност на туризма;
- формиране на националното конкурентно предимство на основата на екстензивно използване на туристическите ресурси и ниска факторна себестойност;
- ниска средногодишна заетост на легловата база;
- нисък среден приход от туристоген;
- тенденция към намаляване на продължителността на престоя;
- недостатъчен институционален капацитет, и др.

Опция, от която България е успяла да се възползва, е обвързаността ѝ с влиятелни международни туристически организации и възможност за интензивно участие в процесите, свързани с развитието на туризма в световен мащаб, за по-добро позициониране като туристическа дестинация и осигуряване на подкрепа за туристическия бранш.

Разглеждайки визовите режими и улесняването на пътуванията, можем да кажем, че би могло да се работи още по тези направления. Разработването и участието в съществуващи интерактивни платформи, каквато например е Silk Road Events and Heritage Map, също трябва да не се пропуска като опция за позициониране на страната (в случая България фигурира с обичая Сурва).

Ако анализираме образа на китайския турист, може да се заключи, че един пакет от културен, кулинарен и шопинг туризъм би бил добре приет, като в същото време изгодите за бизнеса биха били едновременно за няколко сектора – туристически агенции и самолетни компании, хотели, екскурзоводски компании, ресторанти, магазини за сувенири, транспортни компании, ако групата от туристи е голяма, и т.н.

Политическият елит и експертите в туристическия сектор в България ясно разбират важноста да се развива туризъм към пазари, които до момента не са били приоритетни за страната, вземайки предвид техния растеж и големина, които са ги превърнали в глобален фактор за управлението на сектора. Това се вижда в Стратегията за устойчиво развитие на туризма в България 2014-2030, приета през 2014 г. от Министерския съвет и имаща за цел да систематизира визията, стратегическите цели, приоритетите и дейностите, чиято реализа-

ция ще води до утвърждаване на устойчиви схеми за развитие и управление на туристическите дейности. В актуализираната версия, която публикува Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията през 2017 г., се вижда по-слабо заложено намерението за привличане на китайския туристически пазар. Анализирайки последните действия на страната, може да се достигне до извода, че реално по отношение на действията, импулсът не е намалял, а напротив – работи се активно и системно.

От 2012 г. България организира специализирани информационни турове за китайски туроператори и меди. През май 2014 г. председателят на Националната администрация по туризъм (с ранг министър) Шао Циуей посети България и подписа Меморандум за разбирателство с Министерството на икономиката и енергетиката за задълбочаване на сътрудничеството в областта на туризма. От 28 до 31 март 2015 г. на посещение в България бе новият председател на Националната администрация по туризъм Ли Дзингзао. От 18 до 20 юни 2015 г. министърът на туризма, Николина Ангелкова, участва в Седмата международна среща за туризъм „По пътя на коприната“ и в Първата среща на министрите на страните от Икономическия пояс по пътя на коприната в гр. Сиан. Подписан бе Меморандум за разбирателство в областта на туризма между Министерството на туризма и Националната администрация по туризъм на КНР. Общият брой китайски граждани, посетили България през 2014 г., е 16 000 души. От 18 до 21 май 2016 г. министърът Ангелкова посети Китай за участие в Първата световна конференция за развитие на туризма. През месец септември 2017 г. в град Шанхай бе отворен туристически информационен център, който ще свързва български с китайски туроператори и ще представя на огромния китайски пазар възможностите за туризъм в България.

Друго положително събитие е възможността да се вземе на концесия летището в град Пловдив от китайска компания, принадлежаща на „Хайнан Еърлайнс“. Това би добавило тежест към споменатия трети елемент на Плана за действие по Пътя на коприната, защото се предвижда да бъдат пуснати директни полети между България и Китай. Проектът планира да се инвестират 79 млн. евро, като голяма част от тях (около 30 млн. евро) са за изграждането на карго и на пътнически терминал. Планът на китайския гигант е летище „Пловдив“ да започне да обслужва по над милион пътници годишно.

Заклучение

България заявява желанието си и се стреми да участва активно в туристическия сектор в контекста на „Един пояс, един път“, както и в платформата за сътрудничество между Китай и страните от ЦИЕ „16+1“. Предприетите стъпки са в правилна посока, като под внимание са взети и слабите аспекти на туристическия бранш в страната. Подобряването и улесняването на издаването на визи за китайския турист би имало голям ефект в туристопотока към страната, както и създаването на директна самолетна линия, независимо дали ще бъде от София или от Пловдив. Тези действия са и в изпълнение на чл.9, т.12 от приетите на срещата на върха в Рига насоки за задълбочаване на съ-

трудничеството в „16+1“.

Становището, до което се стига на среща, състояла се през месец юни т.г. между министъра на туризма, г-жа Ангелкова, и румънския ѝ колега, Н. Пр. Йон Гъля, че двете страни могат много успешно да предлагат общ туристически продукт за потребителите от далечните пазари, е абсолютно вярно. България сама по себе си не е достатъчно голяма и известна като бранд от гледна точка на китайския турист, но ако се направи пакет, включващ две или повече страни, то това би било печеливша комбинация за всички страни в уравнението. Най-важното в случая е да не се губи от създадения импулс в отношенията между страните в резултат на китайската инициатива „Един пояс, един път“ и платформата за сътрудничество „16+1“, или спокойно може да се използва мисълта на Конфуций, че „който не напредва всеки ден, всеки ден изостава.“

Пловдив и Българо-китайската асоциация за бизнес развитие – стратегически партньори в Черноморския регион в инициативата „Един пояс, един път“

Ирина Белева¹

Дами и господа,

Имам удоволствието да Ви представя Българо-китайската асоциация за бизнес развитие и Тракия Икономическа зона – моделът на публично-частно партньорство във втория по големина град в България – Пловдив, и как България и, в частност, Пловдив със своето географско положение между Европа и Азия може да стане стратегически партньор в инициативата „Един пояс, един път“. Безспорно, активното включване на България в проекта, обявен от президента Си Дзинпин за „Проект на века“, който да свърже Китай със света чрез древните търговски пътища и по този начин да посрещне икономическите предизвикателства и насърчи глобализацията, ще донесе неимоверни трансформации за нашата икономика, образование, дипломация, култура, като част от международна свързаност по Новия път на коприната на над 4,4 милиарда души – 63% от населението на света, генериращо 29% от БВП.

Позволете ми преди всичко от името на г-н Здравко Димитров, областен управител на Пловдив, да Ви покана за участие в Третата работна среща на областните управители на провинции и региони в рамките на сътрудничеството „Китай – Централно-източно европейски страни (Китай-ЦИЕС) 16+1“, която се наложи като неделима част от инициативата за регионално сътрудничество „Един пояс, един път“. Срещата ще се проведе в Пловдив на 19 октомври 2017 г. и е единственото мероприятие в рамките на сътрудничеството „16+1“ в България през тази година. В него съм основен организатор и модератор на панела „Иновации и индустриални зони“. В другите два панела ще бъдат обсъдени въпроси по „Туризм и култура“ и „Селско стопанство“.

По данни на Световната банка, на фона на реални резултати и инвестиции на другите страни, където се отчита, че китайските преки инвестиции зад граница са скочили от 145 милиарда щ.д. за 2015 г. до близо 200 милиарда за 2016 г., през 2016 г. китайските преки инвестиции в ЕС са нараснали рекордно със 76% до 35,1 милиарда евро, а в същото време българският износ за Китай се е сринал с 19,6% от 612,4 млн. щ.д. за 2015 г. до 479,7 за 2016 г. По данни на БНБ китайските инвестиции в България за 2015 г. са в размер на нищожните 2,9 милиона евро. Обемът на китайски инвестиции у нас за

¹ Ирина Белева е член на Българо-китайската асоциация за бизнес развитие (БКАБР) и генерален консул на Република България в Шанхай в периода 2011-2015 г.

2016 г. е отрицателен: минус 3,3 милиона евро. За сравнение, в периода 2011 - 2015 г. годишните китайски инвестиции в България бяха в порядъка на 40-50 милиона евро годишно. Всичко това налага по-активното участие на страната ни в международни инициативи, каквато е „Един пояс, един път“.

Отварянето на Китай към света започва в края на 70-те години на миналия век с пилотна икономическа реформа в няколко крайбрежни провинции и градове. Именно тези райони възбудиха китайския икономически бум и поставиха началото на това, което Китай е днес. Затова смятам, че специално внимание трябва да се отдели на регионалното сътрудничество в инициативата „Един пояс, един път“ и да се проучи потенциалът на нови региони като Черноморския регион, за да се ползват възможностите му в тази глобална инициатива. Регионалните правителствени и неправителствени организации и, най-вече, публично-частното партньорство ще бъдат водещи и стратегически партньори за разгръщане на инициативата.

Българо-китайската асоциация за бизнес развитие (БКАБР) е един от тези партньори и с натрупания опит се оказва стратегически партньор в Черноморския регион за сътрудничество в „Един пояс, един път“. БКАБР е създадена през 2010 г. като неправителствена организация с цел задълбочаване на сътрудничеството между България и Китай във всички сфери на живота – икономика (инвестиции, търговия), туризъм, образование, култура, наука, спорт. В основата ѝ са компании, национални лидери, като Сиенит холдинг, КЦМ 2000, Респект консулт, Galaxy Property Group, Биофреш и др.

Благодарение на своята активна дейност БКАБР спечели уважението както на българските, така и на китайските държавни, общински и бизнес среди. Асоциацията е организатор и участник в значимите двустранни форуми, като осъществява тясно сътрудничество с българското правителство, общините, посолството на Китайската народна република в България, посолството на Република България в Пекин, генералното консулство на България в Шанхай, Институт Конфуций, китайската информационна агенция Синхуа, Световната туристическа организация на ООН, Европейската комисия, а вече и с Дипломатическия институт към министъра на външните работи на Република България.

Първата задгранична проява на БКАБР бе форумът „Инвестирай в България“, организиран в Шанхай през ноември 2012 г. в партньорство с генералното консулство на РБ в Шанхай, където бях генерален консул до 2015 г., Министерството на икономиката, енергетиката и туризма (МИЕТ) и Българската агенция за инвестиции (БАИ). Форумът бе подкрепен от Менда Стоянова, заместник-председател на Народното събрание на РБ, и от над 600 представители на правителството, бизнеса, туризма и бе много успешен. Затова предложих да организираме нов форум, но този път в България – в Пловдив, където се помещава БКАБР. Президентът на Република България лично приветства участниците в първия Българо-китайски форум за инвестиции и туризъм „Открий и инвестирай в България“. Над 150 китайски бизнесмени и туристически фирми взеха участие в него и добрата съвместна организация на община Пловдив, ГК-Шанхай, МИЕТ и БАИ поста-

виха началото на трайни връзки на стратегическо сътрудничество на този регион с Китай още в началото на създаването на регионалната инициативата „16+1“, която вече е неразделна част от най-мощната инициатива на Китай през 21 век – „Един пояс, един път“.

Бяха подписани първите договори на БКАБР с Китайския съвет за насърчаване на международната търговия (ССРПТ Шенгжен, Шанхай и Нинбо). БКАБР имаше високата чест да стане съчредител на Съюза за насърчаване на инвестициите и търговията „Път на коприната“ в Шенгжен.

През 2013 г. бяха организирани първите лекции с представители на Института за международни изследвания в Шанхай и Университета Тонгдзи в Софийския университет и в Пловдивския университет. Инициирани бяха първите връзки на Университета Дзяотонг с Аграрния университет в Пловдив. Асоциацията работи съвместно с преподавателите по китайски език и със студенти, изучаващи китайски език, в Пловдив, както и с китайски студенти, които следват в България. С помощта на БКАБР Френската езикова гимназия в Пловдив стана първата езикова гимназия в България, която откри през 2014 г. клас с интензивно профилирано изучаване на китайски език по учебни програми за езикова гимназия. Асоциацията подпомага сътрудничеството между български и китайски университети и съдейства на проекта „Европейско образование в България“.

През 2015 г. Шанхайската академия за обществени науки бе гост на БКАБР и Пловдивския университет. На 13 ноември 2017 г. официално беше открит Българо-китайски център за професионално обучение на Пловдивския университет и Политехническият университет на Шенгжен в областта на телекомуникациите и информационните технологии.

БКАБР е партньор на най-мощната индустриална зона на България – Тракия икономическа зона /ТИЗ/, развивана от „Сиенит Холдинг“, „КЦМ 2000“, 9 общини, 2 клъстера и Областна администрация Пловдив. Тракия икономическа зона се обособи като първия в България Район за целенасочена подкрепа от държавата с решение от 27 февруари 2015 г. на Областния съвет за развитие на Област Пловдив.

Понастоящем ТИЗ е един от най-мощните икономически проекти на България. Осъществява се върху площ от 10 700 000 м. От старта през 1995 г. на първата индустриална зона – „Марица“, до сега във всички зони са направени инвестиции за над 1 милиард евро и са привлечени над 100 инвеститори, от тях 80 чужди, открити са над 12 000 работни места. Освен развитие на индустриални зони, ТИЗ разви парк „Образование и високи технологии“ в Пловдив, индустриална зона и високотехнологичен център „Тракия“ и агро-център „Калояново“ и работи по нов проект в с. Калековец.

Част от ТИЗ е Евро-китайската зона за икономическо развитие, която подкрепя с конкретни действия стратегическия план на китайското правителство за Нов път на коприната „Един пояс, един път“. На 23 октомври 2013 г. китайска парламентарна делегация, водена от заместник-председателя на Китайския народен политически и консултативен съвет, Ду Цинлин, се среща с БКАБР и разглежда част от Тракия икономическа зона.

Асоциацията е инициатор за побратимяването на Пловдив, вторият по големина град в България и най-старият жив град в Европа, с най-младия китайски мегаполис Шенгжен, разположен в близост до Хонг Конг. Там през 1980 г. е основана първата специална икономическа зона на Китай и от рибарско селище от 30 000 души се трансформира в мегаполис с 20 милиона жители. Шенгжен е център и символ на китайското икономическо чудо, задвижвано от високите технологии. Тук е „домът“ на „Хуауей“ и ZTE, на водещия електрически автомобилостроител „BYD“. С подкрепата на Община Шенгжен, ССРПТ Шенгжен, БКАБР и Община Пловдив се осъществи официална визита на кмета на Шенгжен, г-н Сю Цин, в Пловдив през март 2014 г. и бе подписан договорът за побратимяване, като паралелно се проведе и Българо-китайски бизнес форум „Пловдив – Шенгжен: Сътрудничество и инвестиции 2014“ и изложение „Произведено в Шенгжен“.

От юни до септември 2014 г. Община Шенгжен изпрати на работна визита в Пловдив свой представител, г-н Дерек Фънг, който с помощта на БКАБР и Община Пловдив задълбочи отношенията между двата града. Китайски общински служител да работи няколко месеца в България се случва за първи път в двустранните отношения.

БКАБР взе активно участие на българо-китайския бизнес форум „България: разширявай своя бизнес“, организиран от Българската агенция за инвестиции съвместно с Посолството и ГК-Шанхай на 6 ноември 2014 г. в Пекин и на 11 ноември в Шанхай.

Вследствие на побратимяването на двата града на 19 ноември 2014 г. община Пловдив откри в Шенгжен първия си заграничен офис в партньорство с Българо-китайската асоциация за бизнес развитие. От 2015 г. е открит още един офис в Пекин с представител Кръстьо Белев, който развива отношенията със североизточен Китай – основно Пекин и Тиандзин, първият побратимен муниципалитет на област Пловдив от 1990 г.

На 17 ноември 2014 г. г-н Стоянов, заместник-кмет на Пловдив, участва в Конференцията на побратимените градове и се среща с градоначалника на Шенгжен, г-н Сю Цин, по инициатива на БКАБР. Той популяризира Пловдив като Европейска столица на културата 2019, а и като топ туристическа дестинация в специализираното гид издание Lonely Planet, класирало Пловдив в топ 10 на най-добрите градове в света, които трябва да бъдат посетени през 2015 г. На същия ден Пловдивският университет „Паусий Хилендарски“ и Медицинският университет в Пловдив станаха членове на Лигата на университетите от побратимените на Шенгжен градове.

По инициатива на Българо-китайската асоциация за бизнес развитие и на Община Пловдив, със съдействието на г-н Дерек Фънг, 12-членна делегация с представители на общинските администрации и туристически оператори от Шенгжен, Гуангжоу и Джухай взе участие в Петата международна среща на туроператорите в Пловдив от 26 ноември до 1 декември 2014 г. Събитието се организира от Община Пловдив чрез общинско предприятие „Туризм“, Министерството на туризма и Асоциацията на българските туроператори и туристически агенции и има за цел да популяризира Бълга-

рия като целогодишна туристическа дестинация. Министърът на туризма Николена Ангелкова специално поздравя китайските гости.

БКАБР взема участие всяка година в бизнес-форумите, съпътстващи срещите на правителствените ръководители на страните от Китай и Централна и Източна Европа във формат „16+1“ още от 2014 г. в Белград. По инициатива на БКАБР делегация начело със г-н Здравко Димитров взе участие в Четвъртата среща на върха на лидерите на страните от Централна и Източна Европа и Китай (16+1), която се проведе в град Суджоу, КНР, през ноември 2015 г. и на която България бе между първите пет страни от ЦИЕ, подписали меморандум за популяризиране на инициативата „Един пояс, един път“.

Представители на Асоциацията взеха участие в панелите и дискусиите, на които презентираха Тракия икономическа зона и частта от нея – Евро-китайската зона за икономическо развитие, също и в рамките на срещата на върха в Рига през 2016 г. Планирано е участие и през 2017 г. в Бугапеша.

Всяка година БКАБР традиционно посреща делегациите от Община Нинбо, организатор на Международното изложение 16+1 от 8 юни в Нинбо, след подписаното през 2014 г. споразумение в Белград на срещата на върха. Със съдействието на ГК-Шанхай, БКАБР участва в откриването на първия павилион на български стоки в Нинбо през юни 2015 г.

През ноември 2015 г. бе излъчен 25-минутен филм от Шенгженската телевизия по 5 канала. Директор „Връзки с обществеността“ на БКАБР Катя Стайкова организира снимането на рекламен филм за Пловдив и Розовата долина, гледан от милиони китайци и финансиран от китайската страна. Два телевизионни екипа на китайската Shenzhen Media Group снимаха за една седмица през юни знакови места, които доказват защо Пловдив е избран за културна столица на Европа през 2019 г.

На 2 ноември 2015 г. по инициатива на Асоциацията президентът на Политехническият университет в Шенгжен подписа в Пловдив договори за сътрудничество с Технически университет - София и Пловдивския университет.

През юли 2016 г. за първи път организирахме опознавателно посещение на 25 китайски студенти от Политехническият университет на Шенгжен в Пловдив. Техни домакини бяха Пловдивският университет и пловдивският филиал на Технически университет - София.

За 4-та поредна година организирахме визита на бизнес делегация на хай-тех панаира в Шенгжен, който се провежда всеки ноември.

През 2015 г. БКАБР бе основен партньор на ГК-Шанхай по организиране на „Дни на българската култура“ в центъра на града.

През 2016 г. БКАБР сключи меморандум за сътрудничество с Центъра за насърчаване на сътрудничеството в областта на селското стопанство между Китай и страните от Централна и Източна Европа /ЦИЕ/, създаден към Министерството на земеделието и храните на база на подписания през октомври 2015 г. меморандум за разбирателство между земеделските министерства на България и Китай. На 24 ноември 2017 г. в ТИЗ съвместно се

открива първият „16+1“ логистичен център и павилион за електронна търговия със селскостопански и други стоки, който ще може да развива многостранното сътрудничество и търговия между Китай и ЦИЕ, като свързва пристанища, складове, логистични центрове в рамките на страните от „16+1“ и чрез платформите B2B, B2C, G2B2B2C.

През 2016 г. бях поканена като експерт в организацията на Първата среща на кметовете на столиците на Китай и страните от ЦИЕ и подготвих политическата декларация от срещата, която бе приета от всички страни участници. През 2017 г. целият екип на БКАБР взе активно участие в организацията на Третата работна среща на областните управители „16+1“ и имаше възможност да представи проекти за сътрудничество в областта на туризма, културата, образованието, изграждането на ново производство.

Несъмнено нови възможности пред БКАБР за сътрудничество с Китай ще се открият след изпълнението на проекта за изграждане на „16+1 Модерен селскостопански демонстрационен парк“ в Аграрния университет в Пловдив.

Асоциацията се доказва като надежден посредник между китайските и българските институции и фирми в инициативата „Един пояс, един път“. Нейните партньори имат достъп до висококачествени услуги, свързани с юридическото, инвестиционно, търговско и посредническо обслужване в Китай и България, благодарение и на сключения договор с „Дехенг“ – четвъртата по големина международна правна кантора в Китай.

Натрупаният опит през последните години в развитие на сътрудничеството с Китай ми дава възможност да посоча следните препоръки към китайското правителство за засилване на сътрудничеството в Черноморския регион в рамките на Новия път на коприната:

България като страна, установила дипломатически отношения с КНР още през 1949 г., има нужда от достойно място като стратегически партньор на Китай на Балканите. Единствено с такъв статут страната ни може да бъде двигател на инициативата „Един пояс, един път“ сред страните от Черноморския регион и да бъде поставена във фокуса на инвестиции от страна на партньорски китайски фирми и на активен туристически обмен.

За да има успех инициативата в Черноморския регион, трябва да се засили сътрудничеството с местни структури като Сдружението на общините в РБ, със структури на ЕС като Европейския комитет на регионите и Европейската асоциация на историческите градове и региони, Асоциацията на европейските гранични региони, Асамблеята на европейските региони, Съветът на европейските общини и региони, Конференцията на периферните морски региони, както и с регионални такива, като Организацията за черноморско икономическо сътрудничество, с цел идентифициране на общите приоритети и начините за по-ефективно взаимодействие между ОЧИС и Черноморската банка за търговия и сътрудничество, Европейската инвестиционна банка, Световната банка.

Черноморското сътрудничество в рамките на инициативата „Един пояс,

един път“ има много въпросите за разрешаване.

Една от най-важните пречки за активното сътрудничество е фактът, че България все още не е член на Шенген.

Безспорно, един от най-важните въпроси е липсата на адекватна инфраструктура, която да съответства на нарасналите нужди от бързи комуникации – директно и бързо транспортиране на стоки, туристи и бизнес представители по земя, въздух и море. В това отношение България много изостава в рамките на Черноморския регион. От стартирането на първата ж.п. карго линия от Чунцин до Европа през 2011 г., за 6 години страната ни не е включена все още в нито една международна инфраструктурна мрежа по Новия път на коприната, нямаме и директен самолетен полет. Затова инициативата „Един пояс, един път“, с изграждане на нови ж.п. линии и експресно митническо третиране и документооборот, ще отвори нови възможности за България и за двустранното сътрудничество в това отношение. Изграждането на нова директна ж.п. връзка на България с Китай и включването на България към изграждащата се експресна ж.п. линия Белград-Будапеща и в другите международни коридори ще създаде нови възможности за бизнеса – както бърз износ на китайски стоки до балканските страни, така и бърз износ на български стоки до китайския пазар. Такава връзка вече съществува от Китай до 15 града в 10 страни в Европа – от Иу до Испания и до Лондон (1.2017), до Германия, като вече над 1700 влакови композиции са пътували между Китай и Европа. Китайският карго експрес „China Railway Express“ придобива все по-голямо значение като „China Belt and Road on rail“.

За развитие на икономическите връзки в инициативата „Един пояс, един път“ е важно като приоритет в сътрудничеството да се издигне развитието на традиционните отрасли на всяка страна и да се акцентира върху символите и бранда на местните продукти. Например за България това е розовото масло и продуктите от роза, като в Китай тя е известна като „страната на розата“. Икономиките на повечето страни от Черноморския регион са с една от най-ниските себестойности за производство и представляват един регион на биологично чисти продукти, а също така са допълващи се с тази на Китай като основен потребител на тези стоки. С повишаване на жизненото равнище в Китай и нарасналото потребление на храни, напитки и вина, китайското правителство е заинтересовано да ускори процедурите по вноса на селскостопански изделия. За съжаление трябва да признаем, че макар България да е признала КНР още през 1949 г., то много късно – едва от 2011 г., след обявяването на инициативата „16+1“ – форматът за сътрудничество между Китай и страните от Централна и Източна Европа, Министерството на земеделието, храните и горите на РБ започна да подава заявления за одобряване на вноса на български селскостопански продукти в Китай, която процедура отнема време по инспекция от китайска страна на Генералната администрация за надзор на качеството, инспекция и карантинна на КНР. Това е един неизползван потенциал години наред и създадената свързаност в инициативата „Един пояс, един път“ ще задвижи този неизползван потенциал. Към днешна дата са подадени общо

28 заявления, като само 4 от тях са одобрени и те включват износа само на царевича, слънчоглед, риба и рибни продукти, люцерна. МЗХГ и Центърът за насърчване на сътрудничеството в селското стопанство между Китай и страните от ЦИЕ (16+1) трябва да бъдат по-експедитивни в предаването на нужната документация и оформянето на списъците с фирмите за получаване на лиценз по износ. Включването на максимален брой български продукти и български производители е в интерес на икономиката ни и на потребителите в Китай с оглед консумацията на чисти биологични висококачествени продукти. Все още не е решен въпросът за вноса на свежи плодове от България в Китай, и то на традиционни плодове с конкурентни цени като череша, сливи, праскови. През 2017 г. пак се получи така, че българската маслогайна роза дамасцена не бе включена в списъка на МЗХГ за разрешени за внос храни в КНР. Така че решаването на този въпрос е крайно наложително. Тази ситуация поставя и китайските инвеститори в Черноморския регион в състояние на невъзможност да разширяват бизнеса си по износ на селскостопански стоки от България.

Ето защо в рамките на инициативата „Един пояс, един път“ би било добре да се сключат меморандуми между страните за засилване на сътрудничеството в областта на санитарните и фитосанитарните въпроси с бързо одобряване на сертификати за износ на продукти от страните за Китай, което често е взаимно изгодно за страните по Новия път на коприната.

Този сектор на сътрудничество би се развивал в тясно взаимодействие с институтите и центровете за разработки и чрез внедряването на високотехнологична техника – гронове, безпилотни трактори, механизация на обработка и събиране на реколтата. Добра практика за развитие на Черноморското сътрудничество и износа на страните от региона е откриването на павилиони на известни стоки на страните от „16+1“ (вече като част от инициативата „Един пояс, един път“), павилиони на културата с промоция на стоките на побратимените градове, провеждане на Дни на културата на страните по Новия път на коприната, двустранен обмен и инициативи като тази по програма „Младите фермери между ЕС и Китай“ (съвместна за Европейския съюз и Китай) с посещение на иновативни стопанства, изследователски институти и университети, кооперации, както и държавни институции с отношение към селскостопанския сектор.

Друг приоритетен въпрос за икономическото сътрудничество в инициативата „Един пояс, един път“ по отношение на Черноморския регион е финансирането при внедряването на нова по-производителна техника както в селското стопанство, така и във всяко едно производство. В това отношение се разчита на съдействие за финансиране по европроекти от ЕК, ЕИБ и от Черноморската банка за сътрудничество. В България все още няма финансиране от Азиатската банка за инфраструктурни инвестиции, няма никакво присъствие на Bank of China, Exim Bank, ICBC, Азиатската банка за развитие, Азиатската банка за инфраструктурно развитие, New Development Bank и китайското Министерство на финансите.

Тук трябва да отбележим, че всички китайски инвеститори в селското

стопанство и други сектори ползват финансиране по европрограми и евро-субсидии като регистрирани местни юридически лица в ЕС. В същото време гостът на български юридически лица до китайския пазар и китайско финансиране не е еднакъв, както е за китайските юридически лица в Европа. Затова искрено се надявам инициатива като „Един пояс, един път“ да създаде в перспектива еднакъв достъп, реципрочност и взаимно еднакво третиране на всички юридически лица в Китай.

Дигитализацията на заявленията за визи, т.е. попълването от заявителите, подаването на заявленията за визи по електронен път и получаването на туристически визи за 24 часа, облекченото третиране на бизнес визите и дори въвеждането на електронни визи „По пътя на коприната“, са изключително важни въпроси за решаване с оглед развитието на сътрудничеството в Черноморския регион като нова дестинация по Пътя на коприната. Единствено с такава инициатива може да се насърчи увеличаването на туристическия поток и посещаемостта на България като допълваща туристическа дестинация в международната рамка на сътрудничество на инициативата „Един пояс, един път“. Този въпрос трябва да се постави за разглеждане на следващата среща на върха ЕС-Китай и още по време на председателството на България на Съвета на ЕС може да се постигнат добри резултати.

Необходимо е също разширяването на образователния обмен и използването на възможностите да се получат за една година магистърски и докторски степени от български университети, признати в ЕС. В Китай това отнема поне 2-3 години.

Разширяването на културния обмен е най-трудната сфера на сътрудничество поради липса на гостатъчно финансиране в икономиките на страните от Черноморския регион. За мен е чест, че давах препоръки за двустранно откриване на културни центрове, като откриването на първия Китайски културен център 16+1 в София на 23 ноември 2017 г. е предизвикателство към България да намери финансиране и да открие свой такъв в Пекин, който несъмнено ще играе значителна роля за популяризиране на културните връзки по Новия път на коприната.

И тук искам да отговоря на въпроса за недостига на работна ръка на г-жа Лон Дзин, моя дългогодишна приятелка от Шанхайския институт за международни изследвания, с която заедно организирахме първите срещи с Дипломатическия институт и първото посещение в България на делегация от ШИМИ, ръководена от брата на Ян Дзиечъ – проф. Ян Дзиуеиен. България може да посрещне инвеститори и да реши недостига на работна ръка само с въвеждането на иновативни методи на управление /ERP systems/ и автоматизирано роботизирано производство. Проучванията в ЕС показват, че 79% от фирмите, въвели поне една иновация от 2011 г., имат увеличаване на оборота с 25% към 2014 г. В Пловдив се произвеждат качествени работи и се изнасят за Китай, а и Китай има вече опит в това отношение с въвеждането на роботизирано производство в Южен Китай, което е увеличило производителността с 250% и е намалило производствения брак с 80%.

И накрая, бих искала отново да заявя желанието на БКАБР да продължи да работи активно за по-нататъшното развитие на отношенията по Новия път на коприната и да бъде стратегически партньор в Черноморския регион. Възползвам се от възможността да ви покана да работим заедно, за да увеличите видимостта на България по Пътя на коприната в Черноморския регион. Също така искрено се надявам, че България ще бъде успешен домакин на председателството на ЕС през 2018 г. и на една от следващите срещи на държавните глави във формат „16+1“, както и че ще бъде достоен стратегически партньор по инициативата „Един пояс, един път“.

Изказване на Н.Пр. Майкъл Христидис при представянето на изложбата „Европейското преоткриване на Черно море. Френски връзки“ по повод 25 години ОЧИС*

Позволете ми преди всичко да поздравя организаторите и да им благодаря за включването на това много важно събитие в рамките на празненствата по случай 25-тата годишнина на организацията, която имам честта да представявам – Организацията за черноморско икономическо сътрудничество (ОЧИС).

В качеството ни на най-старата и най-важна регионална организация, насърчаваща предимно икономическото сътрудничество между своите гържави членки, а и извън тях, ние сме щастливи и горди от това, че нашата 25-та годишнина се отбелязва в едно от най-важните пристанища на Черно море – Бургас, град с толкова богата и жива история, „един град, който винаги е имал да предложи нещо интересно“, както ме уведоми днес заместник-кметът на града.

Днес отбелязваме нашата годишнина с това престижно събитие, озаглавено „Европейското преоткриване на Черно море. Френски връзки“.

И така, г-н Посланик, „търсете французите“, които допринесоха толкова много за самото пристанище и навигационната инфраструктура тук в Бургас, както и навсякъде другаде по крайбрежието на Черно море. Аз например научих току-що, че фарът на любимото ми място на Черноморското крайбрежие – нос Калиакра, е бил построен от французи, които – заедно с много други преди, а и след тях – са допринесли за обогатяването на уникалната култура на Черно море, като са засилили неговото значение, както и ролята, която е имало в гревността, а и по-късно, спомагайки за оформянето на това, което днес наричаме „Европейска цивилизация“.

Струва ми се, че винаги трябва да се опитваме да преоткриваме Черно море – даже и днес, разкривайки го отново като море на мира, сътрудничеството, диалога и разбирателството, а не като море на разделението или море на конфликти.

В това отношение историята на Черно море може да ни научи на много неща: когато преди няколко месеца се разхождах из един от основните музеи на град Варна, попаднах в зала, посветена на Обединението или Съюза, създаден от няколко градове-гържави на западния бряг на Черно море в началото на втори век от Новата ера и наречен „Хексаполис“. По това време шест града на територията на днешна Румъния и България се съюзават, като започват да си предлагат взаимно търговски преференции и други привилегии, избирайки в същото време заедно своите представители в „Pontic Commons“ – там, където са се „ковали законите“ и са се вземали ре-

* Изложбата е изработена от Дипломатическия институт по случай отбелязването на 25-ата годишнина на Организацията за черноморско икономическо сътрудничество. Официалното ѝ откриване се състоя на 28 юли 2017 г. в Пристанище – Бургас.

шенията.

Представете си само какво би искала да постигне в наши дни моята организация – да установи сътрудничество, диалог и колективно управление на проблемите, пред които сме изправени днес в Черноморския регион – нещо, което е съществувало тук в продължение на почти 2000 години.

Затова нашата, а и вашата мисия е да превърнем това море в регион на мира и сътрудничеството – нещо, което е даже още по-релевантно и по-навременно.

Нека се учим от историята на Черно море, за да можем да „кроим“ неговото настояще и бъдеще, тъй като можем да имаме само полза от това „упражнение“!

Бих искал да благодаря още веднъж на организаторите и на град Бургас за това, че приеха да бъдат домакини на такова уникално събитие. И позволете ми да отправя специалните си благодарности към г-жа Таня Михайлова, която не само ме покани да участвам днес тук, но и за цялото ѝ сътрудничество и приятелство в продължение на дълги години.

„Същност и история на паричните съюзи“

автор: доц. гпн Калоян Симеонов

РЕЗЮМЕ

След създаването на еврозоната в началото на 1999 г. се възроди интересът към развитието на паричните съюзи. Икономическият и паричен съюз на ЕС се превърна в най-развитият многонационален съюз, който притежава уникални характеристики и стана модел за регионално икономическо и парично обединение. За да разберем по-добре еврозоната, е необходимо да познаваме същността и историята на паричните съюзи. Някои от тези съюзи вече не съществуват на картата, други действат и до днес, а в различни региони на света е планирано създаването и на нови. Прогнозите за развитието на еврозоната варират между двете крайности – от възможността за нейното бързо разпадане до вероятността последната световна икономическа и финансова криза да предизвика реформи, с които паричният съюз да бъде ефективно допълнен от завършени икономически, фискален, финансов и политически съюз между държавите членки.

В книгата се предоставя дефиниция на понятието паричен съюз и се прави анализ на мястото на паричните съюзи в степените на икономическа интеграция и видовете валутнокурсони режими. След това се представят някои от най-известните национални и многонационални парични съюзи, някои от които съществуват и към настоящия момент. Описана е и паричната дезинтеграция при разпадането на съюзи и държави след Втората световна война. В книгата са представени също идеите за създаване и на други парични съюзи, които досега не са реализирани на практика, както и други примери на парични съюзи, парични обединения и парични действия.

Специално внимание е обърнато на развитието на Икономическия и паричен съюз на ЕС, както и на специфичните характеристики на еврозоната, които я превръщат в прецедент в световната парична история. Представено е евро-то в цифри и факти, както и неговата роля в глобален мащаб. Не са спестени също недостатъците на първоначалния дизайн на евро-то, като са очертани и перспективите за неговото бъдеще. В книгата са описани също и идеите на институциите на ЕС и на анализатори за завършването и доизграждането на Икономическия и паричен съюз на ЕС.

Анализирането на въпросите, които имат отношение към еврозоната, е важно и заради необходимостта България да се подготви да приеме единната европейска валута. След зараждането на дебатите за развиване на ЕС на две и повече скорости, за ЕС разделен на ядро и периферия, ускореното присъединяване на България към Икономическия и паричен съюз става още по-актуално и наложително.

Книгата е издадена с подкрепата на Фондация „Ханс Зайдел“ и е първата от поредица книги, които имат идея да предизвикат дебат в страната за Икономическия и паричен съюз на ЕС и мястото на България в него.

„Перспективи за приемане на еврото в Западните Балкани“

автори: **доц. гпн Калоян Симеонов, Анна Печева,
Лилиан Никифорова и Славея Бижева**

РЕЗЮМЕ

Страните от Западните Балкани, с изключение на Хърватия, която се присъедини към ЕС на 1 юли 2013 г., изглеждат галеч от своето членство в Европейския съюз. Независимо, че перспективата за тяхното присъединяване към ЕС е напълно реална, кризите и проблемите, пред които Европейският съюз бе изправен през последните години, започналият дебат за бъдещето на Европа и ситуацията в Западните Балкани, забавят процеса на европейска интеграция на държавите от региона.

Книгата за перспективите за приемането на еврото от Западните Балкани е втората от поредица книги, които имат за цел да предизвикат дебат в страната за ролята на Икономическия и паричен съюз на ЕС. Тя може да се счита и като един от своеобразните приноси към Българското председателство през първата половина година на 2018 г. Тя повдига важни въпроси, свързани с европейската интеграция на Западните Балкани, които са основен приоритет на Българското председателство.

Автори на книгата са преподавател и студенти от Катедра „Европеистика“ към Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Изследването има за цел да очертае перспективите пред страните от Западните Балкани да приемат еврото чрез стандартния подход на присъединяване първоначално към ЕС, а след това към еврозоната. Разглежда се и алтернативният вариант на приемане на еврото посредством подхода на едностранна евроизация. Представен е също и методът на неофициална евроизация.

В първа глава са представени перспективите на страните от Западните Балкани да се присъединят към ЕС, като са очертани особеностите на процесите на стабилизиране, асоцииране и присъединяване към ЕС. Във втора глава са посочени етапите и стъпките, през които би следвало да преминават страните, които желаят първоначално да се присъединят към ЕС, а след това да станат част от Икономическия и паричен съюз на ЕС без право на дерогация. В трета глава е анализирано значението на еврото за Западните Балкани и различните видове евроизация в региона. В последната, четвърта глава са очертани перспективите на страните от Западните Балкани да се приобщят към Икономическия и паричен съюз на ЕС и да приемат еврото съгласно стандартния подход и изискванията на правото на ЕС.

Някои от страните на Западните Балкани вече са приели режим на едностранна евроизация (Черна гора и Косово), една от държавите е с валутен борд с фиксиран курс към еврото (Босна и Херцеговина), а степента на неофициална евроизация в останалите страни от региона е много висока. Но приема-

не на еврото съгласно стандартните изисквания на правото на ЕС е съвсем различен процес. Именно той трябва да бъде следван от страните от Западните Балкани, но и да бъде задълбочено анализиран.

Изданието е публикувано с подкрепата на проекта на специалност „Европеистика“ в Софийски университет „Св. Климент Охридски“: „Жан Моне“ Център за високи постижения в преподаването и научните изследвания върху европеизацията на държавите от Югоизточна Европа (2016-2019), който е съфинансиран от Програма „Еразъм+“.

20/2018
January

JOURNAL

DIPLOMACY

DIPLOMATIC
INSTITUTE

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
REPUBLIC OF BULGARIA

The priorities of the Bulgarian Presidency – for a united, strong and digital Europe

Interview with Lilyana Pavlova,
Minister for the Bulgarian Presidency of
the Council of the EU 2018

Could you present briefly the priorities of the Bulgarian Presidency of the Council of the European Union? Which of them have been formulated within the framework of the joint Trio Programme between Estonia, Bulgaria and Austria and which have been borrowed from the Bulgarian national agenda?

The Programme of the Bulgarian Presidency is based on the challenges that have emerged before the EU today – the Post-2020 Multiannual Financial Framework, Brexit, migration, digitalization, youth unemployment... The final programme was adopted by the Bulgarian government on December 6, 2017, following public consultations at all possible levels throughout the country that took almost 6 months. Nearly 300 different level events are scheduled on the calendar. They are going to take place in this country during the Presidency.

The four priorities of the Bulgarian Presidency aim at establishing the EU citizens at the heart of the European project. We have named our first priority „The future of Europe and the young people“. This is an important priority because the young people should not be the losers from the reallocation of the European budget funds to the new challenges on the continent. Therefore, we need the proper instruments to tackle the issues of youth unemployment, insignificant wage increases, investments in education, and equal opportunities.

The second priority is „Security and stability in a strong and united Europe“, where the major challenge is the re-negotiation of the Dublin Regulation, or the negotiations on the refugee and migrant relocation system. Here we address also security, the European Defence Union and the effective external border control, without building walls between us, as well as topics related to fair and efficient justice.

The third priority is „The European perspective and connectivity of the Western Balkans“. Our objective is to deliver a clear European perspective and connectivity to the Western Balkans - in the transport, communication, energy, education and digital sectors. The focus here are the young people again, as we want these people not to be a risk group and potential emigrants because of the unemployment level and the circumstances in the region but an asset that we develop and that stays here. Therefore, some urgent measures and reforms are needed at European level to adapt education and invest in our children and in the continuing education

Our fourth priority, „Digital economy and skills needed for the future“, for the transformation and the digital single market. Based on the set priorities, Bulgaria is going to work for a unified, strong and digital Europe.

I would like to underscore that from the very beginning we have been working in

close cooperation with Estonia and Austria who we partner with in the Trio. We take our responsibility for the implementation of the priorities of the EU Strategic Agenda very seriously and do our best for the progress and integration within the context of the objectives, endorsed by the Declarations of Rome and Bratislava.

The Bulgarian Presidency is going to work hard for the progress on the adoption of some key legislative acts. We will take over some files from Estonia, but there are also others that will be opened and/or proposed in the first half of 2018. Let me mention the most important ones: a package of legislative proposals for reforming the Common Agricultural Policy and a proposal concerning the Cohesion Policy beyond 2020; a proposal for a directive on administrative cooperation in the VAT area and for combating tax fraud. In the security and stability area, we are going to work on the dossiers for interaction and exchange of information between the services of the Member States; on the draft legislation concerning the institutionalization of the EU Public Prosecutor's Office; on a proposal for a regulation concerning the jurisdiction, recognition and enforcement of decisions in matrimonial matters and on the matters of parental responsibility and international abduction of children. In the area of digital economy, important files are the ones concerning the single digital gateway, the cyber-security package, the copyright draft directive, and the regulation of the free movement of data. An important dossier is the new EU „Erasmus+“ framework programme for education, training, youth and sports beyond 2020.

In addition, as pointed out by the Bulgarian Prime Minister, Mr. Borissov, at the meeting between the World Bank and the leaders of the Western Balkans in Sofia in December, there have already been discussions with the Prime Minister of Austria to commit to taking further the EU integration process of the Western Balkans.

In order to ensure consistency and continuity of the discussions, we already have a very profound dialogue with Rumania on passing the baton. Romania is scheduled to take on the Council Presidency in the first half of 2019 – the year in which the mandate of the EU institutions is going to expire.

Bulgaria is going to preside over the Council of the EU in a very important period of time – only 18 months prior to the elections for a new European Parliament. During that time we have to gear up – all of us together - to work vigorously every day and deliver tangible results for the benefit of 500 million EU citizens.

What initiatives and policies have been planned in the name of the European perspective of the Western Balkan countries? Do you think that real progress will be made in the forthcoming 6 months in their negotiations for EU membership?

No one knows the region better than we do. We want to present a clear plan for each of the six countries, without creating false expectations. Even before having assumed the Rotating Presidency, we have already attained the first success for to our neighbours; this topic is already on the EU agenda. On May 17, 2018, we are going to receive the leaders of the EU and of the Western Balkans at the Summit in Sofia. It is expected that the European Commission is going to present its Western Balkan Strategy

in February and its regular „Enlargement“ package in April, which will result in adoption of Council Conclusions in June 2018.

It is a fact that for the first time since decades, the leaders of the Balkan countries sat at the same table in Sofia on December 7, 2017, and expressed their common will to cooperate with the EU, as well as with each other. This fact in itself is a historic moment for the Balkans.

The investment in this particular priority is going to guarantee peace and stability across the European continent. Furthermore, it will ensure that no forces will be established on the continent that are contrary to what Europe and the free world represent. I am also confident that the Western Balkans are still untapped for investment and that a clear European perspective is needed for implementing reforms.

As regards the particular initiatives you asked about, they have to do with the European value added resulting from the higher infrastructure connectivity of the Western Balkans, as well as the opportunity for all citizens from the region to benefit from all the advantages we have. For instance international calls with no roaming charges, broadband internet access, transport and communication connectivity, etc. This priority is entirely targeted at the benefits for the citizens and the businesses.

The current Bulgarian EU Commissioner is in charge of the “Digital Economy and Society” policy area and the Digital Agenda is becoming more and more popular both in Bulgaria and in the EU. What goals does Bulgaria have in the area of the future Digital Single Market? Will we be able to further develop the ambitious policies of Estonia?

In addition to holding the Council Presidency, Bulgaria is going to be in the center of the EU digital events in 2018. Over the past years, this country has been successfully developing as a center of the IT and the outsourcing industry and is well known for its very well qualified experts. The EU Digital and Innovation Week and the WEBIT Festival will be held in Sofia between 25 and 29 June 2018. These events are expected to be among the most significant ones in Europe in 2018. Over 6 000 people are expected to attend. During that period, Sofia is going to be like Barcelona, London and Berlin – cities that host the world digital and technological elite at events of that calibre. At the same time, the Municipality of Sofia is going to organize a new Balkan Hackathon with the participation of young people from various universities. The digital skills and the digital future of Europe are going to be in the focus of attention of this assembly because the lack of digital skills can become a risk of isolation. Bulgaria wants just the opposite – to be the location generating the leaders of tomorrow. With the proposals coming from the IT sector of the Balkans and the principles of Public Private Partnership, the Balkans can become a new Silicon Valley. Hence, this country will encourage entrepreneurship and creativity, based on digital technology and innovation, in order to promote social change, to develop skills and competences for the 21st Century starting from a very early childhood age.

Another central topic of the Presidency will be cyber-security and it is important to say that together we can tackle this phenomenon, since it recognizes no borders. We

have to bring forward the cyber-security dossier and a conference on this topic is already on the agenda scheduled for 26 March 2018.

The highest management of Facebook, Google and others have already expressed their interest in the topics of the Bulgarian Presidency.

The work in this area must be given a boost due to the fact, that out of 24 legislative proposals in the digital area only 6 have been finalized since the beginning of this term of office, according to information by EU Commissioner Maria Gabriel, whom we very much rely on for the advancement of the Digital Agenda.

During the Bulgarian Presidency, there will be intensive negotiations for the Multiannual Financial Framework beyond 2020. Will Bulgaria be in a position to be a neutral “broker” in these negotiations and to continue to defend, at the same time, its principled position on the continuation of the EU Cohesion Policy?

In the course of six months, Bulgaria is going to be the driving force for the implementation of the tasks and the agenda of the EU and combine the functions of an honest mediator, a political leader, a representative and coordinator. We are prepared for all of these.

As Presidency, we are going to facilitate an open debate on the main topics related to the new Multiannual Financial Framework in support of a faster and a more efficient negotiation process. Our expectations are to have the traditional EU citizens focused policies as part of the main topics of discussion. The Cohesion Policy and the implementation thereof in the next programming period is one of them, for instance. The Cohesion Policy is inextricably linked with the future of the Union, with closing the gap between the old and the new Member States, between rich and poor, East and West. It is important for this policy to be preserved by striking the right balance between financial instruments and grant funding. This is the only way we can succeed to cater for the needs of the less developed regions in the EU in practice.

We are aware that there is no way we can preserve the same Cohesion Policy facing the challenges of migration, terrorism and security threats and an almost 15 billion reduction of the annual EU budget, but we will try to seek and find a consensus, as well as well-founded argumentation in the lively discussions.

The Cohesion Policy provides genuine added value for the EU citizens; it is the main EU political instrument of convergence; it is also a catalyst for the investment for growth and jobs, depending on the available funding. For example, as a result of the EU Cohesion Policy support, the Bulgarian GDP has gone up from 41% of the average EU value /the EU with 27 Member States/ in 2007, to 48% to date. The Cohesion Policy is not limited to levelling out the regional disparities or to the less developed regions alone, it is an instrument fostering innovation, competitiveness and sustainable development.

There are going to be a couple of meetings on this topic during the Bulgarian Presidency, including a General Affairs Council – Cohesion on April 12, 2018, as well as a high-level conference scheduled for June 8, 2018.

Bulgaria is to preside over the Council of the EU at a time in which topics such as “a multi-speed Europe”, the future of the European project, European security, and the EU return to the national states are in the focus of the political rhetoric. What is Bulgaria going to do in order to strengthen the pan-European security and stability? Do you believe that, in exchange to its efforts, Bulgaria could get a “green light” to join the Schengen area and the Eurozone?

No EU Member State can expect unilateral benefits for having presided over the Council of the EU. If Bulgaria succeeds in her efforts to make it possible for all of us and for our children to live in the future in an equitable, unified, secure, and well-ordered world, this will be the greatest benefit to all of us.

I would very much like it, of course, that people would talk more about it and appreciate the fact that Bulgaria managed to safeguard the EU external border during the migration crisis and provide conditions and working rules without being a Schengen state. We did it more successfully than some Schengen countries. This is an injustice that I hope is remedied as soon as possible and the statements of European leaders at the highest level, as well as the recent debate in the European Parliament give some hope for that.

I would not like this country to be only criticized and pointed at as the poorest European state, but to be appreciated for the great amount of work we have done, for the successful absorption of EU funds, and for the high speed we have transformed this country with thanks to the common solidarity; these good examples could serve as the basis for the right decisions regarding the future financing of newly acceded states.

A successful Presidency in the CFSP area requires good coordination with the EEAS. Will Bulgaria be in a position to act as a mediator in seeking consensus as regards the EU activity on the international arena and meet, at the same time, the expectations of the general public for a leadership Presidency that focuses on the national foreign policy priorities?

Bulgaria is going to provide active support to the EU High Representative for Foreign Affairs and Security Policy in the implementation of the EU Global Strategy, which provides a coherent framework for the EU foreign relations.

I have already pointed out that the only national or regional priority – if I may put it this way – has already become a pan-European priority and the Western Balkans, have already been put on the EU agenda. This has been our national achievement – to have managed to place the Balkan region, the need for its integration and investment in it, in the focus of the European attention. One can say that Bulgaria is already performing its first role of a broker and a mediator between different stances on this topic. Therefore, we have already stated that the Bulgarian Presidency is going to be a Balkan Presidency.

In the „Southern Neighborhood“, the main goal will be to further the efforts for attaining long-term sustainable stability. We will continue working for negotiations with our southern partners on the „Partnership Priorities“ within the framework of the revised European Neighbourhood Policy.

The Bulgarian Presidency is determined to do everything possible to push forward the legislative programme of the EU institutions in an effective, constructive and transparent manner. We are prepared to be pro-active in order to be able to respond to the expectations of the citizens of the Community, as well as to make real progress in our internal policies, as well as in our international relations.

If we would like to fulfill the EU's ambition to be a global actor in the events, we should stand united, more than ever. As regards foreign affairs, the EU has to take on a leading role in keeping the peace and stability; and in the multilateral systems: in the Climate efforts, the World Trade Organization, and the United Nations Organization. As regards the internal affairs EU needs to demonstrate to its citizens that it has the solutions.

In addition to the purely political, economic and digital topics, we should not forget an issue among the most important ones - preservation of our climate and the environment, which has an impact on all economic sectors - transport, agriculture and industry, as well as the future of Europe and of the world, if you will. It is our obligation to maintain the balance in all legislative dossiers, not just the ones that directly related to the environment, but also the ones on the dialogue on the progress under the Paris Agreement.

2018 was declared European Year of the Cultural Heritage. How could we use the rich Bulgarian cultural and historical heritage in order to project a more solid national image in the EU and make, at the same time, the role of the Bulgarian Presidency more visible among the Bulgarian population?

As a country with rich cultural and historical heritage, Bulgaria is glad to take on the EU Council Presidency at this particular moment. Now, we have the opportunity to present our country in all its aspects, as well as to set the emphasis on the diversity which we have contributed to the EU – our rich culture, history, customs and traditions, along with our achievements in all areas of life. And, of course, the Cyrillic alphabet that has become an official European alphabet since Bulgaria joined the EU and we will hold our Presidency officially in Bulgarian language. This Presidency coincides with a number of dates marking historical, scientific and cultural events and traditions, which we are going to promote: the Festival of Roses in May, St. George's Day on May 6, the Day of the Bulgarian Alphabet and Culture – on May 24, Granny Marta's Day on 1 March when people give each other Martenitsas, and even the Bulgarian national holiday is on March 3.

The Europeans now so little about us and our common history which starts from here. Nowadays for example there are some little known facts about Bulgaria – it comes second after Iceland in terms of the number of thermal springs, and third after Rome and Greece in terms of historical artefacts. We are world famous for our rose oil, we come first in the EU in terms of lavender production and exports. Now is the time for all Europe and the world to see Bulgaria's greatest asset – our countrymen and women – successful, competent, creative, hospitable, and believing in the future of the EU; as well as appreciate the potential of Bulgaria, and of the Balkan region too, for investment and development.

The Presidency is an opportunity for this country to demonstrate the country's potential to be an all-season tourist destination, as well as to promote Bulgarian products, commodities and services with the idea that they be appreciated and offered in the big European markets. In addition to the Bulgarian services and the spirit of Bulgaria, we will also be able to present Bulgarian wines and waters, food, organic production and traditions, along with everything else related to showcasing Bulgaria's uniqueness and potential in a detailed and multifaceted way.

Today, more than ever before, history and culture can play an important role in the relations between the nations. Therefore, we are going to further expand some EU programmes and initiatives, such as „Creative Europe“ and „Europe for Citizens“, supported by the EU as an instrument for further developing and promoting our diverse European culture, our common identity, and the European project as a whole.

**Which will be the most serious challenge to Bulgaria during the Presidency?
What kind of challenge is it going to be? Will it be related to some factors external to the EU, to the internal consolidation of the EU, or to the stability of Bulgaria?**

We are determined to do our best to push forward the legislative programme of the EU institutions.

Now is the time to be pro-active in order to be able to attain our objective to respond to the citizens' concerns about greater political and economic security and stability of our communities with action and results.

To be the balancing factor between sometimes extreme stances of the Member States on the key topics and policies.

The good thing is that after Brexit, the majority of the European citizens feel optimistic about safeguarding the EU and their confidence in the EU institutions grows. We have a positive impulse to make tangible progress in our internal policies, as well as in our international relations.

The current government of Bulgaria restored the confidence in governance, statehood and predictability, which made it possible for the Bulgarian citizens to regain their belief that they can have a better life in this country. Many Bulgarians who had studied and worked overseas started returning home – the number of these young people was 9,300 during last year only. The growth in consumption, which is the main driving force for growth, is almost 5%, and it is expected to continue to go up in the years to come.

It is important for me to mention that on December 12, 2017, I presented the Programme of the Bulgarian Presidency at a plenary session of the EP Committee Chairs' Conference in Strasbourg because this event set the beginning of the actual work. This was a very important stage of the preparation because every Member State due to preside the Council on rotational basis presents its Programme and its priorities in a plenary session like this. All the EP Committee Chairs expressed their appreciation for our priorities, as well as their gratitude to the forthcoming Bulgarian Presidency. They did not and complex dossiers which have to be successfully closed in view of the ending term of office of the EU institutions, while we have great challenges on the agenda. Here

some facts: only the ITRE Parliamentary Committee (on Industry, Research, and Energy) has currently 12 legislative acts - on the Digital Market and the Energy Union, pending trilogue negotiations with the EP. That makes at least 36 trilogues, at least 3 per dossier. The LIBE Parliamentary Committee (on Civil Liberties, Justice and Home Affairs) has 19 dossiers – at least 60 trilogues, and the majority of them are rather complex. I have just given an example of two committees and there are 21 committees in the European Parliament. You can imagine the vast amount of work that has to be done. The MEPs voiced their full support and readiness to cooperate constructively with the Bulgarian Presidency and commended us for the good preparation.

This shows yet again that our cooperation working with the Bulgarian and with the European Parliament will be decisive for the successful Bulgarian Presidency in the first half of 2018.

What do you think of the preparation of the team responsible for holding the Bulgarian Presidency? Have the needed skills and competencies been acquired in the process, and do you expect the human factor to benefit the Bulgarian Presidency?

The organization of an event of such scale and duration, that requires precise coordination between dozens of institutions, is a unique experience. I think that after 10 years of EU membership Bulgaria already has capable people and structures available and ready to handle such a task. We are prepared to receive about 22,000 guests and delegates and to hold almost 300 events in this country and 1,500 in Brussels. Our team for the preparation is made up of well-educated, well trained, and enthusiastic people who are prepared to do their best for the proper performance of this country as a reliable partner and a successful Presidency of the Council of the EU. We have involved some volunteers who are prepared to actively support the organization of the events scheduled in the calendar of the Presidency.

We are pleased with the fact that our preparation for the Presidency was given a very high evaluation by the General Secretariat of the EU Council and by EC President Juncker and EP President Tajani in person.

What, do you think, is going to differentiate the Bulgarian Presidency from all other Council presidencies thus far?

It will be the work that we will have to do on the unprecedented number of dossiers to be processed. Not only with the number of events in this country and abroad but also with the quality of the work done.

We are going to consider it a success, if we manage to convince as many young people as possible to stay, work, and live in this country or in the Balkan region. And also to convince the ones who are currently living abroad to come back home.

In terms of domestic politics, it is unique that all political forces reached a consensus on the topics of our Presidency and on the support for our common efforts which is yet another evidence of the fact that we can live up to the motto of our country, of our

National Assembly and of our Presidency: „United We Stand Strong“. It was a unique moment for us in recent years to stand together united, and this the message we send to Europe.

We regard it success that 10 years after Bulgaria's accession to the EU, the Bulgarians see prospects and a future in Europe not only for themselves but for their neighbours too.

If we manage to focus the interest of our European political partners, and of the financial institutions, on the Balkans, this is going to be considered a historic success for the Balkan region and a guarantor of our and the entire continent's security and stability for decades to come.

We would like the difference the Bulgarian Presidency will make to be felt by the citizens – the benefits to be for them and to be tangible, fast and related to their everyday lives. We do hope that the difference is also felt by the citizens of the Western Balkan countries as soon as our Presidency is over - in addition to having a Road Map to Europe, to feel like real European citizens who are already part of the Community programmes.

Presentation of the Bulgarian Presidency of the Council of the EU *

Dr Monika Panayotova

Dear Ladies and Gentlemen,

I would like to express my gratitude to the European Policy Centre for the kind invitation and the opportunity to present the priorities of the first Bulgarian Presidency of the Council of the European Union in 2018. I would also like to thank all of you for the expressed interest and for being here.

During my presentation I would like to focus your attention on two main points:

- The preparation of the Bulgarian presidency and the key role of civil society in the process;
- The priorities of the first Bulgarian presidency of the Council of the EU 2018, revealing the key topics and objectives ahead of us.

1. The preparation of the Bulgarian presidency and the key role of civil society in the process

Concerning the first point, I deeply believe that there is strong symbolism in the fact that 10 years after joining the European Union, Bulgaria is now preparing to undertake the responsible task of being the Rotating Presidency. During this important period for the country and Europe as a whole, we will strive to be an honest broker and an open mediator. Our aim and motivation is to contribute, in a positive spirit and with a constructive approach, to the achievement of tangible results in the benefit of the European citizens.

The accession to the European Union was a historical chance for Bulgaria to have its successful national project, to return to the European family of democracy and freedom. Being one of the most pro-European nations in the Union, we are deeply convinced that the prosperity and stability of the Member States is dependent on the stability, unity, economic competitiveness and social cohesiveness of the European project.

In this regards we would like to send a strong message for unity and solidarity in Europe. For this reason we chose, with a strong citizen support, the motto of our Presidency **„United We Stand Strong“**, which is also a kind of reflection of our history and statehood.

Our ambition is to conduct an **open-to-citizens Presidency**, led by the principles of transparency and accountability. In this regard we will strongly rely on the open and cooperative relations with:

- On the one hand – **the EU institutions** and particularly with the European Parliament which is not only a co-legislator, but also the legislative agora of the Union and

* The presentation was delivered at the European Policy Centre on 24 November, 2017.

- On the other hand – with **the civil society and the non-governmental sector** as their expert contribution, creative and innovative approach have a very important added value for us.

Earlier this year, over 50 Bulgarian NGOs united into a National Forum of NGOs for the Bulgarian Presidency of the Council 2018. Among those are some of the most renowned Bulgarian think tanks in the field of economics, policy analysis, foreign affairs, education, health, youth and many others. They gave us very constructive proposals and feedbacks for the National Programme of the Presidency.

The collaboration with the European parliament and the input of the civil society sector and the expert community will be decisive during the Presidency as they are the source of democratic legitimacy of EU legislation and policies. The sustainable policies are possible only when we have the three key components of the **formula for sustainability of the decision making process** – namely: political will, intellectual imagination of civil society and citizens' support.

In this regards we perceive the draft version of our national Programme as a living document, which is regularly updated in view of the ongoing consultation with social partners and civil society organisations and of the progress achieved (in terms of legislation) by the Estonian Presidency. We take careful note as well of Mr. Tusk's proposals for the Leaders' Agenda, of the views of Mr. Jean-Claude Juncker and the Work Programme of the Commission for 2018. So, the National Programme will be finalized in mid-December.

We acknowledge that **no Presidency can succeed alone**. So we work in a close collaboration with our Estonian colleagues and we are certain that the smooth transition will be ensured as continuity is the most important precondition for the successful development of the legislative and policy process in the EU.

During the Bulgarian Presidency we will continue working on issues such as „*Growth and Employment*“, „*Energy Union and Climate Policies*“, „*Migration, Security and Internal Affairs*“ and „*Strengthening the Presence of EU on the Global Stage*“.

Let me now turn to the priorities of the first Bulgarian Presidency of the Council.

2. Priorities of the first Bulgarian presidency of the Council of the EU 2018¹.

Bulgaria has the rare chance to be a Presidency of the Council of the EU during interesting and exciting times, when complex but inspiring decisions will be taken regarding the future of the EU.

The globalization and new realities faced by Europe and the world today pose various challenges related to the Industrial revolution 4.0, the complex security challenges, climate change and demography as well as to the need for further Consolidation, Competitiveness and Cohesion in the EU.

The faster we feel the pulse of the time we live in and the contemporary challenges we are facing, the more adequate our answer to those challenges will be. Those

¹ The preparation of Bulgaria for the Presidency is a process which started back in 2015. 2016 was the year for strategic and logistical planning, including through intense work with our Trio partners. Since the adoption of the Trio Programme in June, the focus is on the preparation of the National Programme.

challenges are interrelated and they bring strong potential to act and to transform our economies and societies, making them more sustainable, secure and inclusive.

The EU is progressively moving toward a:

- Low-carbon;
- Circular and
- Digital economy.

These three changes for our economy mean a significant shift in the way that we produce, the way that we use and re-use resources. This is a **profound transformation of our economy**, of the way it functions. It is also a transformation that requires significant lifestyle changes for us as citizens and consumers.

Taking into consideration the **need of Europe and the European citizens today of security, stability and solidarity**, the Bulgarian Presidency is convinced that those can be achieved with the instruments which create sustainable and effective policies of development and prosperity, the so called 3 Cs – **consensus, competitiveness and cohesion**. (I know that quite often we take those principles and values for granted or they are perceived as abstractive notions, but we have to know that they are like oxygen – we notice their absence when we lose them.)

We will be focusing our work in the first half of 2018 on **4 main priorities**:

- The future of Europe and young people – with an accent on economic growth and social cohesion;
- The European perspective and connectivity of the Western Balkans;
- Security and stability in a strong and united Europe;
- Digital economy and skills for the future.

The Bulgarian Presidency will work on youth and security issues as horizontal priorities, in view of the complex nature of the challenges in front of young people and the contemporary security environment.

Focusing briefly on each of these 4 priorities², let me point out our main expectations and objectives for the next semester.

2.1. The future of Europe and young people – economic growth and social cohesion

The debate on the future of Europe is taking place during a time of increased global challenges. The discussions are also closely related to the needed transformations of EU key policies, taking into account Brexit and the necessity of strategic decisions regarding the financing of the EU in line with the current priorities and new challenges.

The Bulgarian presidency will aim to contribute positively and constructively to this debate, while focusing on several key areas:

The Bulgarian Presidency will start the political debate on the future priorities of the **Multannual Financial Framework** post-2020, including by holding a Ministerial conference on 9 March, 2018 in Sofia. As one European poet³ once remarked,

2 We are convinced that we can give our positive contribution to finding common solutions in response to the expectations of the European citizens, with the long-term objective of achieving unity in a strong and digital Europe.

3 Shandor Petiofi.

becoming student is still nothing, but it can become everything. Please allow me to paraphrase – the new MFF is still nothing but it can become something very significant for the planning period after 2020.

The Bulgarian Presidency will make an effort for an open debate on the decisive role of the **Cohesion Policy** not only for redressing regional disparities and underdevelopment, but also for promoting innovation, competitiveness and sustainable growth in EU.

The discussion on the future of the **Common Agricultural Policy** beyond 2020⁴ will be another important topic, considering that over 70% of the EU territory are rural areas. The focus of the debate will be on the possibilities for modernization and simplification of this very important policy for citizens and regions.

The Bulgarian Presidency will also promote the discussions on the deepening of the **European Monetary Union** as we view the stability, openness and inclusiveness of the euro-area as a key precondition for the future of the European project⁵.

Young people will have a key role in the structural dialogue on the future of Europe as they are always a driving force of change and innovation and they will be those who will live in the transformed European Union.

In the field of youth policy, we will focus our activities on two main directions – the development of skills and competences, particularly digital skills needed for the labor market, and the promotion of European values through instruments of formal and non-formal education.

In terms of specific legislative initiatives, we will work on the mid-term evaluation of the Erasmus+ Programme. Our efforts will be to facilitate the political discussions on the future of the Programme post-2020. We will continue the work on the key initiative European Solidarity Corps, which will enable young people to develop their competences and contribute to their community⁶.

*To sum up, our ambition is to bring forward the positive agenda by focusing on initiatives that foster **economic growth and social cohesion** in the benefit of our citizens.*

2.2. The European perspective and connectivity of the Western Balkans

The specific priority of the Bulgarian Presidency will be the European perspective and connectivity of the Western Balkans.

As a country which deeply understands the complexity, the challenges and the opportunities stemming from the **specific geographic position of our region** at the heart of the juncture between East and West, at historical crossroads of intercultural

4 We share the view that after continuous reforms in the past 20 years, today a period of security and stability is needed. CAP is one of the oldest EU policies, a focal point of economic, financial, environmental, demographic and social issues.

5 There are ambitious suggestions and new options on the EMU architecture. They need to be explored and carefully analyzed

6 Further to that, with 2018 being the European Year of Cultural Heritage, the Bulgarian Presidency will use this opportunity to promote culture as a strategic resource for the better future of the EU. We would also like to underline the role of cultural diplomacy as a tool for the EU's foreign policy, considering the growing complexity on the international arena. 30 years ago this Programme started changing lives and opening minds of more than 9 million people so far.

dialogue, we are strongly convinced that the prosperity, the development and the stability of our continent is related to the prosperity and stability of the region of Western Balkans.

As the Great lady of France and Europe, Simone Veil, writes in her book „A Life“, after the Second World War, while Western Europe had the chance to live in a society of liberty and democracy, the Iron Curtain was dividing the other half of Europe. So when history provided the opportunity, it was unthinkable not to open the European Union' doors for the countries of Central and Eastern Europe.

Today the EU doors need to remain open for the countries of the Western Balkans. During our presidency we wouldn't like to create unrealistic expectations, but we would like to stimulate the motivation and to give hope to the countries and citizens of the Western Balkans, as the European perspective continues to be **a major driving force** for achieving stability and serious political and economic transformations.

We strongly share the view, expressed by the European Commission, that the EU agenda is **a reform agenda**. Reform means:

- efficient administration that delivers for the people;
- education that increases competitiveness;
- economy that supports growth and jobs;
- rule of law that works to ensure justice and good governance.

We believe that **reforms, good neighborly relations and regional cooperation** are of utmost importance and we will seek to support all three areas⁷.

In parallel, the Bulgarian presidency will focus on **connectivity in the region, which is multidimensional**: we have energy, transport (with a special focus on Pan-European corridors – VIII and X), educational and digital connectivity (including telecommunications, roaming, Wi-Fi), and last but not least, collaboration with regard to good governance and administrative capacity.

One specific initiative in this regard, proposed by the Bulgarian non-governmental sector and included in our National Programme, foresees the gradual adoption of EU roaming rules in the countries of the Western Balkans through the staged reduction of roaming taxes. As a follow up, we are pleased to see the commitment of Commissioner Gabriel to work on the elaboration of a Road Map for the realization of this initiative which will be presented during the Bulgarian Presidency.

On 17 May 2018⁸ an EU-Western Balkans Summit will be conducted in Sofia. Our expectation is that the Summit should confirm the European perspective of the countries from the region and underscore the need to maintain sustainable peace, security and good-neighbourly relations fostering connectivity both within the region and between the region and the EU.

To sum up, the 3 key considerations which we share concerning the European perspective are as follows:

- *it is a stimulus for decisive transformations;*
- *it has to be credible and merit-based;*

⁷ Being one of our main priorities we will continue to support the concrete progress on each country's EU path, based on merits, focusing on further strengthening institutions, good governance and the rule of law; fostering good neighborly relations and inclusive regional cooperation; mitigating stability risks and promoting socio-economic development.

⁸ The Summit will build on the unequivocal support to the region's European perspective reiterated by the European Council in March 2017 and foster positive momentum by sending a signal of encouragement.

- it has no alternative, as the EU is the biggest donor for the Western Balkans, their main trading partner and accounts for more than two-thirds of foreign direct investment in the region.

2.3. Security and stability in a strong and united Europe

If so far European defense has been a political possibility and an integration option, today it is a necessity, considering on the one hand, the level of political ambition, declared in the EU Global Strategy, and on the other hand, the complex nature of security today, having economic, financial, energy, ecological, social and legal aspects.

In this regard, in the field of the Common Security and Defense Policy, the Bulgarian Presidency foresees active support for the implementation of **the EU Global Strategy**, with a particular accent on the development of an inclusive and ambitious **PESCO**. Special attention will be given to the legislative framework of the **European Defense Industry Development Programme** that will pave the way for financing concrete projects⁹. This will bring the defense cooperation within the EU to a new level, while also providing opportunities to SMEs and start-ups in the field.

Migration remains a key challenge. We will keep the focus on the root causes of migration and on strengthening the measures for reducing irregular migration. A key role in this regard is given to the **Common European Asylum System**, which should be strengthened on the basis of the principles of responsibility and solidarity¹⁰.

The unforeseen migratory pressure and the rise of terrorism have also had a major impact on the **Schengen area**. We will ensure continuation of the progress made to return back to proper functioning of the Schengen area¹¹.

Considering the fact that according to the latest Eurobarometer, the European citizens outline the fights against poverty and social isolation and the fight against terrorism as the most important issues the EU has to address, we will focus our efforts on the implementation of the **Renewed Internal Security Strategy**, striving for tangible results in the three main pillars: **fight against organized crime, countering terrorism and tackling cybercrime**.

Justice is another important area, where the Bulgarian Presidency will work on the organisational and logistical matters related to the functioning of the European Public Prosecutor's Office which will contribute to the effective protection of the financial interests of the Union.

Energy policy¹² is another fundamental aspect of stability and security of the

9 We will work for the further strengthening of the EU-NATO cooperation, including its expansion into new spheres such as the counter terrorism. We believe that the launch of PESCO will not only contribute to the EU security but it will also strengthen NATO. We also will work in the area of supporting the security, capacity building and resilience in the Western Balkans countries.

10 It is a challenge that no country can address itself. It is also a challenge that requires the use of all our tools and engaging all actors and stakeholders – Member States, EU institutions, the expert community, civic organizations, local authorities and international partners. The Bulgarian Presidency will apply a holistic approach towards the migration management. Intensified work on external aspects should go hand in hand with strengthening the EU internal mechanisms.

11 The Bulgarian Presidency will work for reaching political agreement on the proposed amendments of the Schengen Borders Code until the spring of 2018.

12 The energy sector has enormous impact on employment, on consumers, on the growth of our economy. Therefore the transition to energy efficient, independent, innovative and competitive Union will be a key priority.

European Union in its two dimensions – security of energy supply and security of energy infrastructure. Our attention will be focused on the **Clean Energy Package proposals** as instruments for delivering a secure, safe, well-connected and affordable EU energy system.

*To sum up, the Bulgarian Presidency will do its best to forge effective decision-making and find broadly supported solutions in setting the necessary changes that will **make the EU secure, stable and united in facing current challenges.***

2.4. Digital economy and skills for the future

Turning to the fourth priority which the Bulgarian Presidency has outlined – Digital economy and skills for the future, we are guided by the consideration that the Information and Communications Technology is no longer a specific sector but **the foundation of all modern innovative economic systems**. Furthermore, the discussion on **the skills and competences for the Future of Work** is more active than ever, because the future workplace will be more dynamic, flexible but also more insecure. At the same time 65% of today's school students will be working professions or positions which still don't exist on the labor market.

Cybersecurity is the other side of the coin – it is critical to both our prosperity and our security. Last year, 80% of European companies experienced at least one cybersecurity incident.

Industrial revolution 4.0 is driven by new-generation technologies such as the Internet of Things, Big Data, robotics and 3D printing. We need to fully take advantage of the new horizons they open for industry to become more adventurous, more efficient, to develop innovative products and services.

To address these challenges the Bulgarian Presidency will continue the active work already undertaken in the framework of the **Digital Single Market**, which should be finalized in 2018. We are convinced that Bulgaria has a lot to contribute with, as one of the countries with the fastest Internet connections in the world¹³, whose capital city Sofia has been ranked among the top 10 most attractive cities for start-ups and entrepreneurship in Europe.

*To sum up, the digital transformation is posing new challenges and new possibilities. We cannot think conventionally. We cannot replicate old solutions. EU's ambition should be to **consider the present, but think for the future** in the benefit of the development of the European business and economic growth, while providing for the prosperity and well-being of its citizens.*

Conclusions

In conclusion, our vision for Europe in 2018 is one of a pragmatic and efficient Union providing more security to its citizens; a Union that has taken firmly in hand the management of the migration processes; a competitive, energy-independent and innovative Union setting standards of employment and growth policies fit for the digital

13 <http://sofiaglobe.com/2017/08/09/internet-connection-speeds-bulgaria-among-top-30-in-the-world-2/>

world; a Union of improved connectivity, territorial and social cohesion; and last, but not least, a Union that continues to be a force for inspiration on the global scene and for its neighbourhood, with a special focus on the European perspective and connectivity of the Western Balkans.

Monika Panayotova is Deputy Minister of the Bulgarian Presidency of the Council of the EU 2018. In the period December, 2012 – July, 2014, she was member of the European Parliament and member of the EP Education Committee, Budget Control Committee and Defense Sub-Committee. Previously, in her capacity of an MP in the Bulgarian 41st National Assembly, she was Chair of the European Affairs and European Funds Control Parliamentary Committee, as well as member of the Foreign Policy and Defense Parliamentary Committee. Ms. Panayotova is also member of the Consultative Board of the Bulgarian Memory Foundation, as well as member of the Board of Directors of the Sofia Security Forum. She has publications in the field of security and defense issues, NATO, the European policies, and the EU Common Security and Defense Policy. Ms. Panayotova holds a PhD in political sciences, a Master's degree in economics, and a Bachelor degree in international relations. She has also been on a number of training and specialization courses in international organizations and training institutions.

Spelling the “euro” in the Cyrillic alphabet or the successful battle of the Bulgarian diplomacy in the first year of Bulgaria’s EU membership

Bisserka Benisheva

Immediately after its accession to the European Union, Bulgaria joined the discussion about the reform of the EU Treaty.

After the „Treaty establishing a Constitution for Europe“ failed to be ratified following the no-votes in the French and the Dutch referendums in 2005, as well as the prolonged consultations between the EU Member States that followed, a consensus was reached in the middle of June, 2007, that negotiations should be launched for the purpose of reforming the EU Treaties. The European Council meeting of June 21-22, 2007, decided to schedule an Intergovernmental Conference and adopted a mandate for the negotiations aimed at amending the EU Treaties.

Along with its institutional restructuring needed for participation in the EU decision-making process in its capacity of an EU Member State, Bulgaria had to urgently prepare its position on the reforms of the Treaties. This position had to be formulated by the Ministry of Foreign Affairs – in so far as this ministry had the experience and the expertise gained from its participation, as an observer, in the Convention that had to draw up the „Treaty establishing a Constitution for Europe“. This position had to be adopted afterwards by the Bulgarian Council of Ministers.

The Intergovernmental Conference began on July 23, 2007. Portugal, the country holding the rotating Council Presidency at the time, was making an effort to reach a consensus on the open issues and, among these – the issue of spelling the single EU currency in the official languages of the EU Member States. A couple of Member States, namely Bulgaria, Slovenia, Lithuania, and Latvia could not agree with the proposal that their language versions, which were absolutely equivalent to all other EU language versions, had to adopt a spelling of the single currency that was different from the spelling in their own national languages.

As far as Bulgaria was concerned, the single EU currency had to be spelled in Cyrillic as „Eypo“. Slovenia, which uses the Latin alphabet, also had a problem because the single currency in its national use is spelled as „evro“, including in the Slovenian Law on National Bank, as Slovenia was making preparations to accede to the Eurozone. Lithuania and Latvia had a similar problem because, in spite of using the Latin alphabet, they did not spell in their national languages the single currency as „euro“. With respect to the four countries, this problem boiled down to their national identity for which reason they did not agree with the proposal made by the Portuguese Council Presidency.

Against the background of all other unresolved issues, including the institutional arrangements, the number of college commissioners, the introduction of double majority in the Council voting procedure, and numerous other issues related to the Member States’ participation in the decision-making process, this particular issue had been left

aside from the discussions despite the fact that the four countries kept expressing their positions very strongly.

The negotiations for reforming the EU Treaty were progressing, with the Portuguese Council Presidency making an effort to reach a consensus so that the document could be signed in December, 2007, in order to be harmonized with some of the new documents – in this case, the Lisbon Treaty. On October 15, 2007, a meeting was scheduled for an Intergovernmental Conference on a foreign ministers' level, which was supposed to discuss the draft Treaty on Reforming the EU Treaties (this was the working title of the document and remained as such until the end of the negotiations), as well as to prepare an informal meeting of the heads of state and government that had to take place on October 18-19. The Intergovernmental Conference had been scheduled within the framework of the regular monthly Council meeting held in Luxembourg and entitled „Common issues and foreign relations“.

In the meantime, there was intensive correspondence between Bulgaria, the EU, and the Central European Bank on the sensitive issue of how the single EU currency had to be spelt. The arguments of the Bulgarian party were as follows: the spelling of the EU single currency in the Cyrillic alphabet has already been regulated in the Bulgarian language version of the Bulgarian EU Accession Treaty where this currency is spelt in Cyrillic as „евро“ throughout the whole Treaty. This thesis launched by a team of the Bulgarian Diplomatic Institute attached to the Minister of Foreign Affairs relied, quite optimistically, on this country's Accession Treaty as a guarantee that it was an argument enough to honor the Bulgarian position.

Meanwhile, Nikolay Vassilev, Minister for Public Administration, was doing his best to present visual argumentation in favor of the Cyrillic alphabet on the basis of some documents drawn up by the Institute of Bulgarian Studies attached to the Bulgarian Academy of Sciences. He was doing this in the relevant correspondence, as well as at varied meetings organized with the European institutions. At a meeting with the Director General of the Council Legal Service, Jean-Claude Piris, he and his team presented some alphabet books but the Legal Service cleared itself with the European Central Bank. There was an exchange of letters between them and Jean-Claude Trichet, the then president of this bank. Another meeting was organized between the EU Commissioner in charge of language diversity and Gergana Grancharova, the then Bulgarian Minister for European Affairs, at which the Bulgarian team put the Bulgarian arguments on the table again but, notwithstanding the sympathy expressed in relation to our cultural identity, the European Commission kept insisting that all reserves had been expressed by the European Central Bank as the institution having exclusive competence to „deal with“ the single European currency. The President of the European Central Bank kept arguing that the name of the single currency is a term used in all official EU languages, that this name is not to be translated, and also that it does not derive from the name of Europe (just repeating the arguments put forward by Bulgaria and the other Member States that were affected by the language versions of the draft Treaty).

In this environment and, against the background of preparations for the Bulgarian position needed for the foreign ministers' meeting on October 15-16 in Luxembourg (where an Intergovernmental Conference was scheduled on the draft Lisbon Treaty), in early October, the vice prime-minister and Minister for Foreign Affairs, Ivaylo Kalfin, convened

a working team of diplomats from the EU-related departments of the Ministry to discuss the situation. The working group concentrated on the sensitivity of the issue in the public space, as well as on the fact that the Accession Treaty, although being on the same level of all other EU Treaties within the hierarchy of the European legal acts, was not a sufficient guarantee for success of the national position because the amendments to the main EU Treaties could lead, afterwards, to „equalization“ of the Bulgarian EU Accession Treaty with the changes that had occurred in the main Treaties.

The correspondence with the President of the European Central Bank and the meetings held with the Council Legal Service and with the European Commission did not stir any optimism over the success of the national position. Despite the assertions of the then Bulgarian EU Commissioner (and formerly Bulgarian Chief Negotiator) that this issue had already been settled during the accession negotiations, the Central European Bank insisted that this had been a technical error that could be rectified via the new arrangements.

Time was getting on, which called for urgent consideration and structuring of the relevant arguments, as well as for defining the relevant tactics. The option to block the consensus on the future Lisbon Treaty was rejected as politically unacceptable from the perspective of the European interest because Bulgaria was already part and parcel of this interest. At the same time, the national interest had to be also honored. As regards the arguments, the diplomatic team drew up a non-paper in which it based the Bulgarian position on the theses listed below, in addition to the cultural identity-related arguments which had been presented that far:

- Reference to the declaration attached to the Bulgarian Accession Treaty concerning the status of the Cyrillic alphabet, which Treaty had been ratified by all EU Member States and read: „By recognizing the Bulgarian language as an authentic language of the Treaties and an official and working language used by the EU institutions, the Cyrillic alphabet is getting the status of one of the three official alphabets of the European Union. This particular element of the European cultural heritage constitutes the Bulgarian contribution to the languages and the cultural diversity of the EU.“

- Reference to the conclusions drawn by the European Council meeting of December 15-16, 1995, held in Madrid, concerning the single EU currency named „Euro“, namely: „The European Council believes that the name of the single EU currency has to be the same in all official EU languages bearing in mind the existence of varied alphabets.“ (European Council, Madrid, December 15-16, 1999, Scenario for the transition to a single European currency, paragraph 2)

It was the Cyrillic alphabet that was going to prevent the introduction of the spelling of „eypo“ into the Bulgarian language because the very EU decision concerning the unity of the term in all languages allows for some differences provided that the relevant alphabets are different. This also accounts for the fact as to why the Euro-notes have the „euro“ spelt in Greek (where the alphabet is different from the Latin one), in addition to the spelling in the Latin alphabet.

The national position had to be first justified and then defended before our European partners. This was the first challenge facing the Bulgarian diplomacy in the first year

following the country's EU accession so we were well aware of the fact that the prestige of the brand new EU Member State, which had to justify and withstand its own position, was put to the test. The major key to success in this case was the Bulgarian institutional unity because it was these institutions that had to defend the Bulgarian position in addition to the fact that, in relation to the tactics, there had been a proposal that Bulgaria had to express reservations about signing the Agreement for Stabilization and Association of Montenegro that was being prepared to be signed on the very same date, October, 15. The reason behind this was the language draft to be agreed upon of the Agreement where there had already been a proposal that the single EU currency should be spelled in Cyrillic as „eypo“. To block the consensus on one issue in return for a decision that should be satisfactory to another Member State on quite a different issue, is a tactical „trick“ that is sometimes used in the EU decision-making process. In this context, Bulgaria had a bitter experience from 1993 when the entry into force of the commercial provisions of the Bulgarian EU Association Agreement were blocked for 7 months because of disputes between the Member States over a regulation concerning the trade protection measures. Notwithstanding the fact that everybody was trying to assure us that this was only an internal dispute and had nothing to do with the Association Agreement, a couple of countries did not give their consent before an agreement had been reached on the disputable regulation.

In this particular context, Bulgaria made good use of its former bitter experience by transforming this experience into tactics while defending its national position during the negotiations for the draft Lisbon Treaty. After having received the relevant instructions, the Bulgarian permanent representative in Coreper expressed Bulgaria's reservations over signing the Montenegrin Association Agreement. This act was followed by numerous telephone calls from Podgorica to Sofia on all possible levels – presidential, foreign minister's, European minister's, etc. The Bulgarian ambassador to Montenegro was invited to the Montenegrin Ministry of Foreign Affairs to explain why Bulgaria should suspend signing of the Agreement. The Bulgarian party kept explaining that the Bulgarian position had nothing to do with Montenegro whose European integration this country welcomed and supported but that it had to do with another issue that was essential to this country. Particularly dramatic were the telephone conversations between the Bulgarian European Affairs Minister, Ms. Grancharova and the Montenegrin Foreign Affairs Minister who rang every hour to inquire whether there had been any new developments because, he said, he was intending to leave any moment for Luxembourg. He kept underlining the expectations and the eagerness of his country to have the Association Agreement with the EU signed as soon as possible. On her part, Ms. Grancharova was trying to assure him that Bulgaria was going to do everything within its powers to resolve the situation in a way satisfactory to both countries. The Montenegrin diplomatic demarches from a much higher political level – the level of the president and of the foreign minister, only heightened the tension among the Bulgarian diplomatic team working on the national position in all areas of the negotiations for the draft Lisbon Treaty.

During the week before the meeting scheduled to take place on October, 15-16 in Luxembourg, we demanded consultations with the Portuguese rotating Council Presidency, so we left for Brussels. A little prior to the consultations, the Portuguese permanent representative in Brussels had given an interview concerning the negotiations in which

he had expressed his reservations about „the position of a couple of EU Member States which, having hardly joined the EU, were raising their national flags and hindering the consensus“.

During the consultations, we presented our arguments which had already been disseminated among the Member States in the form of a non-paper. In addition to the national identity, we also referred to the information already incorporated into the EU documents, namely the 1995 conclusions concerning the single EU currency and Bulgaria's declaration concerning the Cyrillic alphabet attached to its EU Accession Treaty. As a result, someone suggested that we would better draw up a declaration for the foreign ministers' meeting in which to specify the arguments of the Bulgarian party concerning the spelling of the EU single currency in the future Lisbon Treaty as a precondition for „lifting“ our reservations about the Montenegrin EU Accession agreement. The negotiations concerning the text itself were rather difficult because we were seeking a solution which had to satisfy both the Bulgarian party, as well as the European Central Bank, without providing conditions for more than one spelling of the single EU currency (bearing in mind the requests of the other three Member States).

The coordination of the draft declaration with the Bulgarian foreign minister was done by phone. Firstly, the foreign minister edited the text for us in order that we could be sure that lifting the reservations about the Montenegrin Association Agreement was going to be paralleled by adopting the Bulgarian arguments concerning the spelling of the single EU currency. Secondly, we coordinated the edited texts, on the spot, with the Portuguese Council Presidency and the Legal Service of the Council General Secretariat.

During the October 15 Luxembourg meeting, which was held within the framework of the Intergovernmental Conference on the draft of the Lisbon Treaty, the individual ministers declared their countries' positions on the draft Treaty's pending issues. As regards the spelling of the single EU currency, there were well-argued contributions made by the Bulgarian foreign minister, as well as by the foreign ministers of Slovenia, Lithuania, and Latvia. At the end of the discussion, Luis Amado, the Portuguese foreign minister, after his consultations with the Council General Secretariat's Legal Service, summed up the issues that had received the overwhelming majority of the votes of all those present, and announced that they were going to be incorporated into the future Lisbon Treaty. On the issue of how the single EU currency was going to be spelled, he announced that only the Bulgarian arguments had been approved and adopted. After the end of the meeting, one could feel the disappointment of the Lithuanian and the Latvian representatives; but there was also a jocular exchange of remarks between Mr. Kalfin and the Slovenian foreign minister, Dimitrij Rupel, who said he did not know how he was going to get back to Ljubljana and what explanations he had to give to the President of the Slovenian National Bank. In return, Mr. Kalfin suggested that they could well use the Cyrillic alphabet to settle their problem with the spelling of the „euro“.

All this was followed by a special ceremony where the Bulgarian foreign minister, along with all other 26 foreign ministers of the EU Member States, signed the Agreement for Stabilization and Association of Montenegro. This is how Bulgaria kept its promise that it was going to find a solution to the situation and not injure, in any way, the Montenegrin interests. Today, Montenegro is already engaged in EU accession negotiations and Bulgaria has been rendering to the Montenegrins expert assistance.

A couple of days after the foreign ministers' meeting of October 18-19, there was an informal meeting of the heads of state and government which was expected to reach a consensus on the draft Lisbon Treaty. At this meeting, Bulgaria was represented by its President and Minister of Foreign Affairs where they received the support of all EU Member States concerning the spelling of the single EU currency in Cyrillic. The end of these negotiations was followed by a final formulation of the language versions of all EU Member States' official languages. On December 18, 2007, the Bulgarian prime-minister, along with all other heads of state and government of the EU Member States, signed, at a festive ceremony held at an old abbey not far from Lisbon, the Lisbon Treaty. This meeting was followed by intensive work on the preparations for the implementation of the new arrangements, as well as by expectations that the ratification of the Lisbon Treaty could be completed and the Treaty itself could enter into force by June, 2009, because of the forthcoming elections for the new European Parliament.

In late 2012, five years after the negotiation of the Lisbon Treaty, the European Central Bank issued the first banknotes with the single EU currency spelled in the three European alphabets – the Latin, the Greek, and the Cyrillic alphabet.

***Ambassador Bisserka Benisheva** is a career diplomat with an EU profile. She was Director for EU Affairs (2001-1997) and Director General for EU Affairs (2012-2007) at the Ministry of Foreign Affairs, a member of the core team negotiating association (1992) and accession (2004-2000) of Bulgaria to the EU. Ambassador Benisheva was Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador of Bulgaria to Ireland (2007-2003) and to Hungary (2016-2012). Currently she is Director for EU Affairs at PanEuropa Bulgaria.*

The Western Balkans have every right to participate in the debate about the future of the European Union

Prof. Ingrid Shikova

Setting the Western Balkans integration as a priority to the forthcoming Bulgarian Presidency of the Council of the European Union calls for careful consideration of what precisely has to be done in this area of particular sensitivity. The negotiation of the agreement between Bulgaria and Macedonia has been a very positive development for which reason the future Bulgarian Presidency has to put to good use its reverberations both in the Western Balkan countries, as well as in the EU. It will be only logical, but hardly sufficient, to convene an informal European Council meeting and invite the Western Balkans leaders to this meeting in order to reconfirm there the European perspective of their countries.

Unlike the previous enlargements, the negotiating countries today are not bound by any accession schedule or particular deadlines. This arouses a feeling of procrastination, as well as of a lack of impetus to the said countries to carry out the needed reforms. In the meantime, the evolvement of particular social, economic or political processes could jeopardize these reforms and can put off indefinitely or cancel altogether the EU membership of these countries. The efforts made by the EU to ward off any such processes and to protect the Western Balkan candidate countries against internal instability are essential, and adequate communication with the citizens of these countries in respect of the said issues is needed more than ever. All this calls for remodeling of the diplomatic and geopolitical logic so that they could be brought in line with the democratic logic of accession. The public attitudes in the EU Member States and the candidate countries towards the next EU enlargement differ from one country to another as they are affected by varied economic and geopolitical factors and largely depend on the people's awareness of the negotiation process, as well as of the way in which this process is presented to the people by the national governments and the relevant political parties. If there is no connection between the political, the social and the economic prospects, on one hand, and the messages sent, on the other, the dialogue with the relevant communities cannot be effective.

The EU accession process is chiefly presented in terms of „opening and closing negotiation chapters“ and the progress made by the individual countries is measured, first and foremost, by the European Commission regular reports; while, at the same time, the major objective is to make the relevant countries respond to the observations and recommendations that have been made in the said reports. The presentation of the EU membership as a strategic objective and the attainment of this objective – as full-fledged European integration, usually give rise to false expectations. In actual fact, the people have to be aware that the EU membership is only an instrument for the attainment of the genuine objective, i.e. to transform the relevant country into a free, democratic and

prosperous state, with well-established rule of law. During the Bulgarian pre-accession period, for example, there were almost no serious political discussions about important European issues, including the future of Europe. And, all this is bound to create particular attitudes towards the European Union. The public attitude towards „Europe as a mentor“ is deeply seated in the minds and souls of the people in the Western Balkan candidate countries due to the EU admonitory stance towards these countries. The EU instructions as regards the steps these countries have to take, or the changes that they will have to effect, have been transforming them into consumers of the goods of a well-developed economic community rather than into active participants in this process. In addition, the cultivation in these countries of an attitude of „wait-and-receive“ instructions from the EU institutions does not encourage them to fully participate in the process of European integration even after they have already become full-fledged members of the European Union.

At the same time, we should remember that the pre-accession process in the Western Balkan candidate countries has been evolving in a different environment. The period in which the Central and Eastern European countries were acceding to the EU was the time of hope, of expectations and enthusiasm. And, in this respect, the accession to the EU per se was a sufficient argument for these countries to carry out the painful reforms. For the citizens of the Central and Eastern European countries, this was the time of sacrifice and great difficulties. At the same time, the public opinion in the Balkan candidate countries in that period was markedly pro-European as the citizens of these countries could not see any other alternative than the EU membership in order to be able to strengthen democracy and establish stability and prosperity. In a nutshell, the expectations were running high. However, after the accession, these expectations were not met, which is the reason for the justified disappointment of these countries today. This is equally true of the Western European expectations at the time because the European Union did not have a clear strategy of how to explain to the people the reasons for the „big EU enlargement“. Perhaps it was Margaret Thatcher who in her book entitled „Statecraft: Strategies for a Changing World“ offered the most precise description of the period under discussion: the events were occurring with an incredible speed, some new states arose, and the tempo was so incredulous that the politicians cannot recover their breath yet.

Today, the Western Balkan countries are negotiating under conditions entirely different from the ones during the period of the „big enlargement“. The crisis in the EU has made the Union less attractive. The difficulties experienced by Greece, the outcome of the British referendum, and the failure of the EU Neighborhood Policy have changed the very image of the European Union, along with the way in which it is being perceived by today's candidate countries as a space of democracy, shared values, prosperity and solidarity. The EU differentiated integration in some key areas as a result of the crises has made the criticism of the lack of transparency and accountability even more severe. The decisions taken outside the framework of the European institutions have made the institutional model of the Union even more complicated. The scope of the EU policies that has gone more extensive and/or even deeper has brought to the fore divergent interests and multidirectional political will which have affected the ability of the European Union to maintain its own unity and integration. Currently, the attractiveness of the EU as a space

of economic prosperity, as a political model, and a membership-promising institution is already on the wane. There are some other alternatives, with models and values of their own, but without any requirements or conditions which the candidate countries are not always in a position to satisfy. The changing context has been generating new priorities. The necessity to address and deal with a number of pressing and urgent problems affects both the process of integration, as well as the attitudes of the people. The accumulation of too much „enlargement fatigue“ in the EU has resulted in the stockpiling of „accession fatigue“ in the Western Balkan region.

And yet, one should not deny the fact that, lately, there has been some activation on the part of the European Union with regard to the Western Balkan countries. However, the attempts made by the Union to suggest that the EU is open to the Western Balkan countries (when they are prepared to accede) do not have the expected effect. Even the numerous EU plans and programs, along with the plans and programs of some individual Member States (which are undoubtedly of some social and economic significance) will not be sufficient for the European Union to secure for itself decisive influence in this unstable European region in order to be able to curb the voracious appetite and the aggressive interests of some other key players, such as Russia and Turkey. This could only happen if the European leaders manage to learn their lessons from history and turn the Western Balkan region into a geopolitical priority of their own. This is the essential message that the Bulgarian Presidency has to convey to its European partners.

The Bulgarian Presidency is also going to host the most important deliberations about the future of the European Union. These deliberations are expected to further clarify the vision of the type of Union that the candidate countries are going to accede to provided that their European perspective gets reaffirmed. If the Bulgarian Presidency manages to include this issue in the above mentioned deliberations, this will be considered to be a genuine contribution to the clarification of the vision of the European future. It is also going to constitute a clear message that the European Union is going to reform taking into consideration the opinion of the countries that are going to be its members in a particular period of time. During the Bulgarian Presidency, there will also be civil conventions held at the proposal of the French President, Emmanuel Macron. This proposal was openly supported by the European Commission President, Jean Claude-Juncker, in his annual speech on the state of the Union. The question is, why shouldn't we make an effort to hold such conventions in the Western Balkan countries, as well? By reconfirming these countries' European perspective, the leaders of the EU Member States could initiate a fruitful dialogue in which they could familiarize themselves with the opinion of the Western Balkan leaders about the future of the European Union. In addition, they could come up with a joint declaration on the issues on which a consensus has been reached. A possible involvement of the above leaders in the forthcoming discussions of the five scenarios set out in the White Paper on the future of Europe, of the reflection papers of the European Commission, of the 6th scenario set out in Mr. Juncker's speech, and of Emmanuel Macron's Common Road Map for Europe, is going to leave the Western Balkan countries with the feeling that they have already been fully included in the process of setting-up the new, reformed European „home“ in which they are going to live in the future, too. A possible enhancement of the visits of some Bulgarian politicians, diplomats, academia and NGO representatives, and of renowned members of the newly

set-up Bulgarian Presidency Advisory Board to the Western Balkan countries, along with the organization of discussions with the citizens of these countries the results of which could be summarized and presented in Bulgaria at a possible Balkan Forum could produce tangible practical results and help overcome the distrust, the scepticism and the instability in the Balkans. Jean Claude-Juncker has come up with a proposal that an EU summit should be held in March, 2019, in Sibiu with the mission to make important decisions concerning the construction of a more unified, much stronger, and more democratic European Union. The citizens of the Western Balkan countries should also feel part and parcel of these decisions, as well as of the effort made to renovate our common future home.

Could the small steps taken result in a “Balkan Miracle”?

The developments in Western Europe in the wake of World War II were referred to by some researchers as the „European Miracle“. This „miracle“ was based on the coalescence of some countries that had, until recently, fought each other in a war and the result of this coalescence had given birth to a couple of ideas, the main one involving conciliation after the end of the two wars. We should not delude ourselves, however, that all the contradictions and conflicts were done away with. The change was actually in the instrument employed to resolve them: a dialogue rather than a war. The other fundamental ideas included democracy, market economy and solidarity among the countries participating in the European project. Or, as Jacques Delors used to put it, the establishment of the European Economic Community derived from the following three vital needs: peace, economic development and survival. However, a lot of courage was needed at the time in order to be able to overcome the feelings and the desires of the people in the victor countries for revenge, to show understanding of the mentality of the vanquished, and to fight the prejudices that had set in in the course of centuries of European conflicts. Konrad Adenauer's concise summary of the situation was as follows: „The European unity had been the dream of a handful of people. Then, it had turned into a hope for a great number of people. And, today, it is a necessity for everybody“.

I am just recalling these well-known facts as they could make us reflect upon the Western Balkan countries and their European integration. These countries are faced up with the same necessity to get reconciled, to cooperate, and to build together mutual trust and confidence. They need the same courage and the same common sense in order to be able to cope with the contradictions, the prejudices, and the historical heritage in this intricate region of Europe. In this context, the closer relations between the European Union and the Western Balkan countries will be decisive not only for the future of these countries, but also for the future of Europe. The door to the European Union for these countries should be kept wide open rather than left on the ajar so that they could enjoy development and stability and keep on effecting their democratic and economic reforms. When, however, are they going to avail themselves of this „open door“ is going to depend on the level of preparedness of each and every Western Balkan country for conciliation, for carrying out the so needed reforms, and for „enduring“ their EU membership. During this arduous process, the action of the Union should be based on three main pillars: predictability, trust and confidence, and keeping its own word. This is going

to involve the imposition of some „strict but fair“ requirements, as well as the state of mind that all the participants in this process will be considered to have done their job completely when the Western Balkan countries have become part and parcel of the European Union.

It is clear that the above cannot happen overnight or in the foreseeable future; however, some steps should be made in the meantime, which might seem insignificant at first glance when compared to the giant task involving the attainment of full-fledged membership. Anyway, these steps could contribute to the fulfillment of this task. In this context, the intensification of the educational and cultural relations with the Western Balkan countries could play an important role in the conciliation process. On the other hand, the very setting of the Western Balkan countries' integration as a priority to the Bulgarian Rotating Presidency of the Council of the EU is going to provide an adequate answer. You can find below a proposal concerning a possible Bulgarian contribution to the rapprochement of the Balkan people.

An important precondition for successful EU membership involves the so called administrative capacity building. Or, to put it differently, the Western Balkan countries should have, prior to their EU accession, a sufficient number of specialists in a position to perform the tasks and bear the responsibilities deriving from this accession. A piece of scientific research¹ on specialist training in the area of European integration concludes that the Western Balkans high schools and the Bulgarian universities have been maintaining active contacts with some universities in the West, but the cooperation between themselves, however, has been rather lifeless or missing altogether. It is here that we have to seek, as well as to make good use of, all available opportunities in order to be able to further activate these contacts and to establish cooperation, which is going to be in a position to not only help provide quality education but also to get to know one another and to contribute to attaining mutual understanding, tolerance and respect in this difficult region.²

One such appropriate opportunity, which has not been put to good use yet, can be found again in the experience of the European coalescence in the wake of World War II. The College of Europe was set up prior to the establishment of the first European community, i.e. the European Coal and Steel Community. The idea had arisen at a European Movement Congress held in The Hague in 1948. And the College of Europe was established in 1949 by some renowned European leaders, such as Salvador de Madaragia, Paul Henri Spaak, Alcide de Gasperi, and Winston Churchill. Some ambitious citizens and local leaders of the town of Bruges had managed to win over the adherents of the idea that the College should be situated in Bruges. Later on, in 1993, an affiliate college was set up in Natolin, Poland, with the support of the European Commission and of the Polish government. The College of Europe was based upon the idea to provide the young people from different countries that had been, until recently, in a war against one another with an opportunity to live and study together. The concept of this model has remained unchanged until today – 68 years since its introduction, which is an irrefutable proof of its success. The College of Europe is considered to be one of the most prestigious and

1 Atanassov, Vl., Shikova, I., etc. „European Studies, European Values and Attitudes“, „Damyan Yakov“ Publishers, 2013

2 This area is also covered by the „Jean Monnet“ Center of Excellence set up by the Sofia University Department of European Studies which is focused on the europeization of the countries in South Eastern Europe.

respected educational institutions which provides training to experts in the area of European integration not only because it offers modern, in-depth knowledge and practical skills, high language culture and a wealth of social practice but also because it cultivates a spirit of empathy and community.

One characteristic feature of this College is that it is a genuine international microcosm. The life of the students in the College of Europe is an important component element of the training process. The students live together in a campus and work together in teams so that they have the opportunity to exchange ideas and experience – both within the framework of the training process, as well as in their life as students, which is characterized by cultural diversity. All this helps them to adapt easily in their work, at a later date, to an international and multicultural environment. The informal students' discussions of interesting topics, their joint trips, as well as the cultural and the sports events, contribute largely to the common spirit that can be found in this college – a spirit of tolerance, of mutual understanding, of accepting the differences, and of long-standing professional and personal friendships, which is usually referred to as „the spirit of Bruges“.

The idea to establish an affiliate college of the College of Europe in Bulgaria is not a new one. This idea, however, was not put into effect due to the lack of sufficient interest and involvement on the political level (unlike the situation in Poland). This idea makes sense and it can become a component element of the „Balkan Miracle“, meaning that it will make it possible for the young people of the entire Balkan region to live and study together irrespective of their ethnicity or family stories. The affiliate college could serve as a basis not only for the education of young experts who will be in a position to deal with the challenges facing contemporary Europe; it could also help overcome the prejudices and the enmity in order to be able to build trust and confidence, as well as to introduce European values and attitudes. „The spirit of Sofia“ (or of some other Bulgarian city prepared to accommodate the affiliate college and the young people from the Balkan countries) could become part and parcel of the „Balkan Miracle“, should there be some Bulgarian politicians or statesmen having the sagacity of the ones who set up, in 1949, the College of Europe in Bruges. Now, are there any around?

Prof. Dr. Ingrid Shikova is among the founders of the „European Studies“ program at Sofia University „St. Kliment Ohridski“; she was head of the relevant department in the period 2011-2007, as well as graduates' „godmother“. She is an expert in the area of EU policies. Prof. Shikova has devoted her entire professional career to European integration. She has specialized at the College of Europe in Bruges, the University of Limerick, Ireland, the Dutch Economic Institute in Rotterdam, the Royal Institute of International Relations in London, etc. Prof. Shikova has been director of the Center for European Studies and the EU Information Center and also an adviser to the European Commission Representation. She is member of „Team Europe“. Also, coordinator of the „Jean Monnet“ Center of Excellence attached to the European Studies Department of the Sofia University.

The digital revolution – a challenge to the European Union

Gergana Passi

The serial tides of technological innovation have been radically changing the human societies and economies and the ongoing digital revolution has the potential to do this again. Notwithstanding the fact that we are still in the initial phase of transformation, the next ten years are going to bring about changes that will exceed by far the changes that have occurred over the past ten centuries. The latest European Commission report on the progress made in the area of digitalization indicates that about 90% of all jobs require a minimum level of digital skills.

There is no doubt that the vision of our own future and of the modernization of our own economy includes the necessity of building a new type of culture – a culture that recognized the global and irreversible nature of the „technological revolution“, as well as the potential of this revolution to guarantee a better quality of life for the average European citizens. If we recall Charles Darwin’s theory, we will inevitably remember that it is neither the strongest, nor the most intelligent species that usually survive but the ones who can best adapt to the changes. In this historical stage of our development, Darwin’s theory can be reformulated to read as follows: the societies that can adapt to the technological changes the fastest are the ones that are going to develop in the future, too. Today, Europe is at a crossroads and the economic destiny of Europe is going to be determined by the speed with which it is going to „embrace“ the technological revolution and to benefit from it.

The EU strategy for building a Digital Single Market (2015) has set as a key priority a transition towards a digital European economy and the establishment of a digital single market, as well as towards encouraging investments in the technologies of the future. The innovations, the investments, and the regulations are the key elements of this transition. The technologically leading companies are 5 times as productive as all other companies. Any investments in the development of the digital infrastructure are going to make the „fitting to the digital landscape“ much easier. Regulation in the digital era differs from standardization in the industrial one; moreover, this regulation has to be smart, to be in support of the entrepreneurial ones, to be flexible and as simple as possible.

In the 1980s, Europe made its first steps as a leader of the revolution in the information and communication technologies by introducing the GSM devices very fast. On the other hand, the EU was much slower in adopting the modern technological innovations than the USA, Japan and China as these countries were very fast in appreciating the potential of the internet and the digital technologies. Despite being a leader in scientific research (over 3 billion euro were invested in the R&D digital area only in 2016-2017 under Horizon 2020), Europe is not in a position to transform its own scientific discoveries into global innovations and commercial products („Reclaiming Europe’s digital leadership“, EPSC Strategic Notes).

It is a challenge to us to try and recover the EU leading position during the next wave

of the digital revolution in the area of robotics, the artificial intelligence, and the IoT (internet of things). With this aim in view, the European leaders have to declare clearly that Europe is looking at the internet as a possibility for renewed economic growth, rather than as a threat that has to be constantly kept under control. Europe's economic capabilities deriving from digitalization are equal to 4 billion euro a day (Accenture Research „Lead or lose - A vision for Europe's Digital Future). According to some estimates, if the European industry gets fully digitalized, it will be able to grow at a rate of 15-20% by 2030. In addition, the search for technological solutions is going to grow exponentially while the IoT forecasts envisage an increase in the number of connected devices from 4.6 billion in 2015 to over 16 billion in 2021. Over the next few years, the IoT is going to turn into a global brain and a global nervous system of the entire planet being in a position to connect everybody with everything. The Europeans would like to live in an environment in which their lives will be more secure, more comfortable, more amusing, and much longer. And Europe is the one that has to ensure this opportunity by providing the necessary connectivity and by staying competitive and open to the technological changes; and also by imposing world quality and security standards by means of preparing the transformation of its own industry and providing this industry with quality labor having skills for the future, rather than from the past.

As a first step towards the restoration of its leading position, Europe will have to fully avail itself of the free movement of data so that it could complete the construction of the Digital Single Market by the end of 2018. There is no doubt that the quick introduction of a single regulatory framework will be critical for the success of the EU digital economy as the very existence of 27 national markets and 27 regulatory regimes is an impediment to the new businesses. A single digital space should be built in which the people, in addition to travelling free, will be able to freely exchange data and (non-personal) information; and also to use uniform e-identification and universal public services irrespective of which country they are in at the particular moment.

At the same time, the EU Member States have to introduce in the digital era, as fast as possible, e-management of the public sector that is going to improve the services provided to the citizens and the businesses, to cut down the costs, and to encourage innovation. The preliminary estimates indicate that the construction of the Digital Single Market could bring about a 15-20% reduction in the administrative burden while another piece of research also shows that the free movement of data could reduce the maintenance cost of the public administration by some 1-7 billion euro by the year 2020.

The new technologies, along with the online platforms, empower the people in an unprecedented manner; they democratize the public opinion and forcibly make the public governance more transparent. At the same time, however, they are also in a position to make the division of society more prominent and can easily turn into megaphone disseminating false news and unverified facts. The largest social media, Facebook, has officially admitted that, in the period prior to, and after the latest American presidential elections, the Russian propaganda had managed to reach 146 million Facebook users which accounted for 40% of the entire American population.

In order to ensure the trust and confidence of the people, as well as to guarantee their security and free access to the internet, we will have to make Europe a leader in cyber-security by 2025. This calls for a common approach to cyber-security, for a com-

mon cyber-space, and for a common cyber-security market. The digital transformation can really happen only if the people and the businesses feel safe and secure because any cyber-risk is going to discourage investment in digitalization.

The most serious change, however, is going to involve transition to Industry 4.0 and Society 5.0, which is going to have consequences for the world labor market as a result of switching to robot installations – both in the traditional industries, as well as in the services sphere. Even the most conservative estimates suggest that there will be a radical change in the labor markets over the next couple of years: 9% of the current jobs are running the risk of disappearing as they will be substituted by robots, while another 25% are going to be changed completely because half of the labor activities will be automated. All this calls for urgent investment that could help develop the digital skills of the Europeans. The Grand Coalition for Digital Skills and Jobs is only an example of what the institutions, the businesses and the NGOs can do; therefore, they should get united in order to be able to respond to the digital skill challenges on the labor market.

In the context of the new technological tendencies, the EU Digital Summit, held on September 29, 2017, in Tallinn, asserted that when discussing the future of the European economy and the European communities, the EU should readily adopt the so called „disruptive innovations and technologies“. Or, as Henry Ford used to say, „If I had asked the people what they want, they would have said they wanted only faster horses“. The EU needs to set up skilled ecosystems for disruptive innovations and high technologies which are going to be in support of the European strategic autonomy. So, we will have to seek and find the solutions that are going to skillfully strike a balance between the risks and the opportunities.

The message sent by the Tallinn summit implied the need to urgently take steps to build a digital Europe both as regards the opportunities, as well as the challenges of the digital transformation.

In its conclusions of October 19-20, 2017, the European Council specified the guidelines for success: a digitalized public sector (including e-governance and the use of new technologies) for the transformation of societies and in support of the four freedoms on the single market; a forward oriented regulatory framework (including: completing the Digital Single Market by the end of 2018 – enacting geo-blocking and audio-visual media services legislation and reaching a common approach to the free movement of data and the electronic communication code); building a first-class infrastructure and communication network (including for the purpose of introducing a world-level optic connection and a 5G network); a common approach to cyber-security; establishing educational and training systems suitable for the digital era; investments in support of some new forms of entrepreneurship for the purpose of assisting the digital transformation of industries; openness to the new tendencies; artificial intelligence or block technological networks, data protection, digital rights and ethical standards; modernization of the tax system to suit the needs of the digital epoch.

The Trio presiding over the Council of the EU in the period 2017-2018 (Estonia-Bulgaria-Austria) has the historical task to complete the Digital Single Market, or at least to make it irreversible. Quite expectedly, Estonia has raised this topic „to a very high level“ within the framework of its Council Presidency. Bulgaria is going to take the relay from this high place and will quite conscientiously prioritize the digital topic as the taste for

new technological solutions has been deeply rooted in the Bulgarian consciousness in the course of centuries. Very few people are aware of the fact that John Atanassov, the inventor of the first computer in the 1930s, was born into a Bulgarian family that immigrated into the United States in the late 19th century. This long-standing tradition has taken different forms in the varied historical periods. Under communism and, in the framework of the Warsaw Pact specialization, Bulgaria was granted the exclusive right to produce computers that helped raise a whole school of Bulgarian engineers and software specialists. Today, Sofia has every right to claim to be the digital capital of the Balkans, with one of the fastest internet speeds in the urban districts, with a well-established start-up community and entrepreneurial culture. Bulgaria is also the country coming up with technical solutions that are among the most welcome ones by the European users, including the introduction of a uniform GSM charger and the provision of WiFi access at all public places in the European Union. It is no surprise that the current Bulgarian EU commissioner was specially entrusted with the digital economy and the digital society issues and she has already come up with clearly focused priorities in this sphere.

These priorities were discussed by the first Digital UnConference Sofia 1.0 that was held at the Sofia Tech Park on October 26, 2017, and was attended by the Bulgarian EU commissioner, Bulgarian government ministers and politicians, and representatives of the entire technological spectrum, such as Cisco, Telelink, Google, Mastercard, Microsoft, Dell EMC, IBM. Two European associations, namely ETNO and GSMA, also participated in the conference. The participants in the UnConference coalesced around the assertion that a lot has been said in the EU about a two- or a more-speed Europe but little has been said about the division, from a technological perspective, that runs the risk of setting apart a peculiar „digital Schengen“. The proceedings of the individual UnConference panel discussions are going to be submitted to the Bulgarian EU Commissioner and the Bulgarian Presidency of the Council of the EU so that we could move forward together without trying to find any excuses to be left behind in the analogue world.

All this has to be put to good use and to be transformed into a good basis for, and an asset to, the European Union, the Council Presidency Trio – Estonia-Bulgaria-Austria, and the EU citizens.

***Gergana Passi** is the 2012 Bulgarian digital champion, as well as one of the founders of the Digital National Alliance (DNA). The DNA is a component element of the European Commission initiative entitled „Digital Skills and Jobs Coalition“ which is aimed at attracting more people to the new technologies, to achieve a more efficient use of the technological potential in all public spheres, as well as to help the development of the Bulgarian ICT sector. Gergana Passi is also founder and president of PanEuropa Bulgaria, deputy chair of the International PanEuropean Union (2009-2004), and Bulgarian European affairs minister (2009-2007). She was a key participant in Bulgaria's preparations for a full-fledged EU membership and was also the first Bulgarian European affairs minister.*

Which is the 6th Eurozone scenario?

Assoc. Prof. Dr. Kaloyan Simeonov¹

„If we want the euro to unite rather than divide our continent, then it should be more than the currency of a select group of countries. The euro is meant to be the single currency of the European Union as a whole“.

Jean-Claude Juncker

1. Introduction

In his annual address on the state of the Union delivered before the European Parliament on September 13, 2017, the European Commission President, Jean-Claude Juncker, called for a proper use of the momentum, meaning the growth in the European economy and the reduction in the unemployment rate in order to be able to catch the wind in Europe's sails. The sailing in this case symbolises the reforms that the European Union will have to carry out in order that it could be more prepared for the next storm (meaning an economic, migratory or any other kind of crisis).

When the European Commission published its White Paper on the future of Europe in early March, 2017, the majority of analysers presumed that the EU was hardly going to follow any of the five scenarios that had been set out for discussion in this paper. The White Paper itself indicates that these scenarios are open up and that it is possible for the European Union to continue to develop on the basis of a combination of the characteristic features of two or more scenarios. The question, however, is: Which is the 6th scenario that might be used for the future development of the EU and of the Eurozone (i.e. the zone of the single European currency). However, in his address on the state of the Union, delivered in September, 2017, Mr. Juncker presented a 6th scenario which was much more detailed about the Eurozone, as well as much more ambitious than the positions of a number of EU member-states.

The critics of the current European Commission President are numerous. Some of these critics define him as being too much of a federalist while others criticise him for his ideas, which ideas, they claim, are sometimes unrealistic and not always in conformity with the interests of the EU member-states. Still others refer to Jean-Claude Juncker as being a dreamer. However, it might be that, at this particular moment, the European Union does need a dreamer who fears neither sailing nor challenges because the changes that have to be tackled are essential, including changes in the Eurozone and in the Economic and Monetary Union.

¹ Assoc. Prof. Dr. Kaloyan Simeonov is a lecturer at the European Studies Department of the Philosophy Faculty of „St. Kliment Ohridski“ Sofia University. The opinions expressed in this article do not commit any institution in which the author used to work in the past or works currently. The present text is an extended version of two analyses entitled: „The 6th Eurozone Scenario“ and „What's new in the debate about the future of the Economic and Monetary Union“, which have been published on the web site of the European Studies Department: „Jean Monnet“ Center of Excellence for university lecturers and scientific research on the Europeanisation of the South-Eastern European countries (2016-2019), co-funded by the „Erasmus+“ Program., at: <http://jeanmonnetexcellence.bg/>.

This analysis is going to present some of the main ideas for reforming the Economic and Monetary Union and the Eurozone but it will first focus on the highlights of Mr. Juncker's annual address on the state of the Union of September, 2017. Afterwards, we are going to make a brief analysis of the „Reflection Paper on Deepening the Economic and Monetary Union“ that was published by the European Commission several months earlier. We will also set out some specific ideas for completing the Banking Union and, eventually, we are going to present the idea of the European Commission to publish, in December, 2017, a package of legislative proposals for completing the EU Economic and Monetary Union. All this is going to make it much easier for us to outline the actual 6th Eurozone scenario which the European institutions and the EU member-states have been trying to formulate.

2. The ideas for reforming the Eurozone set out in the address of the European Commission President

In his annual address on the state of the Union, delivered before the European Parliament on September 13, 2017, the European Commission President defended his thesis about the way in which the EU Economic and Monetary Union and the Eurozone (the zone of the single European currency) have to be reformed.²

Perhaps Mr. Juncker's most well-grounded argument in defending his thesis about the Eurozone was his assertion that the Euro should be not only the currency of a couple of EU member-states but it has to be the single currency of the entire European Union. The European Commission President left no doubt about his assertions by declaring clearly that the Euro has to unite rather than to divide the European continent for which reason it has to be the currency of more than one particular group of countries. Mr. Juncker also recalled the fact that the Euro had been designed as a single currency for the entire European Union. He also underlined that all EU member-states, with the exception of two, are required to adopt the single European currency. There are no deadlines here, of course, but the non-Eurozone countries have to be prepared to satisfy the relevant criteria.

If we add to the above the names of the two countries that are not explicitly required to adopt the single currency (meaning that there is an „opt-out“ provision for these countries according to which they are derogated from such obligation), the picture will become much clearer. One of these countries is Denmark which, in actual fact, is among the most integrated countries into the Eurozone – both from the viewpoint of the real economy, as well as of the country's financial markets. Moreover, Denmark is the only state that has been, since 1999, member of the European Exchange Rate Mechanism (ERM) (which is wrongly referred to as being „the waiting room to the Eurozone“), with fluctuations of its national currency versus the Euro of +/-2.25%, which is much lower than the maximum range of +/-15% allowed by the said mechanism.

United Kingdom is the second country with an „opt-out“ provision and is currently the second largest economy in the EU. The United Kingdom, however, has opted for withdrawal from the European Union. Moreover, there is still another important

² The full text of Mr. Juncker's address can be found at: European Commission (2017), „President Jean-Claude Juncker's State of the Union Address 2017“, Brussels, 13 September 2017.

circumstance here, meaning that after the British withdrawal from the EU the remaining 8 countries that are not currently Eurozone members (Denmark included) are going to account for only 15% of the GDP of the EU27. And, if we really would like to have a single European currency, the economies and the financial markets of these 8 countries should accede to the Eurozone as soon as possible.

„As soon as possible“, however, does not mean „in the course of the next one or two years“. Because this is not going to be legally, economically or technically feasible. However, it will be quite realistic to expect that the rest of the non-Eurozone states could prepare for membership prior to the beginning of the multiannual financial framework that will most probably cover the period 2028-2034. This will be very important in the event that the Eurozone budget plans become to be gradually implemented and also that Mr. Juncker's idea is embraced because, according to this idea, this budget should not be a separate one; it has to constitute a significant budget line from the common budget of the EU. The latter idea is among the rather revolutionary ideas of Mr. Juncker as regards the Eurozone. It is true that there have been, in the public space, a lot of ideas for the Eurozone budget for a number of years. Most politicians and analysts, however, have been imagining a separate budget, with different rules and mechanisms of its own, and designed only in respect of the Eurozone countries. These politicians and analysts have even imagined a Eurozone with revenues of its own, different from the ones of the EU budget which have existed for so many years. At the same time, a Eurozone budget as an integral part of the common European budget has been on the agenda very seldom – let alone, suggested by the leaders of EU institutions or by the President of the European Commission.

Against the background of these principal ideas stipulated in Mr. Juncker's address, it is not surprising that Jean-Claude Juncker himself appealed to all EU member-states to join the Banking Union as soon as possible. The Single Supervisory Mechanism (SSM) is the main element of the Banking Union. This element introduces a leading role to the European Central Bank as regards the supervision of the banks within the framework of this Union. The Eurozone states are obligated to participate in the Banking Union; for the non-Eurozone states, however, this is only an opportunity but no one of the states that have not adopted the Euro yet has availed itself of this opportunity. There are numerous reasons here but, at the same time, it is curious that the country with the „opt-out“ provision to accede to the Eurozone – Denmark, has carried out an in-depth analysis of the opportunity to first join the Banking Union prior to possibly adopting the Euro.

Jean-Claude Juncker's appeal to all EU member-states to join the Banking Union is only logical and Mr. Juncker himself gave one of the main reasons for that: the banks in the EU have not only to operate in line with uniform and harmonised rules but they have also to be supervised by a single EU supervising authority. In addition, we should not forget the fact that the EU Banking Union was set up precisely for the purpose that the banks operating within the entire EU single market should be subject to uniform supervision. But, due to the UK resistance to become part and parcel of this union, it was designed as mandatory only for the Eurozone states, with an option for the rest to be able to join. Today, the arguments in favor of the division between the states, which are subject or not to single supervision by the European Central bank, have been on

the wane. This, in turn, has been making less acceptable the assertion that the division between the countries that have adopted the single European currency or not should continue.

One of the few financial topics that Jean-Claude Juncker left out, without suggesting any new ideas, involves the need for a balance to be sought between the measures aimed at reducing the risk in the banking sector, on one hand, and the ones introducing some more cooperative sharing of the said risks within the Banking Union. This could happen if we adopt the European Commission's proposal for setting up a European Deposit Guarantee Scheme. The introduction of a guarantee scheme of this kind across the Banking Union is only logical; however, some EU member-states are not prepared to participate yet unless the risks in the banking sector are reduced sufficiently as they are still fairly high.

The real surprise in Jean-Claude Juncker's 6th Eurozone-related scenario, which has not been discussed officially by any EU institution representative on such a high level, involves Mr. Juncker's proposal that a pre-accession instrument should be introduced in the EU for the purpose of preparing the future Eurozone members. Thus far, the EU has been using pre-accession instruments of this kind only in respect of the EU candidate countries. Mr. Juncker has suggested that the Eurozone pre-accession instrument should be used with respect to the EU member-states wishing to adopt the Euro, by providing to these countries not only technical assistance, but financial assistance, as well.

The rest of Jean-Claude Juncker's ideas set out in his address have already been discussed to one degree or another in the public European space. These include: the establishment of a European Monetary Fund for the purpose of taking over and extending the functions of the current European Stability Mechanism; the introduction of a Minister of Economy and Finance's position, which should be assumed by a European Commission Vice-President and should be held parallel to the position of a Eurogroup president; the necessity that this minister should be accountable to the European Parliament; as well as a couple of other ideas which have already been discussed in the European public space. Mr. Juncker's address, however, brought all these ideas to the fore as possible future measures that need to be taken in this area.

In his address on the state of the Union, Jean-Claude Juncker not only opposed the idea of an independent budget for the Eurozone but he was also stood against the idea of an independent Eurozone parliament. He kept arguing that the European Parliament is the one that has to deal with the Euro and also that there is no need to set up parallel institutions.

In a nutshell and, in relation to the Eurozone, the European Commission President defended his thesis that the entire European Union needs a uniform Euro which should be based on the current EU budget and institutions, provided that this budget and these institutions get reformed. The ideas for the further development of the Eurozone, set out in Mr. Juncker's address, surpassed by far the ones set out in the White Paper's 5th scenario: „Together, we can do more“. It is in this way that Mr. Juncker distanced himself largely from the idea of „a two-speed Europe“. These are „the two speeds“ in respect of which today's dividing line in the EU seems to be quite naturally personified by the single European currency. In addition, there is something about which Jean-Claude Juncker is absolutely right: that the Euro should, first and foremost, unite, rather than divide us.

3. The Reflection Paper on the Economic and Monetary Union

Yet, most of the ideas and theses set out in the annual address of the European Commission President on the state of the Union of September, 2017, are not new ones. And, irrespective of the fact that there had been no such determination over the past years to unite all EU member-states in the framework of the Eurozone, expressed so categorically by a leader of a EU institution, most of the particular steps aimed at completing the EU Economic and Monetary Union had already been suggested and some of these had already been put into effect to one extent or another. Before concentrating, however, on the particular content of the European Commission's „Reflection Paper on Deepening the Economic and Monetary Union“ of May, 2017³, we will make here a brief presentation of some documents preceding this paper that had mapped out the strategic measures for this union to reform.

The first documents related to the Economic and Monetary Union that have already been published include the reports written in the mid and late 2012 under the authority of the President of the European Council. The last of these three reports was published in December, 2012, and has been referred to as „the report of the four presidents“. This report had been drawn up and published under the guidance of the former President of the European Council - Herman Van Rompuy, in coordination with the European Commission President, the President of the Eurogroup, and the President of the European Central Bank.⁴

The four presidents' report sets out the measures that had to be introduced within the shortest possible term for the purpose of completing EU Economic and Monetary Union. This report envisaged three stages of work, the third one including the measures that had to be taken after 2014. According to this report, the measures taken during the individual stages had to concentrate on the following four main areas:

- the attainment of an integrated financial framework in which the measures had to be mainly concentrated on the banking sector;
- the introduction of an integrated budget framework including enforcement of the fiscal discipline rules that had been adopted at a previous stage;
- formulation of an economic policy integrated framework for the purpose of contributing to the more effective implementation of the European Central Bank uniform monetary policy;
- guaranteeing democratic legitimacy and accountability of the decisions that have been made and implemented in the framework of the Economic and Monetary Union.

Another report was published in June, 2015, for the purpose of enhancing the debate and of designing a road map for completing the Economic and Monetary Union. Unlike

3 European Commission (2017), „Reflection Paper on Deepening the Economic and Monetary Union“, COM(2017) 291, Брюксел, 31 May 2017.

4 See: European Council (2012), „Towards a Genuine Economic and Monetary Union“, Report by President of the European Council, prepared in collaboration with the President of the Commission, the President of the Eurogroup and the President of the European Central Bank, Brussels, 5 December 2012. In late 2012, yet another document to this end was published, too. The report of the European Commission aimed at encouraging a wider debate about the steps needed for reforming the EU Economic and Monetary Union: European Commission (2012), „A blueprint for a deep and genuine EMU. Launching a European debate“, EC communication, COM (2012) 777/2 final, Brussels, 30.11.2012.

the four presidents' report, this report had been drawn up under the authority of the President of the European Commission. It is commonly known by the name of „the five presidents' report“ as, in the course of writing out this report, the European Commission President was joined by the European Council President, the Eurogroup President, and the President of the European Central Bank. And, it had been for the first time that the group of the four presidents was joined by the President of the European Parliament – the institution representing the European citizens and being most close to these citizens and their interests.⁵

The five presidents' report of June, 2015, had some new elements when compared to the report of the four presidents of December, 2012. These new elements, however, cannot be defined as novelties per se as most of them had been previously debated as possible options for the future development of the Economic and Monetary Union of the EU. There was a suggestion in the five presidents' report that four additional, new unions had to be attached to the Economic and Monetary Union so that its framework could be made more precise and, eventually, completed. This suggestion could be rendered more specific as follows:

- the establishment of a financial union; as the five presidents' report had focused its attention not only on the completion of the Banking Union but also on the establishment of a stronger and much more integrated capital markets union;
- the establishment of an economic union for the purpose of ensuring cohesion, prosperity and social inclusion;
- the establishment of a fiscal union for the purpose of providing a framework for prudent and integrated fiscal policies;
- the introduction of new measures for the establishment of a political union; accentuating, in the initial period, again, on the improvement of democratic accountability and legitimacy, as well as on ensuring institutional strengthening within the Economic and Monetary Union.

According to the five presidents' report, the Economic and Monetary Union had to be completed in three stages. The first one, also referred to as the „deepening by action“ stage, was supposed to cover the period between July, 2015, and June, 2017, and provided for the implementation of all measures not requiring any amendments to the Treaties. The second stage, referred to as „completing the Economic and Monetary Union“ was envisaged for the period after June, 2017, and had to secure the negotiation of particular comprehensive measures; and the third (the last) stage had to be completed by 2025 at the latest.

As early as June, 2015, the five presidents' report had stipulated that the transition from the first to the second stage of completing the Economic and Monetary Union had to be done on the basis of a White Paper, which was expected to be published by the European Commission in the spring of 2017. This White Paper had to make an evaluation of the progress made during the first stage and had also to outline the consecutive steps needed for deepening and completing the Economic and Monetary Union.

The European Commission published its „White Paper on the future of Europe“ in late March, 2017. This first document was followed by the „Reflection Paper on Deepening

⁵ See: Jean-Claude Juncker, „Completing Europe's Economic and Monetary Union“ (in close cooperation with Donald Tusk, Jeroen Dijsselbloem, Mario Draghi and Martin Schulz) (2015), European Commission, Brussels, June, 2015.

the Economic and Monetary Union“, which had been expected to be published by the Commission as it was supposed to set out the measures for reforming the Economic and Monetary Union. These measures had to be carried out by the end of 2025. It is not surprising in this context that the May, 2017, reflection paper did not contain any innovative, let alone revolutionary, ideas for completing the EU Economic and Monetary Union.

Nevertheless, there are still some novelties in the European Commission' reflection paper of May, 2017. Among these, worth mentioning are the following instances of the debate about completing the Economic and Monetary Union:

- When compared to the previous strategic reports and road maps designed for completing the Economic and Monetary Union, the „reflection paper“ turned out to be a more understandable and accessible document for the wider audiences. It explicated in a visible and accessible manner, including by means of graphs and figures, how far the deepening of the Economic and Monetary Union had gone and what was expected in the future. It also followed the European Commission's more understandable approach which the Commission usually uses when it introduces the discussion topics about the EU future within the framework of the debate about the White Paper of March, 2017.

- Putting together in a single chapter the measures that had to be taken for the purpose of building a more integrated economic and fiscal union. These measures had been specified in two chapters in the previous documents. However, bearing in mind the consistency of action that is required in the process of establishing both an economic, as well as a fiscal union, it is much more logical to put these measures together in a single chapter. This is going to make the strategic action needed for completing the Economic and Monetary Union in this particular area much clearer and much more consistent.

- Reaffirming the idea for the establishment of a single European capital markets supervisory authority. This idea had appeared first, in an unambiguous state, in the five presidents' report but it had been mentioned only once, in a single sentence, in the June, 2015 document. However, the reflection paper of May, 2017, further affirmed and justifies this idea.

- Developing and using, on the financial markets, sovereign bond-backed securities, which are supposed to be issued by the individual member-states. The idea is that this had to be a debt instrument issued by private financial institutions rather than a common public (government) debt instrument in the Eurozone (meaning Eurozone bonds). Such market instruments are expected to encourage the private sector to share the risk, which, in turn, was going to further diversify the balance sheets of the banks. They were also expected to additionally reduce the commitment of the local banks to the relevant „countries of origin“ (home countries, i.e. the countries that had issued the licenses of the local banking institutions). Using sovereign bond-backed securities is still being evaluated as an instrument in respect of the potential efficiency of them.

- A clearer formulation of the proposal related to the issuance of the so called „European safe asset“. Unlike the securities, which are backed up by government bonds, the idea here is that this „European safe asset“ should serve as a new debt-

issuing financial instrument of the Eurozone. This was not for the first time that the European Commission has proposed, in discussion documents, the introduction of Eurobonds in the Eurozone in one form or another. Regardless of the fact that the Reflection Paper of May, 2017, refers directly to, and makes a comparison with, the United States' government securities, it is not very clear about the criteria and the conditions needed for the issuance of the „European safe asset“. The Commission's idea, however, seems to be to put this topic on the agenda and arouse more heated debates.

- A more detailed formulation of the ideas related to the „macroeconomic stabilisation function“. Just like the „European safe asset“ whose purpose is to disguise some terms that are not popular with the Eurosceptics (e.g. the Eurobonds), the „macroeconomic stabilisation function“ in the framework of the Economic and Monetary Union should be interpreted as being equivalent to the notion of „a common Eurozone budget“. The „Reflection Paper on Deepening the Economic and Monetary Union“ of May, 2017, admits that a possible debate about a „common Eurozone budget“ is still to come. It also provides for reflection some other, much weaker integration opportunities, for the purpose of securing the Eurozone fiscal capacity, including by means of introducing: a European Investment Protection Scheme, a European Unemployment Benefit Reinsurance Scheme, and an almost poetic „Rainy Day Fund“. The need for the introduction of a future common Eurozone budget has been also stipulated in the European Commission's Reflection Paper but the idea itself has not been substantiated sufficiently.

- A more precise proposal for the establishment of a European Monetary Fund. As indicated by the European Commission in its „Reflection Paper on Deepening the Economic and Monetary Union“ of May, 2017, such European Monetary Fund should be based on the current European Stability Mechanism which was established for the purpose of providing financial assistance to the Eurozone member-states, which are in a crisis situation or are endangered by serious pending financial problems.

- A clearer formulation of the idea for the establishment of a Eurozone Financial Office. The Reflection Paper explicates that a financial office of this kind (i.e. a financial ministry) could be placed under the control of the EU Minister of Finance who could be simultaneously Eurogroup President or President of the Economic and Financial Affairs Council (ECOFIN). Such a Financial Office could be also set up, as a special format, within the Council of the European Union, with particular responsibility for the Eurozone (to date, the Eurogroup has been convening only informally for which reasons its decisions have not been legally binding). There has also been an idea to entirely change the decision-making process in the Eurozone. A possible Eurozone Financial Office could have responsibilities both as regards the current European Stability Mechanism, as well as in respect of the implementation of the European Monetary Fund (provided that such a fund is really set up); of the European safe asset that are expected to be issued; or of a possible introduction and implementation of the macroeconomic stability function (budget) within the Eurozone.

- The formulation of some other ideas, including tying down the allocation of funds by the European structural and investment funds (or by some parts of these funds)

with the progress made by the relevant reforms that are intended to foster cohesion; the introduction of mandatory cohesion standards whose implementation should be monitored within the European Semester; the provision of more comprehensive technical assistance by the EU for the purpose of cohesion capacity building among the member-states, etc.

Unlike the measures indicated above, the European Commission's Reflection Paper of May, 2017, contains very few „novelties“, and even less revolutionary or innovative ideas, in the area of completing the Banking Union and implementing the European Semester, as well as for the attainment of better democratic accountability in the Economic and Monetary Union.

However, if we take a more careful look at the details, we will see that the European Commission's Reflection Paper also offers a lot of new ideas. The Commission has made an attempt to carry out the next stage of development of the EU Economic and Monetary Union by rendering more specific the most delicate issues related to the future development of this Union, such as the issuance of a common debt and the introduction of a common Eurozone budget.

The „Reflection Paper on Deepening the Economic and Monetary Union“ is, in fact, a reflection on three brand new conceptual topics in the debate about completing this Union, which were non-existent in the previous documents on the development of the Eurozone. These essential novelties in the institutional, legal and strategic framework of the discussion about completing the Economic and Monetary Union are bound to change not only the orientation of this debate but also the architecture of the Eurozone, together with its concurrent policies.

Firstly, the Reflection Paper was written in a period in which the economic and financial crisis was believed to have been largely overcome, or at least we hoped that it had been overcome. Over the past couple of years, there has been a rapid or not so rapid economic growth in all EU member-states. The first measures to counteract the crisis or to ward off crises of similar depth in the future have already been carried out; these measures were primarily taken in the Eurozone and some of them were implemented in the non-Eurozone states. Five years have passed since the publication of the first documents concerning the development of the Economic and Monetary Union and the initial effect of some actions taken is already visible. These actions involve: the introduction of a Single Supervisory Mechanism in the Banking Union; the improvement of coordination between the economic and fiscal policies within the European Semester; the action taken to identify, at an early stage, the macroeconomic imbalances; the setting up and the operation of the European Stability Mechanism, etc. It is, of course, a bit too early to analyze these precisely in order to be able to say to what extent all these actions have been up to expectations. What matters here, however, is that while arranging the puzzle for completing the Economic and Monetary Union, we can already notice the first details of the general picture.

Secondly, it was for the first time that the debate about completing the Economic and Monetary Union was integrated on more than one level with all other strategic initiatives and measures related to the comprehensive debate about the future of Europe and of the European Union. The „Reflection Paper on deepening the Economic and Monetary Union“ is not only directly connected with the „White Paper on the Future of Europe“ of

March, 2017, but also with the other four European Commission's reflection papers that have to do with this debate, namely: the social dimension of European development, the globalisation challenges that Europe is faced up with, the development of the EU defense policy, and, last but not least, the future of the EU finances and the EU budget. The reflection paper related to the Economic and Monetary Union makes references to most of these documents and binds the discussion about the development of the Eurozone with the debates about the social dimension and the future of the EU finances, too.⁶

Thirdly, this was the first strategic document related to the development of the Economic and Monetary Union after the decision of the United Kingdom to withdraw from the European Union. At first glance, this withdrawal should not be of such great significance to the Eurozone because the UK is not a member of the single European currency zone. Yet, this might turn out to be the most important one of the three „novelties“ related to the development of the Economic and Monetary Union. Because, as we have already pointed out above, after the UK withdrawal from the EU, the eight EU member-states outside the Eurozone are expected to account for only 15% of the EU27 GDP (i.e. of the size of the EU economy). The very fact that, after the British withdrawal, 85% of the GDP is going to be accounted for by the Eurozone states is going to make the „common decision-making weight“ of these countries largely disproportionate, including as regards the common policies and the common market of the EU27.

All this should make the countries that have not adopted the Euro yet, such as Bulgaria, to not only give this fact a lot of thinking but also to take decisive action in relation to their preparation for Eurozone membership. Moreover, the debate about deepening the Economic and Monetary Union has been going in parallel with the discussion about the possibility for the European Union to continue to develop at two or more speeds. It is also fairly obvious that the EU member-states, which are also Eurozone-members, are going to maintain a faster speed of development. This makes the need for the non-Eurozone countries to adopt the single European currency even more pressing and urgent.

4. Development of the ideas for completing the EU Banking Union

The European Commission's „Reflection Paper on deepening the Economic and Monetary Union“ of May, 2017, has not been the last strategic document in this area. In the month of October, 2017, the European Commission published a new „Communication on completing the Banking Union“ for the purpose of building upon the documents that had been previously published and the steps that had already been made.⁷

Bearing in mind the fact that this communication of the Commission was published a couple of weeks after President Jean-Claude Juncker's „State of the Union Address“ given

6 For more information on the debate about the future of the EU finance, see: Prof. Dr. Ingrid Shikova (2017), „The budget as a mirror of the European Policies“, Archived analyses of the „Jean Monnet“ Center of Excellence attached to the European Studies Department of the „St. Kliment Ohridski“ University of Sofia, July 1, 2017: <http://jeanmonnetexcellence.bg/>.

7 The full text of this document can be found in: European Commission (2017), „Communication on completing the Banking Union“, Communication to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM(2017) 592 final, Brussels, 11.10.2017.

before the European Parliament, the Commission had focused in this communication on the prospects for the EU member-states that have not joined the Banking Union yet, to do so. The eight non-Euro member-states have equal prospects; however, without the United Kingdom as the UK withdrawal process from the EU has already begun. The said countries can join the Banking Union even before they have become Eurozone members provided that they reach an agreement with the European Central Bank on the mechanism of the so called „close cooperation“ with this bank. This part of the report also makes a mention of Bulgaria - it welcomes the discussions that are being held in Denmark, Sweden and Bulgaria about the opportunities for these countries to join the Banking Union.

The European Commission's communication specifies the measures that have been carried out, thus far, in the area of the Banking Union underlining, at the same time, the next action that has to be taken so that this Union could be entirely completed. Some of these additional actions have already begun while the rest are still being analyzed or structured in a better manner.

The further reduction of the risks in all EU member-states' banking sectors is among the essential measures needed for completing the Banking Union. Therefore, the European Commission published, in November, 2016, a package of five legislative proposals in this area. This package of measures should be adopted by the Council of the European Union and the European Parliament as soon as possible, in 2018.

Another measure involves building of the Banking Union last pillar, i.e. the European Deposit Guarantee Scheme. The legislative proposal for the introduction of a uniform scheme in the Banking Union of the EU was published by the European Commission at the fall of 2015; however, no much progress was made in this respect by the fall of 2017. And, in order to break the impasse which the relevant negotiations had reached, the European Commission has prepared some amendments to this proposal which are expected to reflect better the interests and the views of the EU member-states. Firstly, the Commission suggests that the European Deposit Guarantee Scheme should provide to the banks in difficulty, during the first phase of its introduction, only liquidity support (which constitutes, in effect, a loan that the banking sectors will have to repay) and should refrain from covering the losses incurred by the relevant banks. During the second phase of the introduction of this scheme, the losses incurred by the banks in difficulty could be covered, step by step, only partially, and in conformity with particular conditions that are going to be set in advance and after the reduction of the risks in the banking system.

The introduction of a protective mechanism (a backstop) for the Banking Union's Single Resolution Fund is yet another measure specified in the latest European Commission's communication about completing the Banking Union. The idea is as follows: if, in the future, the Single Resolution Fund, whose idea is to render support the restructuring of the banking institutions in the Banking Union, falls short of money, there should be a procedure, and a mechanism that should provide the necessary funds for the purpose. Currently, the idea is that this backstop should constitute a credit line for the Single Resolution Fund and this credit line should be granted, as necessary, by the European Stability Mechanism or by the future European Monetary fund.

The introduction of a package of measures for the purpose of further reducing

the number of non-performing loans in the EU banking system is, in fact, yet another group of steps that was prescribed, on an EU level, in the latest EC „Communication on completing the Banking Union“. The majority of these measures, however, have to be carried out on a national level as the problems in this area are specific in respect of the banking systems of the individual EU member-states. However, some common measures on an EU level are also needed in order to reduce the number of non-performing loans which, in turn, constitutes a risk to the banking sector of the EU. The EC communication also sets out the common supranational measures that have to be carried out on a European level.

The EC „Communication on completing the Banking Union“ specifies some other measures that have to be taken in the EU over the next couple of years. These measures are going to both help complete the Banking Union and further strengthen the stability of this Union.

5. A new European Commission' package in the area of the Economic and Monetary Union

In order to understand better the plans of the European Commission related to the implementation of the 6th (the real one) scenario for deepening the Eurozone and completing the EU Economic and Monetary Union, it is also necessary to analyse the package of legislative proposals and additional documents which the Commission published on 6 December 2017.

On 6th of December 2017 the Commission settled a Roadmap for deepening Europe's Economic and Monetary Union. The Roadmap includes concrete steps to be taken over the next 18 months. As pointed out by the Commission a number of initiatives are presented as part of this package and the overall aim is to enhance the unity, efficiency and democratic accountability of Europe's Economic and Monetary Union by 2025.

In addition to the Roadmap the package includes for initiatives:

- A proposal to establish a European Monetary Fund, anchored within the EU's legal framework and built on the well-established structure of the European Stability Mechanism.
- A proposal to integrate the substance of the Treaty on Stability, Coordination and Governance into the Union legal framework, taking into account the appropriate flexibility built into the Stability and Growth Pact.
- A Communication on new budgetary instruments for a stable euro area within the Union framework setting out a vision of how certain budgetary functions essential for the euro area and the EU as a whole can be developed within the framework of the EU's public finances.
- A Communication spelling out the possible functions of a European Minister of Economy and Finance who could serve as Vice-President of the Commission and chair the Eurogroup.

In actual fact, it is possible that the 6th European Commission's scenario could be very similar to the 5th one specified in the „White Paper on the Future of Europe“ of March, 2017. According to this scenario entitled „Together, we can do more“, an economic, a financial, and a fiscal union have to be set up, as provided for in the paper of the five

presidents of the EU institutions of June, 2015.⁸ As we have already pointed out above, this report stipulates the way in which these unions should be largely completed by 2025; they will have to supplement the current monetary union; and they will have to contribute to the establishment of a more comprehensive political union between the EU member-states and the Eurozone states.

However, in his address on the state of the Union of September, 2017, before the European Parliament, Jean-Claude Juncker went further ahead of the 5th scenario. As already pointed out at the beginning of this analysis, in his address, Mr. Juncker spoke of some actions that had not been discussed that far, including the introduction of a pre-accession instrument for the purpose of preparing the countries for Eurozone membership. The essential element of Mr. Juncker's address, however, was the idea that the Euro has to be introduced sequentially in all EU member-states. His thesis has become even more relevant against the background of Great Britain's expected withdrawal from the EU.

6. Instead of conclusion: Bulgaria and the 6th Eurozone scenario

Jean-Claude Juncker's 6th scenario for the development of the Eurozone is fairly close to the author of this article's ideas about the development of the Eurozone and Bulgaria's participation in these developments. Moreover, the adoption of the single currency is not only a financial and monetary issue as it constitutes a political choice.

There has been a great criticism as regards Bulgaria's possible membership in the Eurozone. One argument is that we are not prepared to accede yet because we have not satisfied all the relevant criteria and the relevant requirements. At the same time, however, we have been satisfying much better than the Eurozone member-states certain criteria for the adoption of the Euro, including the government debt and the budget deficit criterion.

The second criticism, which might be the most significant one, is that Bulgaria is not economically prepared to join the Eurozone because of the lower standards of living and the economic development of the country.

The third criticism that Bulgaria is not prepared to become a Eurozone state soon, which was further discussed after Mr. Juncker's address of September 13, 2017, involved the assertion that the accession to the Eurozone does not depend on the European Commission; it rather depends on the opinion of the Eurozone states, as well as on the leading opinion of the European Central Bank. Some high-ranking government officials of countries, such as Germany and Austria, opposed any fast enlargement of the Eurozone on the very day on which the European Commission President delivered his address.

It is true that Bulgaria's adoption of the Euro does not depend on the country alone as it also depends on the position of the Eurozone member-states. It is true that this could not happen without the consent of the European Central Bank. It is also true that Bulgaria has a long way to go before it gets prepared enough for the single European

---

8 See again: Jean-Claude Juncker, „Completing Europe's Economic and Monetary Union“ (in close cooperation with Donald Tusk, Jeroen Dijsselbloem, Mario Draghi and Martin Schulz) (2015), European Commission, Brussels, June, 2015, as well as: European Commission (2017), „White paper on the future of Europe. Reflections and scenarios for the EU27 by 2015“, COM (2017) 2025, Brussels, March 1, 2017.

currency.

But it is also true that the country has been maintaining, in the course of 20 years, a stable currency board, with its exchange rate being fixed firmly to the Euro (initially to the German mark). As it is true that the Bulgarian fiscal discipline and macroeconomic stability have been maintained on a level that some current Eurozone states could only strive to be able to catch up with.

It might, however, be most difficult for the country to achieve genuine and social convergence with the Eurozone rather than to satisfy the nominal or the legal Eurozone accession criteria. It is the desire to achieve such convergence, as well as the reforms that have to be carried out for this purpose, that constitute the way that has to be followed by Bulgaria, with or without a political assignment to adopt the single European currency.

The European Commission President does not have a decisive role in the accession of Bulgaria or of some other member-states to the Eurozone. However, Mr. Juncker did something much more important in his address on the state of the Union of September, 2015 – he let the genie out of the bottle. As a result, the question as to when and how Bulgaria, along with some other EU member-states, is going to adopt the Euro is no longer only a national issue; it is an issue of the European Union.

Putting an issue on the political agenda does not involve any automatic settling of this issue. Neither will this issue be resolved only on the basis of our dreams or our wishes „to catch the wind in our sails“. All this requires a great deal of pragmatism, as well as taking particular reforms. Bulgaria has to accede to the Banking Union and to adopt the Euro as soon as possible. Not only because the wind might subside one day. But because the sailing itself is worth it – both from an economic, as well as from a social and political perspective.

References:

1. Jean-Claude Juncker, in close cooperation with Donald Tusk, Jeroen Dijsselbloem, Mario Draghi and Martin Schulz. „Completing Europe’s Economic and Monetary Union“
2. European Commission (2017), „Reflection Paper on Deepening the Economic and Monetary Union“
3. European Commission (2017), „White paper on the future of Europe. Reflections and scenarios for the EU27 by 2015“
4. European Commission (2012), „A blueprint for a deep and genuine EMU. Launching a European debate“
5. Ingrid Shikova (2017), „The budget as a mirror of the European policies“, Archived analyses of the „Jean Monnet“ Center of Excellence attached to the European Studies Department of the „St. Kliment Ohridski“ University of Sofia, July 1, 2017: <http://jeanmonnetexcellence.bg/>
6. Kaloyan Simeonov (2017), „The 6th scenario and the Eurozone“, Archived analyses of the „Jean Monnet“ Center of Excellence attached to the European Studies Department of the „St. Kliment Ohridski“ University of Sofia, September 20, 2017: <http://jeanmonnetexcellence.bg/>
7. Kaloyan Simeonov (2017), „What’s new in the debate about the future of the Economic and Monetary Union“, Archived analyses of the „Jean Monnet“ Center of Excellence attached to the European Studies Department of the „St. Kliment Ohridski“ University of Sofia, August 22, 2017: <http://jeanmonnetexcellence.bg/>
8. European Commission (2017), „Communication on completing the Banking Union“, Communication to the European Parliament, the Council, the European Central Bank, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM (2017) 592 final, Brussels, 11.10.2017.
9. European Commission (2017), „President Jean-Claude Juncker’s State of the Union Address 2017“, Brussels, 13 September 2017.
10. European Council (2012), „Towards a Genuine Economic and Monetary Union“, Report by President of the European Council, prepared in collaboration with the President of the Commission, the President of the Eurogroup and the President of the European Central Bank, Brussels, 5 December 2012.

The rise of nationalist parties and Euroscepticism in Europe after the example of the German parliamentary elections

Asst. Prof. Dr. Ivo Tsekov

Review of the current European political spectrum

When discussing the current European social and political landscape, we need to note the revival of populism on a large scale. On the eve of the new decade, populism has been spreading over a greater number of European countries more and more visibly. For this reason, populism as a term has to be defined in terms of its nature and applicability under the present conditions. The populist movements tend to shape up their organizational form around charismatic leaders and to further develop around strongly centralized structures. As political practice, populism is usually aggressive and sometimes even violent; it tends to neglect the democratic rules, it is plebescitarily oriented, and is based on the dichotomy between friends and enemies. When trying to define the notion of populism, along with the content of this notion, we distinguish between a number of more distinctive characteristics. These include: appealing to the people; a polarized society; demagoguery; initiating frequent referenda; disrespect for the institutions; charismatic or authoritarian leaders perceived as „fathers“ or unifiers of the nation and personalizing the party messages; and a policy rejecting the corrupt elites, the foreigners, the minorities, some other marginalized elements of society, etc.

It is the confrontation with the ethnic minorities, the immigrants, and the foreign elements in the country that stands out as one of the hottest topics on the European political horizon – both currently, as well as over the past few years. The wave of populism in Europe is not going to disappear in the foreseeable future because there are cogent and objective reasons for this wave.¹ All too often, populism involves some extreme forms of democracy and provides comfortable means for the legitimization of political positions and of particular techniques and actions, „which are justified by the people“. It is also meant „to personify“ the ideal objective of establishing direct contacts with the popular masses by means of varied forms of direct democracy. Fairly often, some populist leaders speak of themselves as being the „guarantors“ of justice in times of transition when particular fundamental values are being questioned and the people are left with the impression that the events have gone out of their direct control.²

A peculiar populist characteristics involves rejection of the mediating role of the institutions while, at the same time, the party leaders seek direct contacts with the people and appeal to them for non-confidence in the political institutions which are the real decision-makers instead of the people. In addition to the fact that any disrespect for the

1 Thierry de Montbrial: Macron's possible success is in the interest of Germany, at: http://www.capital.bg/politika_i_ekonomika/svlat/2017/05/19/2973651_tieri_dyo_monbrial_v_interes_na_germaniiia_e_makron_da/

2 Todorov, Antoni, National-populism versus democracy, Eurozine, 2008, at: <http://www.eurozine.com/национал-популизъмът-срещу-демократици/>

institutions is equivalent to non-observance of the rules of the public contract, there is a paradox here, as well. As a rule, the leaders and their like-minded partners always strive for power; at the same time, they disregard the institutions which are, in essence, part and parcel of this power. So, we have here some kind of anti-elitist logic on the basis of which the elites, which are concentrated in the institutions, are accused of corruption, of political inadequacy, of inability to make the right decisions, and of non-conformity with the interests of the people.

The notion of populism today has a rather negative connotation. This fact was readily embraced by the media whose materials often teeter on the verge between objectivism and sensationalism. A quick look at the headlines of a number of prestigious Bulgarian and foreign printed media over the past few months is bound to reveal a wide range of suggestions, findings and warnings that demonstrate, quite unambiguously, how serious the problem really is:

- „The nationalist parties in Europe are on the upsurge“
- „The nationalist parties in Europe have been proliferating: A specter is looming over Europe“
- „Will the populists be able to overturn the political status quo in Europe this year?“
- „Reverberations from the 1930s: A number of far-right leaders reaching for power in 2017“
- „Geert Wilders having declared the beginning of a „patriotic spring“
- „Brexit, Trump, Le Pen and the rise of the right: the anger goes global“
- „If you thought 2016 was a good year for the right, wait until you see 2017“

These are but a few examples of some journalists, political scientists and some other specialists analyzing the political situation today. Since 2010, the nationalist parties in Europe have been in a flourishing state and have been gaining in popularity all the time. Having been ousted by the big institutions and the supranational entities, some strata of society are not in a position to feel directly the fruits of democracy and of the integration on the European continent. There have been serious doubts about the efficiency of the state, and the fundamental concepts of freedom, of the administration, of the status quo, of the past, the present and the future have been questioned. It is only natural that the reasons for the populist parties' successes differ from one country to another. One of these reasons involves the return of Euroscepticism back on the agenda which, in turn, is the reason for the heated discussions, the disputes and the debates. Euroscepticism is a term standing for a negative attitude towards the European Union. This term was first used in Great Britain in the 1970s. We cannot, however, speak of Euroscepticism as of an ideology. The individual countries and political parties or movements can be „skeptical“, to a different degree, in their non-acceptance of some aspects of the European Union. And the Eurosceptics' objectives also differ from one another. Some authors define Euroscepticism as a disapproving attitude towards the European Union per se, or only towards some aspects of the EU activity. There are some parties, e.g. in Austria, Hungary, Italy, Romania, and France, which have been mobilizing support on the basis of their fascist or Nazi past while some other parties, e.g. in Denmark, the Netherlands, Poland, Sweden, and Switzerland, have been relying on the protection against the Islamic threat. Yet, there are still others, such as the populist parties in Hungary, Greece, and

Great Britain, which have been spreading their views which involve a threat to the national identity posed by the ethnic minorities. The last type of parties tends to rely on the fundamental Christian conservative philosophy; these parties involve the populist parties in Poland, Romania, and Bulgaria.³ However, in each and every of the above cases the people's fear of having their national culture endangered has been put to good use.

Right-wing populism on the continent – from the Baltic to the Mediterranean Sea

Today, we define most of the nationalist parties in Western Europe as being „right-wing populists“.⁴ In the early 20th century, the attention and the hostile motives were inspired by the anti-Semites; however, today, Islamophobia seems to be the main factor and populism has already spread over the entire geographic territory of Europe. One can discern mass nationalization of policy in the former Yugoslav republics, e.g. the IMRO-DPMNE (Internal Macedonian Revolutionary Party) in Macedonia, Tomislav Nikolic's Serbian Progressive Party, etc.⁵ However, the essential differences between the Eastern and the Western nationalist parties lie in their ideology, as well as in their action because the very atmosphere in these two parts of Europe is entirely different: until recently, migration was not considered to be a question of present interest in the East while this understanding today has been changing at an accelerated rate.

Similar to the French and the German nationalist parties is the Dutch Party of Liberty founded by Geert Wilders (PVV Partij voor de Vrijheid).⁶ Some key postulates in the views of this party include: a policy of administrative detention of persons, without any judicial proceedings, a negative attitude towards the migration influx, and a prohibition against the accession of any non-Christian states to the European Union. The Dutch Party of Liberty also stands against the dual citizenship and has some other views that are usually referred to as being xenophobic. Geert Wilders himself referred to Donald Trump's victory in the United States as being a forerunner of the „patriotic spring“. He speaks openly and negatively of the Muslims and compares the Quran with „Mein Kampf“.

The Austrian Party of Freedom (FPÖ - Freiheitliche Partei Österreichs), which was founded more than 60 years ago, is yet another right-wing populist Eurosceptic party representing the above mentioned political spectrum.⁷ This party has been accusing the migratory influx of having disturbed the social and economic indicators in the country while its representative, Norbert Hofer, has even recommended to the people to arm themselves as a logical response to the refugee-and-migration crisis. During the general elections, which were held in the country on October 15, 2017, the Austrian people opted to „turn right“ and voted, in their majority, for the conservative party of the young politician

3 Chakelain, Anooosh, Rise of the nationalists: a guide to Europe's far-right parties, New Statesman, March 2017, at: <https://www.newstatesman.com/world/europe/2017/03/rise-nationalists-guide-europe-s-far-right-parties>

4 Foster, Peter, The rise of the far-right in Europe is not a false alarm, 19 May 2016, at: <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/05/19/the-rise-of-the-far-right-in-europe-is-not-a-false-alarm/>

5 Europe's rising far-right: A guide to the most prominent parties, December 2016, at: https://www.nytimes.com/interactive/2016/world/europe/europe-far-right-political-parties-listy.html?_r=0

6 Idem

7 Idem

with anti-immigrant positions, Sebastian Kurz. Mr. Kurz's Austrian People's Party won 31.6 per cent of the votes, which exceeded by 7 per cent the outcome of the 2013 elections.

If the 31-year old Austrian minister of foreign affairs manages to form a coalition government, he will become the youngest government leader in Europe.⁸ Sebastian Kurz was a favorite in the May, 2017, public opinion polls because of his promises to reduce the number of refugees, along with the number of workers coming from the poorer European countries. In the autumn of 2015, he was among the first European leaders to criticize the policy conducted by the German Chancellor, Angela Merkel, of receiving immigrants in Europe. And, by imposing a rigid tone to migration, he demanded and managed to secure the closing down of the so called „Balkan route“.

The far-right opposition Party of Freedom led by Heinz-Christian Strache, which had been openly in favor of a stringent immigration policy long before Sebastian Kurz had adopted a hard-liner approach, was second in the elections, with 27.4 per cent of the votes. Mr. Strache's populist party had made an effort to somewhat mitigate its radical rhetoric, as well as to take a little less negative position towards the EU, intending in this way to be able to become part of the government after the elections. And finally, the center-left Social Democratic Party, which had been in the government in coalition with the People's Party, managed to score 26.7 per cent.

According to the enquiries made after the elections, the voters that had opted to vote for the right-wing parties said that immigration had remained the main problem. In the period 2015-2016, some 130 000 persons had sought asylum in Austria.

„The Czech Donald Trump“, as the people often call Andrej Babiš, is a billionaire, a media tycoon, a financial minister, and leader of the „Akce nespokojených občanů“, centrist party, which in Czech stands for „Action of the discontented Czechs“. In Italy, predominant among the populists is the „Five Stars“ movement (Movimento 5 Stelle) of Beppe Grillo; in our Southern neighbor, Greece, this is the „Golden Dawn“ (Χρυσή Αυγή) which is third on the parliamentary ladder. This party was founded in the 1980s but managed to regenerate its strength and power as a result of the refugee-and-migration crisis in this region. This party has been opposing immigration, multiculturalism and globalization and its views have been often referred to as being extreme, hostile and neo-Nazi. Jobbik, or the so called „Movement for Better Hungary“ (Jobbik Magyarországért Mozgalom), refers to itself as „a principled, conservative, and radically patriotic Christian party“, with a „main objective“ to defend the „Hungarian values and interests“. This party does not divide the political forces into „left“ and „right“; it rather assesses the political parties on the basis of their views about globalization and openly contradicts any ideas for European or global integration.

The Nordic countries are also part and parcel of this picture and, notably among the others stand out the anti-immigrant „Swedish Democrats“ and the „Danish People's Party.“ These two parties won the key second and third place at the last general elections.⁹ There is, however, a common feature between almost all the leaders of these parties: they are the ones in power who would like to make their country „great again“. The list is long, diverse, changing every single day and getting new supplements, such as Donald

8 Sebastian Kurz: Austrian conservative set to become world's youngest leader, BBC Europe, at: <http://www.bbc.com/news/world-europe-41627586>

9 Idem

Trump's victory in the USA (quite recently), Vladimir Putin in Russia before him, Victor Orban in Hungary, Recep Erdogan in Turkey, etc.

The September 2017 general elections in Germany

The first election results in late September 24, 2017, brought a sensational, though not very surprising piece of news. „Alternative for Germany“ (Alternative für Deutschland or AfD) – a radical populist right-wing party, was not only entering the Bundestag but it was doing this almost certainly as the third largest party in the country with the stunning 13.3 per cent which represented, in effect, an 8.8 per cent increase when compared to the previous elections. Moreover, the Christian Democratic Union (CDU) and the Christian Social Union (CSU) center-right parties, along with the Social Democratic Party of Germany (SPD), a center-left party, showed the poorest election results in the post-war era, namely 32.5 and 20.0 per cent respectively. This indicated that „Alternative for Germany“ had received two thirds of the SPD votes and 40 per cent of the CDU/CSU votes.¹⁰

An enquiry conducted by the German State TV revealed that the AfD ardent supporters were to be found in the former communist East of the country. Regardless of the fact that the support in the Western part of the country had averaged about 11 per cent, in Eastern Germany it had been nearly twice as much, namely 21.5 per cent. This was also in line with the results of the local elections in which „Alternative for Germany“ had enjoyed its strongest support in the East.

In this way, „Alternative for Germany“ had received many more votes from people who had not voted at the previous elections (1.2 million people) than the CDU/CSU (1 million) or SPD (500 000).¹¹ In a number of aspects, this had been a vote against Angela Merkel reflecting the people's indignation over her controversial „Willkommenspolitik“ in respect of the refugees. This policy had not only made some traditional main supporters of this party to redirect their support but it had also mobilized some people who had never voted in the past. In addition, the enquiry indicated that 89 per cent of the AfD voters believed that Angela Merkel's migration policy had been ignoring „the concerns of the people“ (i.e. of the German people); 85 per cent had insisted on more secure national borders; and 82 per cent had said that they had had enough of Merkel's 12 years of governance. To put it differently, „Alternative for Germany“ had obviously availed itself of the fact that immigration had been question No 1 during the said elections.

Does this shocking result mean that „Alternative for Germany“ is going to be the third power in German policy in the future? We have a number of reasons to doubt this statement. In the first place, the enquiry has shown that a total of 60 per cent of the AfD voters have, in fact, voted against „all other parties“ and only 34 per cent had voted, by conviction, in favor of „Alternative for Germany“. This is in sharp contrast to the way in which the supporters of all other parties had voted. Over 70 per cent had said that it would have been a good idea to vote in favor of the CSU outside Bavaria because it is a much more conservative party than Angela Merkel's party but it enjoys widespread sup-

10 Kirby, Paul, German election: Why this is a turning point, BBC, 25 September 2017, at: <http://www.bbc.com/news/world-europe-41094785>

11 Mudde, Cas, What the stunning success of AfD means for Germany and Europe, at: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/sep/24/germany-elections-afd-europe-immigration-merkel-radical-right>

port only in this particular Southern German province; while 86 per cent of the respondents had said they believed that the party had distanced itself from the „far right-wing positions“.¹² And this is only the beginning of the critical analysis.

Game policy and political games

The „Alternative for Germany“ right-wing party is among the youngest political parties on the political horizon in Germany and this party is going to enter parliament for the first time after it had won 13.3 per cent of the votes at the last general elections.

„Alternative for Germany“ is only 5 years old and had been practically unknown before the previous elections which were held in 2013. At that time, „Alternative for Germany“ managed to win 4.7 per cent of the votes nearly missing the 5 per cent requirement for a party to enter the federal parliament. This, however, was an indication of a new wave penetrating the German political space and this party had made good use of the 4-year period until the next general elections in order to be able to transform. Initially, the leaders of this party used to be university lecturers concerned about the relative stability of the Euro as a currency while, today, the party constitutes a broad alliance of right-wing skeptics rejecting the status quo. In actual fact, the very name of this party – „Alternative for Germany“, derives from Angela Merkel's popular statement made in the midst of the financial crisis at the end of the last decade.¹³ Mrs. Merkel had then declared that there was no genuine alternative to the policy conducted by her government which was aimed at saving the Euro.

It has turned out, however, that there is an alternative in the face of „Alternative for Germany“ which party was founded for the purpose of illustrating to the people what kind of alternative there is.

The transition of this party from a purely economic focus to a broad socio-political insight was considered to be rather radical. In the period of gradual recession of the financial crisis, however, the popularity of „Alternative for Germany“ also began to wane in influence and strength which made a lot of people begin to believe that this party was also going to sink ingloriously into political oblivion. However, the refugee-and-migration crisis of 2015 gave new meaning to this party, along with a great number of new potential adherents. In actual fact, the „Alternative for Germany“'s position on Angela Merkel's „open door policy“ may have nothing in common with the party, which was founded by a handful of skeptics in 2013 but it was this policy that made the new formation relevant again in the political life of Germany.

The rhetoric of the leading representatives of this party is varied but unmistakably populist in nature. In January, 2016, Frauke Petry, who seems to be the most recognizable „Alternative for Germany“ figure, argued (before she left the party in order to become an independent MP) that there had been a sufficient number of situations in which the German border police could have, quite rightfully, fired at the foreigners who had been trying to cross the border. In turn, Bjorn Hyok had repeatedly appealed to

12 Idem

13 Hough, Daniel, Germany's AfD: how to understand the rise of the right-wing populists, New Statesman, 25 September 2017, at: <https://www.newstatesman.com/politics/elections/2017/09/germanys-afd-how-understand-rise-right-wing-populists>

Germany to stop feeling the victim of its Nazi past by asserting that it was about time for the country to make a „U-turn in the interpretations of World War II“.¹⁴ It can be easily seen from the above that both the historical interpretations of the past, as well as some painful issues of present interest, such as the migratory influx and the Islamist problem in Germany today, have been elements of the political rhetoric of this party. In this context, „Alternative for Germany“ upholds openly the sentiments expressed by the French „National Front“ or by some other far-right European political parties.

„Alternative for Germany“ is a much more complex formation than it looks at first glance. Regardless of the fact that most Eurosceptic founders of this party have already left, their influence has not entirely vanished. One of the two leading AfD candidates in the 2017 elections was the 38-year old Alice Weidel, Doctor of Economics and former employee of the Goldman Sachs Investment Bank. She had spent six years in China writing her dissertation on the local pension system.¹⁵ Alice Weidel, however, is definitely not a typical example of a far-right populist leader.

Now that the AfD is already an official member of parliament, this party will have to learn how to address the challenges in real political life. It has many members having to say a lot but it needs what the Germans usually refer to as Sachpolitiker, meaning experienced MPs well-familiar with the subtleties of work in the individual parliamentary committees.¹⁶ The AfD has also to demonstrate that it can both do politics and talk about it. For a formation with little genuine political experience, this could turn out to be a serious challenge. And, although it is a little early to ask any questions, the main question that goes to AfD is how this party is going to present itself at the 2021 elections. The radical parties often find parliamentary political life to be surprisingly sluggish. „Alternative for Germany“ has no real chance to actively intervene in the governance of the country because the rest of the German political parties have already announced firmly that they would not like to work with it; however, this party's politicians will have to demonstrate that they can formulate a common framework for a great number of issues that have never been, thus far, on their agenda.

It is easy to fall into alarming extremes but any skilled political scientist is going to say quickly that an electoral victory is something quite different from the consistently good election results. It is difficult for most of the young parties in general, and for the radical populist parties, in particular, to set up large, cohesive factions in the national parliaments. This is the case of the German radical populist right-wing parties, as we have already seen instances of this in the 1990s involving „The Republicans“ (Die Republikanere) and the German People's Union (Deutsche Volksunion). „Alternative for Germany“ has also had some difficulties in a couple of national parliaments where it used to be torn apart by infighting between its own „moderate“ and „extremist“ members. This process will be even more complicated within their 90-member faction in the Bundestag because this faction will have to accommodate several ideological and regional sub-factions, which range from „bourgeois conservatives“ to a majority of radical populist

14 AfD politician calls for Germany to stop atoning for Nazi past, at: <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/01/18/afd-politician-calls-germany-stop-atoning-nazi-past/>

15 Ma, Alexandra, Germany's far-right party surged to its best election result since the Nazis — meet Marine Le Pen-like leader Alice Weidel, Business Insider UK, at: <http://www.businessinsider.sg/germany-afd-alice-weidel-everything-you-need-to-know-2017-9/>

16 Hough, Daniel, Germany's AfD: how to understand the rise of the right-wing populists

right-wing representatives and extremists.

The results of the German elections are going to bring back the „rise of populism“ rhetoric which used to be the dominant rhetoric in 2016 and in the early 2017. This rhetoric, however, was partially refuted by the general elections in the Netherlands, and the French elections, in particular. Like any other elections, the 2017 general elections in Germany were national in nature. But the lessons they produced were global and, therefore, these lessons should be learned.

Firstly, while the far-right radical populist parties managed to reach their peak in the 2016 elections, it was during the 2017 hysteria of the „migration crisis“ that their electoral results came very close to, or even surpassed their best historical results. This is also true of the Dutch „Party for Freedom“, of the French „National Front“, and now – of the German „Alternative for Germany“.

Secondly, a couple of right-wing populist parties have radicalized over the past few years and have turned into far-right populist parties; these include „Alternative for Germany“, the Finns Party in Finland, and the UK Independence Party (UKIP) in Great Britain. This is inevitably going to lead to infighting, which will make the more moderate members that often tend to find new political formations leave these parties while the majority of their supporters will stay with the more radical parties, as this happened with the „National Front“ in the 1990s and with the Austrian „Party of Freedom“ at the beginning of the past decade.

Thirdly, the far-right radical populist parties have been winning electoral votes and parliamentary seats in an increasing number of European countries, which has been taking away these votes and seats from the centrist and, more particularly, from the left-wing parties. This is an indication that the party systems are becoming more fragmented and dominated by one or two averagely-sized, rather than by big political parties. In this fragmented environment, the far-right radical populist parties have the chance to gain considerable influence irrespective of the fact that they are more obstructive rather than constructive partners.

Today, some analyzers have been asserting that the German policy has experienced „a seismic shock“.¹⁷ Although this is true, the current elections results are indicative of some sort of realignment of the major political parties, rather than of a potential redirection of the votes to „Alternative for Germany“. In order that this could happen, however, „Alternative for Germany“ will have to be in a position to set up a coherent and cohesive parliamentary faction, with little infighting and little personal scandals. Bearing in mind, however, the German history and the precedent(s) in Europe, this is more unlikely to happen than not.

Conclusion

In a nutshell: based on the German „Alternative for Germany“, as an example, we could conclude that the link between the majority of the populist parties and their voters is weak and also that the strength of this link is determined, first and foremost, on the basis of these parties' confrontation with their political opponents rather than by popular

17 German election press review – shock and concern the abiding reaction, Deutsche Welle, 25 September 2017, at: <http://www.dw.com/en/german-election-press-review-shock-and-concern-the-abiding-reaction/a-40680981>

support. In addition, „Alternative for Germany“ still looks very controversial outside the circle of its own supporters. Only 12 per cent of the Germans are „satisfied with the political performance“ of Alice Weidel, co-Chair of the AfD, as well as with the performance of Alexander Galant. This is the lowest possible support for a party leader – much lower than the 44 per cent support for the extremely controversial figure of Sarah Vagenknecht, Deputy Chair of the radical left-wing party – „Die Linke“. ¹⁸ At this stage, this situation has been raising many more questions to the AfD as a party and has not been so indicative of a real crisis or of an impending threat of radicalization of the German or the European political landscape.

The constantly changing paradigms in present-day life are going to inevitably change the course of the conflicting relationships both in Europe and in the world. The quick changes that have been taking place in the socio-political environment are going to not only make the people adapt to these changes but will also call for incessant innovations, as well as for the overcoming of stereotypes.

Europe entered the 21st century with its achievements, problems and threats from the last century but these were accompanied by great expectations for the nearest future. Some 20 years later, however, the political landscape still bears the footprints of the well-known problems, which are neither new, nor unique for today's reality. The rise of right-wing populists has been supported, first and foremost, by the traditional fears of the people of depersonalization and disappearance, by the potential loss of cultural and traditional values, by the country's sometimes unclear position in the European Union and on the European continent, by the single market fluctuating indicators, by the factors of poverty and social divisions and by some other key economic indicators.

This set of factors has been additionally enhanced by the concurrent discrimination, by the insufficient internal awareness, by the impending threat of „dissolution“ of the democratic traditions, and by the significant percentage of people who have been disappointed with their bitter experience on the political arena. The large-scale disproportions in development, in the living standards, in security, in the future prospects and technologies, and in the communications on the European continent are bound to bring about only asymmetric problems. In the context of the present article, we could clearly state that we are not speaking of the „spirits“ of the people alone; what we mean here, are the large-scale, massive movements that have been gaining in popularity every single day. The stereotypes, the prejudices, and the viewpoints – both of the people, as well as of the political figures, are closely connected with the local traditions and culture, as well as with the local mentality of the people. The economic crisis at the beginning of this decade and the massive refugee influx from the East that followed have activated the political roots of the continent and have pushed it in extreme directions leaving it to wander in the dark in an attempt to get to know itself. The nationalist parties in some European countries have been getting unprecedented support which is, most often than not, accounted for by the human understanding that a strong national state, rather than a supranational alliance (or a union), could be in a better position to deal with conflicts and threats of this size. There has been a feeling that the very foundations of the European institutions have been undermined and cannot be trusted any longer; that the large-scale

18 This Was the Worst Possible German Election for Europe, Foreign Policy, 26 September 2017, at: <http://foreignpolicy.com/2017/09/26/this-was-the-worst-possible-german-election-for-europe/>

refugee-and-migration influx has been increasing the chance for our assimilation, for violations of the status quo and of the order in the individual countries and so on. In order to gain the confidence of the people, the right-wing populists have been using a language that is very close to the language of these people; they have also been resorting to seemingly simple action, expressions and promises in order to be able to get closer to the fears of the people. The peoples' thinking and stereotypes have been experiencing a renaissance while those, „on the opposite side“, could include representatives of the minorities, of the economic or political refugees, as well as of some elements of varied religions, races or even languages.

Hence the question which we have to ask after a sobering analysis of this kind: is there really a Europe of the nations and of freedom and, if yes, how long are we going to have this kind of Europe? That is why, the most significant task of the European community today should involve an attempt to understand the nature of the current conflict of public interests and to find a brand new approach to deal with the threats that go hand in hand with the said conflicts.

In 2000, Asst. Prof. Dr. Ivo Tsekov finished with honors the National School for Ancient Languages and Cultures „Constantine-Cyril the Philosopher“. Mr. Tsekov has a Bachelor and a Master's degree in International Relations from the Department of International Law and International Relations, Faculty of Law of „St. Kliment Ohridski“ University of Sofia. He also has a Master's degree in International Security from the same department and he is also Doctor of International Law and International Relations (October, 2010). Mr. Tsekov was awarded a scholarship by the World Federation of Scientists for his project entitled „The threat of mass destruction weapons: the future of nuclear weapons“ (August 2008 – July 2009). He qualified third at the Annual Competition for Scientific Support to the Transformation of the Security Sector organized by the National Security and Defense Research Center of the Bulgarian Academy of Sciences (November, 2008). He has taken part in a number of international scientific forums held in Germany, Austria, Slovenia, Slovakia and Macedonia. He also has over 20 scientific publications in the area of foreign policy, defense and security.

Ukraine's European integration: 2017 breakthrough and further challenges

Nadiia Koval

The year 2017 has become a real breakthrough for the European integration of Ukraine. With a considerably liberalized visa regime being introduced since June, almost 300,000 Ukrainian citizens have already seized the opportunity of a short travel to the EU on a visa-free basis, which makes cultural, educational, and business interactions significantly easier. Even more importantly, the ambitious and encompassing Association Agreement, including Deep and Comprehensive Free Trade Area has finally entered into full force since September. This lengthy and comprehensive document not only establishes the framework for a new partnership between the EU and Ukraine, but also provides a roadmap for deep structural reform and harmonization of Ukrainian laws, standards, and regulations with those of the EU. Finally, in 2017 the EU has become the largest trade partner of Ukraine, counting roughly for the 40% of bilateral trade and thus Ukraine started to reorient from its heavy economic dependency on trade with the Russian Federation.

These historic accomplishments drew a line under a turbulent decade-long process in Ukraine's European integration policy: the negotiations on the Association Agreement started in 2007 and those on visa liberalization in 2008. Although lengthy, painful and to a certain extent hinging on internal dynamics of Ukraine, the negotiations resulted in initializing the Association Agreement in 2012. The unfortunate decision of President Yanukovich not to sign the Agreement at the Vilnius Eastern Partnership Summit in November 2013 provoked mass popular protests commonly known as Euromaidan. The protests led to Yanukovich's ousting in February 2014, which was swiftly followed by the Russian aggression and annexation of Crimea, as well as the incited hybrid warfare in the Eastern-most parts of Donetsk and Luhansk oblasts.

Since the outbreak of the conflict, European integration adopted an unprecedentedly significant role in Ukraine's foreign policy identity and strategy. Although the commitment to European integration was introduced to Ukraine's law since 1990s, and bilateral relations have developed ever since, the year 2014 was marked with an unwavering commitment, consolidated in strategic documents and enjoying popular support. As of 2017, the Ukrainian law „On fundamentals of domestic and foreign policy“ declares two of such fundamentals: „ensuring the integration of Ukraine into the European political, economic and legal area in order to obtain the EU membership“ and „deepening cooperation with the North Atlantic Treaty Organization in order to become a member of this organization“. With the European and Euroatlantic integration as Ukraine foreign policy's guiding star in the recent 3-4 years, the once popular concept of multivectoral foreign policy has been rejected.

Besides, the European Union and its individual countries grew to be important partners providing technical and financial assistance, counseling and facilitating reform process. For example, the Support Group to Ukraine, established in 2014, still promul-

gates the reform process, while more specialized bodies, such as EU Advisory Mission, are active as well. The EU provided Ukraine with provisional application of some parts of the AA and DCFTA (since January 2016), as well as granted one-side trade preferences while the ratification was still ongoing. Last but not least, two European countries (France and Germany) are the key participants of the Normandy format to resolve the conflict with Russia.

The commitment and cooperation of both sides notwithstanding, the EU-Ukraine rapprochement weathered some challenges. The AA was enacted in two instances: while the political provisions were signed in March 2014, the economic part was introduced only in June 2014. Moreover, there were some concerns with regards to the Russian interests, although the trilateral talks with Russia to dissolve its objections to implementing the DCFTA yielded no results.

The Dutch consultative referendum in April 2016 turned out to be the most challenging issue. Although the referendum began as an affair of a fringe populist and Eurosceptic group, it had some far-reaching consequences, first effectively postponing the final ratification of the document and later imposing restrictions on its textual interpretations. Referendum organizers tried to play on the rise of euroscepticism, fears of Russia, and the refugee crisis. They succeed to convince the majority of those who voted to reject Ukraine's association with the EU. After the lengthy negotiations with the Netherlands government, the conundrum was resolved in December 2016, when the Decision of the Heads of State or Government was adopted. The document *inter alia* clarified that AA neither confers on Ukraine the status of a candidate country, nor stipulates obligation to provide security guarantees or military aid, nor grants additional financial support to Ukraine. Thus, the second ratification by two chambers of the Netherlands parliament took place and the Agreement was finally ratified.

The delays of visa liberalization were due to two various sources. The first was the slow tempo taken by Ukraine to fulfill all the 144 obligations in diverse spheres, with some anticorruption measures stirring the most bitter controversy. Still, after all requirements were met, the refugee crisis that made European politicians warier of the visa liberalization came into play: attempts to avoid further border opening during key election cycles played their role in postponing liberalized visa regime for few additional months.

All successes and challenges notwithstanding the biggest question of Ukrainian European integrations looms: what is awaiting beyond? How should Ukraine proceed in its further relations with the EU?

To answer this question, one should bear in mind that during and after the mass protests in 2013-2014 there were discussions on the nature of these protests. Were they primarily „Euromaidan“, i.e. driven by a strategic choice of a foreign policy direction, or rather a „Revolution of Dignity“, driven by desire to build an effective, democratic and successful state, rid of corruption and cronyism? Interestingly, the same double-edged strategy drives the discussion of what the European Integration policy of Ukraine should be from now on? Should it be concentrated on finding a new aim of deepening the relations with the EU? Or rather put all its effort into fulfilling its numerous obligations under the Association Agreement? While for the countries with the accession prospects, both these questions are intimately interlinked, and the obvious

answer to the first serves promoting and sustaining reforms, for Ukraine, it is still a puzzle to be resolved.

The ideal of Ukraine's EU integration for the moment seems to become as tightly related to the European Union as possible, both economically and politically, thus turning the EU membership at some future point into a mere technicality. Indeed, in the longer term, Ukraine has all the rights to apply for EU membership provided it meets the necessary criteria. In the short and mid-term though, the EU has clearly lost the zest for further enlargement and grew more cautious to the free-trade. Nowadays it has a propensity to strengthen the external borders rather than to keep them open. In other words, as it is stated by different EU politicians, the prospects of European membership for Ukraine are not currently on the table. The Decision of December 2016 undermined the implicit tendency to explain AA as a step towards membership and prompted to look for new and creative ways as to mid-term European integration strategy. For his part, President Poroshenko in the yearly address to the Parliament suggested a few possible ways forward: for example, aiming for full customs union, concentrating on building the energy union, supporting digital union as the next steps in deepening relations. These ideas are still for the discussion both inside Ukraine and with our European partners.

The additional dimension of the future relations of the EU and Ukraine lies within developing the new sense of the Eastern Partnership. The Brussels summit this November is poised to become a milestone and provide some answers as to the future directions. Currently we see two trends of thought. Some EU members and Eastern Partnership countries would like to see the Summit strengthening the Eastern Partnership and providing further differentiation in approaches to countries that have concluded and ratified Association Agreements like Ukraine, Georgia and Moldova. That might happen via giving way for new ambitious plans like a new European Investment Plan for Ukraine, encouraging reform and supporting European agenda, or introducing new institutional arrangements for closer cooperation. Another line of thought is towards a less ambitious EU's relationship within the „shared neighborhood“ with Russia, further shifting the emphasis from integration to resilience building. The 2016 EU Global Strategy and Neighborhood Policy Review of 2015 show that „more for more“ principle and logic of enlargement are presently challenged by the „principled pragmatism“ and logic of interest. The EU in this logic becomes more interested in reform for stabilization and cooperation in the spheres of common interest, like fighting illegal migration or terrorism.

The second dimension of the European integration policy, namely implementing AA provisions into Ukrainian law and practice is a challenging task for the internal development, because the changes envisaged by the AA are very comprehensive. This is also the part of activity the EU itself would prefer to concentrate on: for the nearest period Ukraine's activities should be defined by the AA-related internal reform, marking the spectacular interdependency between foreign and domestic policies in its relationship with the EU, approaching to the European standards and directives. How successful can reforms be without the membership perspective remains to be seen.

The most important thing though is to sync up with the internal processes in the EU itself. The EU, having lost Britain, embarks on the process of deep reform of its

own. Although the general frame of this reform will be defined only after the German coalition government is formed, the ideas of EC President Juncker, French President Macron and recently European Council President Donald Tusk will all have impact not only on the future of the EU itself, but also on Ukraine's prospects and strategy.

***Nadiia Koval** is Head of the Centre for International Studies to the „Hennadiy Udovenko“ Diplomatic Academy to the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. Till November 2017 she worked as an expert in national security and defense in the „Ukrainian Institute for the Future“ research centre and the National Institute for Strategic Studies (NISS). She holds a Master's degree in Political Studies from the National University of Kyiv-Mohyla Academy and is currently a PhD candidate in the National Institute for Oriental Languages and Civilizations (INALCO) in Paris, France.*

International Conference “The Black Sea Regional Dimension of the Belt and Road Initiative”

Summary

On the 18th of September 2017, at the Military Club in Sofia, the Diplomatic Institute to the Minister of Foreign Affairs of Bulgaria (the Bulgarian Diplomatic Institute, or BDI) held an international conference on the topic of China's grand Belt and Road Initiative (B&RI) in the context of the Black Sea region. The conference was organised in close cooperation with the Institute of European Studies at the Chinese Academy of Social Sciences (IES/CASS). IEA/CASS is a leading Chinese institution which coordinates activities of the 16+1 China-CEEC Think Tanks Network. The network promotes scientific and policy research cooperation between think tanks of China and Central and Eastern European countries (CEEC).

The B&RI Black Sea Regional Dimension Conference was held under the patronage of the Prime Minister of the Republic of Bulgaria, Mr. Boyko Borisov. The event was supported by the Council on Economic and Diplomatic Relations (an NGO set up by a successful Chinese entrepreneur and respected representative of the Chinese Diaspora in Bulgaria, Mr. Zheng Zhong) and Specialized Business Systems AD (a Bulgarian ICT company).

The conference was aimed at popularizing the topic of B&RI and 16+1 China-CEEC Cooperation Platform (main tools of the current Chinese foreign policy in a larger European context) among the Bulgarian general public, state institutions, media, business circles and expert community. The conference was structured in three panels to maximise the exchange, synthesis and evaluation of ideas and perspectives. The first panel explored the political and strategic potential of the Black Sea region in terms of the Chinese initiatives for global connectivity and shared development. The second panel focused on the potential of the region for doing business (such as trade and investments) in the context of B&RI and 16+1. The third panel accentuated on opportunities that B&RI provides for people-to-people exchange between China and countries of the Wider Black Sea region (encompassing education, science and research, sports, tourism, culture and arts etc.)

The event was featured by leading national and international media outlets and attended by representatives of diplomatic corps.

The B&RI Black Sea Regional Dimension conference started with a welcome speech of BDI Director Ms. Tanya Mihaylova. She underlined the strategic impact of the Chinese New Silk Road initiative (especially after the completion of the first of its kind multilateral global forum in Beijing in May, 2018 dedicated to B&RI, which gathered 130 state delegations and heads of leading international organisations). Ms Mihaylova stressed Bulgaria's attractive geographical position in South East Europe (as a bridge between the East and the West) as an important prerequisite for the country's inclusion in Beijing's B&RI. The focus of the conference was on the Black Sea region because it has been estimated that the region possessed substantial potential to be part of the

Chinese strategy for global connectivity and shared development. In addition, the Black Sea region is becoming a crossing point of both leading Chinese initiatives – B&RI and 16+1 China-CEEC Cooperation Platform.

In the plenary session key-note addresses were delivered by the Bulgarian Deputy Minister of Foreign Affairs, Mr. Georg Georgiev, the Director of the 16+1 Think Tanks Network Secretariat Office in CASS, Prof. Dr Liu Zuokui, the Ambassador of the People's Republic of China to Bulgaria H.E. Mr. Zhang Haizhou, the Bulgarian Minister of Foreign Affairs during 2001-2005 Dr Solomon Passi.

Deputy Foreign Minister Mr. Georg Georgiev highlighted the importance Sofia places to the development of relations with Beijing in the context of B&RI. In his view, the forum demonstrated common understanding and political will for more dynamic and comprehensive cooperation of the countries of the Wider Black Sea region with China. The Bulgarian government has been supportive of B&RI for its fruitful mechanism of cooperation between China and Silk Road route countries. Bulgaria views B&RI as a platform for inter-civilizational and inter-cultural interaction. China's New Silk Road initiative has prepared the ground for initiation of significant projects contributing to the global economic development and prosperity. B&RI will contribute to strengthening EU-China strategic partnership. Both the EU and China are in agreement that their relationship should be built on the principles of transparency, reciprocity, and inclusivity. The Bulgarian government believes that the success of B&RI in the region is much dependent on its synergy with 16+1 China-CEEC Cooperation Platform and EU-China Connectivity Platform. Bulgaria has been among the countries to sign a Memorandum of Understanding with China on Jointly Promoting the Silk Road Economic Belt and 21st Century Maritime Silk Road Initiative during the 5th 16+1 Suzhou summit. During the next 16+1 Riga summit in 2016 the scope of cooperation was expanded by signing a bilateral Bulgaria-China Memorandum of Understanding on Port and Harbour Industrial Park Cooperation under the Three Seas Initiative (covering the Baltic Sea, Black Sea and Adriatic Sea). The Bulgarian government's priority for modernisation of national road and rail infrastructure (e.g. the rehabilitation of Varna-Rousse railway line incl. the construction of multimodal terminals in Rousse and Varna – an investment pilot project that has been included in the agenda of the EU-China Connectivity Platform) will contribute to the Black Sea regional transport connectivity.

Prof. Liu Zuokui's speech focused on the Chinese policy in the Black Sea region. China seeks synergy of the Black Sea region with B&RI. It is in this context that Beijing regards B&RI as a good promoter of regional cooperation. Prof. Liu Zuokui stressed the strategic relationship his country had been developing with Russia and Turkey in the framework of B&RI, and with Bulgaria and Romania and other Balkan countries in the context of 16+1 China-CEEC Cooperation mechanism. He expressed hopes that the conference discussions would offer pragmatic proposals on how to promote China's cooperation with the countries of the Black Sea region.

H.E. Mr. Zhang Haizhou thanked the scientists and sinologists of the BDI and IES/CASS for convening this high level conference. He reiterated his country's commitment to economic globalisation. B&RI should be regarded as a Chinese vision of global governance (as a concept of shared future of mankind) as opposed to backward populist and protectionist tendencies (portrayed as a vision of deglobalisation). This

was, in the Chinese Ambassador's understanding, the Chinese wisdom for reform of the global governance system (on the principles of win-win cooperation). In the past four years China has been encouraged by the willingness of more than 100 countries and international organisations to participate in the progressive construction of B&RI on a global scale (from concept to action, from vision into reality). The Chinese Ambassador emphasized the importance his country attaches to strengthening relations with Bulgaria and other countries of the Black Sea region. The cooperation in the field of finance, unimpeded trade, people-to-people contacts should be pragmatically driven. Ambassador Zhang Haizhou defined policy coordination as a first step forward. In his view, policy coordination should be regarded as the ability of each participating in B&RI country to coordinate with the others its national strategy for economic development with an aim of setting up shared vision for regional cooperation (followed up by initiation and implementation of concrete economically viable and mutually beneficial projects).

Besides the IES/CASS participation represented by two scholars – Prof. Liu Zuokui and Prof. Tian Dewen, Director of the Department of European Social and Cultural Studies in the Institute of European Studies, the Chinese expertise and scientific perspective on the topics discussed was reinforced by the participation of Dr. Long Jing, Deputy Director of the Centre for European Studies, Shanghai Institutes for International Studies. Through its partner network the BDI managed to engage in the conference an expert from Azerbaijan (the Center of Strategic Studies under the President of the Republic of Azerbaijan), Romania (the European Institute for Risk, Security and Communication Management) and Iran (the Institute for Political and International Studies of Iran). The Bulgarian point of view was put forward by experts from the Ministry of Culture, InvestBulgaria Agency, the Bulgarian Industrial Capital Association, the Bulgarian-Chinese Business Development Association, ACN Worldwide Bulgaria Ltd, and the Bulgarian Diplomatic Institute. In their statements a critical review of the current Bulgarian-Chinese relations was made. Ways on how to bring new impetus to Bulgarian-Chinese relations in the context of B&RI and 16+1 were also proposed.

Conclusions

- The conference debates emphasized the urgency of the Bulgarian state institutions to articulate an overall national approach toward the Chinese strategy for global connectivity and shared development (outlined in the two major Chinese foreign policy initiatives – B&RI and 16+1). That includes identifying priority areas and forms of participation of Bulgaria in both Chinese initiatives. The conference offered room for substantive and straightforward exchange of views and ideas on these issues. It was concluded that Beijing's bilateral relations with countries of the Wider Black Sea region (incl. South East Europe) will be further placed within the cooperation framework.

- Currently, Beijing's strategic interest is focused on the development of the Western Balkan 'One Belt, One Road' route. Chinese investment and business plans are mainly focused on utilizing the Greek Port of Piraeus as one of the key gateways to Europe and on the construction/modernisation of the rail route Athens-Skopje-Belgrade-Budapest.

- The conference was used to articulate the Bulgarian interest for inclusion of the Black Sea region in B&RI (in particular, promotion of its transport, investment, trade, energy, inter-civilizational, and overall geostrategic potential). It is in this context that the Chinese scholars agreed on the emerging significance of the Black Sea region in the Chinese 'One Belt, One Road' (OBOR) connectivity strategy. It was indicated that Bulgaria can utilize OBOR prospects through the New Eurasia Land Bridge Economic Corridor (NELBEC). It is therefore not of a surprise that prospective Chinese investment interest may be focused on the development of logistics and industrial capacity in the town of Plovdiv Municipality (on the way of NELBEC).

- The Black Sea region fits into the Three Seas Initiative launched during the 16+1 China-CEEC Cooperation Platform Riga summit in 2016. In this respect, it is important to consolidate and synergize the EU's set of policy instruments relevant for the Black Sea region (such as the European Neighbourhood Policy, EU Strategy for the Danube Region, and why not the yet unfulfilled Black Sea Synergy) with Beijing's emerging connectivity strategy for the region.

- IES/CASS and the Centre for European Studies at the Shanghai Institutes for International Studies have become the BDI's main Chinese academic and think tank partners. The BDI has developed with both of them a sustainable and trusted relationship at expert and operational levels (through co-initiation and mutual participation in policy research driven projects and other expert related events). The areas of academic cooperation are stipulated in signed Memorandums of Understanding.

- The Black Sea Dimension of B&RI Conference reaffirmed IES/CASS understanding of BDI as a leading Bulgarian think tank in the 16+1 China-CEEC Think Tanks Network and B&R research activities. It is in this context that the IES/CASS representatives came up with a proposal for the BDI to take the role of coordinator of a possible future China- Black Sea Region Think Tanks Network. IES/CASS would internationally support the establishment of such a network. This would involve setting a liaison office on the premises of the Bulgarian Diplomatic Institute with the main task of bringing together Chinese and Black Sea countries' think tanks in a common informational, analytical and policy research pool (incl. initiation of joint B&R and 16+1 related scientific exchange and policy driven research).

- The high level forum contributed to bringing BDI's research work to qualitatively new level. The Diplomatic Institute to the Minister of Foreign Affairs of Bulgaria continues to build and systematize solid expertise on China's 16+1 and B&RI. In so doing it helps the work of the „Asia, Australia and Oceania“ Directorate of the Ministry of Foreign Affairs and Bulgaria's National Coordinator in the 16+1 China-CEEC Cooperation Platform.

Some presentations delivered at the Conference have been included in the present issue of Diplomacy Journal in the form of papers as provided by their authors.

“16+1” promotes the improvement of quality and efficiency of bilateral cooperation between China and 16 Central and Eastern European countries

Prof. Liu Zuokui¹

In the „16+1 Cooperation“ framework, bilateral cooperation is always the foundation. Without relatively good 16 bilateral relations, the „16+1 Cooperation“ framework cannot work well. Meanwhile, the „16+1 Cooperation“ framework also offers a platform for developing relations between China and the 16 countries, which helps the two sides exchange cooperation conceptions, projects or issues the two sides both pay attention to at a fixed period to realize win-win cooperation. Without this platform, it is hard for China and some Central and Eastern European countries to meet once every year to discuss issues on cooperation. In conclusion, to some extent, the „16+1 Cooperation“ provides a hard-won opportunity cost for promoting the development of 16 bilateral relations and plays a role in promoting the improvements and efficiency of bilateral cooperation. Practices have proved that the implementation of „16+1 Cooperation“ has acquired a series of achievements in promoting the 16 bilateral relations for the last five years. The „16+1 Cooperation“ has become the important bond, the demonstration plot and the growth pole of the „Belt and Road“ Initiative to integrate in the European market, which has acquired many achievements at an early stage in the field of politics, economics and trade, investment, finance, infrastructure, production capacity, people-to-people exchanges and so on.

I. The “16+1 Cooperation” has acquired outstanding achievements on bilateral level in five years

(I) The amount of China’s strategic partnership in Central and Eastern Europe has increased a lot and the cooperation has been upgraded.

The 16 countries in Central and Eastern Europe and China used to be involved in the same socialist camp (the Baltic States were part of the Soviet Union, the Czech Republic and Slovakia were once a country), and we know a lot about each other. Since the disintegration of the Soviet Union in 1990s, the close cooperation between the two sides was interrupted. The Central and Eastern Europe countries (CEECs) started the state transformation process and sought for joining the European Union. China also accelerated the process of reform and expanded the opening-up, and our relations with major countries, neighborhood and African countries increasingly interconnected, while the connections and cooperation with Central and Eastern European countries became relatively distant. However, in the early 21st century, a new opportunity appeared. Before the establishment of the „16+1 Cooperation“ framework, China had only established

¹ Prof. Liu Zuokui is Senior Research Fellow and Director of the Institute of the 16+1 Think Tanks Network Secretariat Office at the Institute of European Studies to the Chinese Academy of Social Sciences (CASS).

strategic partnership with Serbia and Poland. Under the promotion of the „16+1 Cooperation“ framework, the network of China's strategic partnership is more and more serried in Central and Eastern Europe, even the whole Europe. China established strategic partnership with the Czech Republic (2016) and Hungary (2017) from scratch, upgraded strategic cooperation level with Poland and Serbia from strategic partnership to comprehensive strategic partnership (both 2016) and upgraded the friendly cooperative partnership with Hungary to comprehensive strategic partnership (2017). In sum, China has now established four different levels of partnership with 16 countries in Central and Eastern Europe and tamped the work on friendship scale.

At the same time, bilateral relations with countries in Central and Eastern Europe are obviously boosted.

Firstly, the cooperation with countries in the Balkan region has been boosted. With Chinese investments and big projects continuing to land in this region, bilateral cooperation has been deepened. China invested 800 million dollars of concessional loan into Montenegro North-South Highway construction project. It is not only the biggest project introduced by Montenegro which improves the local popularity of China's equipment manufacturing, but it also leaves good image of Chinese people in Montenegro which promotes the stable and good development of bilateral relations. Power generating projects, highway projects and other projects invested by China in Bosnia and Herzegovina and Montenegro offer enormous convenience for the daily life of local people, and also win good public praise in these two countries.

Secondly, our cooperation with the Baltic Sea countries has been advanced. In the perspective of geographic position and historical development, the Baltic States are closely connected with Northern Europe, Western Europe and Russia. Since the establishment of the „16+1 Cooperation“ framework, our cooperation with the Baltic States has been deepened which promotes these countries to seek for more development opportunities from China; especially, they actively seek to play an important pivot role in the „Belt and Road“ Initiative. Estonia has strong requirements in cooperating with China in the field of logistics and infrastructure construction, while Lithuania has strong desires in cooperating with China in the field of ports and production capacity; they both look forward to playing a hinge role in connectivity between Europe and Asia.

Thirdly, our cooperation with V4 countries has been on a big scale and high level. In our economic, trade and investment cooperation with CEECs, the V4 countries account for 70%, and they are absolutely the main strength of economic and trade cooperation under the „16+1 Cooperation“ framework. At present, our cooperation with V4 countries still maintains a big scale and high level. Poland got the greatest amount of economy and trade with China, and the Czech Republic and Hungary got the second and third rank. Hungary got the biggest investment from China, followed by Poland and the Czech Republic.

(II) Bilateral investment cooperation has obviously increased.

Our investments (including aiding loan) in Central and Eastern European countries has obviously increased and impacts of these investments are far greater than shown by actual investment data.

**China's investments in Central and Eastern European countries from
2009 to 2015
(Unit: Ten Thousand Dollars)**

Country\Year	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Poland	12030	14031	20126	20811	25704	32935	35211
Czech	4934	5233	6683	20245	20468	24269	22431
Hungary	9741	46570	47535	50741	53235	55635	57111
Slovakia	936	982	2578	8601	8277	12779	12779
Estonia	750	750	750	350	350	350	350
Latvia	54	54	54	54	54	54	94
Lithuania	393	393	393	697	1248	1248	1248
Romania	9334	12495	12583	16109	14513	19137	36480
Bulgaria	231	1860	7256	12674	14985	17027	23597
Slovenia	500	500	500	500	500	500	500
Croatia	810	813	818	863	831	1187	1182
Bosnia and Herzegovina	592	598	601	607	613	613	775
Montenegro	32	32	32	32	32	32	32
Macedonia	20	20	20	26	209	211	211
Serbia	268	484	505	647	1854	2971	4979
Albania	435	443	443	443	703	703	695
Total	41060	85258	100877	133400	143576	169651	197675

According to the data, China's investments in most countries in Central and Eastern European have obviously increased, especially in V4 countries, Romania, Bulgaria and Serbia. In view of the total investment amount, there exists a relative large increase in 2015 comparing with data in 2009, about 1.566 billion dollars; the increase rate is up to 79%. The growing core markets mainly concentrate in the V4 countries which have well-developed markets deeply in synergy with EU's industrial chain, in Romania with a geography position advantage, and the Balkan States such as Bulgaria and Serbia.

Firstly, some investments have come into reality which enrich the level and content of cooperation between China and Central and Eastern Europe, and promote the understanding of both sides. At present, our investments in Central and Eastern Europe concentrate in the field of infrastructure construction, production capacity, mechanical engineering, energy-saving and environment-friendly industries, travel, real estate and so on. Comparing with data of 2012, the deepness and breadth of our investments have achieved great progress; our investments in the field of merger and acquisition and green-land investments have increased a lot which helps increase the level of labor employment and promote the development of local economy.

Secondly, investments with aid characteristic in projects including the South-North Highway in Montenegro, Hungary-Serbia Railway, Kostolac Power Station in Serbia and Stanari Thermal Power Plant in Bosnia and Herzegovina improve the quality and efficiency of bilateral cooperation. In order to promote the improvement of quality and efficiency of cooperation between China and CEECs, China contributed 10 billion dollars as special-purpose loan, inside which the concessional loan has been exhausted and they are invested into the construction of infrastructure, water conservancy, highway and

so on in some countries in Central and Eastern Europe. All of these have obvious effects and most of these investments are in the Balkan region which promotes the friendly cooperation with the Balkan States.

Thirdly, the increase of concessional loan projects advances the impact of China in Central and Eastern Europe. Now, investment data whether from China or countries in Central and Eastern Europe cannot exactly reflect the actual impacts of China in this region. For instance, investment data from China does not list the projects invested by aid investments and concessional loan. Meanwhile, investments from small and medium companies of China are also excluded. It makes the official data incomplete, much less than the actual amount, and China's impact in Central and Eastern Europe is underestimated to some extent. In 2015, China invested 7 million in Montenegro according to the statistical data, but actually, the concessional loan offered by China to South-North Highway in Montenegro is up to 800 million dollars, and it is the largest concessional loan since the establishment of Montenegro.

(III) Local cooperation between China and countries in Central and Eastern Europe is vigorously carried out.

Local cooperation is one of the features of cooperation between China and Central and Eastern Europe countries and it makes up the asymmetry of market size. Actually, the market size of some provinces and cities in China is close to those in some countries in Central and Eastern Europe. Their governments are willing to cooperate with China who has much potential, and they seek new market opportunity. In recent years, provinces or cities such as Hebei, Chongqing, Chengdu, Suzhou, Ningbo focus on their own features and on the opening requirements from opposite sides, so they promote cooperation with Central and Eastern Europe and acquire a series of positive achievements which are specifically reflected as follows:

Firstly, the number of our friendship cities is bigger and bigger. Our local governments have established more and more friendship cities with countries in Central and Eastern Europe, and our cooperation friendship is firmly enhanced. By the end of 2016, we have established 59 pairs of friendship city relations with Central and Eastern European countries at the provincial level, and as for the urban level, there are 92 pairs.

Secondly, promoted by the bilateral cooperation, more and more direct flights are opened between China and countries in Central and Eastern Europe such as Beijing to Warsaw, Beijing to Budapest, Beijing to the Czech Republic, Shanghai to the Czech Republic, Chengdu to the Czech Republic, Beijing to Belgrade, and so on. The increase of direct flights facilitates the economic and trade communication and personnel exchanges between the two sides.

Thirdly, many China-Europe Expresses went into service between cities in China and Central and Eastern Europe such as Suzhou to Warsaw, Yiwu to Riga, Chengdu to Lodz, Changsha to Budapest and so on, and now more and more China Expresses are going through countries in Central and Eastern Europe. Though there exist various problems in the operation of China-Europe Express, the opening of the expresses promotes the economic and trade cooperation between the two sides and enhances the connection between various parts of China and Central and Eastern European countries.

Finally, local cooperation has gradually become the main force to promote the

economic and trade communication and people-to-people exchanges. For instance, China-CEEC Investment and Trade Expo held by Ningbo for three consecutive years have made great contribution to China-CEEC economic and trade cooperation. Suzhou held the fifth Summit of China and Central and Eastern European Countries, Chongqing and Hebei held the Local Leaders' Meeting of China and Central and Eastern European Countries, Beijing actively promotes the 16+1 Capital Mayor Summit. All of these contribute to local cooperation.

(IV) The importance of major countries in Central and Eastern Europe is becoming more and more obvious.

The 16 countries in Central and Eastern Europe are our equal cooperation partners and they have the same importance to China. While there exist differences in geographical position, natural and human resources, historical traditions, cooperation willingness and so on, naturally some leading and exemplary countries appear. Now, Serbia and Hungary have become the typical and leading countries in promoting the cooperation under the „16+1 Cooperation“ framework.

Serbia is the country who has acquired the most cooperation achievements among the 16 countries in Central and Eastern Europe under the „16+1 Cooperation“. Many achievements gained by China in Europe are landing in Serbia. For instance, the first bridge constructed by China in Europe is Zemun-Borca Bridge in Serbia; Serbia is the first country in Europe to offer visa-free to China; the first thermal power station which meets European Union's standards is Kostolac Thermal Power Plant of Serbia constructed by a Chinese enterprise; the first production capacity cooperation project is Smederevo Steel Plant invested by HBIS Group which achieved profitability the same year they started working; and the first high-speed train that is going to be constructed in Europe is Hungary-Serbia Railway.

Our relation with Hungary develops smoothly in the framework of relations with CEECs. When it comes to the core interests of China, Hungary actively supports us both on bilateral level and European level, especially on issues related to Taiwan, Tibet and South China Sea. China-Hungary relation has created a lot of „first place“: Hungary is the first country in Europe to officially sign the intergovernmental cooperation document on the joint promotion of the „Belt and Road“ Initiative; Hungary is the first country to set up the „Belt and Road“ working group with China; Hungary is the first country in Central and Eastern Europe to establish a renminbi clearing bank; Hungary is the first country in Central and Eastern Europe to issue yuan bond; Hungary is the first country in Central and Eastern Europe to set up the official agency of Tourism Authority of China; Hungary is also the first country in Europe to implement bilingual education on mother tongue and Chinese.

Serbia and Hungary have acquired a series of achievements in promoting bilateral relations and have become the important actor in promoting „16+1 Cooperation“.

(V) The cooperation framework led by each country has been gradually constructed which enriches cooperation in professional fields.

Various cooperation platforms put forward by Central and Eastern European countries and China related to various industries and fields have enriched the content of China-

CEEC cooperation. They actively promote „16+1 Cooperation“ to expand it deeply in Central and Eastern Europe and achieve all-dimensional, multi-layered and wide-ranging policy communication.

**Constructed or to be constructed cooperation mechanisms or platforms
under the „16+1 Cooperation“ framework**

Mechanism or platform	Location of secretariat	Organizer	Progress
China-CEEC Association of Tourism Promotion Agencies and Businesses	Hungary	Tourism companies of Hungary	Constructed
China-CEEC Consortium Institute of Higher Education	Rotating Presidency	Ministry of Education of each country	Constructed
Contact Mechanism for the Investment Promotion Agencies of China-CEECs	Poland	Polish Information and Foreign Investment Agency	Constructed
China-CEEC Joint Chamber of Commerce	Poland (executing agency) China (secretariat)	China Council for the Promotion of International Trade	Constructed
China-CEEC Association of Governors of Provinces and Regions	The Czech Republic	Ministry of Internal Affairs of the Czech Republic	Constructed
China-CEE Association for the Promotion of Agricultural Cooperation	Bulgaria	Ministers of Agriculture and Food of Bulgaria	Constructed
China-CEEC Technology Transfer Center	Slovakia	Slovak Centre of Scientific and Technical Information	Constructed
China-CEEC Think Tanks Network	China	The Chinese Academy of Social Sciences (CASS)	Constructed
Association on transport and infrastructure cooperation	Serbia	Ministry of Communications of Serbia	Constructed
China-CEEC Association on logistics cooperation	Latvia	Ministry of Communications of Latvia	Constructed
China-CEEC Cooperation in Forestry	Slovenia	Ministry of Agriculture of Slovenia	Constructed
China-CEEC Association on the Promotion of Health Cooperation	To be confirmed	To be confirmed	To be constructed
China-CEEC Cultural Cooperation Coordinating Center	Macedonia	To be confirmed	constructed
China-CEEC Association on Customs Cooperation	To be confirmed	To be confirmed	To be constructed
China-CEEC Center for Dialogue and Cooperation on Energy Projects	Romania	To be confirmed	To be constructed
China-CEEC Union on Bank Cooperation	To be confirmed	To be confirmed	To be constructed
China-CEEC Maritime Secretariat	Poland	Ministry of Maritime Economy and Inland Navigation of Poland	Constructed

China-CEEC Association on E-commerce Cooperation	To be confirmed	To be confirmed	To be constructed
China-CEEC Association of Small and Medium Enterprises	To be confirmed	To be confirmed	To be constructed

(Resources: sorted by the author)

At present, we have at least confirmed and prepared to construct about 20 coordination mechanisms and platforms in fields including economy and trade, investment, tourism, local cooperation, transportation, logistics, technology cooperation, think tanks, hygiene and so on. This kind of coordination mechanisms or platforms is an innovation in the field of policy communication with the characteristics of pragmatic, flexible and niche targeting. We should let each Central and Eastern European country take responsibility of its coordination role which can help them actively participate in the „16+1 Cooperation“.

(VI) Bilateral people-to-people exchanges are more colorful which promotes people-to-people connectivity.

People-to-people exchanges between China and countries in Central and Eastern Europe are colorful and become a light spot under the „16+1 Cooperation“ framework. Activities such as Forum on Cultural Cooperation between China and Central and Eastern European Countries, China-CEEC Culture Season, China and Central and Eastern European Countries Cultural and Creative Industry Forum, China-CEEC Summer Dance Camp, „Bridge of Future“ – China-Central and Eastern Europe Youth Campus, „Happy Spring Festival“ activities held by China in Central and Eastern Europe, and so on, are all important platforms to promote bilateral cooperation between China and CEECs. Delegation of Journalists from Central and Eastern European Countries, Delegation of High-Level Officials from Central and Eastern European Countries, The High-Level Symposium of Think Thanks of China and Central and Eastern European Countries, China-CEE Countries Political Parties Dialogue and Young Political Leaders Forum of China and Central and Eastern European Countries have been gradually held, which are also important measures to promote bilateral people-to-people connectivity.

During the last five years, we have opened five direct flights between China and countries in Central and Eastern Europe, constructed five TCM centers and three cultural centers there. We have signed agreements on the mutual recognition of higher education degrees with eight countries in Central and Eastern Europe, and the amount of two-way overseas students is near 10 thousand.

II. The development trend of bilateral relations under the “16+1 Cooperation” framework in the future

It has been five years for the „16+1 cooperation“ until the China-CEEC Budapest Summit in 2017, and today a series of practical cooperation achievements have been acquired. Looking forward to the next five years, we will gain more. We should strengthen policy coordination with countries in Central and Eastern Europe, promote cooperation on connectivity and production capacity, enhance innovation, facilitate people-to-people connectivity, effectively integrate „16+1 Cooperation“ with China-Europe cooperation,

advancing the development of four major partnerships for peace, growth, reform and civilization, and finally promote the development of the „Belt and Road“ Initiative in Central and Eastern Europe.

With regards to the development trend of bilateral relations, the current report lists some significant points to be noticed as follows:

(I) The inclusiveness will be continuously strengthened.

The bilateral relations between China and CEECs have developed a lot but on different levels. Some countries have relatively more landing projects and participate in less „16+1 Cooperation“ projects, while some countries have less landing projects or are responsible for less of the content of the „16+1 Cooperation“. The motivation of CEECs in the „16+1 Cooperation“ is different, their political willingness in cooperation differs from each other. In order to promote integrated cooperation in this region, we should strengthen the inclusiveness; China should not only make use of motivation showed by leading countries, but also encourage other countries to actively participate in cooperation projects.

(II) Promote precise cooperation with 16 countries.

The 16 countries have huge differences in national conditions so we should not adopt the policy of cutting at one stroke in dealing with them. The territory, population, country scale, development level of economy, cultural belonging, religion and the degree of participation in European integration of countries in Central and Eastern Europe are distinct. So, we should not implement the same policy towards all 16 Central and Eastern European countries, but we should also not lose the cooperation direction due to the huge differences of these countries. We should realize the universality of the 16 countries in attracting foreign capital, opening markets, geographical position and other aspects, which can help us find out the specific and clear direction to promote economic and trade cooperation under the „16+1 Cooperation“ framework. We should also make specific policies, projects and industries landing in each country to improve accuracy and pertinence of our cooperation.

(III) Promote bilateral economy and trade to develop evenly and maintain stability.

Though economic and trade cooperation between China and the Central and Eastern European countries does not develop so rapidly, the increases of trade development in different countries differ from each other. In sum, the trade between China and CEECs bucks the trend to increase, while trade between China and Europe is continuing to slide. Now, the problem of our trade is that our deficit with countries in Central and Eastern Europe is still obvious, and arouses different reactions in Central and Eastern European countries. In the next five years, in order to promote mutual benefit and win-win cooperation between China and CEECs, China will actively take actions to seek balance between each bilateral trade relation and advance trade development. This point has great potential and prospect to some extent. Firstly, the requirement for general merchandise has turned to the requirement for Chinese infrastructure construction

equipment (technology); there exists huge potential in infrastructure construction cooperation between China and the 16 countries. Secondly, products of Central and Eastern European countries such as agricultural and sideline products, processed foods and so on began being exported to China in quantity. CEECs projects in the field of food need to meet the European standards which guarantee the quality of these projects. Also, the prices of products of Central and Eastern European countries are much lower than those in Western Europe, so „Made in Central and Eastern Europe“ will have a nice prospect on the Chinese market. Thirdly, the continuous increase of our green-land investments in Central and Eastern Europe will to some extent ease the imbalance of bilateral trade.

(IV) China is now working hard to expand the fields of cooperation and growth points.

In the past five years, China and CEECs have achieved positive progress in the field of politics, economy and trade, people-to-people exchanges and so on. In the next five years, China and the 16 countries will work step by step based on the fields above and actively enhance our cooperation basis. We hope to explore more cooperation space in the fields of science and technology, environmental protection, sports, e-commerce and so on.

(V) We will expand more third-party cooperation.

Accepting the expansion of cooperation with third parties including Greece, Switzerland, Austria, Belarus and the European Bank for Reconstruction and Development, China hopes to establish cooperation relations with more third parties, to tamp the basis and enlarge the market scope.

(VI) We should continue increasing the number of our strategic partners.

Promoted by a lot of positive factors such as the „16+1 Cooperation“ framework, China has established strategic partnership with Poland, the Czech Republic, Hungary and Serbia which tamps our friendship with countries in Central and Eastern Europe. In the next five years, China will continue to promote the strategic cooperation with countries in Central and Eastern Europe, explore and expand more strategic partners and establish strategic partnership with more countries in Central and Eastern Europe. Besides, we will continue to find out our potential cooperation partners and forge to establish closer strategic partnership with them.

(VII) We need to strengthen the cooperation basis with CEECs.

In the next five years, China will take more actions to strengthen the cooperation basis with the 16 countries in Central and Eastern Europe. In addition to opening more direct flights, constructing more cooperation parks, arranging the leadership of huge projects, releasing concessional policies towards Central and Eastern Europe and completing well the existing economic and trade works, we should make clear that the real basis of cooperation is people-to-people connectivity. So, we need to intensify people-to-people exchanges and think tanks contacts.

Potential of the Black Sea region in the synergies of Chinese and European strategies

Dr Long Jing¹

The strategic weight of Central and Eastern Europe has been increasing in recent years. From China's perspective, this region is an important part in its overall diplomatic layout in the „New Era“.² As a region with increasing economic potential, Central and Eastern Europe has become a new growth point and highlight in the frame of China-Europe relationship. It is also the meeting point of the land route and the maritime route of the new Silk Road as well as the destination and the passageway of these routes. From the EU perspective, Central and Eastern Europe has concentrated a large number of new Member States, who entered into the EU after 2004, and some other countries who have clear and strong will to become the EU Member States in the future. This region is not only a demonstration area for the success of the western democracy, but also the target area of a series of EU policy instruments for the peaceful and balanced development, such as the cohesion policy, regional policy, European Structural and Investment Funds (ESIFs), enlargement policy, etc. In recent years, due to the Crimea and Ukraine crisis and the deterioration of the Russia-Europe relationship, countries in this region have re-heightened their alertness on security issues and the EU has also increased its focus on this region.

Putting more focus on the Black Sea region, the importance of this region to China lies on its geographic location as the converging area of the „16+1 Cooperation“ and the Belt and Road Initiative (BRI): on the western coast, Romania and Bulgaria are two major and active countries participating in both the „16+1 Cooperation“ and the BRI. On the eastern coast of the Black Sea, countries of South Caucasus are also on the list of the countries along the Belt and Road and have showed their strong interest in getting engaged in this initiative.

The Black Sea is also a region with great strategic significance to the EU. The EU's energy security and peripheral security largely rely on this region's peace and development. Many EU policy instruments, such as the macro-regional strategies, the neighborhood policy and the Trans-European Transport Network (TEN-T) cover this region. Thus, it can be seen that development strategies from the EU and China are converging in the Central and Eastern Europe as well as in the Black Sea region. In recent years, as China and the EU have agreed to put forward China-EU cooperation by strengthening synergies between their respective development strategies, Central and Eastern Europe and the Black Sea region are facing great potential in the synergy process.

¹ Dr Long Jing is Deputy Director of Center for European Studies, Shanghai Institutes for International Studies.

² The „New Era“ is a new definition of the current historic juncture in China's development raised by President Xi Jinping in his report at the 19th National Congress of CPC.

1. The achievements of “16+1 Cooperation” and the Belt and Road Initiative in Central and Eastern Europe

The Cooperation between China and Central and Eastern European Countries (hereinafter referred to as the „16+1 Cooperation“) and the Initiative of Jointly Building the Silk Road Economic Belt and the 21st-Century Maritime Silk Road (hereinafter referred to as the Belt and Road Initiative) are two major Chinese policy instruments to strengthen the overall relationships with the countries in Central and Eastern Europe (CEE).

Recently, the 6th heads meeting between China and Central Eastern European countries was held in Budapest, Hungary. This mechanism has entered its sixth year of development. Some outcomes and new trends can be found from the past experience.

Firstly, the outcomes of the last five years show that the cooperation has almost covered all geographical parts of this region and all domains. The change of the venues of the heads meetings can reflect the geographical coverage of the cooperation. The heads meetings have been held in Warsaw, Bucharest, Belgrade, Riga and Suzhou in the last five years, representing China's cooperation with countries in different sub-regions in Central and Eastern Europe, from Central Europe, to the Eastern Balkans, from the Western Balkans to the Baltic Sea Region. This year, the 6th heads meeting was held in Budapest, Hungary, where the first Economic and Trade Forum between China and Central and Eastern European Countries, the embryonic form of the „16+1 Cooperation“ was created six years ago. The heads meeting's return to the birth place of this mechanism can be regarded as a symbol of the full geographic coverage of the cooperation between China and Central and Eastern Europe.

The outcomes listed in the end of the guidelines released after the heads meetings also show that the cooperation between China and the CEE Countries has covered various areas, including infrastructure construction, manufactory, agriculture and forestry, logistics, science and technology, tourism, finance, energy, medicine and health industry, education, and people-to-people exchange, etc. More importantly, CEE countries have found respective areas as their priorities for the cooperation with China in the framework of the „16+1 Cooperation“. The following table shows the priority areas of each CEE country and relevant events being held in the recent two years. It can be seen that all the CEE countries are now mobilized and none is left behind in the „16+1 Cooperation“ mechanism.

Table 1: Priority areas of CEECs for cooperation with China and relevant events held in the recent two years

Sub-region	Country	Event held and mechanism established	Priority areas for cooperation
	Poland	China-CEEC Secretariat for Maritime Issues	Cooperation in industrial clusters
		6 th heads meeting of China and CEECs; 7 th China-CEEC Economic and Trade Forum; China-Hungary	

Central Europe	Hungary	Financial Forum; 3 rd China-CEEC Health Ministers' Forum; Regional center of the China National Tourism Administration; 1 st China-CEEC Literature Forum	Finance, medicine, tourism
	Czech Republic	China Investment Forum; CEEC-China Civil Aviation Forum	Investment, aviation
	Slovakia	China-CEEC Technology Transfer Center	High-tech manufacturing industry
Baltic Sea region	Latvia	5 th heads meeting of China and CEECs; 6th China-CEEC Economic and Trade Forum; 1 st China-CEEC Transport Ministers' Meeting; China-CEEC secretariat on logistics cooperation	Logistics
	Lithuania	Action Plan for China-Lithuania Cooperation in Agriculture (2018-2020); beef export to China	Agriculture, people-to-people exchange
	Estonia	China-Estonia Trade and Economic Cooperation Forum	Agriculture, education, people-to-people exchange
Balkan region	Slovenia	China-CEEC coordination mechanism on forestry cooperation; China-CEEC High-level Meeting on Cooperation in Forestry; China-CEEC Forestry Business Forum; 12 th China-CEEC Agrotrade and Economic Cooperation Forum; 5 th Meeting of the Consultative Board of the Association for the Promotion of Agricultural Cooperation between China and CEECs	Forestry
	Croatia	application for hosting the 5 th China-CEEC High-Level Conference on Tourism Cooperation	Tourism
	Romania	China-CEEC Center for Dialogue and Cooperation on Energy Projects; 16+1 Energy Fair and Expo 2017; 2017 China-CEE Countries Political Parties Dialogue	Energy
	Bulgaria	China-CEEC Association on Promoting Agricultural Cooperation; China-CEEC Forum of Capital City Mayors; 3 rd working meeting of the China-CEEC Association of Provincial Governors	Agriculture

Serbia	China-CEEC association on transport and infrastructure cooperation; 5 th China-CEEC Education Policy Dialogue; Forum on Cultural Heritage; 1 st China-CEEC Cultural and Creative Industries Forum	Infrastructure, investment
Montenegro	Motorway construction	Infrastructure, investment, tourism
Bosnia and Herzegovina	China-CEEC Agricultural Products and Wine Fair; 4 th China-CEEC High-Level Conference on Tourism Cooperation	Agriculture
Albania	China's acquisition of Albanian international airport	Infrastructure, investment, tourism, energy, agriculture
Macedonia	China-CEEC cultural cooperation coordination center (plan)	Infrastructure, culture exchange

Secondly, structural changes are taking place in the „16+1 Cooperation“.

From the economic perspective, though the two-way trade volume in the last five years did not increase as quickly as in the first decade of this century³ and did not meet the too ambitious targets set up at the beginning years of the cooperation mechanism,⁴ the effectiveness of the „16+1 Cooperation“ still can be seen through the modest growth of the relevant data against the weak global economy and sluggish world trade. More importantly, if we take a closer look at those economic data, we will find that the export from the CEE countries to China has kept increasing while the proportion of Chinese export to CEE countries in the total volume are decreasing. Though these changes have not yet been significant enough to reverse the CEE countries' trade deficits with China, this trend shows that the trading structure between China and CEE countries is undergoing gradual adjustment and improvement.

Another structural change of the cooperation is that the cooperation in non-economic areas has largely increased and become one pillar of the cooperation mechanism as important as the economic cooperation. In the last six years, though a lot of economic cooperation projects have been initiated or implemented in different countries, time is still needed for their completion and the reveal of the economic and social effect afterwards. Comparing with the economic cooperation projects, non-economic cooperation conducted in various forms, such as people-to-people exchange, has the following characteristics as well as advantages: first, it is much easier to turn proposals of non-

3 The two-way trade between China and Central and Eastern Europe has raised from US\$ 4.3 billion in 2001 to US\$ 52.9 billion in 2011 with the annual growth rate of 27.6%, Resource: remarks by H.E. Wen Jiabao Premier of the State Council of the People's Republic of China at Second China-Central and Eastern European Countries Economic and Trade Forum. <http://www.china-ceec.org/chn/ldrhw/2012hs/hdxw/t1409869.htm>.

4 The „16+1 Cooperation“ mechanism once set up very ambitious target for the two-way trade volume: in 2012, according to China's Twelve Measures for Promoting Friendly Cooperation with Central and Eastern European Countries, China hoped to increase total two-way trade to US\$ 100 billion by 2015; in 2013, Chinese Premier Li Keqiang proposed to double the trade volume in the next five years in his remarks at 3rd China-Central and Eastern European Countries Economic and Trade Forum.

economic cooperation into implementation; secondly, more social communities can get involved through different forms of the non-economic cooperation; third, most of the non-economic cooperation projects tend to be of short cycle. All of the above characteristics mean that non-economic cooperation can be faster and easier, to achieve better social benefits and influence in the public. That is why the non-economic cooperation has helped consolidate the basis of the cooperation mechanism by making up the vacancy of the economic cooperation. It is even worth noting that the people-to-people exchange in the „16+1 Cooperation“ mechanism has been characterized by two-way prosperity in the recent years.

In the first few years of the development of the „16+1 Cooperation“, most of the people-to-people exchange was a kind of „export“ of traditional culture from China to the CEE countries, such as the establishment of the Confucius Institutes in CEE countries,⁵ exhibitions or performances of Chinese traditional arts held in major cities of CEE countries. In recent years, more and more „import“ of cultural products from CEE countries can be found in China. For example, many teaching centres of Central and Eastern European languages have been set up in a number of Chinese universities. A number of literary works have been translated into Chinese and introduced to Chinese readers. Besides, many CEE countries have set up tourism information centers in China to attract Chinese tourists. Tourism, as a most efficient way to improve the understanding of Chinese people on Central and Eastern Europe, has developed significantly. According to the statistics from a very famous b-to-c based e-tourism website, Chinese tourists to Central and Eastern Europe rose by 229% from 2015 to 2016. Poland, the Czech Republic, Hungary, Serbia and Slovakia are the five fastest-growing destinations for Chinese tourists in Central and Eastern Europe.

All these show that the people-to-people exchange between China and CEE countries has been greatly improved from one-way conveying to a two-way exchange, and mutual understanding between China and CEE countries have been largely strengthened with this progress.

Besides, the structural improvement can also be seen from the degree of participation of CEE countries in the „16+1 Cooperation“. Encouraged by the principles of „jointly build through consultation to meet the interests of all“ raised by China, more and more CEE countries have made their proposals for closer cooperation with China based on their own national or sub-regional development strategies. This trend is gradually transferring the cooperation mechanism from a China-initiated, China-proposed model to one based on joint planning and consultation.

Thirdly, the „16+1 Cooperation“ has emerged development trends from bilateral level to multilateral level. The „16+1 Cooperation“ is originally a multilateral platform aiming to promote the bilateral political and economic ties between China and CEE countries. With the deepening of the cooperation, suggestions and proposals for cross-border cooperation have been raised based on the consideration of larger scale effect and demand for regional development. The Serbia-Hungary railway and the „China-Europe Land-Sea Express“ are two flagship projects in this regard. In order to promote these cross-border projects, China has hosted several rounds of small-scale multilateral

5 According to the statistics, China has established 29 Confucius Institutes and 34 Confucius classes in Central and Eastern European Countries.

negotiations in facilitating customs clearance with Macedonia, Serbia and Hungary. A lot of experience has been accumulated. Besides, the proposal on „Three Sea Seaport Cooperation“ (Adriatic-Baltic-Black Sea) was raised during the 5th heads meeting of the „16+1 Cooperation“. This proposal may not be able to translate into concrete cooperation projects and achieve concrete effect in the short term, but it implies that the cooperation between China and Central and Eastern Europe is developing towards a more strategic direction with a more holistic planning and medium-and-long term outlook.

Similarly, the „Belt and Road“ Initiative has also received positive responses in Central and Eastern Europe. In May 2017, the President of the Czech Republic, the Prime Ministers of Hungary and Poland, and the President-elect of Serbia attended the Leaders Roundtable of the Belt and Road Forum for International Cooperation. The other CEE countries also sent delegations of high level officials to attend this important forum. After the forum, Croatia, Montenegro, Bosnia and Herzegovina and Albania signed the Memorandum of Understanding on Belt and Road cooperation with the Chinese government. Thus, the total number of countries in Central and Eastern Europe who have signed this important document has reached 13 as of the eve of the Budapest heads meeting. It is much likely that more CEE countries will join in the group and that Central and Eastern Europe will realize an overall coverage of countries supporting the Belt and Road Initiative by signing this document. In addition, Poland, Hungary and Romania have also joined the Asian Infrastructure and Investment Bank (AIIB).

As of the end of September 2017, more than 5000 freight trains have travelled dozens of route between China and Europe since 2011. Most of these routes either take cities in Central and Eastern Europe as their destinations, such as Lodz of Poland, Prague of the Czech Republic and Riga of Latvia, or take Central and Eastern Europe as the necessary passageway to the Western European countries. It can be said that Central and Eastern Europe has become the demonstration area and fast lane of China's foreign strategy. Great benefits from the cooperation with China have been revealed in Central and Eastern Europe, having demonstration effect to the rest of Europe, and even to the world.

2. EU's major policy instruments in Central and Eastern Europe and the Black Sea region

Central and Eastern Europe is an important demonstration area of the success of the Western democracy and the achievement of the European integration from the EU's perspective. Because most of the countries in this region are still in the transition process with lower economic and social development level comparing to the more advanced Western European countries, the EU has implemented a series of policy instruments to promote the economic and social development in this region. For those EU Member States in this region, the most influential policy instrument is the European Structural and Investment Funds (ESIFs). These funds have achieved remarkable results in Central and Eastern European countries and are still the main impetus for the development of these new EU Member States. In the EU budget cycle 2014-2020, CEE countries are the major beneficiaries of the ESIFs, which are widely used in research and education, public transportation, infrastructure building, industrial development, employment and

social welfare, etc. (Table 2). These funds are the first choice for the infrastructure development in CEE countries. However, CEE countries are facing the problems such as difficulty to successfully apply for the EU funds, harsh auditing standards from the EU to comply with, and slow payment process, etc. And we can also see in Table 2 that there is a large imbalance between CEE countries in terms of the distribution of the EU funds.

**Table 2: EU Funds received by CEE countries
in the 2014-2020 EU financial framework⁶**

Country	EU funds received (billion, euro)	Number of projects supported by EU funds	Country	EU funds received (billion, euro)	Number of projects supported by EU funds
Poland	86	24	Romania	30.84	8
Hungary	25	9	Bulgaria	9.88	10
Czech Republic	24.2	11	Lithuania	8.39	3
Slovakia	15.32	9	Latvia	5.63	3
Slovenia	3.87	9	Estonia	4.46	3
Croatia	10.74	4			

To those non-EU countries, the EU mainly uses the enlargement policy to provide assistance for the development of these countries. In Central and Eastern Europe, Serbia, Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Albania and Macedonia are still in the status of candidate or potential candidate countries for the EU membership. A series of political, social and economic standards and norms set by the EU are playing a guiding role in the process of these countries' transition and entry into the EU. China has a very clear and definite understanding on the strategic choice and diplomatic priority of these countries: these countries will continue to adhere to the EU as their primary task of the national development strategies. China's relationship with this countries is a part of the wider China-Europe relationship. Instead of obstructing or interfering with the established diplomatic orientation of these countries, China's cooperation with these non-EU European countries will contribute to their economic and social development, and ultimately help speed up their drive to enter into the EU.

In recent years, the EU has also introduced some new strategic plans to promote the development of this region. One of them is the „Macro-regional Strategies“ implemented by the EU since 2009. The EU's Macro-regional Strategies include the Danube Region Strategy, Baltic Sea Region Strategy, Alpine Region Strategy and Adriatic & Ionian Region Strategy. These regions, or so-called macro-regions are facing common challenges or sharing similar development needs based on the shared natural endowments. More importantly, except for the Alpine region, the other three regions are mainly covered by CEE countries, who are also the key promoters of these EU strategies. Therefore, this new EU policy instrument can also be seen as a positive response from the EU side to the urgent development needs raised by CEE countries. Being project-oriented and emphasizing pragmatic cooperation, this innovative EU strategy tries to avoid the „talk shop“ tradition of cooperation in this region or the EU's top-down approach in implementing the other policy instruments, but to motivate these regions by combining

⁶ Resource: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/.

the EU's capability in cohesion, coordination and implementation with the urgent development needs of these regions. At the same time, this new development strategy is also more open and inclusive, looking for more participation of various stakeholders, including private sectors and social groups, etc. Another noteworthy aspect of the macro-regional strategy is that this strategy breaks the boundary of the EU and includes EU Member States and non-EU countries, who share the common geographical facts, within one common EU policy instrument.

In the current four macro-regional strategies, the Danube Region Strategy is closely linked with the Black Sea region. In the Danube Region Strategy, Moldova, Ukraine, Serbia, Bosnia and Herzegovina and Montenegro are included as non-EU countries. Among Member States of the EU's Danube Region Strategy, Romania and Bulgaria are also important countries in the Black Sea region. If we take a wider picture, we will find that the Danube River flows into the Black Sea and makes the Danube region connected with the Black Sea region. The issues concerned by the Danube Region Strategy, such as the multimodal transport, water quality, environmental protection and water ecology, etc. are closely related to those topics of the Black Sea region.

In addition, the EU's energy strategy also cover the Black Sea region. The rich oil and gas resources discovered in countries in the South Caucasus can effectively help diversify the EU's energy supply. This route of energy supply puts forward the urgent requirement for a more rapid development of the infrastructure in the energy field in the Black Sea region.

3. Potential of the Black Sea region in the synergies of Chinese and European strategies

In recent years, China has proposed to build synergies of development strategies among countries as an effective approach to promote the implementation of the „16+1 Cooperation“ and the Belt and Road Initiative. The EU has also given a positive echo to this proposal. For example, according to the list of the outcomes of the 19th China-EU Summit (2017), both sides agreed to fully implement the China-EU 2020 Strategic Agenda for Cooperation, strengthen synergies between their respective development strategies, and push forward China-EU cooperation. Both sides agreed to promote synergies between the Belt and Road Initiative and the Investment Plan for Europe, welcomed the signing of the Memorandum of Understanding Aiming at Facilitating a Co-investment Framework by China's Silk Road Fund and the European Investment Fund and the establishment of the China-EU Joint Investment Fund. The two sides committed to push forward relevant cooperation in the framework of multilateral development institutions such as the Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB), the European Investment Bank and European Bank for Reconstruction and Development, etc.⁷

Among all these measures, China-EU Connectivity Platform can be regarded as the most concrete and pragmatic one in order to realize the will of synergy and the commitment of the cooperation. This platform was established during the 17th China-EU Summit (2015) by signing a memorandum of understanding with the purpose to

⁷ List of Outcomes of the 19th China-EU Summit, the State Council of the People's Republic of China, http://english.gov.cn/premier/news/2017/06/04/content_281475676073214.htm.

dock the facility connectivity, which is the priority area for cooperation in the Belt and Road Initiative, with the Trans-European Transport Networks (TEN-T). One year later, the EU also included it into the latest policy document on China – „Elements for a New EU Strategy on China-Joint Communication to the European Parliament and the Council“. The document also pointed out that the EU should „drive forward infrastructure, trading, digital and people-to-people connectivity between Europe and China based on an open rules-based platform with benefits for all the countries along the proposed routes“.

According to the European TEN-T Plan adopted by the European Commission, the Council and the Parliament, the core transport corridors connecting to the Black Sea region include the Orient/East-Med Corridor and the Rhine-Danube Corridor. These two core transport corridors take Burgas of Bulgaria and Constanta and Sulina of Romania as their destinations. It is worth noting that the capital needed to build this Trans-European Transport Network will be mainly borne by the EU Member States and will also partly come from the funds from the EU's policy instruments in transportation and regional development. Therefore, to exert the leverage of the structural funds and introduce more private capital to participate is an important way to speed up the development of this strategy. Although the EU funds will remain the first choice for Central and Eastern European countries to develop their infrastructure, the need for more capital still provides a lot of opportunities for foreign investment, including those from China. Of course, while accepting foreign investment, the EU always emphasizes on the abidance by the law and regulations set by the EU and the principles of sustainable development, low-carbon transportation and green economy, etc.

A closer look at the latest progress achieved under the China-EU Connectivity Platform shows that the current two rounds of the chairs meetings and several rounds of the working groups meetings mainly focus on the following aspects: firstly, enhancing harmonization of technical rules and standards in transport; secondly, confirming the list of projects for cooperation and promoting substantial progress on viable demonstration projects; thirdly, docking and formulating rules in co-investment, financing cooperation, and custom clearance, etc. Generally speaking, the progress of the China-EU Connectivity Platform is still limited in regulatory coordination, standard converging and roadmap approaching. To find more specific cooperation projects and launch them, and to solve difference during the implementation of the projects should be a more constructive way to realize the synergies between China and the EU in the next stage.

The „Adriatic-Baltic-Black Seas Seaport Cooperation“ (referred to the „Three Seas Seaport Cooperation“) proposed by China under the Belt and Road Initiative and the „16+1 Cooperation“ mechanism is a more comprehensive and long-term strategic plan specifically related to the Black Sea region. Its success will depend on the development in three major areas: first, to develop and upgrade the infrastructure in these ports, including supporting cooperation in ports investments and expanding handling capacity of ports; second, to support development of industrial clusters in and close to the ports and to strengthen the joint development between manufacturing industry in these clusters and the logistics and transportation industry of the seaports; third, to promote the infrastructure and the logistics management level between the three seas and inland waterways and ports. A network of the three seas and inland waterways and ports is expected to be built up.

It can be found that this initiative has introduced the development of various industries as the driving force of the regional development instead of only relying on the infrastructure construction. It is a long-term plan with a combination of the regional development needs, China's high-quality industrial capacity and Chinese experience in economic development. Thus, the Black Sea region can enhance its competitiveness and development level by carrying out industrial layout in various fields such as chemical industry, electricity, materials, etc. based on its abundant resources, and cooperating with its upgraded infrastructure network. Currently, Romania, one of the most proactive CEE countries in the framework of „16+1 Cooperation“ has proposed to take the leading role in energy cooperation by establishing a China-CEEC Center for Dialogue and Cooperation on Energy Projects and the first edition of the 16+1 Energy Expo and Forum was held in Bucharest in November 2017. In the next stage, countries in the Black Sea region should play a more proactive role in targeting a concrete project, facilitating the deals between China and the EU, and helping overcome all the obstacles during the implementation of the projects.

Of course, the Black Sea region also has its characteristics different from the other regions, to which China need to attach great attention during the cooperation in the future. First of all, the investment environment varies largely between countries in the region. Countries surrounding the Black Sea have different international and regional identities and political and legal systems. The development needs are also diverse between countries due to the various economic and social development level they are in. These huge diversities greatly increase the difficulty for coordination during the cooperation. Secondly, in addition to economic development issues, regional security and energy security are also major concerns in the region. Therefore, initiatives for purely economic cooperation, such as China's Belt and Road, may possibly be marginalized or alienated in the process of the cooperation while cooperation in security may be required, which China has not been ready for. Moreover, there are still uncertainties in development direction, social and political stability and continuity of the foreign strategy in some countries of this region, which bring great risks to China's participation in cooperation and investment. Finally, we should not neglect that this region has been in the influence, and sometimes even the games, of some regional and global great powers for long time. Strengthening China's presence may arouse the suspicion or even dissatisfaction of these traditional powers in this region and therefore trigger the delicate changes of the relationships between China and these traditional powers.

Critical infrastructure protection – challenge and opportunity for the Belt and Road Initiative

Alexandru Georgescu¹

Introduction

The present article advances the view that the Belt and Road Initiative (BRI) is, at its core, a project for creating critical infrastructure to support closer economic ties between participating countries. This critical infrastructure is varied and interconnected and the management of its risks, vulnerabilities and threats is made more difficult by the regional and global focus of the development. Eastern Europe is an important area for the Belt and Road Initiative, and features its own mechanism for cooperation with China titled the 16+1. The Black Sea is not only a general crossroads for East and West and a potentially importance space for the BRI, but also a natural extension of Eastern European interests in developing ties with China and advancing their interests for greater investment and trade, among others.

Critical infrastructure protection

The basis of the capabilities of modern societies are the complex socio-technical systems called infrastructures which provide the framework for economic, social and political activities. These infrastructures are not limited to power plants, water treatment facilities and roadways, but also public administration, stock markets and the health system. Some of these infrastructures are more important than others, in the sense that their dysfunction or disruption would have a greater effect on society. Such assets are labelled „critical“ and their identification and designation are a topic of great interest to many nations, as the resources that can be allocated for security are limited and must be targeted effectively. Moteff et al (2001) described these as „infrastructures so vital that their incapacitation or destruction would have a debilitating impact on defence or economic security“. National and, in some cases, intergovernmental programs have been established to ensure the protection of these systems and that „any disruptions or manipulations of these critical functions must be brief, infrequent, manageable, geographically isolated and minimally detrimental to the welfare of ...“ (PDD-63, 1998).

The inventory of critical infrastructure and their complexity rise with the level of development of a society and they are a precondition for prosperity and advancement. Future development can also be described in terms of critical infrastructure maintenance, upgrading and accumulation and the BRI, as a partnership between many nations, will exhibit the same pattern. In the end, countries are only as safe and as prosperous as their infrastructures will allow. The same goes for the BRI, whose infrastructure pose the added challenge of being continental or global in overall breadth, introducing new

¹ Alexandru Georgescu is a PhD Candidate, currently working at the Romanian Association for Space Industry and Technology (ROMSPACE).

complexities and challenges because of the innately fragmentary nature of national critical infrastructure protection efforts. These are limited by jurisdiction and the vagaries of the international community, as well as their own limited field of view. In the cracks between individual nations' efforts to protect critical infrastructure, new threats, both deliberate and accidental, may appear and go unnoticed until the materialization of a negative event not only affects the said infrastructure, but also reverberates throughout the „system-of-systems“ in a cascading pattern, potentially affecting stakeholder in wholly different regions or sectors.

This pattern emerges because of interdependencies between critical infrastructures, which are difficult to adequately trace and lead to surprising and dire results. Gheorghie and Schlapfer (2004) defined them as „bi-directional relationships between two infrastructures, through which the state of each infrastructure influences or is correlated to the state of the other“ and they classified interdependencies as being geographic, physical, logical and cyber/informational.

The materialization of negative events leads to economic losses, human casualties, as well as loss of trust on the part of citizens, consumers or investors. By protecting critical infrastructures, governments ensure the quality of life for citizens and business continuity for public services, foreign companies and the daily rhythms of society. Not all threats are avoidable, not all risks may be managed, not all vulnerabilities eliminated. Among the threats that are most relevant to our view of the BRI, we may list:

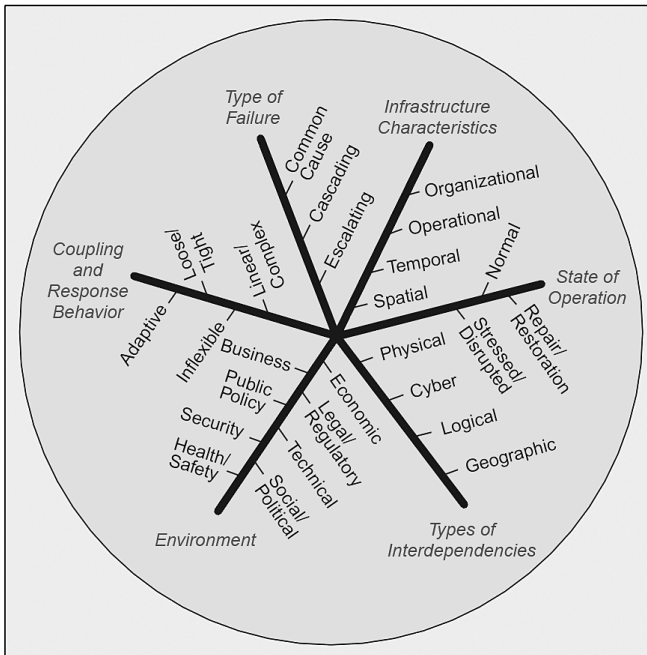
- Terrorism
- Organized crime
- Sabotage
- Insurgencies
- Cyber variants
- Natural disasters
- Environmental change
- Technological attrition
- Technological mismatch
- Spontaneous malfunction
- Human error
- Political and legislative risks
- Governance failures

The risk of materialization may be minimized, but not eliminated, so it is the duty of stakeholder to ensure that the impact is minimal and that a quick return to normality or an acceptable fraction of it is performed. This quality of a society or a „system-of-systems“ is termed „resilience“, which is defined by Hokstad et al (2012) as „the ability of a system to react and recover from unanticipated disturbances and events“. Resilience is even more important in the context of interdependencies, which may lead to cascading disruptions that magnify the effects of an initial disturbance in ways that may not have been foreseen at first glance. Some events are an inherent property of interlinked systems after a certain threshold of complexity (Perrow, 2010) and are termed „normal accidents“. Others may not only be deliberate, but also calculated to inflict the most damage, sometimes for strategic purposes such as in the case of „hybrid warfare“.

In addition, Rinaldi et al (2001) also defined escalating disruptions, where a failure in one infrastructure worsens the state of an independent infrastructure, and common cause failures, where two or more infrastructures fail from the same trigger.

We may give a general example by taking a city, perhaps even a national capital, since they are agglomerations of infrastructure that are both highly productive and very vulnerable. Since the energy infrastructure is a basis for almost all others, its disruption would lead to cascading failures throughout the city. Certain forms of public transport would stop running, schools, hospitals and financial districts would run out of electricity, food preservation and water treatment would become impossible and, last, but not least, such events are often accompanied by civil disturbances affecting public order, while the authorities themselves are hobbled in their capacity to respond by lack of electricity.

The chart below (Rinaldi et al, 2001) exemplifies many of the considerations relevant to critical infrastructure protection.

Figure 1 – Conceptual categories and breakdown to assess critical infrastructures (Rinaldi et al, 2001)

A great deal of development has taken place in this field in the last two decades since the Clinton Administration first introduced the concept into public policy. In addition to national critical infrastructure programs, there is a European Program for Critical Infrastructure Protection (EPCIP) that seeks to protect European Critical Infrastructures, systems which are located in multiple countries and possess a clear path to cascading disruptions, because of the underlying logic of the infrastructure systems. It is this program especially, with its emphasis on subsidiarity, proper management and designation of relevant assets for collective security which can offer vital experience to the BRI. This

is important not just for the security of the countries within the partnership and to avoid the losses, including of prestige, that result from a significant disruption, but also as an avenue of development for the BRI itself. The need to cooperate and coordinate will drive the growth of the institutional substrate of the BRI and lead automatically to closer ties between members, as well as a chance to alleviate the suspicion with which the EU sees the 16+1 and the United States sees the BRI.

Belt and Road infrastructures

The development of BRI infrastructure is not just an economic priority for China's structural reorientation of excess capacity and internal economic reform, but also a precondition to achieve each and every one of the goals China has set for itself:

- To become a moderately prosperous society by 2025;
- To reduce the disparities between its coastal areas and its interior and, thereby, maintain national harmony and cohesion;
  - To reorient its economy to a new model for sustained future growth, since both international circumstances and China's current level of development render the export-based and low value-added model untenable;
- To promote a new pattern of international relations based on win-win cooperation, while securing its influence and prestige on the basis of its comparative economic advantage as a superpower.

China specifically targets shifting to higher value-added sectors, as well as to internal consumption, while becoming a producer of innovation and also a source for capital, reversing the pattern of previous decades.

The BRI encompasses both a journey and a destination, and this is true from the infrastructure perspective. Figure 2 presents the main components of an infrastructure-centric BRI perspective.

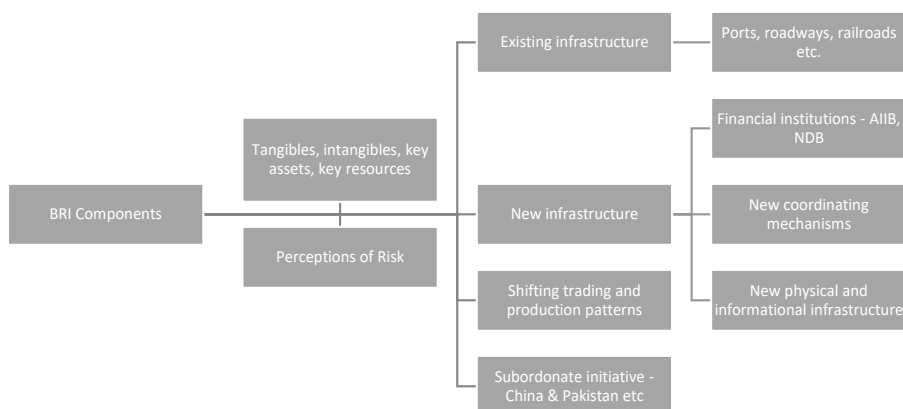

Figure 2 – General elements of a CIP perspective on BRI

The initial phases of the BRI focus on integrating existing infrastructure, plugging critical gaps and increasing efficiencies. Already, we are entering a phase where China and its partners build new infrastructure to handle expected increases in demand. This not only increases the aggregate size of the critical infrastructure inventory, but also its complexity, especially as layers of infrastructure from different generations (especially in areas of command and control for industry) go through sedimentation, triggering unique interactions and emergent behaviour on the part of the system which is different than that of individual components.

The possible success of the BRI also breeds dependency over time, which increases the risks from the materialization of threats, but also the rewards for timely adoption of measures aimed at enhancing resilience at a collective level. Given the fact that not all systems are physical, technological or even concentrated, we may definitely include the new financial institutions created under the BRI as prospective critical infrastructures (AIIB, Silk Road Fund, New Development Bank etc.).

The Black Sea case study

The Black Sea has many features that recommend it as a cornerstone of regional development policies:

- It is strategically located at the nexus between the NATO/EU bloc and the Shanghai Cooperation Organization;
- It is a key feature in the wider region including the energy rich Caspian Sea and Middle East;
- It is connected to the Mediterranean;
- It is currently underutilized, despite being the lynchpin of a natural trading route for the BRI;
- Through Romania, the Black Sea interfaces with the most international river in the world, the Danube, an underutilized highway to the heart of Europe, leading both to China's largest European trading partner and to countries which have not reached their potential for economic relations with China (Lavigne, 2014).

To emphasize the growing interest in the area, it suffices to say that the French shipping company CMA CGM ordered a new series of 29 Super-Panamax container ships designed specifically to maximize container capacity while travelling through the Bosphorus, the world's narrowest strait used for international navigation. The first of these was christened the Danube (now belonging to Cosco) and had its maiden voyage in 2014.

However, there are multiple issues that make the Black Sea the most problematic to develop within the current Three Seas Initiative and which have, in fact, led to its chronic underperformance.

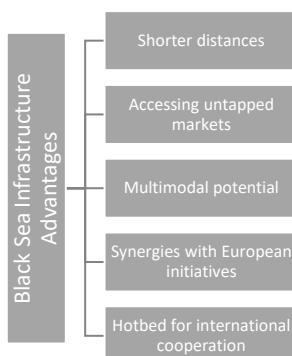
Firstly, the Black Sea lacks a minimal regional security architecture that has grown organically in other regions. This makes conflict resolution, environmental stewardship and other activities much more difficult to coordinate or achieve. Other threats proliferate, like smuggling and organized crime which eventually subvert or undermine the authorities. Delanoë (2015) remarks on the Black Sea's role in the proliferation of

nuclear technology and materials due to ineffective policing and the impunity on the part of smugglers enabled by weak states. He describes this black market as an asymmetric threat. At one point in 2013, 5 of the most recent 7 nuclear trafficking incidents detected globally had taken place in the Black Sea.

Secondly, this affects risk perceptions, driving away investors, especially with the prospect of flare-ups in frozen conflicts and the risk of new ones. This drives uncertainty and persistent conflict of varying intensities, which is not conducive to investment and normal life.

The existing infrastructure is aged and suffering from attrition as a result of insufficient investment and maintenance, but is insufficient in its own right to handle increased demand qualitatively, if not also quantitatively. Prior regional infrastructure proposals, such as the Black Sea Ring Road, have foundered on account of the mistrust and underlying conflict in the region, as well as instances of governmental dysfunction. This represents an opportunity for China if the security environment ameliorates and it can manage such coordination, especially since there is a lack of infrastructure connectors in the Black Sea region, for energy, transport and so on. At the same time, there are numerous projects of lower scope but with high potential, such as the repair of the Danube-Black Sea Channel and the potential to turn it into a logistics and production hub in permanent connection with the Danube and wider Europe.

There are also advantages accruing to the Black Sea, as can be seen in the figure 3.

Figure 3 – Advantages for the Black Sea from a critical infrastructure perspective

If we consider the Black Sea from the perspective of the 16+1 framework which overlaps significantly with the Danube Strategy, and then compare to other official initiatives, we may notice significant overlap or complementarity. The comparisons are made between the European Programme for Critical Infrastructure Protection, the BRI and the Danube Strategy extended to include the Black Sea perspective.

Critical infrastructure protection

Protecting the BRI-designated critical infrastructures involves significant political, organizational and procedural challenges because of the size and heterogeneity of the countries involved, comprising 67 nations and over 60% of the global population.

EPCIP - European Programme for CIP	Danube Strategy (also extendable to Black Sea)	Belt and Road Initiative
Energy Infrastructure	Connecting the Danube Region	New transport infrastructure
ICT Infrastructure	Mobility, multimodality	New institutions
Water Supply	Sustainable energy, culture	New financial opportunities
Food Supply	Protecting the Environment in the Danube Region	Innovation and competitiveness
Health Infrastructure	Quality of waters, eco-risks	Win-win cooperation
Finance Infrastructure	Biodiversity, air, soil	Security and sustainability
Defence, Public Order	Building Prosperity in the Danube Region	Combating the three evils
Administration	Knowledge, Competitiveness	Stabilizing the Eurasian interior
Transport	Skills, Infrastructure	People to people contacts
Chemicals and Nuclear	Security and sustainability	Respect for sovereignty
Space	Strengthening the Danube Region	Respect for cultures and internal issues

Figure 4 – A comparison between three formal programs which coordinate nations for the purposes of collective action

The weakest link in a critical infrastructure chain ends up affecting the entire system-of-systems.

Countries have their own resources, practices, philosophies of governance and local specificities with regards to critical infrastructure protection. Neither is the BRI in any position to impose minimum standards, like the EU did, because of its consensual form. The BRI is also currently unable, from a political standpoint, to deepen intergovernmental cooperation and institutionalize these relations in certain regions, such as Eastern Europe, where it risks Western opprobrium.

Critical infrastructure protection within the BRI requires (Mureşan and Georgescu, 2018):

- The planning, design, financing, building, operation and protection of new critical infrastructure, possibly in very challenging security environments;
- The physical and cyber security of existing infrastructure designated as BRI-critical, some of which stretch across several nations and continents;
- Maintaining confidence in the legitimate authorities of each nation and their capacity to coordinate, on the part of citizens, consumers and investors;
- As a subset of infrastructures, it is vitally important to build and administer the regional inter-connectors that enable the global nature of the BRI;
- To ensure business continuity and quality of life in the face of disruptive threats which inevitably materialize;
- To achieve sustainable production and consumption patterns in order to maintain the economic integrity of the system, but also perform function like protecting the

environment.

The BRI's zone of action includes that of numerous pre-existing blocs (EU, ASEAN, SCO, African Union, Eurasian Economic Community and others), making concerted action more difficult. This is apparent in the anxiety with which European institutions in Brussels have greeted the 16+1 partnership between China and Central and Eastern European countries.

The BRI Member Countries must adapt CIP efforts to be as effective as possible within the best possible framework which is also politically acceptable.

Fundamentally, there are a few key elements necessary for governance which are feasible and effective even in the absence of institution building at BRI level. Such instances include: private-public and private-private cooperation, academic cooperation, civil society, bilateral ties between China and any one individual nation. The Think Tank Exchange and Coordination network at the level of 16+1, coordinated by the China Academy of Social Sciences, is also a possible vector for critical infrastructure coordination and exchanges. These include:

- Common studies and risk assessment;
- Harmonizing CIP elements and practices;
- Exchanges and dissemination of knowledge and best practices;
- Advocacy for integrated CIP processes;
- Advising national leaders on the best way to manage Belt and Road Infrastructure risk exposure;
- Advising national leaders on aspects of building a resilient system-of-systems;
- Bridge between private and public actors with security interests;
- Disseminating best practices through transnational companies.

This lines up well with the main elements of CIP efforts, especially as regards the international level.

Figure 5 – Elements of governance for international CIP efforts

Piecemeal construction of such an effort, to the extent possible, will likely be a long-term and complicated process, but necessary to achieve an all-hazards approach to security governance in a challenging and rapidly changing environment. Moreover, CIP

can also become a stabilizing factor for countries in Africa, Central Asia and elsewhere, by supporting not just protection efforts, but also the decision-making processes regarding future infrastructures, whose resilience can be improved from the design phase.

Conclusion

The Belt and Road Initiative is a complex undertaking which can be described as a new framework for organizing existing infrastructures and building new ones of all types with the goal of achieving new efficiencies in trade and investment. From the perspective of critical infrastructures, the Black Sea occupies a strategic position within the BRI's geography, being attractive, yet underutilized, and a challenge, as well as an opportunity. The protection of these new critical infrastructures will be of vital importance and require collective action at a level previously thought unimaginable, while also rewarding practitioners with resilience.

References:

1. Moteff J., Copeland C., Fischer J., 2003 Critical Infrastructures: What Makes an Infrastructure Critical? Report to Congress, Washington DC.
2. The Clinton Administration's Policy on Critical Infrastructure Protection: Presidential Decision Directive No. 63 (PDD-63), White Paper, May 22, 1998
3. Council Directive 2008/114/EC of 8 December 2008 on the identification and designation of European critical infrastructures and the assessment of the need to improve their protection
4. Hokstad, P, Utne, I.B. Vatn, J. „Risk and Interdependencies in Critical Infrastructures“, pg 16-18, Springer Series in Reliability Engineering, Springer, Trondheim, Norway, 2012, ISBN 978-1-4471-4661-2
5. Gheorghe, A.V., Schläpfer, M. „Critical Infrastructures: Ubiquity of Digitalization and Risks of Interdependent Critical Infrastructures“, IRGC - ETH Document, June 2004, Zürich
6. Perrow, Ch. „Normal Accidents: Living with High-Risk Technologies“, Princeton University Press, 1999, ISBN 978-0691004129
7. Rinaldi, SM., Peerenboom, JP., Kelly, „Identifying, understanding, and analyzing critical infrastructure interdependencies“, IEEE Control Systems Magazine, 21(6), 11–25, 2001
8. Delanoe, I. „Weapons of mass destruction: a persistent security challenge in the Black Sea region“, neighborhood policy paper, Center for International and European Studies (CIES) at Kadir Has University, Turkey, 2015, available online at: [https://www.files.ethz.ch/isn/193512/NeighbourhoodPolicyPaper\(16\).pdf](https://www.files.ethz.ch/isn/193512/NeighbourhoodPolicyPaper(16).pdf)
9. Mureşan, L., Georgescu, Al. (2018) „A Critical Infrastructure Perspective on the Belt and Road Initiative and its Opportunities and Challenges“, publication pending in a volume edited by the Shanghai Institutes for International Studies
10. Lavigne, G. „CMA CGM deploys ship designed for Bosphorus service“, Journal of Commerce [joc.com](http://www.joc.com), 2014, available online at: https://www.joc.com/maritime-news/container-lines/cma-cgm/cma-cgm-deploys-ship-designed-bosphorus-service_20140627.html

Potential of the Black Sea Region in B&R Eurasian Economic Connectivity. Role of Azerbaijan within the context of Silk roads

Mahir Humbatov¹

Introduction

Azerbaijan is geographically located on East-West and North-South corridors and its territories were used historically by Silk Road caravans. Therefore, revival of the Silk Road related initiatives in the contemporary period would not leave Azerbaijan outside the plans and, on the contrary, would attempt to use the country's transit potential and natural resources as driver on its way of development from Asia to Europe and back. It is obvious that Azerbaijan would also be keen to transform these opportunities into benefits.

Baku-Tbilisi-Kars railroad – a strategic project for Azerbaijan

The idea of establishing the Baku-Tbilisi-Kars railway line to provide for an uninterrupted railway connection between Asia and Europe was proposed in Ankara during the (July 26-29, 1993) meeting of Joint Transportation Commission, after Turkey closed down the railway segment extending from Kars (Turkey) to Gumru (Armenia), because of the Armenian occupation of the Nagorno Karabagh region and the surrounding territories of Azerbaijan. This effectively stopped the traffic from Baku to Kars from both the Baku-Alyat-Culfa-Masis-Gumru-Kars railway line and Kars-Gumru-Tbilisi-Baku railway line (both start from Turkey and cross over Armenia). On July 20-21, 2002, in Istanbul during the meeting of the Ministers of Transport of Turkey and Georgia, the two sides signed a protocol for implementing the BTK (Baku-Tbilisi-Kars) project and started the preparatory work. On June 14, 2004, President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev in an official meeting in Georgia expressed his desire for joining this project. On August 2, 2004, in Ankara, three partners of the project started the exploratory works. At the Conference of Ministers of Transport held on November 14, 2004 in Baku, the three sides signed a joint statement on the project's importance and on incurring a regional character into the BTK railway project. On December 28 of the same year the three countries agreed to establish a joint working group on the BTK. Since then, the negotiations for the functioning of this project were activated. The Presidents of Turkey, Azerbaijan and Georgia, on May 25, 2005 – on the opening

¹ Mahir Humbatov is a Research Fellow at the Center for Strategic Studies under the President of the Republic of Azerbaijan. He holds BA and MA degrees with distinction from Baku State University, a second BA degree from Azerbaijan State Economic University, a BSc degree from the Psychology and Sociology Institute of Baku, an MSc degree received jointly from the School of Government and International Affairs & Durham University Business School in the UK. He is currently a PhD candidate in Economics at SOAS University of London, where his area of focus is privatization, infrastructure financing and PPPs.

ceremony of the Azerbaijan's part of the main export pipeline Baku-Tbilisi-Ceyhan and laying the foundation of the Baku-Tbilisi-Kars railway line, issued a joint declaration regarding the BTK railway connection. On September 19 of the same year in Ankara, during tripartite meetings of working groups of railways and transport ministers a draft agreement on the new railway link route was duly agreed by the coordinating council. On December 25, 2006, Prime Minister of Georgia Zurab Nogaideli held one-to-one meeting with the Prime Ministers of two other partner countries and decided to complete the work on the documentation of the project by January 2007 and begin the construction and restoration work. Finally, on February 7, 2007, in Tbilisi the trilateral meeting was held between the Presidents of Azerbaijan and Georgia and Prime Minister of Turkey and the signing ceremony was held for starting the construction of the BTK railway link making the summit as a memorable one between the three countries. On February 21, 2007, President of Azerbaijan signed the Decree on the measures for implementing the regional BTK project. The construction of the Georgian section of the project was initiated at Marabda with the participation of all three Presidents on November 21, 2007. Later, there has been held a number of high level meetings to support the project.

The biggest challenge was obviously in funding. Georgia would never be able to afford the construction of its section of the line by itself, whereas Turkey and Azerbaijan were in a much stronger financial position. Therefore, the countries and mainly Georgia started negotiations on international level. However, the USA, the World Bank, the Asia Development Bank, the European Union, the European Bank for Reconstruction and Development did not initially support the BTK project. The EU refused to finance the BTK project, as it supported the re-opening of the Kars-Gumru-Tbilisi line. The US congress prohibited the financing of the project by the American Export-Import Bank under pressure by the project within Georgia. Azerbaijan, in this case, decided to support its partnering country, Georgia, and took financing burden of the project's Georgian part on itself. With this decision of the Azerbaijani government, an international project has, for the first time since the end of the Cold War, been financed in the Southern Caucasus without the financial intervention of an international organization.

Since the inception of the BTK project many obstacles came-up to carry out this idea; however, with strong determination and will, the BTK project work continued its progress for creating a strong regional economic zone and a Caspian trade hub.² Azerbaijan, Georgia and Turkey took active initiation in implementation of the BTK project and launched the route Baku-Tbilisi-Akhalkalaki-Kars. The BTK project, which is going to be finalized this year, is going to be the largest regional railway project running from Baku to Kars. This tripartite transport corridor would connect with the easternmost city of Turkey on the borders with Armenia, then internally reaching Istanbul. It would connect with the Marmaray railway tunnel constructed across the Bosphorus strait, before reaching Edirne, a city near the border of EU member countries Bulgaria and Greece. Though all three states have witnessed multiple changes in their political system over the past few years, at no point this has caused major disruption in the BTK regional cooperation project. Although the Baku-Supsa oil pipeline provided the initial step for the regional cooperation and for the transport of Caspian resources to Europe, the Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC) oil

2 Shiriyev Zaur & Kakcia Kornely, „Azerbaijan-Georgia relations: Foundation and challenges of the strategic alliance“, SAM Review, Center for Strategic Studies, Special double issue, Vol. 7-8, July 2013

pipeline and the Baku-Tbilisi-Erzurum (BTE) gas pipeline introduced significant changes in the tripartite cooperation in the Caspian region and now the BTK is going to further consolidate this tripartite partnership promoting regional cooperation.

At present, the BTK line has the capacity to serve 5 million tons of cargo per annum. Should demand increase to 15 million tons per annum, a new track is planned to be constructed. Meanwhile two lines of tracks are under construction in Turkey. It should be noted that two lines cannot be constructed in some parts of Georgia because of the mountainous terrain. But if capacity does increase to more than 15 million tons per annum, the construction of a second track, or even a separate line, will be unavoidable. Once the railroad is operational, Turkey, Georgia and Azerbaijan will benefit from a more efficient transit route and other users will profit from a shorter and safer transit route. Via the BTK, goods will be able to reach Europe heading from South Korea and China within 15 days at most.

It is obvious that the shortening of a route does not always guarantee a reduction in cost of cargo delivery times. The BTK's shortening of the railway route certainly increases its competitiveness but does not necessarily mean the creation of an attractive transportation route in itself. This is why it is vitally important to attract more private capital from the transit and logistics sector; private companies are perfectly equipped to identify the project's current shortcomings and help rectify them. For this to happen, however, favourable regulatory and legal conditions have to be in place. This is something Azerbaijani government is currently closely considering. Besides, diversification is always good and one should not rely only on Chinese exports, as in that case you can rise when China rises and decline when China does. Besides, the way Azerbaijani government assessed the opportunities of the country is not only limited with transit potential but contains also services and production potential also. Which means that there is a systemized approach to the BTK railroad and its connection to land, air, port facilities as well as logistical and industrial estates being built across the country.

It is obvious that Foreign Direct Investment (FDI) should play a significant role in the development of these areas. Government alone cannot take on such huge financial burden alongside other expenditures, especially during the fluctuating oil price. It is true that OPEC members could agree to the end of last year on production cut but still there is doubt that the oil price will get to high levels like it was just before the sharp decline. To attract FDI into the country's non-oil sector there should be created a proper legal and regulatory framework as it was created for oil sector. As Production Sharing Agreements (PSAs) are applied to oil sector, Public-Private Partnerships (PPPs) and similar financing opportunities can be applied to non-oil sector. However, security and the national quality of business climate or doing business should be considered first. In fact, one can witness already signs of this as especially a presidential decree given on November 30, 2016, on BOT (Build-Operate-Transfer) law, which meant exemption of investors dealing with this type of scheme to pay state duties, as well as several other decrees on privatization plans prove that Azerbaijan is on the right track. But the speed of the reforms should be increased to be able to catch up with everything useful for the country. However, one can understand the country's caution, as it has been seen what reforms of rail sector in Britain have caused to privatization of this sector, or in general transportation and logistics, and one would say that it did not make it better in most

cases.

The BTK railway is expected to carry 3 million tons of cargo per annum in the medium term, increasing to 16.5 million tons of cargo and 1.5 million passengers per annum by 2034. The railway will initially transport mainly ferrous and nonferrous metals, coal, cotton, grain, sulphur, petroleum and petroleum products, machinery, food products etc.

Local development and regional collaboration

Although the Baku-Supsa oil pipeline provided the initial step for the regional cooperation and for the transport of Caspian resources to Europe, the Baku-Tbilisi-Ceyhan oil pipeline and the Baku-Tbilisi-Erzurum introduced significant changes in the tripartite cooperation in the Caspian region and now the Baku-Tbilisi-Kars is going to further consolidate this tripartite partnership promoting regional cooperation project.

A well-known expert on Caucasus has a good citation on bilateral cooperation between Georgia and Azerbaijan, even though initially these words were used by John Kennedy to cover something else: „Geography has made us neighbours. History has made us friends. Economics has made us partners, and necessity has made us allies.“³ Turkey joining this neighbourhood, friendship, partnership and alliance made it even stronger.

These three countries have collaboration nearly in all areas like energy, transportation, military, education etc. It is worth saying that there is no other trilateral cooperation in the world in terms of geographically neighbouring countries that could be so broad and tight. The BTK will make the three nations get even closer in terms of values, traditions, cultures and so on, which may result in the transformation of a giant, from the Black Sea to the Caspian Sea, platform to be shown as an example to other neighbouring countries.

In general, the BTK will strengthen the integration of the three countries involved, connect Azerbaijan and Georgia to Europe, as well as Turkey to Russia and finally, provide them with the opportunity to become important transportation hubs. Forecasts indicate that the freight transport between Turkey and Georgia would increase by 4.75 million tons by 2036. Furthermore, one must not forget the contributions that the project would make to the development of the cities on the railway line. Although Georgia is a transit country in this project, with the help of the BTK project it aims to boost the economies of problematic regions like Akhalkalaki and eliminate at least some of its other internal problems that may arise in Javakhetia region also.

During a speech entitled „Post-2015 Sustainable Development Goals“, given at ADA University on October 3, 2014, Helen Clark⁴ asseverated that leaders from around the world, including the leaders of Azerbaijan, should not forget that one of the key issues facing every developing country is that of sustainable growth based on sustainable development. This includes the assurance of equality, creation of civil society and protection of foreign investment. Clark paid special attention to economic diversification

3 Shiriyyev, Zaur and Kakachia, Kornely, „Azerbaijan-Georgia relations: Foundation and challenges of the strategic alliance“, SAM Review, Center for Strategic Studies, Special double issue, Vol. 7-8, July 2013

4 Helen Clark is Administrator of the UNDP.

and issues of social stability while touching on the situation in Azerbaijan. Going back just a few years, all the official data shows that the Azerbaijani economy was highly dependent on oil revenues, although this was quite understandable in context. However, the country has shrewdly weaned itself off its oil-dependency in recent years. As the president of Azerbaijan stated in his speech at the 2nd Global Shared Societies Forum on „Post-2015 Sustainable Development Agenda“, held in Baku on April 27-29, 2014: „In Azerbaijan, we see sustainable development as planning for our future. We have a development concept called „Azerbaijan 2020: vision into the future“, where we set out our main targets for sustainable development in our country for the near future. It is necessary to diversify the economy for development, because oil and gas, which are considered natural resources, were the main criteria of our success, of course. At the present time, diversification is our top priority because you cannot create a large number of jobs in the oil and gas sector.“⁵

The diversification of its economy is of the utmost importance to Azerbaijan. The money generated from the oil industry is paving the way for the favourable financial conditions that will enable Azerbaijan to increasingly focus on economic diversification. Interestingly, the first target of the push for diversification has been in the oil and gas industry itself. As Joseph M. Owen⁶ pointed out in an interview with Impact Azerbaijan magazine in 2012,⁷ the fact remains that oil and gas are not going to be the drivers of new growth, which means that economic diversification is clearly going to be critical to the country's future success. To that end, the World Bank Group has been working with Azerbaijan towards restructuring the economy and trying to understand some of the obstacles and constraints of non-oil diversification.⁸ To be competitive in a non-oil dominated economy, a country needs innovative technologies, new management practices, and better links with global markets. That all adds up to the need for increased direct foreign investment and the much-needed experience and knowledge it invariably brings with it.⁹ Matthias Lucke¹⁰ notes the institutional challenges involved in diversification and the need for clarifying the appropriate roles of the government and the private sector. There is no doubt that the current level of government spending and investment in Azerbaijan is relatively high in relation to projected revenues, which, according to Lucke, makes it even more imperative to increase efficiency in these areas.¹¹ It is worth mentioning that an appropriate legal and regulatory framework has to be established to ensure better and more efficient cooperation between the public and private sector in Azerbaijan and the BTK project can partly contribute to the diversification of the Azerbaijani economy and attract FDI.¹² However, some local experts still believe that the creation of better

5 The speech can be found via the link: <http://en.president.az/articles/11562>, last visited: 15/10/2016.

6 Joseph M. Owen was WB Country Manager to Azerbaijan.

7 Impact Azerbaijan is the official publication of the American Chamber of Commerce in Azerbaijan.

8 Owen, M. Joseph interview about the development of the non-oil Sector. In „Impact Azerbaijan“, Issue 15, Autumn 2012, p. 6. Available online: <http://www.amchamaz.org/domains/amcham/assets/file/newsletter/impact15.pdf>, Last visited: 04/11/2016.

9 Cit. op. 104, p. 7.

10 Dr. Matthias Lucke is an adjacent professor at the Kiel Institute for the World Economy (IFW), Germany.

11 Information from Dr. Matthias Lucke's materials for the presentation „What does theory on industrial policy imply for resource-rich countries (in transition)?“ given at the International Workshop on Industrial Zones and Clusters: International Experience in Sustainable Industrial Policy, held in Baku on 25/11/2014.

12 Klimas, Evaldas and Humbatov, Mahir, „Baku-Tbilisi-Kars Railroad: Future Opportunities and Prospects“, Vilnius, Lithuania, 2016

conditions for attracting foreign investment is not all that important. They state that FDI is useful but it should not be considered the country's main goal. Azerbaijan already has the financial clout to strengthen local manufacturers and increase their competitiveness in the global market.¹³ Nevertheless, it should be mentioned that the creation of better conditions for FDI simultaneously create a better environment for local investors as well. Besides, FDI, along with closer collaboration between the public and private sector, could lead to a reduction in public spending. There are numerous state-run services and enterprises that could benefit from private investment whether it is foreign or local. Officials from several ministries believe that Azerbaijan does not need more international partners because it is sufficiently wealthy by itself; however Azerbaijan is nonetheless ready for future cooperation and the government welcomes new initiatives¹⁴.

Government policy is always open to criticism and Azerbaijan is no exception. Some local economists believe there is no alternative which could fully replace the oil sector. Indeed, the country's leading non-oil industries are actually indirectly funded by the oil sector, including construction, tourism, and finance.¹⁵ They argue for general reforms but do not provide any specific measures and instead repeat commonly known suggestions. They claim that the future development of the Azerbaijani economy, given the slowing growth of the oil sector, will depend on the speed of any such reforms. The proposed reforms include World Trade Organization (WTO) membership, faster diversification of the economy, the development of small and medium enterprises, and the elimination of existing barriers to foreign trade. They also claim that the lack of oversight over government spending, lack of transparency in the implementation of state-run projects and problems related to state procurement all create a significant risk of corruption.¹⁶ Some of these issues have been touched on in recent statements by the Azerbaijani president, who monitors these areas and regularly criticises and punishes government institutions that do not fulfil their obligations. Private capital and the use of PPPs is arguably one means of solving these problems as private investors necessarily require efficiency and transparency. Again, the BTK could serve as a timely and attractive model in this regard.

There is no doubt that the oil sector has created the basis for the further modernisation of the Azerbaijani economy, the main priorities of which are laid out in Azerbaijan 2020: Vision into the Future, which was approved by the Azerbaijani president at the end of December 2012.¹⁷ Among other things, the plan calls for „new industrialization“, the development of a culture of innovation, and an „open door“ policy for foreign investment etc.¹⁸ One such goal that the BTK could be helpful in realizing is

13 Ziyadov, Taleh. Azerbaijan as a Regional Hub in Central Eurasia. Azerbaijan Diplomatic Academy University, Baku, 2012. p. 39

14 Klimas, Evaldas and Humbatov, Mahir, „Baku-Tbilisi-Kars Railroad: Future Opportunities and Prospects“, Vilnius, Lithuania, 2016

15 Bayramov, Vugar. „Economic and Social Development Perspectives of Non-Oil Sector of Economy in Azerbaijan with a View to 2018“. In the South Caucasus 2018. Facts, Trends, Future Scenarios, Konrad-Adenauer-Stiftung, 2013, Tbilisi, pp. 77-100, p. 82.

16 Ibid. 111, p. 83.

17 Kulik, Vitaliy. Babich, Bogdana. Azerbaijan: System modernization and political choice. In Azerbaijan and Its Neighborhood in 2003-2013: Reforms, Development and Future Perspectives, Centre for Strategic Studies under the President of the Republic of Azerbaijan, Baku, 2014, pp 94-113, p. 96.

18 Ibid. 115, p. 96. For more about the strategy: Cit. op. 115, p. 97-99.

the ending of Azerbaijan's dependence on the export of hydrocarbon resources. Indeed, as various commentators have observed, both the geographic location and availability of the necessary infrastructure are essential factors for the formation of a transport hub in the South Caucasus region. This is therefore an opportune time – while the BTK is almost in its final stage of completion – to analyse the development of the additional infrastructure needed to create not only a regional hub, but the relevant logistics capabilities and industrial zones needed to support the BTK throughout the whole of Azerbaijan. Azerbaijan can still use its sizable oil and gas revenues to stimulate the development of its non-oil economy and revive non-oil trade in the region. That in turn will help it restore its historical position as a commercial hub along the ancient Silk Road. By 2030, the country could become a prosperous regional hub in Central Eurasia, but for this to occur Azerbaijan needs to set out a comprehensive strategy for sustainable development over a longer period. It would be overly optimistic to believe that the BTK project alone can fulfil the target of diversifying the Azerbaijani economy. Nevertheless, the successful implementation of the BTK in its current form and the establishment of the necessary conditions to further expand the line and its attendant infrastructure could help significantly accelerate a new legal framework to attract private sector investment. This, together with other relevant measures, would ensure that the goals set out in „Azerbaijan 2020: Vision into the Future“ are reached. In 2014, the conference „Azerbaijan–Georgia–Turkey: Trilateral Alliance and the Future of Regional Politics“ was held under the initiative of the Center of Strategic Studies under the President of Azerbaijan. One of the main recommendations to emerge from the post-conference evaluation report was the importance of increasing economic freedom in the region. The report also recommended that the rule of law be strengthened and property rights guaranteed. In addition, the regulations for starting a business should be simplified in order to attract foreign investment.¹⁹

Azerbaijan fully intends to improve the conditions for doing business by enacting business-friendly legislation and pursuing pro-business policies. Furthermore, it intends to ensure that investors' rights are better protected. The fair enforcement of the law and formation of effective mechanisms to ensure the supremacy of the law are to be central to government policymaking.²⁰ Azerbaijan should make more effort to promote economic growth away from the oil and gas sector. In order to do this, it needs to attract more foreign investment and make its markets more accessible. One way of achieving these goals would be the creation of special economic zones (especially close to its borders and in its provinces, which would stimulate local growth) and the introduction of better, less ambiguous legislation.²¹ The current parlous state of the oil market only highlights the urgent need to secure alternative funding for economic growth and development, the most obvious source of which is, of course, private capital. If Azerbaijan wants to become a regional transit hub it simply must undertake certain courses of action. The state is fostering an intensive strategic plan that includes, inter alia, the simplification of procedures in order to eliminate important obstacles, such as cost and time, as well

19 Azerbaijan – Georgia – Turkey: Trilateral Alliance and the Future of Regional Politics. Post-conference evaluation report. Baku, Azerbaijan, 2014, p. 8.

20 For more details, please see: „AZERBAIJAN 2020: LOOK INTO THE FUTURE“ CONCEPT OF DEVELOPMENT“, http://www.president.az/files/future_en.pdf, last visited: 15/10/2016.

21 Cit. op. 128, p. 138.

as the construction and restoration of infrastructure in line with international standards.²² Currently, Azerbaijan has three major infrastructure projects under development: the Baku-Tbilisi-Kars railway; the Baku International Sea Trade Port (in Alyat) currently under construction; and the recently completed upgrade of Heydar Aliyev International Airport.²³

The principles of sustainable development should not be forgotten when considering the creation of additional infrastructure. Complaints of bureaucratic obstacles, a dysfunctional public sector and corruption are to be found all over the world. It is perhaps worth noting that in this regard Azerbaijan has made considerable headway by: a) the automatization of the majority of services thereby eliminating corruption through decreasing personal contact between citizens and public servants and b) the introduction of „one-stop shops“, which have proven so successful in numerous other countries.²⁴ To this end, the government established the State Agency for Public Services and Social Innovations and its ASAN services, which in Azerbaijani means „easy“. This new state agency aims at ensuring optimal quality of public services for the people of Azerbaijan and generally making state services more readily accessible.²⁵ The introduction of the „one-stop shop“ model in relation to obtaining construction permits, customs-related issues, and several banking-related activities could help dramatically improve the situation.

Certain improvements to Azerbaijan's railroad system are also needed in the drive for economic development and diversification. There have been some encouraging actions in this regard and several improvements have been made or are being planned. Under the Government's Rail Investment Programme, there are plans to rehabilitate tracks, replace signalling, upgrade the power grid, and acquire new locomotives for the East-West corridor.²⁶ The successful exploitation of the BTK will partly depend on how Azerbaijan Railways CJCS (ADY) deals with the opportunities that arise from the BTK. As the World Bank noted, ADY (Azerbaijan Railways Closed Joint-Stock Company) management expects a surge in demand from the new rail link and maritime port in Alyat, which would generate more traffic and in doing so help stimulate the economy. These developments are important but comprehensive market analysis is required to determine the possible areas for sustainable development. It is obvious that ADY can no longer rely on government subsidies and needs to be commercialized. The World Bank (WB) carefully analysed the model for transforming Lithuanian Railways and tried to apply the same model to Azerbaijan. The WB also played a part in the renovation of the railroad itself. This has led to an increase in the average speed of trains from a mere 25 km/h to a brisker 47 km/h.²⁷ The WB has been encouraging ADY's administration to draw up a business plan with a view to accommodating, adapting to and profiting from all the upcoming changes. The majority of ADY's profits are from the transit of oil products. That said, oil will largely be transported by pipeline since it is only currently operating at up to 60% of capacity. The railway is only to be used as an emergency back-up measure.

22 Cit. op. 131, p. 143.

23 Ibid. 131, p. 144. More details are provided in „AZERBAIJAN 2020: LOOK INTO THE FUTURE“ CONCEPT OF DEVELOPMENT“, http://www.president.az/files/future_en.pdf, last visited: 15/10/2016.

24 Cit. op. 131, p. 150.

25 Ibid. 131, p. 150.

26 For further reading on this subject: Cit. op. 7, pp. 3-7; 14-17.

27 Ibid. 141.

This is why the WB is encouraging ADY to consider alternative ways of generating future income. Certainly, the containers shipped via the BTK can help offset the losses from oil transportation. The bulk of cargo from Central Asian countries will be shipped to Alyat via the Azerbaijan Caspian Shipping Company and will then be transported via the BTK.

Regional and Global Benefits of the BTK

Certainly, Baku-Tbilisi-Kars railways will provide individual benefits to the three main hosting countries. For Azerbaijan, the BTK will provide an alternative for transporting locally produced goods to Europe in addition to the present connections through Iran and Russia. The road will provide the country the opportunity to develop as a regional transportation hub. Besides, by automatically excluding Armenia from its coverage, the BTK will pressure that country to end its occupation of Azerbaijani territories. For Georgia, the BTK will provide the country with an important railway link to Europe. Presently, the only railway connection that Georgia has to Europe is via Abkhazia through Russia. The problems that Georgia has with these two regions increase the importance of the BTK for Georgia. The BTK will also enable Georgia to take full control of its Javakhetia region that is densely populated with ethnic Armenians. Besides, as in the case of Azerbaijan, the BTK will also provide Georgia with the chance to become a regional transportation hub as well as earning income for the country from transit fares. For Turkey, the BTK will strengthen the country's position within the Asia-Europe transportation corridors. It will connect Turkey to Russia through Tbilisi. The BTK will increase Turkey's connections and access to the Central Asian countries, basically those of which are Turkic speaking countries.

In general, the BTK will strengthen the integration of the three countries involved, connect Azerbaijan and Georgia to Europe, as well as Turkey to Russia, and finally, provide them with the opportunity to become important transportation hubs. On the other hand, the railway line will compete with Georgia's Black Sea ports. This is a point for serious consideration by that country. However, new traffic might also be generated for Georgian ports as a result of the BTK. The ultimate net effect is yet to be calculated. Forecasts indicate that the freight transport between Turkey and Georgia would increase by 4.75 million tons by 2036. Furthermore, one must not forget the contributions that the project would make to the development of the cities on the railway line. Although Georgia is a transit country in this project, with the help of the BTK project its aim is to boost the economies of problematic regions like Akhalkalaki and eliminate at least some of its other internal problems that may arise in Javakhetia region also.

Baku-Tbilisi-Kars project is going to solidify the relationship between the regional countries and open up several other avenues in the silk ways and will play central role in the transformation of the region. BTK project will considerably strengthen the position of Azerbaijan, and Baku will become the gateway for connecting Asia with Europe as it was during the ancient Silk Road days. It has got the potential to become a trade hub on the Caspian Sea region but definitely this needs to be articulated in a clear vision which might be possible within the application of 'Azerbaijan 2020: Vision into the future' Development Concept. In fact, emerging international importance of railways in transportation of passengers and as well as cargo has been observed by Azerbaijani

officials since the country's independence. Therefore, as continuation and part of the great oil strategy they decided to invest into the BTK since the beginnings of 1990s. Therefore, the BTK is more than a railway project but part of the country's strategy. After many years of experience in the oil exploitation and production Azerbaijan decided to move from oil to non-oil sector development. To diversify its economy, its officials realized that after exploration and exploitation of oil, its transportation, its sale, attracting of funds to the State Oil Fund, it was high time to invest into non-oil sector. This is very crucial for the country that was ranked recently 37th by Global Competitiveness Report 2016-2017 of the World Economic Forum for its sustainable development and competitiveness features. Even though there are still some challenges on this way, in general the country seems to be successful on its way towards this direction that has highlighted in 'Azerbaijan 2020: Vision into the future' Development Concept 4 basic areas: transportation, agriculture, IT and tourism. In the transportation sector, there has been done plenty of work. For the time being, the country has 5 international and domestic airports, new renovated central railway station, newly built central bus station and recently expanded Haydar Aliyev international airport.

As to European and other countries, even though the BTK is not being considered as a rival for Northern and Southern transportation corridors it is believed that, if facilities are provided properly, they will prefer the BTK over others due to inconsistency, security, embargo and sanctions available on those roads. For this to happen, Azerbaijan as well as the other 2 countries and even those which are across Caspian, like Kazakhstan, Turkmenistan and others should develop their hard as well as soft infrastructure. It is believed that the soft infrastructure is difficult to create, because of its nature. Regional and National Planning should be coordinated; public-private partnerships is a great idea but it is not that easy to implement and it takes time, and one should be careful of implementing these instruments without appropriate knowledge, legal and regulatory framework, etc.

There is a need to cooperate in the multidimensional way and include more states that are going to benefit from this ongoing regional project. This will also increase the cooperation within the region and addressing regional challenges for maintaining regional peace and security. To make this happen and to permit other countries benefit from the BTK, Azerbaijan has given a concessional loan to Serbia so that the country could develop its transportation and road infrastructure. There are some more countries, such as Montenegro, Macedonia, which is also currently considered by Azerbaijan to be attracted to the continuation of the BTK towards Europe. All of these mean that Azerbaijan is keen to expand the geographical limits of the BTK and combine it with European railway roads. Though it is difficult to predict the future challenges of this region, however, the most important factor that needs to be taken into consideration on how things will develop in the Eastern Partnership countries, especially the political developments in Ukraine, may matter a lot. But a dividing line should not be drawn among the countries, which is unfortunately happening within the region.²⁸

Future relationship between the regional countries with the Eurasian Union and with the European Union will pose challenges for the regional projects and their prospects.

28 „Azerbaijan-Georgia-Turkey: Trilateral alliance and future of regional politics“, SAM post conference evolution report, Baku, 2014

For example, if South Caucasus state Armenia follows the Eurasian Union and Georgia moves more towards the European Union then there will be numerous problems with various new arrangements. Also there might be some undesired implications for the region but if nothing of such developments takes place in the near future then peace can be maintained within the region thus developing cooperation in various ways. Any radical policy could increase the risk of chaos in the region decreasing the scope of any regional formation. Though many things depend on the external factors for developing the regional growth and maintain peace, nonetheless, regional projects need to continue its progress addressing various challenges for the regional development.

Other possible challenges that need to be addressed while developing the tripartite projects like BTK are to reduce the customs hassle for increasing the trade and economic connectivity. At present, border regulations are too stringent and it is necessary to make them much simpler and faster. Visa processing also has to be much quicker for tourism and business purposes. Another very important issue that needs to be addressed is that the smaller cities and towns should be given the focus along with the bigger cities. Besides, banking procedures which are at present too complicated posing challenges for smooth trade and commercial activities have to be made simpler and easier to conduct faster and proper trading and commercial activities. For developing successful regional projects there will be a need for greater interdependency with one-another and unified objectives have to be encouraged and common policy needs to be adopted for getting benefit and progress.

Transport is widely recognized as one of the most important sectors of the EU economy. The establishment of reliable and alternative routes by which to access markets in the Eurasian region and promote the development of their supporting infrastructure is wholly in the EU's best interests.²⁹ Azerbaijan prefers multilateral programs to bilateral relations, and defines the scope of its involvement according to those areas in which the EU and Azerbaijan have mutual interests. Through the development and strengthening of relations in academic, scientific and technical fields, there is, in the long term, the possibility of a spillover effect in other areas of potential cooperation between the EU and Azerbaijan. Closer cooperation with other EU countries in promoting the BTK line would not only lead to an increase in freight but improve the international reputation and standing of Azerbaijan. There is no doubt that Azerbaijan is interested in increased cooperation with the EU and working towards expanding trade between the two parties, although it still remembers the EU's initially indifferent approach towards the BTK when the project was first proposed.

Azerbaijan will need to join the WTO in order to operate within the EU free trade regime.³⁰ The achievement of this goal is contingent upon Azerbaijan's ability to carry out some significant reforms aimed at a greater liberalisation of its economy.³¹ Nevertheless, extreme changes of this kind, such as those undertaken in Greece, are not recommended because political and social stability has to be of paramount importance given the tense geopolitical situation in the region. The economic liberalisation of Azerbaijan should be

29 Ibid. 41, p. 123.

30 Papava, Vladimer. Qualitative Economic Features of the South Caucasian Countries: Past, Present and Future in the European context. In the South Caucasus 2021: Oil, Democracy and Geopolitics, 2012 The Jamestown Foundation, pp. 61-81, p. 78.

31 Ibid. 166, p. 78

performed incrementally and without sacrificing its national interests. Besides, there is currently no clear or unified political vision for the wholesale liberalisation of the country. In any case, Azerbaijan has to perform a delicate balancing act caught as it is between the larger regional powers.

One thing that is certain, however, is that all the countries in the region would benefit from a BTK operating at full capacity. As the Ministry of Economy and Industry of Azerbaijan points out, the BTK project would even have knock-on benefits for Russia. If the BTK project is successful, it would help attract more inland transit from oceanic transit routes and the extra cargo could be shared with the Tran-Siberia project. Indeed, the possible synergy between these two projects is of great potential in itself.³² This again shows that once the BTK becomes operational it will increase cooperation rather than foster competition between the countries of the region.

It is widely acknowledged that Azerbaijan coped admirably with the financial crisis of 2008. Azerbaijan's ability to overcome the global financial crisis – greater than that of any other post-Soviet country – was fuelled by the following two factors: the underdevelopment of its financial sector and the domination of the oil and gas sector within the national economy. Notwithstanding, the diversification of the economy should be accelerated. If oil prices continue to remain low and a new financial crisis emerges, it is doubtful that Azerbaijan would be able to weather it as successfully as it did in the 2008 crisis. Actually, the fact that the Azerbaijani manat was devalued twice in 2015 only proves that a new crisis may be looming. The cure for such a crisis is simple: more private investment in the public sector and more diversification of the economy. But in order to attract private capital, the country has to first of all establish a suitable legal and regulatory framework and introduce structural reforms. Some research has shown that any such reforms are far from welcome in Azerbaijan. Azerbaijan has demonstrated little interest in developing far-reaching relations with the West, e.g. in the form of extensive and comprehensive free trade agreements. There is little that the EU, in the form of the European Union Association Agreement for example, or the US can offer the oil-rich country.³³

However, one should not agree with this position. As it has been previously mentioned, Azerbaijan is different to, say, Armenia and Georgia in that it actively seeks out partnerships and cooperation to suit its interests. It is only where any such cooperation, possibly in the form of an agreement or treaty, is in conflict with its national interests that the Azerbaijani government will likely choose to go it alone (as it happened at the Riga Summit in 2015³⁴). Nevertheless, objective factors such as low oil prices and the gradual depletion

³² Cit.op. 42

³³ Lebanidze, Bidzina. What makes authoritarian regimes sweat? Linkage, leverage and democratization in post-Soviet South Caucasus. In *Southeast European and Black Sea Studies*, published online: 02 May 2014, Vol. 14, No. 2, pp. 199–218, p. 210.

³⁴ In Riga Summit 2015, the Eastern Partnership final declaration highlighted the EU's support for the territorial integrity, indivisibility, independence and sovereignty of all the Eastern Partnership member-states. The summit participants emphasized the need for the earliest peaceful settlement of all conflicts in the region on the basis of the principles and norms of international law, the final declaration of the summit said. However, it should be noted that Azerbaijan, as a member of the program, suffers from the protracted conflict with another member of the program - Armenia, which occupies Azerbaijan's territories for more than 20 years. Therefore, Azerbaijan sent its remarks on the Riga Summit's declaration to the EU. The main remark on the declaration's text was that it didn't say that the Nagorno-Karabakh conflict should be resolved based on international law, in particular, in accordance with the resolutions of the UN Security Council. In other words, Baku is growing dissatisfied with the lack of progress in resolving the Nagorno-Karabakh

of natural resources, should force Azerbaijan into implementing the necessary changes. Indeed, these have already been outlined in Azerbaijan 2020: Vision into the Future. Revenues from the oil industry have helped boost the country's economy. Political and social stability should remain the ultimate priority but the benefits offered by cooperation with the EU and participation in the WTO should no longer be ignored. All the changes recommended to Azerbaijan have been under consideration for some time. Nevertheless, the unfavourable situation with the oil market should galvanise Azerbaijan into effecting these changes more quickly with the assistance of the EU, which is expressly interested in improving its relations with Azerbaijan. In this regard, closer cooperation with experts from EU Member States and accelerating its membership of the WTO would help swiftly and painlessly introduce the necessary changes (and reduce the negative impact of low oil prices on the Azerbaijani economy). Azerbaijan is presently pursuing a strategy of cooperating with different EU countries in the form of bilateral relations.

The role of the Caspian Sea ports

The Caspian Sea is the largest inland sea in the world and is surrounded by five states: Azerbaijan, Iran, Kazakhstan, Russia, and Turkmenistan. These countries are the main maritime traders in the Caspian region.³⁵ Since Azerbaijan does not have a land border with any of the Central Asian states, maritime transportation via the Caspian is of key strategic importance.³⁶ There are ten major ports in the Caspian Sea, not including the region's smaller ports. Out of these ports, four belong to Iran (Anzali, Amirabad, Neka, and Noshahr), three to Russia (Astrakhan, Makhachkala, and Ola), and one each to Azerbaijan (Baku), Kazakhstan (Aktau) and Turkmenistan (Turkmenbashi).³⁷ The leading countries in cargo handling are Kazakhstan, Azerbaijan and Iran³⁸. Aktau is Kazakhstan's major Caspian Sea port. Along with the Port of Turkmenbashi, it is also Azerbaijan's gateway to the Central Asian and East Asian markets as part of the TRACECA route (Transport Corridor Europe-Caucasus-Asia). The development of this port has important strategic implications for Azerbaijan's future transport links with Central and East Asia, particularly with China.³⁹

It is worth reiterating that Azerbaijan has invested heavily in upgrading the logistical capabilities of its neighbouring countries. For example, on August 14, 2014 a ceremony for the „Signing of the Memorandum of Understanding on Aktau – production and logistics centre“ was held in Baku. It was signed by Azerbaijan Export and Investment Promotion Foundation (Azpromo), Azersun Holding and the JSC Free Economic Zone established as part of Aktau Seaport. According to the memorandum, the construction of the centre would be carried out by Azerbaijan Azersun Holding and would be built at

---

conflict and expects the same strong vocal support for Azerbaijan's territorial integrity as the West is giving to other summit participants. Baku insisted that the declaration should contain four UN resolutions on the conflict. Moreover, Baku also expressed dissatisfaction with the summit's results as Azerbaijan hoped to receive more vocal Western support for the resolution of the Nagorno-Karabakh conflict. To conclude, Azerbaijan was particularly dissatisfied with the EU position toward the Nagorno-Karabakh conflict.

35 Cit. op. 34, p. 111.

36 Ibid. 34, p. 111.

37 Whole par.: Ibid. 34, p. 112

38 For more detailed data about the cargo of these ports: Cit. op. 34, pp. 112 - 145.

39 Whole par.: Ibid. 34, p. 120.

and incorporated into Aktau Seaport. According to the Ministry of Economy and Industry of Azerbaijan, the establishment of the centre would contribute to the development of the non-oil sector in Azerbaijan and Kazakhstan, increase the volume of trade and expand economic cooperation between the two countries. This objective is important in terms of the development of transport infrastructure, expanding export and transit opportunities in the region, and increasing the volume of international freight.⁴⁰

It should be noted that a state-of-the-art ferry terminal at Baku Sea Port is already operational. The port was transferred to Alyat, just south of Baku, and was commissioned in 2015. It is estimated that its freight capacity will gradually be increased to 25 million metric tons and 1 million containers per year. The creation of such infrastructure is contributing to the development of trade and transit links between Asia and Europe along the Silk Road route, as well as resulting in more efficient use of the transport and transit potential of the Caspian region.⁴¹

To exploit the full potential of its relations with other Central Asian countries, Azerbaijan requires a comprehensive and forward-looking regional strategy.⁴² It would be beneficial to further develop an institutional framework for establishing regional schemes of cooperation and lifting the barriers hindering economic activities, especially those concerning transnational transportation. Although improvements to regional infrastructure are being made, variations in transport-related legislation and the loose coordination of cooperation among the respective legislative bodies in the region is decreasing the effectiveness of the regional transport corridor, causing unnecessary delays in cargo shipments. Transport related legislation needs to be harmonized and brought into line and there needs to be much better all-round communication and coordination throughout the South Caucasus Central Asia corridor in order to increase its efficiency: quite simply, speediness is the most valuable advantage of any transport corridor. Reducing the fees for transportation services throughout the corridor and standardizing them to the maximum possible degree by all the participant states would also make the route more attractive. Any decrease in income resulting from such a reduction of fees would be amply offset by the increase in the volume of transported goods.⁴³

The latest developments in sea transport are extremely positive. These include not only the improvements made to CASPAR (Azerbaijan Caspian Shipping Closed Joint-Stock Company), but also the development of other sea ports around the Caspian Sea, such as the expansion of the ports at Turkmenbashi and Aktau, among others. Aktau sea port has had some problems with its ro-ro terminal, but the expansion of the port should ensure faster services and increase the attractiveness of its cargo-handling capabilities.

The successful development of the above-mentioned ports will certainly have a positive impact on the growth of cargo transportation in the Caspian Sea and proves that Azerbaijan is on the right track with the development of the Alyat sea port.⁴⁴ To conclude, the development of sea ports is of pivotal importance in ensuring the full potential of the region as a major transit hub. A lot of work has already been done, but there is still a

40 Source: <http://www.news.az/articles/economy/89696>, last visited: 23/10/2016.

41 Whole par.: Cit. op. 3.

42 Ibid. 22, p. 73.

43 Ibid. 22, p. 74.

44 Cit. op. 8.

considerable amount to do. The initiatives of the Azerbaijani government, however, are to be commended. Recent conferences, such as those held in Baku,^{45/46} Tbilisi,⁴⁷ Ankara⁴⁸ and Astana,⁴⁹ provide encouraging evidence that Azerbaijan, along with its neighbouring countries, are moving in the right direction not only in promoting the BTK project, but in doing all the necessary groundwork to optimize its operation.

Baku International Sea Trade Port hub

Special attention should be paid to the city of Alyat and the sea port which is under construction there. Two important transport corridors converge in Alyat, i.e. the North–South and East–West corridors. This is why Alyat was considered the perfect place to establish a regional hub. The BTK will only strengthen the position of the hub in tandem with a new airport for Alyat.⁵⁰ The development of inland ports is important for the region. UNESCAP (United Nations Economic and Social Commission for Asia Pacific) recognises this fact, which is why it analysed the various places where a regional hub could be located in Azerbaijan, such as Astara (near the border with Iran), Sumgayit, Kuba and others. However, Alyat is widely considered the ideal location for the establishment of a regional hub.⁵¹ On September 22, 2014, part of Baku port's operations was transferred to the new port in Alyat. Once construction has been fully completed on the port in Alyat, the present port in Baku will serve only as a passenger terminal.⁵² Some experts are concerned that the planned size and capacity of Alyat port may be too large (the port could cover a total area of up to 600 ha – in contrast, the area of the port of New York and New Jersey is around 400 ha).⁵³ The current area of the Alyat port, however, is also around 400 ha. The port's existing territory includes not only port infrastructure but also a logistics zone with all its related infrastructure, etc. A logistics centre of around 115 ha will be developed as part of the port in two stages. The first stage will consist of an area covering 50 ha, while the second stage will cover an area of 65 ha. Experts believe that Azerbaijan's border and inland dry ports, the new International Logistic Centre (ILC) at Alyat will play a pivotal role in international multimodal transportation and the Euro-Asian supply chain via Azerbaijan. However, its success in the logistics market will be dependent on Azerbaijan's policies towards its border and inland logistics zones. In other

45 International conference on the „Baku-Tbilisi-Kars railway link – new opportunities in the development of the Historic Silk Road“, held in Baku on 16/10/2014.

46 International conference on „The Countries of the South Caucasus and Central Asia in the Context of the Silk Road Economic Belt“, held in Baku on 07/05/2015.

47 International conference on „Azerbaijan-Georgia-Turkey-The Future of Trilateral Cooperation“, held in Tbilisi on 16/03/2015, organized by the Center for Strategic Studies under the President of Azerbaijan and Georgian Foundation for Strategic and International Studies.

48 International conference on „Turkic Council and Cooperation in the Context of Recent Developments in Eurasia“, held in Ankara on 24/02/2015, organized by the Center for Strategic Research of the Ministry of Foreign Affairs of Turkey.

49 International conference on „Transport Corridors of Eurasia: New ways of cooperation“, held in Astana on 20/04/2015, organized by the Kazakhstan Center for Strategic Studies under the President of Kazakhstan.

50 Cit. op.68.

51 Ibid.68.

52 Ibid.68. The first stage of the construction of the new port is completed and was handed over on September 22, 2014. It went into operation on October 7, 2014. The part of its operations related to the unloading of railway freight was immediately transferred from Baku port. When the construction of the new port in Alyat is fully complete, all operations from Baku international trade port will be transferred to Alyat. Cit. op. 195.

53 Cit. op. 81.

words, a strong domestic and regional logistics network and logistics market must be sufficiently developed in order to provide a successful foundation for the Alyat project. The port will act as a major logistics hub in the Caspian region, serving European and Asian markets, as well as being part of an extensive international logistics network linking Europe and Asia. Instead of becoming one node in the supply chain, Alyat ILC should aim at becoming the major consolidation/distribution centre in the region, serving the markets of the South Caucasus, Central Asia, Iran, South Russia, and Turkey.

The regional hub of Azerbaijan has to find its place within the international transportation chain and supply system. There is no doubt that Alyat will play a significant role in the development of the transit and logistics sectors in Azerbaijan in the nearest future. To create greater synergy and attract more investment, the creation of a Free Economic Zone (FEZ) in Alyat should be seriously considered. Besides, it is self-evident that the development of some form of logistics park or centre as part of the sea port is crucial and should be established without any further delay.

Prospects for Baku International Sea Trade Port as a free zone

A port is essentially a point where goods are transferred from one mode of transport to another. In an era of economic globalization, ports are evolving rapidly from being traditional land/sea interfaces to providers of complete logistics networks. This means that ports have had to face many challenges due to unpredictable environmental changes and trends in the shipping, port and logistics industries. Most ports should pay attention to the following challenges and emerging issues:

- globalization of manufacturing and outsourcing;
- global trends in restructuring logistics networks and repositioning of regional and/or local distribution centres;
- rapid growth in the volume of seaborne freight, especially containers;
- emerging spoke-hub system in global shipping service;
- increase of transshipment cargo and competition among ports and terminal operators;
- introduction of mega size containership;
- increasing competition among hub ports;
- emerging global terminal operators and their growing market share;
- one-stop shopping and intermodal transport strategically linking oceans, railways, roads and inland waterways;
- increasing role of ports in international supply chain management and logistics network structures;
- increase in productivity and efficiency of ports;
- high cost and constraints for developing port facilities.⁵⁴

To cope with all these challenges, ports around the world have been trying to develop their infrastructure, especially container terminals and related facilities, and to expand hinterland through introducing free trade zones with the aim of developing hub ports and international logistics centres. In addition, many ports have been carrying out reforms

⁵⁴ Cit. op. 207, p. 27.

such as restructuring port governance, deregulation, and adopting private and public partnerships.⁵⁵

To ensure the success of Alyat port's free zone, the big picture needs to be thoroughly considered and strategic planning carefully taken into account.⁵⁶ There is no doubt that the establishment of FEZ territories would have a beneficial impact on job creation, exports, foreign exchange, tax revenues, and the transfer of technology, among other things. It is self-evident that the establishment of a flexible FEZ in Alyat would reap enormous benefits. Certainly, the successful development of FEZs in different countries requires specific local issues to be addressed and policy guidelines to be defined. There are numerous things that have to be carefully assessed: macroeconomic factors, location and operational factors, the development and positioning of a Free Trade Zone (FTZ), mapping and understanding trends in global trade and foreign direct investment, identifying national development goals, establishing regional development plans and the related role of the FTZ, undertaking a SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) analysis and logical framework analysis, among other things.⁵⁷

According to a recent analysis of the current state of affairs, Alyat port free zone could become a cautionary tale of how not to reap the maximum benefits that the favourable geographical position of the zone provides through poor decision-making. This insight arises from an analysis of the current situation and subsequent recommendations by the WB Group on developing special zones. With three decades of developing free zones behind it, the WB Group clearly believes that the success or failure of a zone is linked to policy, incentive framework, and how it is located, developed, and managed⁵⁸. To a considerable extent, zone initiatives determine their own destiny from the start, with the establishment of policy frameworks, incentive packages, and various other provisions and bureaucratic procedures. Several main policy issues commonly related to sub-optimal zone performance include:

- Uncompetitive fiscal incentives;
- Restrictive controls on zone activity and cumbersome regulations;
- Exclusion of merchandise processed in zones from entry under bilateral and regional trade agreements.⁵⁹

The Alyat port can, of course, be a highly successful project but only if is developed in close conjunction with other infrastructure projects. Azerbaijan's broad vision should include an integrated FEZ development model that encompasses all of its ports, airports, logistics centres and other strategic transport and non-transport projects.⁶⁰ This is essential in the light of regional trends: For example, a major development of

55 Whole par.: Cit. op. 207, p. 27.

56 For more about strategic planning, see . Cit. op. 34, p. 190 - 191

57 All these issues are discussed in detail in Cit.op. 207, p. 114-120.

58 Cit. op. 204, p. 48.

59 Cit. op. 204, p. 48. More about policy issues can be found in the cited source, p. 48-58. With regards to design, development, and management practices, the most common obstacles to success for zones are: Poor site locations, entailing heavy capital expenditures; Uncompetitive policy-reliance on tax breaks, rigid performance requirements, poor labor policies and practices; Poor zone development practices, inappropriate design or over-designed facilities, inadequate maintenance and promotion; Subsidized rent and other services; Cumbersome procedures and controls; Inadequate administrative structures or too many bodies involved in zone administration; Weak coordination between private developers and governments in infrastructure provision.

60 Cit. op.34, p. 198.

Turkmenbashi port is planned. At the final stage, the whole area of Turkmenbashi port up to Avaza along the Caspian Sea shoreline will be turned into a Free Economic Zone.⁶¹ The port of Poti in Georgia, the ports of Anzali and Amirabad in Iran and the port of Aktau in Kazakhstan have already obtained free/special economic zone status.“ Aktau Seaport SEZ is considered one of the most successful examples in the region. Its attractiveness can be measured by the following details. Firstly, the territory of the Aktau Seaport Special Economic Zone (SEZ) consists of 6 sub-zones and coastal areas. The total area of the SEZ is 2,000 ha.⁶² This is vast by any standards and cannot be compared to the territory of Alyat seaport's special zone, which consists of only 100 ha (with the possibility of extending it to 400 ha). The size of a special zone can be of huge importance. For example, the Anzali free zone stretches within range of Anzali city, covering approximately 3,200 hectares of land and extending two kilometres from the coast.⁶³ Secondly, Aktau Seaport SEZ benefits from having clearly stated priorities. Applicants must fulfil certain requirements so that their products or services comply with decree 703, approved by the Government of the Republic of Kazakhstan on May 13, 2009:

- Production of household electrical appliances;
- Manufacture of leather;
- Manufacture of chemicals and chemical products;
- Manufacture of rubber and plastic products;
- Manufacture of other non-metallic mineral products;
- Iron and steel industry;
- Manufacture of fabricated metal products;
- Manufacture of machinery and equipment;
- Production of petrochemical products, as well as related products, related industries and technologies;
- Warehousing and support activities for transportation;
- Manufacture of basic pharmaceutical products and pharmaceutical preparations;
- Manufacture of electric motors, generators, transformers and electricity distribution and control apparatus;
- Manufacture of wiring and wiring devices;
- Construction and commissioning of facilities designed specifically for the implementation of activities in accordance with the design and estimate documentation.⁶⁴

This unambiguously states that the main purpose of the zone is to create an industrial zone for manufacturing. Its well-developed surrounding infrastructure only makes it more attractive from the perspective of foreign investors. Under current legislation, the Seaport Aktau SEZ offers a number of tax benefits to make it an even more enticing option for potential investors: companies are exempt from corporate, land, and property tax. The

61 For further information, follow the link: <http://www.traceca-org.org/en/technical-assistance/traceca-regional-project-logistics-processes-andmotorways-of-the-sea-ii/masterplan/country-profiles/turkmenistan/>, last visited: 27/10/2016

62 For further information, follow the link: http://www.sez.kz/en/company/sez_segodnya, last visited: 27/10/2016

63 For further information, follow the link: http://anzalifz.ir/ShowPage.aspx?page_ =form&order=show&lang=2&sub=0&PageId=249&codeV=1&tempname = Enganzali, last visited: 27/10/2016.

64 For further information, follow the link: http://www.sez.kz/ru/for_investor/prioritetnye_bidy_deiateln, last visited: 27/10/2016

SEZ also has its own customs regime which exempts enterprises operating within its territory from customs duties and non-tariff measures. The Kazakh government provides the necessary infrastructure, further lowering the cost of doing business in the zone and allowing companies to immediately get to work. Tax and customs preferences include:

- corporate income tax – 0%;
- land tax – 0%;
- property tax – 0%;
- VAT on imported goods – %;
- customs duties – 0%;
- rent for the land – 0.⁶⁵

The advantages of this zone are:

- exemption from taxes and customs duties;
- construction of infrastructure with public funds;
- common customs area with Russia and Belarus;
- favourable geographical location, situated at the intersection of the TRACECA transport corridor and the North-South access to the Caspian Sea;
- a favourable business climate, protection of investors' rights;
- full support for projects from start to production.⁶⁶

Most of these advantages could also be introduced in the Alyat special zone, albeit with even better benefits and preferences. It should be noted that these ports would benefit more from working as partners rather than competitors. A proper logistics network requires the development of all its parts; one port cannot generate much income without another.

The World Bank believes that an FTZ could be established within the territory of Alyat port (Singapore would be a good case in point).⁶⁷

To sum up, joining the WTO is one of the most important factors for the economic growth of Azerbaijan. But prior to joining the WTO, a successful FEZ could be established in the country, although Azerbaijan would necessarily need to align its FEZ policy with WTO rules and regulations. The most important thing is that a new legal framework on FEZ regulation should be introduced in Azerbaijan without any further delay. This would help improve the performance of already established special zones and create opportunities for establishing new zones. This, in turn, would help liberalize Azerbaijan's economy and bring it into line with the global market economy.

China's Belt and Road Initiative and the importance of Azerbaijan to this initiative

The idea of a revived global New Silk Road has been referred to by the Chinese President, Xi Jinping. Several years ago he announced that China would accelerate the construction of the Silk Road Economic Belt and the Maritime Silk Road (officially

65 http://www.sez.kz/ru/for_investor/preferencii, last visited: 27/10/2016.

66 http://www.sez.kz/ru/for_investor/preferencii, last visited: 27/10/2016.

67 Cit. op. 141.

the 21st Century Maritime Silk Route Economic Belt) and strengthen cooperation with the countries involved, the number of which was initially around 48. The president also declared that China would undertake some major related projects and commence construction of the „One Belt and One Road“ as soon as possible. Xi Jinping won deserved plaudits for his declaration of China's readiness to help partner countries with infrastructure projects, including transportation, electricity and telecommunications. He announced that China would provide foreign aid and facilitate private capital for those participating in the construction of the „One Belt and One Road“.

Furthermore, Beijing also disclosed its plans to promote a policy that encourages Chinese banks to lend money to other countries along the planned route. This was in addition to what China has already promised its Silk Road partners: USD 1.4 billion for developing port infrastructure in Sri Lanka, USD 50 billion in infrastructure and energy deals in Central Asia, and USD 327 million in general aid for railway lines, highways, water conservancies and power facilities in Afghanistan. Moreover, with the aim of ensuring the resources to help finance all of this, China established a multilateral financial institution called the Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB). On October 24, 2014, China officially recognized the bank along with 21 other signatories. Azerbaijan enthusiastically welcomed these initiatives when it signed the Articles of Agreement that form the legal basis for the bank on June 29, 2015; in April 2016, it contributed USD 245 million to the bank (0.2541% of total shares).

Apart from the AIIB, the Chinese President also set a Silk Road Fund with the aim of directly supporting the construction of the „One Belt and One Road“. Consequently, on December 29, 2014, the Chinese government established the fund and pledged USD 40 billion to it. The owners of the fund are the State Administration of Foreign Exchange, Export Import Bank of China, China Investment Corporation and China Development Bank. To date, the fund has invested USD 1.65 billion in the Karot hydropower project and other hydropower projects in the region as part of the China-Pakistan Economic Corridor (CPEC)⁶⁸ (owing to the corridor's geographical position, where the Belt and Road meet, CPEC is expected to include South Asia, Central Asia, the Middle East and China, and directly benefit about 3 billion people in the whole region), and acquired 9.9% of the Yamal LNG project, a liquefied natural gas project in Sabetta, located north-east of the Yamal Peninsula, from Novatek⁶⁹ (the fund also signed an MoU with the Vnesheconombank, the Russian state development bank, and the Russian Direct Investment Fund, to jointly invest in infrastructure construction and industrial cooperation projects, especially in the electricity and energy sectors).

Like China, Azerbaijan has invested heavily in its own infrastructure as well that of the neighbouring countries involved in the development of the railroad project. Azerbaijan's SOCAR (State Oil Company of Azerbaijan Republic) plays an important role in the development of the region and the company has invested vast sums of money in Georgia, Turkey, Greece, Ukraine and other regional countries.

The Baku-Tbilisi-Kars project is extremely important for China because it will allow

68 Commentary: Silk Road Fund's first investment puts China's words into practice, Chen Jia, 21/04/2016, http://news.xinhuanet.com/english/201504/21/c_134170737.htm, last visited: 14/12/2016

69 China's USD 40 billion Silk Road Fund signs MoU with Russian firms, 03/09/2016, http://www.chinadaily.com.cn/china/2015-09/03/content_21785297.htm, last visited: 15/12/2016

the movement of goods and passengers in both directions – from China to Europe and from Europe to China – in a much shorter period, as well as significantly cut transportation costs. In this regard, Azerbaijan and China share a strong bilateral interest not only when it comes to energy but also transportation. The recent visit of the Azerbaijani President to China is clear proof of this.

Azerbaijan is extremely keen to develop bilateral relations with the Caspian littoral states on the basis of mutual respect and trust. Such cooperation will hopefully enable the country to link its ports across the sea and integrate the Caspian littoral states into the New Silk Road. The Caspian Sea is in fact a link in many international and regional projects and the development of transport corridors. On September 22, 2015, Azerbaijan commissioned a ferry terminal as part of the first phase of the new Baku International Trade Sea Port. The President of Azerbaijan declared at a summit of the Caspian littoral states in Astrakhan that the port's initial capacity would be 10 million tons and 50,000 containers per year. Upon completion of the third phase of the port, scheduled for the end of 2018, the port's capacity will rise to 25 million tons of cargo and 1 million containers.

When Azerbaijan started to build a new port in Alyat, other Central Asian countries likewise began planning to regenerate their ports. Azerbaijan is in a very tense geopolitical position. It is surrounded by two major powers: Iran to the south and Russia to the north. The route to Europe passes through Turkey, where the political situation is volatile and tense. The political situation in Georgia, Azerbaijan's only friendly neighbour, is not as stable as it is in Azerbaijan. Furthermore, the unresolved conflict with Armenia over Nagorno-Karabakh and the other occupied territories hinders Azerbaijan from carrying out some of the changes it would like to make in order to develop and better adapt itself to the exigencies of the modern world.

References

1. „AZERBAIJAN 2020: LOOK INTO THE FUTURE“ CONCEPT OF DEVELOPMENT“, http://www.president.az/files/future_en.pdf Access: 15/10/2016.
2. About SEZ. Aktau Sea port. For further information: http://www.sez.kz/en/company/sez_segodnya
3. Anzali Free zone Organization. For further information: http://anzalifz.ir/ShowPage.aspx?page_=form&order=show&lang=2&sub=0&PagelId=249&codeV=1&tempname=Enganzali
4. Azerbaijan – Georgia – Turkey: Trilateral Alliance and the Future of Regional Politics. Post-conference evaluation report. Baku, Azerbaijan, 2014, p. 8.
5. Azerbaijan Railways, Swiss Stadler sign new railway car purchase contract. For further information: <http://en.trend.az/business/economy/2284140.html>; Accessed at: 24/11/2016
6. Azerbaijan State Telegraph Agency. Free economic zone to be set up in Baku airport's territory, 07/01/2013.
7. Baku-Tbilisi-Kars (BTK) Rail Line, Azerbaijan, Georgia, Turkey: [294](http://www.railway-

</div>
<div data-bbox=)

technology.com/projects/baku-tbilisi-kars/; Accessed at: 14/10/2016.

8. Baku-Tbilisi-Kars Railway. Available at: http://www.railway.ge/?web=0&action=page&p_id=290&lang=eng. Accessed at: 14/06/2017.

9. Bayramov, Vugar. Economic and Social Development Perspectives of Non-Oil Sector of Economy in Azerbaijan with a View to 2018. In the South Caucasus 2018. Facts, Trends, Future Scenarios, Konrad-Adenauer-Stiftung, 2013, Tbilisi, pp. 77-100, p. 82.

10. China's USD 40 billion Silk Road Fund signs MoU with Russian firms, 03/09/2016, http://www.chinadaily.com.cn/china/2015-09/03/content_21785297.htm

11. Commentary: Silk Road Fund's first investment puts China's words into practice, Chen Jia, 21/04/2016, http://news.xinhuanet.com/english/201504/21/c_134170737.htm

12. Das Kundu, Nivedita. Yulek, Murat and Humbatov, Mahir. Baku-Tbilisi-Kars-Railroad: The Iron Ground for the Silk Road, SAM Review 13, Baku, 2014, p.45

13. History of TRACECA: <http://www.traceca-org.org/en/traceca/history-of-traceca/> Accessed at: 17/10/2015.

14. Free economic zone in Baku airports. For further information: http://azertag.az/en/xeber/Free_economic_zone_to_be_set_up_in_Baku_airports_territory-79932

15. İlham Aliyev's speech at the 2nd Global Shared Societies Forum in Baku, available at: <http://en.president.az/articles/11562>; Accessed: 17/05/2017

16. Klimas, Evaldas and Humbatov, Mahir, „Baku-Tbilisi-Kars Railroad: Future Opportunities and Prospects“, Vilnius, Lithuania, 2016

17. Kulik, Vitaliy. Babich, Bogdana. Azerbaijan: System modernization and political choice. In Azerbaijan and Its Neighborhood in 2003-2013: Reforms, Development and Future Perspectives, Centre for Strategic Studies under the President of the Republic of Azerbaijan, Baku, 2014, pp 94-113, p. 96.

18. Lebanidze, Bidzina. What makes authoritarian regimes sweat? Linkage, leverage and democratization in post-Soviet South Caucasus. In Southeast European and Black Sea Studies.

19. Norling, Nicklas. Viking railroad connects Scandinavia with South Caucasus, Central Asia and China. In Analyst. <http://old.cacianalyst.org/?q=node/5656>. Accessed at: 14/10/2016.

20. Owen, M. Joseph interview about the development of the non-oil sector. In „Impact Azerbaijan“, Issue 15, Autumn 2012, p. 6. Available online: <http://www.amchamaz.org/domains/amcham/assets/file/newsletter/impact15.pdf>, last visited: 04/11/2016.

21. Papava, Vladimer. Qualitative Economic Features of the South Caucasian Countries: Past, Present and Future in the European context. In the South Caucasus 2021: Oil, Democracy and Geopolitics, 2012 The Jamestown Foundation, pp. 61-81, p. 78. Published online: 02 May 2014, Vol. 14, No. 2, pp. 199–218, p. 210.

22. Shiriyev Zaur & Kakcia Kornely, „Azerbaijan-Georgia relations: Foundation and challenges of the strategic alliance“, SAM Review, Center for Strategic Studies, Special double issue, Vol. 7-8, July 2013

23. TRACECA. Regional project logistics processes and motorways of the sea. For further information: <http://www.traceca-org.org/en/technical-assistance/traceca-regional-project-logistics-processes-andmotorways-of-the-sea-ii/masterplan/country-profiles/turkmenistan/>

24. Tsereteli, Mamuka. Azerbaijan and Georgia: Strategic Partnership for Stability in a Volatile Region. In Azerbaijan and Its Neighborhood in 2003-2013: Reforms, Development and Future Perspectives, the Centre for Strategic Studies under the President of the Republic of Azerbaijan, Baku, 2014, pp. 200-241, p. 218.

25. Ziyadov, Taleh. Azerbaijan as a Regional Hub in Central Eurasia. Azerbaijan Diplomatic Academy University, Baku, 2012. p. 39

Assessing Iran's significance for the Belt and Road Initiative

Parisa ShahMohammadi ¹

Introduction

In 2013 Chinese President Xi Jinping announced one of China's most ambitious foreign policy and economic initiatives. He called for the building of a Silk Road Economic Belt and a 21st Century Maritime Silk Road, collectively referred to as the Belt and Road Initiative. BRI, as China's foreign policy spearhead, has aroused the attention of the countries in the Belt and Road continents. Firstly, because in one way or another China is proposing these countries to play their own share in the initiative; and secondly, due to the consideration that has been induced by China that the early bird catches the worm. That is the reason why either some competition is seen between India and Pakistan, or the EU countries are concerned about UK's run in this race.

Meanwhile the Islamic Republic of Iran with a highly discernible geopolitical situation is seen not only as a target of the Belt and Road Initiative, but also as a „must-be-passed-through“ hub of it. Although some countries would attempt to find a constructively made geopolitical importance through BRI infrastructures and linkages, Iran is already a geopolitical power.

Since the purpose of this article is to provide a comprehensive view of Iran in the Belt and Road Initiative, the following research question guides this study: How Iran's significance in the Belt and Road Initiative is assessed? In order to find an answer, the mentioned question is addressed in two parts. In the first part, China's attention to Iran is addressed as the initiator of the initiative; and in the second one, Iran's significance in this initiative is assessed upon its own potentialities.

The present article mainly argues that Iran is both a target of the Belt and Road Initiative and a player; where it is playing its share potentially and practically, respectively.

The Belt and Road Initiative from China's prism

In 2013 Chinese President Xi Jinping announced one of China's most ambitious foreign policy and economic initiatives. He called for the building of a Silk Road Economic Belt and a 21st Century Maritime Silk Road, collectively referred to as the Belt and Road Initiative². Since October 2013, China has made efforts to improve relations with neighboring

1 Parisa ShahMohammadi (PhD) is a researcher at the Institute for Political and International Studies (IPIS) in Tehran. She specializes in the studies of the Belt and Road Initiative, Chinese foreign policy, China – Iran relations and Asia – Pacific security issues.

2 In March 2015, China used the Boao Forum for Asia (BFA, an Asian forum aiming „to promote and strengthen economic exchanges, interaction and cooperation within the region“) to clarify its vision for the Belt and Road Initiative. Following a keynote address by President Xi, the National Development and Reform Commission (the government entity with primary responsibility for overseeing the initiative's implementation), together with the Ministry of Foreign Affairs and the Ministry of Commerce, unveiled a „blueprint“ providing the clearest picture to-date of China's strategy. While ambiguity remains on the specifics of projects that will be included in this framework, the ambitious proposal was presented

countries. The principles of China's foreign policy interactions with neighbors in the coming years are „friendship, sincerity, benefit, and tolerance;“ and the Maritime Silk Road (MSR) is set to become the diplomatic artery or bridge between China and its neighbors³.

BRI, as China's foreign policy spearhead, has aroused the attention of the countries in the Belt and Road continents. Firstly, because in one way or another China is proposing these countries to play their own share in the initiative; and secondly, due to the consideration that has been induced by China that the early bird catches the worm. That is the reason why either some competition is seen between India and Pakistan or the EU countries are concerned about UK's run in this race.

China envisions the creation of infrastructural networks (especially railway and ports) as well as „capital convergence and currency integration“ in the regions through which the Silk Road runs (the renminbi is ever more widely used in Mongolia, Kazakhstan, Uzbekistan, Vietnam and Thailand). China has already made major investments in what it deems to be „major ports“ leading to the European market. One such example is the 10-billion dollar deep-water port in Crimea, which aimed to create a transit point for Chinese goods coming to Europe that circumvents Russia. Needless to say, since the Russian annexation of Crimea, this project has been stalled by the Russian authorities, purportedly for „environmental reasons“ (Tiezzi, 2014). The scope of cooperation in the Belt and Road Initiative is defined in five factors of connectivity: policy communication is an important guarantee; connectivity of infrastructure is a priority; investment and trade cooperation is an important content; monetary circulation is an essential support; and understanding between people is the foundation. (Ge, 2016: 18) Financial integration is yet another important aspect of implementing the Belt and Road Initiative. Financial cooperation is very important in building a currency stability system, investment and financing system, and credit information system in Asia (Guoqiang, 2015: 160).

As Su Ge writes in his article „The Belt and Road Initiative in global perspective“, „The Initiative conforms to the trends of multi-polarization, economic globalization, and the information age and it will help promote the orderly and free flow of economic factors, efficient allocation of resources and in-depth integration of markets... In response to the problems and challenges faced by the world economy, and to seek new impetus for development, countries need to find new sources of growth, and break the bottlenecks constraining economic development“. (Ge, 2016: 10)

He strongly argues that „The China-proposed Belt and Road Initiative is by no means for the development of China alone, rather it coincides with current world trends and meets the demands of most countries in the 21st century“.

The implementation of BRI will help promote the coordination of economic policies of the countries concerned, promote broader and deeper regional cooperation, and create an open, inclusive, and balanced regional economic cooperation framework with shared benefits. It will unite the forces of various parties, build connectivity, broaden sources of

---

as a strategic priority of the Chinese leadership. The Belt and Road Initiative hangs on four interrelated objectives: Improving regional infrastructure, increasing regional economic policy coordination, removing barriers to trade, and encouraging cultural ties to build support for the broader project. The blueprint lays out a set of transportation, energy, and telecommunication infrastructure projects, coupled with plans for increased regional diplomatic coordination, financial integration, and cultural exchange (Zimmerman, 2015: 7).

3 Xi in call for building of new „maritime silk road“, by Wu Jiao in Jakarta and Zhang Yunbi in Beijing, October 4, 2013, China Daily.

income and reduce expenditure, create new sources of growth, revitalize economies, and achieve win-win outcome. Therefore, international cooperation to jointly build the Belt and Road can be regarded as positive exploration of new models of global development and governance. (Ge, 2016: 10)

China's attention to Iran

China's support during Iran's nuclear deal is not deniable for Iranian policymakers. Furthermore, China was a good friend for Iran during the sanction days. Therefore, Iran in its post-JCPOA days tries not only to have a look to the West, but also to keep a balance in its relations towards the West and the East. China is eagerly pursuing to strengthen its ties with Iran, but why is Iran so important for China?

As „Sputnik International“ reports, „Iran is not only a prospective supplier of oil and natural gas, but also the key geostrategic region for the China-led New Silk Road project“ (2016). The mentioned report in „Sputnik International“ arouses the issue of „China's pivot to the Middle East and most notably Iran“ (Ibid.).

According to John Garver's analysis, „China remains one of Iran's strongest allies on the Security Council, and also its most likely supplier of technology and assistance, built on decades of close economic and military relations“. Sara Hsu also argues that under the motto of „noninterference in internal affairs“, China is convincing the international community of its ties with Iran (2016). The Islamic Republic, and indeed China, construct, through rhetoric and confidence building measures, a relationship marked by friendship, trust and cooperation (Joharchi, 2014).

China has always considered Iran as an economic and security pillar in Asia, both historically and contemporarily. During past time, Iran and China – the main pillars of the Great Silk Road and the Persian Royal Road (Strathern, 1993: 13), played a very significant role in connecting trade routes. At recent time also, Iran as a pivotal country in the region is under China's special attention. Conceptual explanations for this pivot are as following: Primarily, China is seeking new security architecture building within which regional powers are the security providers; Secondly, Iran is the only stable country in West Asia which can be counted on as a security provider; Thirdly, considering Iran's geopolitical situation, it is one of the main pillars for the Belt and Road Initiative.

Its pivotal approach towards Iran has made China shift from limited partnership (Wuthnow, 2016: 2), to a strategic one (Iran Daily, 2016). China and Iran also co-operate on the development of Iran's numerous energy fields and also on the capacity to access greater resources. Chinese national companies such as Sinopec, CNCP (Chinese National Petroleum Corporation) and CNOOC (Chinese National Off-shore Oil Corp) are some of the top firms working with Iran. This interest in energy accumulation and access is also prevalent in, and key to, wider regional interests in the development of pipelines to compete with western and Russian-sourced energy transportation lines across the region. (Paul, 2012).

Iran in the Belt and Road Initiative

„Iran and China are two pillars of the New Silk Road, like the two plates of a dumbbell;

the route is going to connect these two plates,” said Su Ge, President of China Institute of International Studies⁴. Therefore, Iran is not only a piece of puzzle for China’s BRI, but it is also a destination for it.

In a complementary expression, Iran is not only a destination for energy provision, but is also an access route for connecting to the Middle East and Eurasia. China has defined six corridors⁵ for the Belt and Road Initiative in three main directions. One of them is Northern Europe, Russia, Central Asia and China. The second will link the Mediterranean and the Persian Gulf through West and Central Asia with China, while the third will connect South Asia, the Indian Ocean, and Southeast Asia with China (Guoqiang, 2015: 158 – 159).

All the three mentioned directions have some relations to Iran. The first one, while passing Russia and five Central Asian countries, surrounds Iran’s routes which will all find their way to Iran. In other words, the firstly mentioned direction leads the routes from the eastern parts of Asia towards Iran’s neighborhood. The second direction, as mentioned above, links the Mediterranean to the Persian Gulf, the most strategic area in Iran. And the third direction, upon a maritime connection, leads an access from the Indian Ocean to Chabahar Port in Iran.

In addition, it is noteworthy quoting a report that was published in Press TV Website. According to that report, Chabahar Free Trade Zone which is on the coast of the Gulf of Oman is the closest point of Iran to the Indian Ocean, and Iran has devised serious plans to turn it into a transit hub for immediate access to markets in the northern parts of the Indian Ocean and Central Asia (2016). The new Silk Road can also be seen as the re-articulation of Persian and Chinese specifically, and Asian generally, progress and success. It builds on the previous, ancient, model of internationalization to compete in a globalized world. The Belt does not just provide much needed access to markets, trade opportunities and investment and development. It provides security through interdependence, and recognition of Iran as a regional super-power (Korybko, 2015).

China’s projects in Iran

„Tehran has been most receptive to Chinese infrastructure projects, hoping it will help make Iran a key trading hub between Europe and China. Earlier this year, the first freight train from Eastern China – traveling through Kazakhstan and Turkmenistan – completed the journey in just fourteen days, compared to forty-five days by sea. Sino-Iranian trade increased from 4\$ billion in 2003 to 52\$ billion in 2014, and Tehran hopes to boost that figure to 600\$ billion over the next decade“ (Wilson, 2016).

„The first freight train from China arrived in Tehran in February 2016 in the wake of China’s One Belt, One Road project which has seen ongoing investment in overland rail across central Asia. This, plus Iran’s landmark nuclear agreement with the West in 2015, has paved the way for deals with France and Germany for a much needed modernization

4 This sentence was quoted during the joint roundtable between the Institute for Political and International Studies (IPIS), and China Institute of International Studies (CIIS), Tehran, October 30th, 2016.

5 These are New Eurasian Land Bridge, The China – Mongolia – Russia Economic Corridor, The Central Asia – West Asia Economic Corridor, The China – Pakistan Economic Corridor and the Bangladesh – China – India – Myanmar Economic Corridor.

of the country's railway network and provided a boost to Chinese-Iranian trade" (Farchy, et al., 2016)

China has defined four main infrastructure investment projects in Iran, which are:

1. Tehran – Mashhad Electric Railway Project;
2. Tehran – Qom – Isfahan High Speed Rail Project;
3. Chery Iran Auto Industry Park;
4. Chabahar Port.

In the following section, there are some explanations about the extent of each project's implementation.

„Tehran-Mashhad electric railway will cover the 926-kilometer distance between Tehran and Mashhad in 6 hours with a maximum speed of 200 kilometers per hour. The project is scheduled to be completed within 48 months. Plans to further develop the railway through a 15-year period in order to carry 35 million passengers per year are also being considered" (Mapna Group, 2016).

„Tehran – Qom – Isfahan High Speed Rail Project has been invested by the Bank of Industry and Mine through China Export and Credit Insurance Corporation (Sinosure) and the China Railways Engineering Corporation (CREC). With the implementation of the 375- kilometer Tehran-Qom-Isfahan express railway which will be completed in four years the distance will be reduced to 90 minutes" (Iran International, 2015).

As the newest achievement in the implementation of the Belt and Road Initiative, the Chery Iran Auto Industry Park will make a significant contribution to economic and trade cooperation between China and Iran (Financial Tribune, 2016). Having maintained the top Chinese automaker with the highest export for 12 consecutive years in 2015, Chery accelerates the market expansion in Eastern Europe, Western Asia and Africa as the Chinese government has implemented „One Belt and One Road" (Silk Road Economic Belt and 21st Century Maritime Silk Road) strategy since 2013 (Hao, 2015).

With regards to Chinese investment in Chabahar Port, although there are no public figures, the Chinese researchers and policy makers announce that there is investment in Chabahar Port. In fact, in 2013 China offered Iran 60 million euro for the port's construction; then in 2014, a financing process was initiated; in 2016, an oil port construction contract was signed, with a value of 550 million USD.

Besides all above, Iran is connecting Chabahar Port to neighboring countries and other provinces inside the country through railway projects, which would lead Iran to a higher level of gravity in connecting routes. „On May 23rd 2016, the Presidents of Iran and Afghanistan and the Prime Minister of India signed a trilateral agreement to develop a transport and trade corridor from India to Afghanistan via the port of Chabahar in Southeast Iran, while Iran and India also signed a series of bilateral agreements which include Indian support for the development of the port and a 600-kilometer rail link to the existing Iranian network at Zahedan" (Railway Gazzette, 2016). Investment in Chabahar is turning it into Iran's major deep-water port outside the Strait of Hormuz that is populated by Gulf States hostile to the Islamic republic. Chabahar would also allow Afghanistan to break Pakistan's regional maritime monopoly (Dorsey, a, 2017).

Iran's gravity for the Belt and Road Initiative

Iran's gravity for the Belt and Road Initiative is rooted in its geopolitical moment, and its security provisions. These two elements work as heavily positive assets in an assessment of BRI's achievements. Although some countries would attempt to find a constructively made geopolitical importance through the Belt and Road infrastructures and linkages, Iran is already a geopolitical power. Iran's noticeable moment in the Great Silk Road was also derived from the same elements. In other words, the study of Iran's position as a pillar of the Great Silk Road is a proof of its gravity in the modern-time weight in the Belt and Road Initiative.

Iran in the Great Silk Road

The history of the Silk Road pre-dates the Han Dynasty in practice, as the Persian Royal Road, which would come to serve as one of the main arteries of the Silk Road, was established during the Achaemenid Empire (500-330 BCE). The Persian Royal Road ran from Susa, in North Persia (modern day Iran) to the Mediterranean Sea in Asia Minor (modern day Turkey) and featured postal stations along the route with fresh horses for envoys to quickly deliver messages throughout the empire. Herodotus, writing of the speed and efficiency of the Persian messengers, stated that:

„There is nothing in the world that travels faster than these Persian couriers. Neither snow, nor rain, nor heat, nor darkness of night prevents these couriers from completing their designated stages with utmost speed.“ (mentioned by: Mark, 2014).

Apart from the Persian Royal Route which was developed long before the Great Silk Road, the Great Silk Road also passed by Iran, connecting the East to the West. Considering the importance of the Persian Empire and the Persian Royal Route, the Great Silk Road is highlighted mostly upon the efficiency of connecting the East to Persia.

As another complementary example, in his book entitled „The Silk Road (Central Asia, Afghanistan and Iran)“, Jonathan Tucker has described all the routes passing by Iran, explaining the main East-West Silk Road across Iran, as well as the Ray-Tabriz Road and the Rey-Hamadan Road (2015).

While history reveals the vital and undeniable role of Iran in ancient era, Iran's geopolitical position has engendered the spirit that it bears during the time. Therefore its magnitude is not confined to a specific era and does not expire.

Iran's geopolitical importance

In his research paper for US Army War College in 1966, Colonel Jesse Benjamin Hollis finely points out the importance of Iran's geopolitical position for what was later raised, after 47 years, as the Belt and Road Initiative.

„Iran occupies an important position in the area commonly referred to as the Middle East. It forms a bridgehead on the way to Central Asia, bars the way to India and points the way to Africa and Europe“ (Hollis, 1966).

Iran is the 17th largest country and the 16th most populous country in the world

(Stratfor, 2011). Iran's southern coast stretches the length of the Persian Gulf through the Strait of Hormuz and out into the bay of Oman offering Iran easily exercisable hard power in the relatively narrow Gulf and Strait of Hormuz (Rice, 2013).

Iran is strategically located in the Middle East, sharing land borders with 15 countries, and it has maritime accessibility on its northern and southwestern regions. Therefore it is a country that can play a crucial role in China's New Silk Road initiative given its access to extensive delivery routes connecting to the Middle East and Eurasia.

Geo-strategically Iran is a key node of the Silk Road project which runs through the north of the country that has key access to open seas (Ortega, 2015). According to Dorsey „Iran's strategic advantage is nowhere more evident than in global competition to shape the future architecture of Eurasia's energy landscape“ (Dorsey, b, 2017).

In his literature entitled „Iran's surprisingly strong geopolitical hand“, while describing Iran as a pivot point for BRI, James M. Dorsey argues that „with the development of Iran's Chabahar port and the undersea Iran-Oman-India pipeline that would potentially create an alternative Asia-to-Europe energy corridor, Iran is well-positioned to play both ends against the middle“ (Dorsey, b, 2017). He further explains that Iran can adopt a key role in the trans-Atlantic community's effort to strengthen relations with India as an antidote to the rise of China (Dorsey, b, 2017). In his paper, entitled „Iran's strategic position“ Steven Rice concludes that:

„Iran holds a position of immense strategic importance for the three major powers in the world today (the U.S., China, and Russia) as well as a regional importance among the nations of the Persian Gulf both militarily and geopolitically. It is, in effect, a border between the interests of East and West that will serve as either a catalyst for war and use of traditional hard power or as a conduit for economic, political and cultural soft power“.

Iran as a security provider

Located in a very important geostrategic and geopolitical area, Iran is both a target of the Belt and Road Initiative and a player. In case of both, Iran's most important role is defined in its security provisions, since it is an anchor of peace and stability in the region. It not only has never initiated a war, but has always played the role of a stability provider and a model of stability. While our neighboring countries were experiencing radical problems that were caused by ISIS and Al-Qaida and some other violations such as the one against Yemen, Iran was the peace anchor of the region.

In order to mention the root causes of Iran's peace and stability it is noteworthy that according to its foreign policy principles, the Islamic Republic of Iran is bound to the rejection of all forms of domination, both the exertion of it and submission to it, as well as to the maintenance of mutually peaceful relations with all non-belligerent states. Iran is a democratic country which not only is practicing democracy, but is also promoting its democracy level. Therefore Iran's power and assertiveness leads it to active and purposive partnership for providing international and regional stability and security; and managing challenges and crises for promoting global peace and security.

In a region where non-state actors or monarchies are noticeably visible, Iran is a democratic country where presidential elections are done every 4 years. Public policy is

gradually improving and political participation is widely seen in the country.

Beyond its borders, Iran seeks to enhance its regional and global stature; to promote its ideals, including Islamic democracy; to expand its bilateral and multilateral relations, particularly with neighboring Muslim-majority countries and nonaligned states; to reduce tensions and manage disagreements with other states; to foster peace and security at both the regional and the international levels through positive engagement; and to promote international understanding through dialogue and cultural interaction.

Since one of the main challenges which the Belt and Road Initiative is exposed to, is security issues, the role of a security provider in the region is vital. In case of both maritime routes and landmass connectivity Iran is definitely considered as a block against terrorism and radicalism and with promoting its model of stability, Iran plays a multidimensional role in the region.

Conclusion

As mentioned above, Iran with a highly discernible geopolitical situation is seen not only as a target of the Belt and Road Initiative, but also as a „must-be-passed-through“ hub of it. Located in a very important geostrategic and geopolitical area, Iran is both a target of the Belt and Road Initiative and a player; where it is playing its share potentially and practically, respectively.

Against the background of big differences in the regional commitment to development and prosperity, and in the countries' geopolitical and administrative capacities, Iran's importance is highlighted once again for the Belt and Road Initiative. Although some countries would attempt to find a constructively-made geopolitical importance through BRI infrastructures and linkages, Iran is already a geopolitical power. The starting point of its share in the initiative would add value to the prosperity of the region and the better implementation of the Belt and Road Initiative.

Therefore as a main pillar of BRI, Iran is considering not only its own interests, but also the security and prosperity of its neighborhood. Consequently a crucial factor that will determine the success or failure of the Belt and Road Initiative is undoubtedly the extent of Iran's dynamism.

Iran's magnitude is not confined to a specific era and does not expire; but still strengthens through its dynamism. However, a noticeable hesitation remains that is derived from Iran's feeling of being neglected in China's Belt and Road Initiative. Although China always talks about win-win achievements for all, in its Belt and Road Initiative, some skepticism is aroused upon China's mere attention to strengthen maritime connectivity and connect China's Southern Sea to the Mediterranean Sea passing through the Indian Ocean, as well as find alternative routes for Malacca Strait. While China is focused on these unilateral goals, Iran feels neglected in the Belt and Road Initiative. A prominent example in this regard is China's ignorance about the North-South International Corridor which builds Iran's connectivity's spinal cord.

Resources

1. Dorsey, James M. (a) (2017), „Iran’s surprisingly strong geopolitical hand“, March 12, Available at: <https://www.theglobalist.com/why-iran-has-the-longterm-regional-upper-hand-saudi-arabia-china/>.
2. Dorsey, James M. (b) (2017), „The China Dream Hits Reality“, February 26, Available at: <https://www.theglobalist.com/asian-ports-pitfalls-of-china-one-belt-one-road/>.
3. Farchy, Jack, James Kynge, Chris Campbell, and David Blood (2016), One Belt One Road: A Ribbon of Road, Rail and Energy Projects to help increase trade, Financial Times, September 14, Available at: <https://ig.ft.com/sites/special-reports/one-belt-one-road/>.
4. Financial Tribune (2016), Chery to expand Iran Auto Industry Park, January 31, Available at: <https://financialtribune.com/articles/economy-auto/35299/chery-to-expand-iran-auto-industry-park>.
5. Garver, John W. (2006), China and Iran: Ancient Partners in a post-imperial world, United States of America: University of Washington Press.
6. Ge, Su (2016), „The Belt and Road Initiative in global perspectives“, in: China International Studies, March – April.
7. Guoqiang, Cheng (2015), The Belt and Road; A Mission to benefit two thirds of the world, in: Horizons, summer, CIRSD.
8. Hao, Helen (2015), Chery consists 30% of Chinese vehicle export in the first half of the year, August, Available at: <http://autonews.gasgoo.com/2/1024692.html>.
9. Hollis, Jesse Benjamin (1966), Iran – What Strategic Importance the Free World? Pennsylvania: US Army War College, Available at: <http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a526189.pdf>.
10. Hsu, Sara (2016), „China’s Relations with Iran: A Threat to the West?“, The Diplomat, July, available at: <http://thediplomat.com/2016/01/chinas-relations-with-iran-a-threat-to-the-west/>.
11. Iran Daily (2016), „Iran – China plan for 25-year Strategic Partnership“, November 17, available at: <http://www.iran-daily.com/News/135531.html>.
12. Iran International (2015), „Tehran – Qom – Isfahan High Speed Rail Project“, October, Available at: <http://www.iraninternationalmagazine.com/text-sp/tehran-qom-isfahan.htm>.
13. Joharchi, Saha (2014), „China’s One Belt – One Road Initiative: Iranian Perspective on the New Silk Road Strategy“, Nottingham Trent University, Available at: http://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/29715/1/PubSub7016_Joharchi.pdf.
14. Korybko, A., 15.08.2015. „New Silk Road and Iran’s Potential as Energy Disruptor: Polar Reorientation in the Middle East“, Global Research, <http://www.globalresearch.ca/newsilk-road-and-irans-potential-as-energy-disruptor-polar-reorientati-on-in-the-middleeast/5469473>.
15. Mapna Group (2016), „Iranian President inaugurates Tehran – Mashhad railway electrification project“, February 10, Available at: <http://mapnagroup.com/en/10121/iranian-president-inaugurates-tehran-mashhad-railway-electrification-project/>.
16. Mark, Joshua J. (2014), „Silk Road“, in: Ancient History Encyclopedia, March 28, Available at: http://www.ancient.eu/Silk_Road/.
17. Paul. A., (2012), „Turkey and Iran: An unravelling Relationship“, Al Arabiya News, Available at: <http://english.alarabiya.net/views/2012/08/12/231743.html>.
18. Press TV (2016), „Chabahar Port to Harbor Chinese Industrial Town“, April, 27, Available at: <http://www.presstv.com/Detail/2016/04/27/462797/China-CMI-Iran-mega-port>.
19. Railway Gazette (2016), „India to Support Chabahar – Zahedan Railway Project“,

May 26, Available at: <http://www.railwaygazette.com/news/infrastructure/single-view/view/india-to-support-chabahar-zahedan-railway-project.html>.

20. Rice, Steven (2013), „Iran's Strategic Position“, Fordham Political Review, Available at: <http://fordhampoliticalreview.org/irans-strategic-position/>.

21. Sputnik International (2016), „Why Iran Plays a Key Role in China's New Silk Road Project?“ July, available at: <http://sptnkne.ws/cFmN>.

22. Stratfor (2011), „The Geopolitics of Iran: Holding the center of a Mountain Fortress“, December 16, Available at: <https://www.stratfor.com/analysis/geopolitics-iran-holding-center-mountain-fortress>.

23. Strathern, Paul (1993), *The Silk and Spice Routes: Exploration by Land*, Halifax: UNESCO Publishing.

24. Tiezzi, Shannon (2014), „China's 'New Silk Road' Vision Revealed“, *The Diplomat*, Available at: <http://thediplomat.com/2014/05/chinas-new-silk-road-vision-revealed/>.

25. Tucker, Jonathan B. (2015), *The Silk Road (Central Asia, Afghanistan, and Iran): A Travel Companion*, London: I. B. Tauris & Co. Ltd.

26. Wilson, William T. (2016), „China's Huge One Belt – One Road Initiative is Sweeping Central Asia“, *The National Interest*, July, Available at: <http://nationalinterest.org/feature/chinas-huge-one-belt-one-road-initiative-sweeping-central-17150>.

27. Wuthnow, Joel (2016), „Posing Problems without an alliance: China – Iran, Relations after the nuclear deal“, *Strategic Forum: National Defense University*, February. Available at: <http://ndupress.ndu.edu/Portals/68/Documents/stratforum/SF-290.pdf>.

28. Zimmerman, Thomas (2015), „The New Silk Roads: China, the U.S., and the future of Central Asia“, *New York University: Center on International Cooperation*, October, Available at: http://cic.nyu.edu/sites/default/files/zimmerman_new_silk_road_final_2.pdf.

The economic aspect of Bulgaria-China bilateral relations

Zheng Zhong¹

When analyzing the bilateral relations between the Republic of Bulgaria and the People's Republic of China (PRC), one cannot help but get impressed by the traditionally sound foundations on which these relations rest, beginning with the fact that Bulgaria was the second world country, after the Soviet Union, to recognize officially the PRC on October 3, 1949.

Following a brief stagnation in the early 1990s, the political life gradually stepped up, including on the highest possible level. As far as Bulgaria is concerned, this was only logical because of the huge potential that the Chinese market was beginning to develop and the economic prosperity that this Asian state was beginning to enjoy.

In its strife to attract Chinese investments, as well as in its competition with the rest of the Central and Eastern European countries (CEEC) to attract the attention and the recognition of Beijing, Bulgaria has always attempted to demonstrate its advantages on the basis of particular figures. Regardless of the fact whether they demonstrate the proper criteria for investment on the Bulgarian market in the tax legislation, or the availability of cheap raw materials and of cheap but fairly well qualified labor force, the problem, which has not even been defined as such, is that there are some differences in the approaches to communication, to the negotiations, and to building trust and confidence between the two nations.

Last year, the Chinese foreign direct investments managed to reach a record level, getting to the tune of \$ 200 billion. The European Union continues to be a priority destination for the Chinese investors. In 2016, the Chinese foreign direct investments in the EU amounted to over 35 billion euro, which was 77% higher when compared to 2015. On the basis of its completed transactions, amounting to 11 billion euro, Germany is said to be the largest recipient of investment, holding 31% of the total Chinese investments in Europe.

The first meeting between the Chinese and the CEEC heads of government was held in 2012. This meeting has become part and parcel of the „16+1“ cooperation platform and, as such, has been playing an integral part in the management and the encouragement of this partnership for the purpose of speeding up economic development (along with the humanitarian relations). Bilateral trade has been on the ascendant and bilateral investment has been spreading over an increasing number of sectors. In 2014, the volume of trade between China and the CEEC exceeded \$ 60 billion representing an almost 50% increase when compared to 2010. The Chinese direct investments in the Central and Eastern European countries have reached \$ 5 billion thus providing significant employment and development opportunities to the local population. The Chinese Prime Minister, Li Keqiang has officially announced the establishment of an investment fund for the purpose of funding CEEC projects.

¹ Zheng Zhong is the Chairman of the Council on Economic and Diplomatic Relations and the CEO of Terraland Group.

The negotiation of memoranda, as well as Bulgaria's announcing its willingness to actively participate in the „16+1“ platform, as well as in the Belt and Road Initiative, are considered to be a precondition for the improvement of bilateral economic relations.

The „16+1“ initiative has already been properly institutionalized. Basing itself on the sectoral cooperation between the participating countries, Bulgaria has managed to position itself as coordinator in the agricultural sector. An Agricultural Cooperation Promoting Center between China and the countries of Central and Eastern Europe was set up in Sofia in 2014 for the purpose of strengthening bilateral and multilateral cooperation between China and the CEEC in the area of agriculture and foods by means of identifying and selecting some key areas for these countries, as well as by encouraging effective interaction between the Bulgarian and the Chinese economic entities. This cooperation promoting center constitutes, in effect, a platform for planning and fostering real cooperation between real people in the area of agriculture, such as associations and companies, the harvesting and the production processing enterprises, food, beverages and agricultural machines producers, as well as traders and investors in the said sectors.

It is agriculture that turned out to be the economic sector in which Bulgaria has the potential to develop medium-sized and even large businesses with Chinese companies on a mutually advantageous basis. Bulgarian agriculture is a traditionally well-developed economic sector; it is well-regulated and also well-disciplined. The Bulgarian agricultural produce is top quality (on a global level, too) and, therefore, sells very well. In actual fact, agriculture is an economic sector which, if promoted and managed properly, in addition to the current exports to China (including alfalfa and rose oil in the main), this sector could attract from the Celestial Empire large investors having the resources, the spirit, and the discipline which, if transferred to Bulgaria, could create added value to the two countries. This, in turn, could further expand the capacity, the markets, and the Chinese influence in Europe. Currently, however, there is an underlying problem that prevents the Chinese companies from developing agricultural business in Bulgaria; this problem involves some fears based on the lack of sufficient information, as well as mistrust. Therefore, the already existing mechanism, i.e. the Agricultural Cooperation Promoting Center, which was set up under the „16+1“ cooperation platform, should concentrate, in the first place, on raising awareness, and then – on building trust and confidence among the individual participating entities from the two countries.

Outsourcing is yet another economic sector that could attract Chinese investment. Currently, this is a sector of enormous potential; firstly, because it is underdeveloped; and secondly, because of Bulgaria's advantages as an EU Member State. A reasonable future working option could involve the following: a Chinese (or a non-EU) company willing to put its production on the European market could bring along to Bulgaria its raw material(s) or semi-finished products, it could process these in this country to the final product, and then sell the final product on the EU market, without any customs duties or any other constraints.

We could cite here a successful outsourcing example involving the Chinese SVA (Shang Guang Dian): in 2008, the first year when it really started operating, the company earned a profit exceeding \$ 12 million provided that less than 50% of the total number of orders had been finalized. The SVA sold the finished products in France and Spain. This example is meant to demonstrate the advantages that Bulgaria has had since its acces-

sion to the EU because, when the SVA first registered in Bulgaria in 1996, the company did not really operate here in the course of more than 10 years as it could not avail itself of the advantages which Bulgaria has been having following its accession to the EU. The particular success in this case involves a wise combination of the Chinese and the Bulgarian cheap labor, on one hand, and selling the final products in the European Union where the purchasing power should not be underestimated. There is here, however, an additional beneficial factor that should be of major significance to every investor: this is the derogation from the EU production quotas as the final products were not imported to the European Union directly from China.

The very fact that a number of world renowned companies, such as HP, Coca-Cola, IBM, Google, SAP, Microsoft, etc. have outsourced some of their production processes to Bulgaria is yet another proof of the qualified work force and the suitable business conditions that this country has to offer.

Tourism and the Bulgarian spa resorts constitute another promising sector. Due to Bulgaria's excellent geographical features, this sector is yet to grow. In 2017, the Bulgarian Ministry of Tourism set up a Tourist Information Center in Shanghai for the purpose of targeting the Chinese tourist market as an element of the further development of the Bulgarian tourist sector, which has been provided for in the National Strategy for Sustainable Tourism Growth in the Republic of Bulgaria 2014-2030, as well as for the purpose of organizing, in this country, „New Silk Road“ related initiatives.

The Belt and Road Initiative, which is perceived not only as an infrastructure project but also as a platform for inter-cultural communication and exchange of experience and expertise, has undoubtedly the potential, as well as the impetus, to produce a positive effect on the relations between Bulgaria and China. The Chinese culture and history, the Chinese traditional medicine, the Chinese martial arts, and the Chinese philosophy are of interest to all Bulgarians. Therefore, the improvement of the cultural understanding (by means of reducing the differences) is bound to contribute to the economic aspect of the two countries' bilateral relations.

Conclusion

Currently, Bulgaria is in a stage of development that offers a lot of opportunities for partnership with China, as well as with a number of other countries. Therefore, it is important to maintain proper coordination under the „16+1“ platform because this platform covers a particular region including a number of varied sub-regions that have to be targeted by means of varied plans and action. The policy lines of the ruling political parties should be marked by continuity and sagacity so that they could prevent repelling the potential investors. The visa issuance process, intended for the potential investors, should be also simplified and generally improved and this should be adopted as an integral element of the already mentioned policies. As far as the investors are concerned, they should be well prepared in advance so that they could avail themselves of the local partners' assistance that offers added value to the particular investors' activities.

The media should also be positive in covering the investments made or expected to be made on the local market as such coverages could have a „snow ball“ effect, meaning that they could attract future investors to the particular country. Currently, Bulgaria is

in „the happy medium“ and, should this country be able to preserve its economic stability, to conduct the right policies, and to gain, at the same time, new expert skills, knowledge and additional experience, it could become again a leading country in this region.

Both Bulgaria and China have particular positive qualities that the opposite party does not possess. Identifying the right way for the two countries to share their mutual advantages is going to depend on the governments, the businesses and the people of the two countries. History, however, has taught China that everything that is worth the effort is bound to happen at the right time, on the right place, and given the right people.

The Bulgarian tourist sector in the context of the Belt and Road Initiative

Stiliyan Rakovski¹

In the context of the dynamic development of the Chinese Belt and Road Initiative, which should be interpreted not only as an economic and infrastructural project but also as a platform for understanding and improving the cultural (people-to-people) relations, the tourist sector is going to play an ever more significant role.

This sector accounts for some 10% of the world GDP (\$ 7.6 trillion) and, in addition, every 11th job position has to do, in one way or another, with it. In 2016, the global number of tourists was 1.235 billion people and this number is expected to rise to 1.4 billion by 2020. The data available indicate that the trend of the number of tourists since 1995 has been on the ascendant. Their number over the next 13 years is expected to reach 1.8 billion people.

The tourist sector has to take into consideration the following information:

- The affordable airline tickets and globalization have seemingly reduced the long distances for travellers;
- The individual countries – as a brand, are already competing on a global, rather than on a local level;
- „The Silk Road“, which has an enormous potential, has already been placed on the agenda.

From a marketing perspective, we have to note that you can buy a tourist product but it is the tourist experience that you are going to cherish in your memory. This experience is sort of specific aggregation of cultures, people, and geographic realities. In the context of modern tourism, quality is firstly achieved in relation to the product; this quality is then attached to the performance of the relevant service; and only then do we get to the higher quality level of the experience itself. It was not accidental that Henry Miller, the writer, used to say that a tourist destination is never simply a place; it is a new way of looking at things. The expert community is unanimous in saying that „The Silk Road“ has been one of the most important routes in human history over the centuries. This road is often connected with iconic celebrities, such as Alexander the Great, Dzhhan Tszyan, and Marco Pollo.

The resurrection of „The Silk Road“ in the form of the Belt and Road Initiative which runs across over more than 60 countries has the ambition to create a connecting railway and highway network, gas pipelines, and logistics zones from China to Europe. The potential market that is going to be of a covered type is going to encompass more than half of the world population, 75% of the known energy reserves, and 40% of the world GDP. This information is sufficient to just outline the gigantic size of this civilization project which is considered to be the Chinese response to civilization. In this context, Dr.

¹ Stilian Rakovski has graduated from the New Bulgarian University in „Administration and Management“. He specialized afterwards in the area of international relations. He has been working for the Bulgarian Diplomatic Institute since 2013 and, more particularly, for the Public Activities and Cooperation Department, in the area of the Middle East and China.

Frans-Paul van der Putten, a Senior Research Fellow in Chinese issues, working for the Dutch Institute of International Research „Clingendael“, has noted that the potential result of this initiative could intensify the links within Eurasia to a level of relevance that has not been observed since the wane of the Silk Road more than 500 years ago.

Over 30 countries, among these Albania, Armenia, Azerbaijan, Bangladesh, China, Croatia, Egypt, Georgia, Greece, Iran, Iraq, Israel, Spain, Italy, Romania, Russia, Turkey and, of course, Bulgaria situated along the Silk Road have been working on this project by means of exchanging experience and good practices in the tourist sector, including by trying to answer the question as to how we could increase the contribution of tourism in order to attain the UNO Sustainable Development Goals. Bulgaria has also been very active in this regard which could be attested by the fact that this country played host to the Second International Workshop entitled „Along the Western Silk Road“ which was held on July 26-27 this year in Sofia. This event was organized jointly by the Bulgarian Ministry of Tourism and the World Tourism Organization of the United Nations (UNWTO). It was an element of the much wider tourism promoting initiative entitled „Along the Western Silk Road“, and is also a joint cooperation project between UNWTO and DG GROW (the Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs' General Directorate of the European Commission). It is aimed at resurrecting the heritage existing along the Silk Road, which can be also found across Europe. From this perspective, the tourist sector could largely contribute to the attainment of the 17 Goals, among these the provision of new jobs, poverty reduction, gender equality, innovations, infrastructure, etc. However, in order that this could really happen, the tourist sector has to be properly managed.

Owing to the efforts put forth by the UNWTO, a Silk Road Action Plan was mapped out in 2010 during a conference held in the town of Samarkand in Uzbekistan. This plan was formulated on the basis of three key elements. The first element was marketing and promotion. According to the Forbes Magazine, „The Silk Road“ initiative is, in effect, a brand which is as recognizable as are Coca Cola and Disney. On the other hand, the UNWTO enquiries indicate that, currently, it is among the most widely discussed tourist routes. The second element involves capacity building and capacity managing. This element is aimed at facilitating the businesses in their decision-making and strategic planning on the basis of organizing individual fora, such as the Silk Road countries' ministers' meetings and the meetings of target or working groups. There is yet another factor here deserving due attention; it involves the offering of training courses for the tourist sector in the Silk Road context. The third element involves the set of travelling facilities, including visa formalities and the provision of direct flights between the individual countries.

The initial analysis has indicated that Bulgaria has been doing fairly well chiefly because of its strengths which are as follows:

- a relatively good geographic location;
- highly competitive in terms of prices;
- relatively high level of security;
- good opportunities for the development of traditional products in a traditional environment;
- profound satisfaction with the essential elements of the experience as a tourist destination;
- availability of large amounts of (unorganized) information on the development

of tourism, etc.

The weaknesses of the Bulgarian tourist sector include:

- pronounced seasonality of tourism;
- formation of the national competitive advantage on the basis of extensive utilization of tourist resources and low factor costs;
- low average occupancy rate;
- low average income per tourist a day
- dwindling length of stay;
- insufficient institutional capacity, etc.

There was an option that Bulgaria managed to avail itself of. These are Bulgaria's relations with influential international tourist organizations enabling this country to actively participate in the global development of tourism in order to be able to position itself as a tourist destination, as well as to provide support to its tourist sector.

The current visa regimes, however, along with the travelling facilitation, indicate that there is still a lot to be done to this end. Bulgaria should also avail itself of the opportunity to take part in the formulation, as well as to participate in the already existing platforms, for example, in *the Silk Road Events and Heritage Map*. Currently, Bulgaria is taking part in this platform with its custom called „Surva“.

If we analyze the Chinese tourists, we could arrive at the conclusion that a package of cultural, culinary and shopping tourism is going to do a good job, by satisfying, at the same time, the business requirements of a couple of sectors, including the travel agencies and airline companies, the hotels, the guiding companies, the restaurants, the souvenir shops, and the tourist companies (provided that the groups of tourists are large enough), etc.

The political elite, together with the experts in the Bulgarian tourist sector, should be aware of the fact that we need to develop „a tourism“ targeted at markets that have not been on our priority list thus far. We need to take into consideration the size and the growth rate of these markets because the latter could turn them into a global factor in the management of the tourist sector. This has been stipulated in the Strategy for Sustainable Development of Bulgarian Tourism in the Period 2014-2030 that was adopted by the Council of Ministers in 2014 for the purpose of codifying the vision, the strategic objectives, the priorities, and the activities that are going to promote the sustainable development and management schemes in the tourist sector. However, the updated version of this strategy, which was published by the Ministry of Transport, Information Technologies and Communications in 2017, indicates a rather ambiguous intention on the Bulgarian part to attract Chinese tourists. When analyzing Bulgaria's latest activities to this end, we could arrive at the conclusion that, in actual fact, the impetus is still there as the measures and the steps taken have been both active and systematic.

Bulgaria has been organizing special information tours for Chinese tour operators and the Chinese media since 2012. In May, 2014, Shao Qiwei – Chairman of the China National Tourism Administration (with the rank of minister), visited Bulgaria where he signed a Memorandum of Understanding with the Ministry of Economy and Energy for the purpose of deepening cooperation in the area of tourism. The new Chair of the said

administration, Li Jinzao, also paid a visit to Bulgaria on 28-31 March, 2015. In the period June 18-20, 2015, the Bulgarian Minister of Tourism, Nikolina Angelkova, took part in the 7th International Meeting on Tourism entitled „Along the Silk Road“, as well as in the 1st Meeting of Ministers of the Countries Participating in the „Economic Belt along the Silk Road“, which was held in the city of Sian. A Memorandum of Understanding was signed between the Bulgarian Ministry of Tourism and the China National Tourism Administration. In 2014, some 16 000 Chinese citizens visited Bulgaria. On May 18-21, 2016, Ms. Angelkova visited China again in order to take part in the 1st World Conference on the Development of Tourism. In September, 2017, a Tourist Information Center was opened in Shanghai for the purpose of establishing links between Bulgarian and Chinese tour operators, as well as for promoting the Bulgarian opportunities for tourism on the huge Chinese market.

Another positive event involves the possibility for a Chinese company belonging to the Hainan Airlines to be granted a concession of the Plovdiv Airport. This is going to add value to the third element of the Silk Road Action Plan as it has envisaged the launching of direct flights between Bulgaria and China. The cost is estimated at 79 million euro and about 30 million out of these are going to be invested in the construction of a cargo and passenger terminal. The Chinese plan envisages that over 1 million passengers will be able to travel via the Plovdiv Airport every year.

Conclusion

Bulgaria has already declared its willingness to take an active part, via its tourist sector, in the Belt and Road Initiative, as well as in the „16+1“ cooperation platform between China and the countries of Central and Eastern Europe. The steps already taken have been in the right direction regardless of the weaknesses of the Bulgarian tourist sector, which have already been taken into consideration. The improvement and the simplification of the visa issuance procedures for the Chinese tourists are also going to have a positive impact on the tourists coming to this country. All this is going to be further promoted by the introduction of direct flights irrespective of the fact whether this is going to be the Sofia or the Plovdiv airport. All the above will be in line with Art. 9, Item 12 of the Guidelines for Deepening the „16+1“ Cooperation which were adopted in Riga.

Therefore, the statement made as a result of the meeting held in June, 2017, between the Bulgarian Minister of Tourism, Ms. Angelkova, and her Romanian colleague, H.E. Mr. Ion Galea, that Bulgaria and Romania could successfully offer a common tourist product to the consumers of faraway countries, is absolutely true. Bulgaria in itself is not sufficiently big, nor has it been recognized as a brand by the Chinese tourists. However, if we come up together with a package of two or more countries, this is going to be a win-win situation for everybody involved. What matters most in this case is that we should not lose the momentum in our relations with China, which has been gathered as a result of the Chinese Belt and Road Initiative and „16+1“ cooperation platform. Or, we could well use Confucius' words that it does not matter how slowly you go as long as you do not stop.

Plodiv and the Bulgarian-Chinese Business Development Association – strategic partners in the Black Sea region in the Belt and Road Initiative

Irina Beleva¹

Ladies and gentlemen,

It gives me great pleasure to present to you the Bulgarian-Chinese Business Development Association and Trakia Economic Zone, the model of public-private partnership in the second largest city of Bulgaria, Plovdiv, and how Bulgaria and Plovdiv in particular with its geographical location between Europe and Asia can become a strategic partner in the global Belt and Road Initiative. Undoubtedly the active inclusion of Bulgaria in the „Project of the Century“, as announced by President Xi Jinping, of connecting China with the world through ancient trade routes, thus meeting the economic challenges and promoting globalization, will bring immense transformations to our economy, education, diplomacy, culture as part of an international connectivity on the New Silk Road of more than 4.4 billion people – 63% of the world's population generating 29% of GDP.

Allow me first of all on behalf of Mr Zdravko Dimitrov, the Governor of Plovdiv region, to invite all of you to attend the Third working meeting of the governors of provinces and regions within the cooperation framework China - Central and Eastern European Countries (China-CEEC) 16+1, which has become an integral part of the Belt and Road Initiative (BRI) of regional cooperation. The meeting will be held in Plovdiv on October 19, 2017 and is the only event in the framework of the 16+1 cooperation in Bulgaria this year. I am the main organizer and moderator of the panel „Innovation and Industrial Zones“. The other two panels will discuss topics on „Tourism and Culture“ and „Agriculture“.

According to the World Bank, against the backdrop of real results and investment from other countries where Chinese direct investment is reported to have jumped from \$145 billion in 2015 to nearly \$200 billion in 2016, China's direct investment in 2016 in the EU has risen by 76% to 35.1 billion euros, while Bulgarian exports to China have fallen by 19.6%, from \$612.4 million in 2015 to 479.7 in 2016. According to Bulgarian National Bank data, Chinese investments in Bulgaria for 2015 were the tiny 2.9 million euros. The volume of Chinese investments in Bulgaria in 2016 is negative: minus 3.3 million euros. In comparison, between 2011 and 2015, the annual Chinese investments in Bulgaria were in the range of 40-50 million euros per year. All this requires a more active participation of our country in international initiatives such as the BRI.

The opening up of China to the outside world began in 1978 as a pilot economic reform from several coastal provinces and regions and it was these regions that sparked China's economic boom and laid the foundations of what China is today. That is why special attention should be paid to the regional cooperation in the Belt and Road Initiative whereby the unknown potential of the new regions like the Black Sea region should

¹ Irina Beleva is a Member of the Bulgarian-Chinese Business Development Association and Consul General of the Republic of Bulgaria in Shanghai in the period 2011-2015.

be explored and the opportunities it provides should be used to contribute to this global initiative. And it is the regional government and nongovernment organizations, and mainly the public-private partnerships that will be leading and strategic partners for the development of the BRI.

The Bulgarian-Chinese Business Development Association /BCBDA/ is one of these partners and with its accumulated experience it turns out to be a strategic partner in the Black Sea region cooperation within the BRI. The BCBDA was established in 2010 as a non-governmental organization in order to deepen the cooperation between Bulgaria and China in all spheres of life – economy (investment, trade), tourism, education, culture, science, sports, etc. At its core are companies that are national leaders such as Sienit Holding, KCM 2000, Respect Consult, Galaxy Property Group, Biofresh and others.

Thanks to its activity, the BCBDA won the respect of both Bulgarian and Chinese state, municipal and business circles. The BCBDA is an organizer and participant in the important bilateral forums by working closely with the Bulgarian government, the municipalities, the Embassy of the People's Republic of China in Bulgaria, the Embassy of the Republic of Bulgaria in Beijing, the Consulate General of Bulgaria in Shanghai, the Confucius Institute, the Chinese Xinhua News Agency, the UNWTO, the European Commission and recently – the Diplomatic Institute to the Minister of Foreign Affairs of the Republic of Bulgaria.

The first overseas event of the BCBDA was the forum „Invest in Bulgaria“ organized in Shanghai in 2012 with the assistance of the Consulate General, where I was consul general to Shanghai (2011-2015), the Ministry of Economy, Energy and Tourism (MEET) of the Republic of Bulgaria and the Invest Bulgaria Agency (IBA). The event was supported by Mrs Menda Stoyanova, the Vice Chairwoman of the National Assembly of Bulgaria and more than 600 representatives of the government, the business and tourism agencies, and it was a big success. That is why I suggested organizing another forum but this time in Bulgaria – in Plovdiv where the BCBDA is stationed. The President of the Republic of Bulgaria personally greeted the participants in the First Bulgarian forum on investment and trade „Discover and Invest in Bulgaria“. More than 150 Chinese businessmen and travel agencies took part, and the good joint organization of the event by the Plovdiv Municipality, the Consulate General to Shanghai, the MEET and IBA laid the beginning of lasting contacts of strategic partnership of this region with China at the launch of the 16+1 regional initiative, which is now an integral part of China's largest initiative in the 21st century – the BRI.

The first contracts were signed by BCBDA with the Chinese Council for the Promotion of International Trade (CCPIT Shenzhen, Shanghai and Ningbo). The BCBDA was highly honored to become a co-founder of the Union for Investment and Trade Promotion „Silk Road“ in Shenzhen.

In 2013, the first lectures were organized with representatives of the Institute for International Studies in Shanghai and Tongji University at the University of Sofia and the University of Plovdiv. The first contacts between the Jiaotong University and the Agrarian University of Plovdiv were initiated. The Association works with Chinese language teachers and students studying Chinese language in Plovdiv, as well as with Chinese students who study in Bulgaria. With the help of the BCBDA, the French Language School in Plovdiv became the first language school in Bulgaria, which opened in 2014

a class with an intensive study of Chinese language in language school programs. The BCBDA promotes cooperation between Bulgarian and Chinese universities and supports the project „European Education in Bulgaria“. In 2015, the Shanghai Academy of Social Sciences was a guest of BCBDA and the University of Plovdiv. On 13 November, 2017, a Bulgarian-Chinese Center for Vocational Training between the University of Plovdiv and the Polytechnic of Shenzhen in the field of telecommunications and information technology was officially opened.

The BCBDA is a partner of the largest industrial zone of Bulgaria – Trakia Economic Zone (TEZ), developed by Sienit Holding, KCM 2000, 9 municipalities, 2 clusters and the Plovdiv Regional Administration. TEZ was the first one of its kind in Bulgaria actively supported by the government decision of February 27, 2015 of the regional Council for the Plovdiv region development.

Nowadays, TEZ has turned into the largest economic project in Bulgaria. It occupies 10,700,000 m² and, since its start in the industrial zone Maritza in 1995, it has attracted by now over 1 billion euro of investment from more than 100 investors (80 being from abroad) and has opened more than 12,000 new working places. Besides developing industrial zones, the TEZ has also developed the Education and High-tech Park in Plovdiv, Industrial Zone and High-tech Park Center „Trakia“ and Agro Center in Kaloyanovo, and is now working on a new project in Kalekovetz.

Part of TEZ is the Euro-China Economic Development Area (ECEDA), which supports with concrete action the Chinese government's strategic plan for the New Silk Road, or the Belt and Road Initiative. On 23 October, 2013, a Chinese parliamentary delegation headed by the Vice President of the Chinese People's Political Consultative Committee, Du Qinlin met with BCBDA and visited TEZ.

The BCBDA is the initiator of the twinning of Plovdiv, the second largest city in Bulgaria and the oldest living city in Europe, with the youngest Chinese Megapolis of Shenzhen, located near Hong Kong. There, in 1980, China's first special economic zone was founded and from a 30,000-person fishing village, it has transformed by now into a 20-million megapolis. Shenzhen is a center and symbol of the Chinese economic miracle driven by high technology. Here is the „home“ of Huawei and ZTE, the leading electric car manufacturer „BYD“. With the support of the Municipality of Shenzhen, CCPIT Shenzhen, BCBDA and the Municipality of Plovdiv, the mayor of Shenzhen, Mr. Xu Jin paid an official visit to Plovdiv in March, 2014 and the twinning agreement was signed, and at the same time the Bulgarian-Chinese Business Forum „Plovdiv - Shenzhen: Cooperation and Investments 2014“ and the exhibition „Made in Shenzhen“ were held.

From June to September 2014, the Shenzhen Municipality sent on a working visit to Plovdiv Mr. Derek Fang, who with the help of BCBDA and the Plovdiv Municipality, deepened the relations between the two cities. It was for the first time in bilateral relations that a Chinese municipal employee worked for several months in Bulgaria.

The BCBDA took part in the Bulgarian-Chinese Business forum „Bulgaria – expand your business“ organized by the Invest Bulgaria Agency, the Embassy of the Republic of Bulgaria in Beijing and the Consulate General in Shanghai. It was held on November 6, 2014 in Beijing and on November 11, 2014 in Shanghai.

Following the twinning agreement of the two cities on 19 November, 2014, the Municipality of Plovdiv opened its first foreign office in Shenzhen in partnership with the Bul-

garian-Chinese Business Development Association. In 2015 another office was opened in Beijing with Chief Representative Mr Krastio Belev which has been developing the relations in North East China (mainly with Beijing and Tianjing, the first sister municipality since 1990 of the Plovdiv region).

As initiated by BCBDA on November 17, 2014, Mr Stoyanov, Deputy Mayor of Plovdiv took part in a conference – round table of sister cities, and met with the Shenzhen mayor, Mr Xu Jing. He promoted Plovdiv as the European capital of Culture in 2019 and as a top tourist destination as mentioned in the special guide publication Lonely Planet having ranked Plovdiv as one of the top 10 best cities in the world that has to be visited in 2015. On the same day the Plovdiv University and the Medical University of Plovdiv became members of the Universities' league of Shenzhen sister cities.

As initiated by BCBDA, Plovdiv Municipality and Mr Derek Fang, a 12-member delegation of representatives of the municipal administration and travel agencies from Shenzhen, Guangzhou and Zhuhai took part at the Fifth International Tour Operators Meeting held in Plovdiv from November 26, 2014 till December 1, 2014. The event was organized by the Plovdiv Municipality via its Municipal Enterprise „Tourism“, the Ministry of Tourism and the Association of the Bulgarian tour operators and tourist agencies. It aimed to promote Bulgaria as the all-year tourist destination. Bulgarian Minister of Tourism, Mrs Nikolina Angelkova, greeted all the guests.

Every year since 2014 in Belgrade, the BCBDA has been taking part in the business forums that accompany the meetings of heads of government of China and the Central and Eastern Europe countries in the 16+1 format. At the initiative of BCBDA, a delegation headed by Mr. Zdravko Dimitrov took part in the 4th Summit of the leaders of 16+1 which took place in Suzhou City, PRC in November 2015, where Bulgaria was among the first five CEE countries that signed a Memorandum of Promoting the Belt and Road Initiative.

Representatives of the Association took part in the panels and discussions where they presented the Trakia economic zone and its part, the „Euro-China Economic Development Area“ also in Riga in 2016, and participation is planned for 2017 in Budapest.

Every year the BCBDA traditionally meets with delegations from Ningbo Municipality – the organizer of the yearly International Exhibition 16+1 in Ningbo starting June 8, after the signing of the Belgrade agreement during the Summit of the ministers from China and CEE countries 16+1. With the cooperation of the Consulate General in Shanghai, the BCBDA participated in the opening of the first pavilion of Bulgarian goods in Ningbo in June 2015.

In November 2015, a 25-minute 5-channel Shenzhen TV movie was broadcasted. BCBDA Public Relations Director Katya Staykova organized the filming of an advertising film about Plovdiv and the Rose Valley, viewed by millions of Chinese and financed by the Chinese side. In June, two Shenzhen Media Group TV teams photographed for a week attractions in Plovdiv which was elected as Europe's cultural capital in 2019.

On November 2, 2015, at the initiative of the Association, the President of the Polytechnic University of Shenzhen signed contracts for cooperation with the Technical University of Sofia and the Plovdiv University.

In July, 2016 we organized for the first time a visit of 25 Chinese students from the Shenzhen Polytechnic to Plovdiv. Their hosts were the Plovdiv University and the Plovdiv branch of the Technical University - Sofia.

For the fourth consecutive year we organized a business delegation for the high-tech fair in Shenzhen, which is held every November.

In 2015, BCBDA was the main partner of the General Consulate in Shanghai in organizing „Days of Bulgarian Culture“ in the city center.

In 2016, BCBDA signed a Memorandum of Cooperation with the Center for the Promotion of Agricultural Cooperation between China and the Central and Eastern European Countries set up under the Ministry of Agriculture and Food on the basis of the agreement signed in October, 2015 based on the Memorandum of Understanding between the Agriculture Ministries of Bulgaria and China. On November 24, 2017, the first 16+1 logistics center and pavilion for e-commerce with agricultural and other commodities will be jointly opened in TEZ to develop multilateral cooperation and trade between China and the CEE countries by connecting ports, warehouses, and logistics centers in the 16+1 framework and via the platforms B2B, B2C, G2B2B2C.

In 2016, I was invited as an expert in the organization of the First meeting of the mayors of the capitals of China and the CEE countries, and prepared the political declaration of the meeting, which was accepted by all the participating countries. In 2017, the whole BCBDA team took active part in the organization of the Third working meeting of the district governors 16+1, and was able to present projects for cooperation in tourism, culture, education, construction of new production.

Undoubtedly, new opportunities through the BCBDA for cooperation with China will be opened after the implementation of the project to build a „16+1 Modern Agricultural Demonstration Park“ at the Agrarian University in Plovdiv.

The Association has proved to be a reliable mediator between Chinese and Bulgarian institutions and companies. Its partners have access to high quality services related to legal, investment, commercial and brokerage services in China and Bulgaria thanks to the contract with Deheng, the 4th largest international law firm in China.

The experience gained in recent years in developing cooperation with China enables me to give the following recommendations to the Chinese government in order to strengthen cooperation in the Black Sea region within the BRI:

Bulgaria, as a country that has established diplomatic relations with the PRC since 1949, needs a decent place as a strategic partner of China in the Balkans. Only with such a status can our country be the engine of the Belt and Road Initiative in the Black Sea region and be placed in the focus of Chinese investment partner companies and of active tourist exchange.

For the success of the Belt and Road Initiative in the Black Sea region, a more active cooperation is needed with local organizations such as the Association of Municipalities in the Republic of Bulgaria, with EU structures such as the European Committee of the Regions and the European Association of Historic Towns and Regions, the Association of European Border Regions, the Assembly of European Regions, the Council of European Municipalities and Regions, the Conference of Peripheral Maritime Regions, and with regional ones like the Organization for Black Sea Economic Cooperation in order to identify common priorities and ways for more effective interaction between the BSEC and the Black Sea Trade and Cooperation Bank, the European Investment Bank, the World Bank.

The development of Black Sea cooperation in the Belt and Road Initiative has many

issues to solve.

Among the most important factors for active cooperation is the fact that Bulgaria is not yet a member of Schengen.

Undoubtedly, one of the most important issues is the lack of adequate infrastructure to meet the growing need for fast communications – direct and rapid transportation of goods and tourists and businessmen by land, air and sea. In this respect, Bulgaria is quite lagging behind in the Black Sea region. Since the launch of the first railway line from Chongqing to Europe in 2011, for 6 years our country has not yet been included in any international infrastructure network on the New Silk Road. We do not have a direct airlinik. Therefore, the Belt and Road Initiative, with the construction of new railway lines and express customs treatment and document processing will open new opportunities for Bulgaria and for bilateral cooperation in this regard. The construction of a new direct railway link between Bulgaria and China, the inclusion of Bulgaria in the emerging express railway Belgrade-Budapest and other international corridors will create new opportunities for business – both fast export of Chinese goods to the Balkan countries and fast export of Bulgarian goods to the Chinese market. Such export already exists from China to 15 cities in 10 countries in Europe – from Yiwu to Spain and London (1.2017), to Germany, with more than 1700 train compositions travelling between China and Europe. China Railway Express is becoming more and more important as China Belt and Road on Rail.

For the development of economic ties in the Belt and Road Initiative, it is important to prioritize cooperation in building up the traditional industries of each country and emphasizing the symbols and the brand of local products. For example, for Bulgaria, this is the rose oil and rose products, and our country is known as the rose country in China. The economies of most Black Sea countries have one of the lowest cost of production and present a region of organic products, and are complementary to China's main consumer of these commodities. With increased living standards in China and increased consumption of food, beverages and wines, the Chinese government is interested in speeding up the import procedures for agricultural products. Regrettably, we must admit that although Bulgaria has recognized the PRC as early as 1949, it has been very late – only since 2011, after the announcement of the 16+1 initiative, that the Ministry of Agriculture, Food and Forestry /MAFF/ of the Republic of Bulgaria has begun to apply for approval of imports of Bulgarian agricultural products to China, which takes time to inspect by the General Administration for Quality Control, Inspection and Quarantine of the PRC. This has been an untapped potential for years, and the connectivity created in the BRI will trigger this untapped potential. To date, a total of 28 applications have been submitted, with only four of them approved and they include only exports of maize, sunflower, fish and fish products, alfalfa. The MAFF and the Center for the Promotion of Agricultural Cooperation between China and the CEE countries should be more quick in submitting the necessary documentation and lists of the export license companies. The inclusion of a maximum of Bulgarian products and Bulgarian producers is in the interest of our economy and of consumers in China for the consumption of pure organic high quality products. The issue of importing fresh fruit from Bulgaria to China has not yet been resolved and this is traditional fruit at competitive prices such as cherries, plums, peaches. In 2017, however, the Bulgarian oil-bearing Rose Damascena was not included in the MAFF's list of imported foodstuff in the PRC. So, resolving this issue is

imperative. This situation also places Chinese investors in the Black Sea region in a state of impossibility to expand their export business of agricultural goods from Bulgaria.

Therefore, in the framework of the Belt and Road Initiative it would be good to sign a Memorandum of Understanding between the countries to step up cooperation on sanitary and phytosanitary issues by rapidly approving country export certificates for China, which is often mutually beneficial to all sides along the Silk Road.

This sector of cooperation would develop in close interaction with institutes and development centers and with the introduction of high-tech equipment – drones, unmanned tractors, mechanics and harvesting. A good practice for the development of the Black Sea cooperation and country exports is the opening of pavilions of well-known goods of the 16+1 countries as part of the BRI, culture pavilions with the promotion of the goods of twinned towns, Days of Culture of the Countries on the Silk Road, bilateral exchanges and initiatives such as that under the „Young farmers between the EU and China“ (jointly for the European Union and China), with visits to innovative farms, research institutes and universities, cooperatives, as well as state institutions related to the agro-sector.

Another priority issue regarding the Black Sea region within the BRI is the funding for the introduction of new, more productive equipment, both in agriculture and in any production. In this respect, it is relying on EU projects funding, the EIB and the Black Sea Bank for Cooperation. In Bulgaria, there is still no financing from the Bank of China, Exim Bank, ICBC, the Asian Development Bank, the Asian Infrastructure Development Bank, the New Development Bank and the Chinese Ministry of Finance.

It should be noted here that all Chinese investors in agriculture and other sectors benefit from European subsidy funding as registered local legal entities in the EU. At the same time, the access of Bulgarian legal entities to the Chinese market and Chinese financing is not the same as it is for Chinese legal entities in Europe. Therefore, I sincerely hope that an initiative such as the BRI will create, in perspective, equal access, reciprocity and equal treatment of all legal entities in China.

Digitization of visa applications, e.g. filling-in visa applications, electronic visa application and 24-hour visas, facilitated business visa treatment, and even the introduction of e-visas „Silk Road“ are crucial issues for the development of the Black Sea cooperation region as a new destination „On the Silk Road“. Only with such an initiative the tourist flow could be increased and the visibility of Bulgaria as a complementary tourist destination in the international cooperation framework could be encouraged. This question should be raised for consideration at the next EU-China Summit and good results can be achieved during the EU Presidency of Bulgaria in 2018.

Enhancement of educational exchange is also needed, along with the use of opportunities to obtain for one year an MA and PhD degree at Bulgarian universities recognized in the EU. In China, this takes at least 2-3 years.

Expansion of cultural exchange is the most difficult area of cooperation due to the lack of sufficient funding in the economies of the Black Sea region countries. I am honored to have given recommendations for the bilateral opening of cultural centers, and the opening of China's first 16+1 cultural center on November, 23, 2017 in Sofia is a challenge for Bulgaria to find funding for such a center in Beijing, which will undoubtedly play a major role in promoting cultural ties on the New Silk Road.

And hereby I would like to answer the question of the labor shortage to Mrs. Long Jing, my long-time friend from the Shanghai Institutes for International Studies, with whom we jointly organized the first meetings with the Diplomatic Institute and the first visit to Bulgaria of the SIIIS delegation led by Prof. Jan Jiemien, brother of Yang Jiechi. Bulgaria can meet investors and solve the shortage of labor only with the introduction of innovative management methods (ERP systems) and automated robotic production. EU surveys show that 79% of companies that have introduced at least one innovation since 2011 have increased their turnover by 25% by 2014. Quality robots are being produced in Plovdiv and are exported to China, and China already has experience in relation to the introduction of robotic production in Southern China, which increased productivity by 250% and reduced production bad quality by 80%.

And finally, I would like to reiterate BCBDA's will to continue working actively for the further development of the relations along the BRI and be a strategic partner in the Black Sea region. I take this chance to invite all of you to work together to increase the visibility of Bulgaria along the BRI in the Black Sea region. I also sincerely hope that Bulgaria will host successfully the EU presidency in 2018 and one of the next 16+1 meetings of the heads of state, and will be a dignified strategic partner within the Belt and Road Initiative.

Address by H.E. Michael B. Christides at the opening of “The European Rediscovery of the Black Sea. French Connections” exhibition dedicated to the 25th anniversary of BSEC*

First of all allow me to congratulate and thank the organizers for including this very important event in the framework of the celebrations marking the 25th anniversary of the Organization that I have the honour to represent, the BSEC organization.

Being the oldest and most important regional entity promoting mainly the economic cooperation among its Member States and beyond, we are very happy and proud that our 25th anniversary is celebrated in one of the most important ports in the Black Sea, Burgas, a city with such a rich and vivid history, a „city that has always something interesting to offer“, as its Deputy Mayor told me today.

Our anniversary is celebrated with this prestigious event, the opening of the exhibition „The European re-discovery of the Black Sea. French connections“.

So, Mr. Ambassador, „cherchez les Francais“, who contributed so much in port and navigational infrastructure here in Burgas and elsewhere in the Black Sea. For example, I just learned that the light-tower on my favorite place on the Black Sea coastline, the Kaliakra peninsula, was constructed by the French who, along with the many others before and after them, have contributed in enriching the unique history of the Black Sea, increasing its importance and the role it played in antiquity and in later times, helping shape what we call today the „European civilization“.

I believe we should always try to rediscover the Black Sea, even today, by re-inventing it as a sea of peace, cooperation, dialogue and understanding, not a sea of conflict and division.

In this respect the history of the Black Sea has a lot to teach us: when some months back I was strolling through the important museum of Varna, I came upon a room dedicated to the League or Alliance that was formed by a number of city-states on the Western Black Sea coast at the beginning of the second century A.D., called the „Hexapolis“. Six cities in what is present day Romania and Bulgaria cooperated by offering trading preferences and other privileges to each other, by electing their respective representatives to the „Pontic Commons“, where laws and decisions were made and agreed upon.

Just imagine what my Organization is trying to achieve today, that is, to establish cooperation, dialogue and collective management of the issues we face today in the Black Sea region – all this already existed almost 2,000 years ago.

So ours, your mission, to make this sea a region of peace and cooperation is today even more relevant and timely.

Let us learn from the history of the Black Sea, in order to form its present and future, we can only profit from this exercise!

* The exhibition was designed and produced by the Diplomatic Institute, to commemorate the 25th anniversary of the Organization for Black Sea Economic Cooperation, and was officially presented at Bourgas Port on July, 28, 2017.

Thanks again to the organizers and to the city of Burgas for hosting this unique event and, allow me, to address my special thanks to Ms. Tanya Mihaylova, not only for inviting me to today's event, but also for her cooperation and friendship for so many years.

“Nature and history of the monetary unions”

by: Assoc.Prof. Dr. Kaloyan Simeonov

SUMMARY

Following the establishment of the Eurozone in early 1999, the interest in the development of monetary unions was somewhat revived. The Economic and Monetary Union of the EU has become the best developed multinational union, with unique characteristics, and has turned into a model for regional economic and monetary alliances. In order to be able to understand the Eurozone better, we have to be familiar with the nature and the history of the monetary unions. Some of these unions are no longer on the world map; others have been functioning until present day, and still others are in the process of being designed in various regions of the world. The prognostications for the future development of the Eurozone vary between two extremes – the possibility that the Eurozone is going to disintegrate quickly; and the possibility that the latest world economic and financial crisis is going to give impetus to some reforms, which could effectively accomplish the current economic and currency union and turn it into an economic, fiscal, financial, and political union between the EU Member States in a finished state.

The book offers a definition of the monetary union concept, along with an analysis of the place of monetary unions within the varied degrees of economic integration and the different types of exchange rate regimes. It then introduces some of the most popular national and multinational monetary unions, including the ones that still exist today. It also offers a description of the monetary fragmentation in the course of disintegration of a number of states and unions in the wake of World War II. In addition, the book concentrates on some ideas for the establishment of different types of monetary unions, which have been non-existent thus far, and provides some other examples of monetary unions, monetary alliances and monetary action.

Special attention has been paid to the development of the Economic and Monetary Union of the EU, as well as to the specific characteristics of the Eurozone which have turned it into a precedent in the world history of money. The Euro, in terms of facts and figures, as well as its global role, have also received their due attention. The deficiencies in the Euro initial design have not been saved, either, but the prospects for its future development have found their place in the focus of analysis. The book renders an account of the ideas of the European institutions, as well as of the suggestions of some analyzers concerning the future building-up and accomplishment of the Economic and Monetary Union of the EU.

The analysis of the Eurozone-related issues is also important in view of Bulgaria's necessity to prepare for the adoption of the single European currency. The Bulgarian speedy integration into the EU Economic and Monetary Union has become even more relevant and necessary following the beginning of the debate about a multi-speed Europe, a two-gear Europe or the European Union being divided into a periphery and a core.

This book was published with the support of the „Hanns Siedel“ Foundation. It has been the first one in a series of books aimed at arousing a debate about the EU Economic and Monetary Union and about the place of Bulgaria in this union.

“Prospects for the adoption of the Euro in the Western Balkan countries”

by: Assoc.Prof. Dr. Kaloyan Simeonov,
Anna Pencheva, Lillian Nikiforova and Slaveya Bizheva

SUMMARY

The Western Balkan countries, with the exception of Croatia which joined the EU on July 1, 2013, seem to be far from their EU membership. Irrespective of the fact that the prospects for their accession seem to be really practicable, the problems and the crises that the EU has had to face over the past few years, the initiated debate about the future of Europe, and the Western Balkans' situation have been delaying the European integration of the countries in this region.

The book on the prospects for the adoption of the Euro by the Western Balkan countries is the second one in a row, which aims to arouse a discussion about the role of the EU Economic and Monetary Union. This book could be also considered to be a peculiar contribution to the Bulgarian Presidency of the Council of the European Union which will take place in the first half of 2018. Because this book raises important questions related to the European integration of the Western Balkans, which integration is a top priority of the Bulgarian Presidency.

The book was written by university lecturers and undergraduate students of the European Studies Department of the ‘Kliment Ohridski’ University of Sofia. And the particular piece of research is aimed at outlining the prospects for the Western Balkan countries to adopt the Euro by using the standard approach, i.e. by firstly acceding to the EU and then integrating into the Eurozone. The book also touches upon the approach of unilateral Euroization, as well as upon the method of informal Euroization.

Chapter One concentrates on the Western Balkan countries' prospects to accede to the EU by paying attention to the particularities of the processes of stabilization, association and EU accession. Chapter Two focuses on the particular steps that the countries wishing to first accede to the EU should take and only then join the EU Economic and Monetary Union, without the right to derogation. Chapter Three offers an analysis of the significance of the Euro for the Western Balkan countries and of the different types of Euroization in this region. The last chapter, Chapter Four, outlines the prospects for the Western Balkan countries to integrate into the EU Economic and Monetary Union and adopt the Euro according to the standard approach, and in line with the provisions of the Community acquis.

Some Western Balkan countries (such as Kosovo and Montenegro) have already adopted a regime of unilateral Euroization; another one (Bosnia and Herzegovina) has a currency board and its exchange rate has been fixed to the Euro; while the level of informal Euroization in the rest of the Western Balkan countries is very high. However, the adoption of the Euro by adhering to the standard requirements of the Community acquis is quite a different process. It is this process that the Western Balkan countries have to adhere to; however, this process has to be thoroughly analyzed and studied

in advance.

This book was published with the support of the Sofia University Department of European Studies' project: the „Jean Monnet“ Center of Excellence for university lecturers and scientific research on the Europeization of the South-Eastern European countries (2016-2019), which has been co-funded by the „Erasmus+“ Program.

Преводач

Иванка Ангелова

Translator

Ivanka Angelova

Отговорен редактор

Николай Крумов

Managing Editor

Nikolay Krumov

Предпечат

Медия Продукт ООД

Pre-print

Media Product Ltd.

ISSN 1313 – 6437

<http://bdi.mfa.government.bg>

БЪЛГАРСКО ПРЕДСЕДАТЕЛСТВО
НА СЪВЕТА НА ЕС
ЧЕРНОМОРСКОТО ИЗМЕРЕНИЕ
НА ИНИЦИАТИВАТА "ЕДИН ПОЯС, ЕДИН ПЪТ"
25 ГОДИНИ ОЧИС

20/2018

BULGARIAN PRESIDENCY
OF THE EU COUNCIL
THE BLACK SEA REGIONAL DIMENSION
OF THE BELT AND ROAD INITIATIVE
25 YEARS BSEC

